మధీమంజరి

వాఙ్మయ-యోగ-పరిశోధన పత్రిక

సంచిక : 1 సంపుటం : 1 ఫిబ్రవరి-1981

జయంతి సంచిక

సంపాదకులు

వేటూరి ఆనందమూర్తి

వేటూరి ఆంజనేయులు

శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి

'శ్రీనివాస్' – 6/2 ఆర్.టి. (న్యూ)

విజయనగర్ కాలనీ , హైదరాబాదు-500 457

ఆంధ్రప్రదేశ్

స్వవిషయము

"రవికి దీపమున నర్చ లిచ్చు పగిదివోలె"

(నన్నిచోడని కుమారసంభవము 1–49)

శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి (హైదరాబాదు) వారు ప్రచురిస్తున్న ఈ షాణ్మాసిక 'మణిమంజరి' వాఙ్మయ యోగ పరిశోధన పత్రికగా రూపుదిద్దుకొంటున్నది. గురుదేవులు స్వర్గీయ శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి దివ్యస్మృతి కంకితమైన మా యీ 'మణిమంజరి' శ్రీవారి జయంతి-వర్ధంతి సందర్భాలను పురస్కరించుకొని ఏడాదికి రెండుసార్లు ఫిబ్రవరిలోను-ఆగస్టులోను వెలువడుతుంది. గురుదేవుల 93వ జయంతిని పురస్కరించుకొని "ప్రభాకర జయంతి సంచిక" ప్రస్తుతం మీ ముందున్నది.

విడిప్రతి వెల (స్వదేశంలో) రూ. 15/- (పోస్టేజి ఉచితము)
సంవత్సర చందా ,, రూ. 25/- (,,)
సంవత్సర చందా (విదేశాలకు) 8 డాలర్లు (,,)

కొద్ది ప్రతులు మాత్రమే అచ్చయినవి. వలసినవారు ముందుగానే సొమ్మును మనియార్డరు ద్వారాగాని, డిమాండ్ డ్రాఫ్ట్ ద్వారాగాని క్రింది విలాసమునకు పంపి చందాదారులు కావచ్చును.

ముందు ముందు 'మణిమంజరి' కొత్త శీర్షికలను సంతరించుకొనబోతున్నది. గురుదేవుల మౌలిక రచనలెన్నో పరంపరగా ఇందు వెలువడ నున్నవి.

సంపాదకులు-మణిమంజరి
6/2 RT (New) విజయనగర్ కాలనీ
హైదరాబాద్-500 457
ఆంధ్రప్రదేశ్

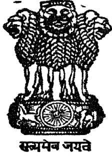
"తెలుగు నేలలోని ప్రత్యణువునందును జీవము, శిల్పము, చరిత్ర కలదని ప్రభాకర శాస్త్రిగారు నిరూపించిరి ....

వేటూరివారు వెలువరించిన ప్రతి వాక్యమును సంపాదించి సంపుటీకరించుట మన కనిష్ఠ ధర్మము. తెలుగు సోదరులు కర్తవ్యపరాయణులయ్యెదరుగాక."

— తుమ్మల సీతారామ మూర్తి
(ఆంధ్రపత్రిక. 14-9-1950)

"శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు రచించిన, పరిష్కరించిన గ్రంథములు మొదలగునవి అచ్చులో నున్నవి. ప్రకటితములు కావలసినవి అనేకములు గలవు. వాటిని సమగ్రముగ ఆకళింపు చేసికొని మరొకప్పుడు లోకమునకు వెల్లడింపగలము. శ్రీవారు విడిచి వెళ్ళిన కార్యభార మెంతేని గలదు. ఏ తన్నిర్వాహమును త్వరలో సమగ్రము గావించుటకు తగిన ధైర్య స్థైర్యములను సాధనసంపత్తిని భగవంతు డనుగ్రహించునుగాక."

(సానుతాప సందేశాలకు ప్రభాకరశాస్త్రిగారి కుమారుల కృతజ్ఞత
ఆంధ్ర ప్రభ - 20-9-50)

विदेश मंत्री, भारत
Minister of External Affairs
INDIA

New Delhi
April 6, 1981

I am happy to know that Prabhakara Parishodhaka Mandali is now bringing out a Six-monthly journal under the title 'Mani Manjari'. I have admired the voluminous and valuable contribution of Late Shri Veturi Prabhakara Sastry and the variegated range of his writings. Any attempt to bring out this large mass of high quality literary meterial would, I think, be welcome not only from the general readers' point of view but also as a service to researchers. I would like to compliment Shri Ananda murthy and his colleagues for this very useful venture.

(Sd.) P. V. Narasimha Rao

Avula Sambasiva Rao
Vice-Chancellor, Andhra University
Waltair,
Visakhapatnam-530 003 (A.P.)
Dt. April 10, 1981.

It gives me pleasure to know that the Prabhakara Parisodhaka Mandali is going to bring out half-yearly literary journal captioned 'Mani Manjari', and its first issue will be released shortly. It is good news for us who are interested in Telugu Language and Literature.

Sri Veturi Prabhakara Sastry Garu was a good poet, philosopher, scholar and critic. I enjoy reading his poetry and articles written in simple language, but pregnant with rich ideas,

I commend the Parisodhaka Mandali for their efforts in bringing out the poetic works of Shri Sastry Garu in their journal, in series. I am sure that the journal 'Mani Manjari' will be acclaimed as good Literary journal. May the efforts of the Mandali meet with every success

(Sd) **Avula Sambasiva Rao**

దేవులపల్లి రామానుజరావు

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు
తేదీ. 27-3-1981

స్వర్గీయులు మీ పితృపాదులు వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారి స్మృత్యర్థం, 'మణిమంజరి' అనే పత్రికను ఆరునెలల కొకసారి ప్రకంటిచవలెనని మీరు నిశ్చయించినట్లు, అందులో శాస్త్రి గారి అముద్రిత రచనలతోపాటు వారిని గూర్చి యితరులు చేసిన రచనలు ప్రకటితంకాగలవని తెలుసుకొని మిక్కిలి ఆనందించినాను. ఇది తప్పక చేయవలసినపని. కొంత ఆలస్యం అయి నప్పటికిని మీరు యిందుకు పూనుకోవడం సంతోషకరం.

ఆధునిక ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో ప్రభాకరశాస్త్రి గారిది సమున్నతమైన స్థానం. వారు అద్వితీయులని చెప్పినా అతిశయోక్తికాదు. కవిత్వం, వాఙ్మయ పరిశోధన, భాషాపరిశోధన, చరిత్రపరిశోధన, సాహిత్యం అన్నిటిలోను వారు సిద్ధహస్తులు. అనేకరంగాలలో నూతన అంశా లను ఎన్నియో కనుగొని ప్రకటించి తెలుగు భాషకు నూతన వికాసాన్ని కలిగించినారు. ప్రభాకరశాస్త్రిగారు నైతిక విలువలను పాటించినయోగీశ్వరులు. వారి యోగవిద్య అనేకులకు బాధానివారణ కావించినది. ఈ విధమైన విశిష్ట వ్యక్తిత్వంకలవారు తెలుగువారిలో అరుదని చెప్పితే సత్యానికి భంగంవాటిల్లదు.

నేను స్వయంగా వారిని సందర్శించినాను. స్వర్గీయ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి గారు ఆస్థానకవియైన సందర్భంలో విజయవాడలో జరిగిన మహాసభలలో నేను వారి ఉపన్యాసం విన్నాను; ప్రత్యక్షంగా కలిసి మాట్లాడినాను. ఆ సంభాషణ ఒక విజ్ఞానపు విందుగా ఉండినది. శాస్త్రిగారు తెలుగు వైతాళికులలో అగ్రశేణికి చెందినవారు. వారి అముద్రిత రచనలన్నీ ప్రకటి తంకావలెను. మనం వారిని మరచి పోవడం కృతఘ్నత కాగలదు.

'మణిమంజరి' వారి యశశ్చంద్రికలను తెలుగు నేలమీద శాశ్వతంగా వెదజల్లవలెను. ఈ పత్రికను నిర్విఘ్నంగా చిరకాలం నడిపేపద్ధతి ఆలోచించండి. నా సహకారం పూర్తిగా ఉంటుందని చెప్పవలసిన అవసరంలేదు కదా!

(సం) దేవులపల్లి రామానుజరావు

ఆచార్య బి. రామరాజు

డీన్, ఫ్యాకల్టీ ఆఫ్ ఆర్ట్స్
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము
హైదరాబాదు
తేదీ. 29.4.1981

శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి పక్షమున మీరు మణిమంజరి అనే పత్రికను వెలువరిస్తున్నందుకు చాలా సంతోషము. తెలుగులో సాహిత్య పత్రికలు చాలా ఉన్నవి కాని ఉన్నత ప్రమాణాలు పాటించే పరిశోధన పత్రికల కొరత ఎంతైనా ఉన్నది. అప్పుడప్పుడు పరిశోధనకు అంకితమైన ఒకటి రెండు పత్రికలు వెలువడినా అవి బాలారిష్టములు గడవక ముందే ఆగిపోయినవి. కీ.శే. ప్రభాకర శాస్త్రి గారి పేరుతో వెలువడే ఈ మణిమంజరి ఉన్నత ప్రమాణాలు పాటిస్తూ కలకాలం మనగలదనీ దీని ద్వారా మీరు ప్రభాకరుల జ్ఞానదీధితులు లోకానికి అందిస్తారనీ ఆశిస్తున్నాను. శుభమస్తు

(సం) ఆచార్య బి. రామరాజు

విషయసూచిక

వే. ప్రభాకరశాస్త్రి

జననం: 7-2-1888

నిర్యాణం: 29-8-1950

మ న వి

శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి (హైదరాబాదు) పక్షమున మా యీ 'మణిమంజరి' వాఙ్మయ-యోగ-పరిశోధన పత్రికగా రూపు దిద్దుకొంటున్నది. కవిచూడామణి, విమర్శకాగ్రేసరులు, యోగిపుంగవులు అయిన గురుదేవులు కీ॥శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి దివ్య స్మృతి కంకితమైన ఈ షాణ్మాసిక ద్విభాషాపత్రికగా ఈ సంవత్సరం మొదలుకొని ఫిబ్రవరి ఆగస్టు మాసాలలో శ్రీవారి జయంతి-వర్ధంతి సందర్భాలను పురస్కరించుకొని వెలువడగలదు. మణిమంజరి తొలిసంచిక ప్రభాకరజయంతిసంచికగా ఇప్పుడు మీ ముందున్నది.

ఆంధ్ర-ఆంగ్ల భాషల్లో ప్రముఖుల వ్యాసాలతో పాటు గురుపాదుల ముద్రితాముద్రిత రచనలు అనేకములు- కవితలు; చాటువులు; విమర్శలు; వ్యాసములు; ఉపన్యాసములు; వ్యాఖ్యలు, టీకలు, టిప్పణులు; పీఠికలు, సమీక్షలు; లేఖలు; డైరీలు; సామెతలు, నానుళ్ళు, పలుకుబళ్ళు; కథలు, గాథలు; జీవితము, యోగము; అవీ యివీ మొదలైన అపూర్వ విషయములు పరంపరగా ఇందు వెలువడగలవు. కొన్ని శీర్షిక లిందున్నవి. తక్కినవి మలి సంచికలో ప్రారంభం కాగలవు.

శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి 1950లో స్థాపితమైనది మొదలుకొని నేటికి తమ గ్రంథమాలలో చిన్నవీ పెద్దవీ పునర్ముద్రణములూ అన్నీ వెరసి ఇరవై గ్రంథ కుసుమములకు పైగా విరియజేసినది. వచ్చినవి కూడా కొద్ది ప్రతులు మాత్రమే అచ్చయిన కారణముగా అవీ నేటికి చాలావరకు చెల్లిపోయినవి. ఈ విధంగా శ్రీవారి రచనలు ఇప్పటికి కొన్నే వచ్చినా ఎక్కువ భాగం ఇంకా వివిధ సంపుటములలో వెలుగులోనికి రావలసినవే ఉన్నవి. మౌలికములైన శ్రీవారి రచనల్లో బాహుళ్యము, విస్తృతి, వైవిధ్యము అధికము కావడము వల్లను, వాఙ్మయ పరిశీలకుల కా రచనలు పెన్నిధులు కావడంవల్లను, అవీ అన్నీ ఒకచోట లభ్యం కాకపోతుండడం వల్లను వాటిని త్వరలో ప్రకటించవలసిన అవసరమెంతైనా ఉన్నది. ఈ బృహత్కార్యము ప్రభుత్వవ్యవస్థల ప్రజాసంస్థల సహాయ సహకారములు లేనిదే నిర్వహించడం దుస్సాధ్యముగా నున్నది. సంకలనపరచిన రచన లున్నవి. వాటిని సరిగా ప్రకటించే విషయమై శ్రమించడానికి శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి సిద్ధముగా ఉన్నది. వలసినది అర్థబలమే. ఈనాడు గ్రంథ ప్రకటనమూ విక్రయమూ రెండూ కూడా వ్యయ ప్రయాసలతో కూడుకొన్న పనులుగా ఉన్నవి.

ఈ రచనలన్నీ చిల్లరమల్లరగా కాక ప్రణాళికా బద్ధంగా శ్రీవారి సంపూర్ణ గ్రంథావళిలో భాగాలుగా ఉండే విధంగా పది పదిహేను సంపుటాలుగా ప్రకటించాలంటే లక్షలతో కూడిన పనిగా ఉన్నది. అందుకే ఈ అభ్యర్థనమూ, మా యీ ప్రయత్నమూను. శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలిని వ్యవస్థాబద్ధము చేసినాము. ప్రోత్సహిస్తున్న ఉదారులనుండి ప్రభుత్వ సంస్థల నుండి ప్రాతిపదికద్రవ్యనిధులను సమకూర్చి నేటి నుండి పూనుకొని మరి ఎనిమిదేండ్లలో అనగా 1988లో రానున్న ప్రభాకర శతజయంతి సందర్భానికి వాటిని సంపూర్ణంగా సంకలనపరిచి అనేక శీర్షికల క్రింద పలు సంపుటాలను ప్రకటించాలని ఆశిస్తున్నాము. అట్టి ప్రయత్నంలో శ్రీవారి రచన లన్నిటిని సేకరించి వర్గీకరించి జాగ్రత్తచేసి ఉంచినాము.

ఇంకా లభ్యంకావలసిన మరికొన్ని రచనలకోసం అన్వేషణ జరుపుతూ సేకరించే యత్నం చేస్తున్నాము. పెద్దలను, శ్రీవారి స్నేహితులను, సమకాలికులను సంప్రదించి ముఖాముఖీ చర్చించి అపూర్వమైన విషయాలను టేపురికార్డు చేసి ఉంచినాము. శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి ఇంతవరకు చేసిన కృషి స్వరూపమును సంగ్రహంగానైనా వెల్లడించడానికి అన్వేషింపగా మాకు గోచరించిన మార్గమే ఈ 'మణిమంజరి' పత్రిక.

ఈ పత్రికా ముఖానచేసే మా ప్రయత్నమంతా పై లక్ష్యసిద్ధిని దృష్టిలో ఉంచుకొనే జరుగుతున్నది. మా ఉద్దేశ్యము మణిమంజరి సంచికలలో శ్రీవారి రచనలన్నీ ముద్రించవలెననిగాని, ముద్రించగలమనిగాని కాదు. సంపూర్ణ గ్రంథావళి సంపుటాలుగా వెలువడే లోగా వాటి రూపురేఖల్ని వాచవిగానైనా ఇందు ప్రదర్శించడమే మా సంకల్పము. ఈ విషయంలో ఉదారులు, సహృదయులు ఇచ్చే చేయూత అన్ని విధాలా మాకు కొండంత బలాన్నిచ్చి మా భవిష్యత్కార్యక్రమానికి మార్గదర్శకం కాగలదని మనవి చేస్తున్నాము.

మణిమంజరి పత్రిక నిట్లా వెలువరించాలని మండలి నిశ్చయించుకొన్నప్పుడు మా సంకల్పాన్ని విని సంతోషించి చప్పున మెప్పులందించినవారూ ఉన్నారు. ఎప్పుడో ఈ పని చేసి ఉండవలసినదని చప్పరించినవారూ ఉన్నారు. తలకు మించిన భారం మీదవేసుకొంటున్నారేమోనని హెచ్చరిక లిచ్చినవారూ ఉన్నారు. అందరూ సదుద్దేశంతో అన్న మాటలే అవి. కాని సత్యం ఆ భావాల కన్నిటికీ మధ్యస్థంగానే ఉన్నది. అందరి అభిప్రాయాలను స్వీకరిస్తూ కర్తవ్య గ్రహణమే మమ్మీ పనికి ప్రేరేపిస్తున్న అంశమని మనవిచేస్తున్నాము.

ఈనాటి కీ తీరున ఇది ఇట్లా జరగడంవెనుకనున్న సంకల్పమూ, దాని నిర్వాహమూ రెండూ కూడా గురుదేవులవే అన్న విశ్వాసము మాకున్నది. కనుక ఇందు మేము నిమిత్త మాత్రులమే.

ఇంతకూ గురుదేవులు చివరిరోజులలో విశ్రాంతి తీసుకొని హైదరాబాదు చేరాలనీ, ఒక పత్రిక నిర్వహించాలనీ గాఢంగా భావించేవారు. "ఎవరైనా పత్రిక నిర్వహిస్తానంటే పాతికేళ్ళ పాటు అగకుండా ప్రకటించడానికి చాలినంత మేటరు ఈ బుర్రలో ఉందిరా. చాలా చెయ్యాలి." అని శిష్యవర్గం ముందు అంటూ ఉండడం మా ఎరుకలోనిదే. అదే వారుండగా జరిగి ఉంటే వాఙ్మయ యోగ విషయాలెన్నెన్నో వ్యక్తమై ఉండేవి.

నేటికైనా వారి యీ సంకల్పమే నిర్వాహము చెందుతున్న దన్నతృప్తి మాకున్నది.

మీకూ అట్టి తృప్తిని కలిగించడమే మా యొక్క లక్ష్యము.

ముందుగానే సంకల్పించినా పత్రికను ఆరంభించడానికి ఢిల్లీ కార్యస్థానం నుండి అనుమతి లభించడంలో జరిగిన జాప్యం కారణంగానూ, అనివార్యమైన ఇతర కారణాలవల్లనూ తొలిసంచిక వెలువడడంలో ఇంచుక ఆలస్యం జరిగింది. క్షంతవ్యులము. ఇకమీది సంచికలు వేళకు వెలువడగలవని మనవి చేస్తున్నాము.

సహృదయులందరి సహకారమును, సూచనలను అర్థిస్తున్నాము.

ఇట్లు
సంపాదకులు

సంకలన గ్రంథ సంధాతలు: శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

డాక్టర్. పోచిరాజు శేషగిరిరావు.

"శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు మూర్తీభవించిన పరిశోధన" అని మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు చెప్పిన మాటలు అక్షరాలానిజం. గ్రంథ పరిష్కారమున-సాధు పాఠ నిర్ణయమున, శబ్దార్థ నిర్ణయమున- అపూర్వవిషయము లెత్తిచూపుటలో, అపూర్వ శిల్పాన్వేషణలో, అజ్ఞాత చారిత్రకపూర్వయుగ సమాధులను త్రవ్వించుటలో, మరుగున పడిన శాసనముల వెలికి తీయుటలో శ్రీ వేటూరి వారు చేసినది పరిశోధనే. ప్రాచ్య భాషా విద్వాంసులై శాస్త్రీయ పద్ధతిపై మౌలిక పరిశోధన గావించిన ప్రథమ భాషా పరిశోధకులు. ఇరువదియవ శతాబ్ది తొలిదశకములో కేవల శబ్దార్థ చర్చలు- కర్తృత్వ వివాదములతో భాషా విమర్శ నిండియున్నప్పుడు క్రొత్త కోణమున చూచి దానిని నూతన పథమునకు మళ్ళించిన ప్రగల్భులు. వైయక్తిక ప్రతిభ, స్వతంత్రాలోచన- మౌలిక ప్రజ్ఞ- కారణములు ఉద్బోధకములు కాగా, వారు పరిశోధన క్షేత్రమున ప్రవేశించి- క్రొత్త పంటలను పండించిరి. ఒక్క చేతిమీదుగా కొండంత పరిశోధన చేసినా భాషాసౌధనిర్మాణమున మట్టిముద్దలు మోసినవాడుగానే తమ్ము తాము చెప్పుకొన్న వినయశీలురు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

కేవలము నూత్న పరిశోధనలు నిరంతరాయముగా చేయుట అటుండ, భాషా పరిశోధనలకై ఆధారగ్రంథములను (Source Books) ప్రకటింప జేయవలెనని సంకల్పించి, అందు అపూర్వ గ్రంథములు వెలువరించిరి. వారి ప్రజ్ఞ పరిశోధన ప్రవణమగుట హేతువుగా పలు గ్రంథములు వెలువడినవి. అవి అనంతరపరిశోధకులకు క్షేత్రములు పదునుచేసి యుంచినవి. ఆ పొలములే తర్వాత తర్వాత పుష్కలముగా పండినవి. ఆధారగ్రంథములు తాము ప్రకటించుటే కాక, విరివిగా అట్టి వెన్నో వెలువడవలెనను తీవ్రమైన ఆకాంక్ష వారిలో నిబిడమైయుండెను. శ్రీ శాస్త్రిగారికి ముందు తరములో శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు-శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవులు వేగుచుక్కలుకాగా శ్రీశాస్త్రిగా రారంగమున ప్రభాకరోదయము గావించి మూల మూలలకు వెలుగువెల్లువలు పారించిరి. ఎన్నో చీకటికోణములలో కాంతి కిరణములు ప్రసరింపజేసిరి.

ఆధారగ్రంథనిర్మాణము కావింపవలెనను శాస్త్రిగారి ఉపజ్ఞామహిత మైనసంకల్పము తామై సంకలనగ్రంథములు కూర్చుటలో- ప్రాచీన సంకలనములను ప్రచురించుటలో స్థిరపడినది. ఎన్నెన్ని సంకలనములు వెలయవలెననీ, వానివలన సాహిత్యాభ్యుదయము చేకూరునని

వారి నిశ్చయము. అందు వారికి కొండంత ఆశ. తొలుత వారి దృష్టి 'ప్రబంధరత్నావళి' అను ప్రాచీన పద్య సంకలనముపై పడినది.

ప్రాచీనములైన రచనములను **సమకాలిక** రచనములను జదివిన ప్రాచీనులే కొందఱు సహృదయు లాయా రచనములలోఁ దమకు నచ్చినవి, తాము మెచ్చినవి-యైనపద్యములను ప్రత్యేకముగా వ్రాసియుంచుకొనినారు. అట్లు వారు సంకలించియుంచుకొన్న పద్య సముచ్చయమునకే సంకలనకావ్యము లేక సంకలన గ్రంథమని పేరు. అన్యుల రచనములలోని రామణీయకమును గుర్తించి గౌరవించుట, మన సహృదయతాపరాకాష్ఠకు పట్టాభిషేకము తొలుదొలుత తెలుఁగు నాటనే జరుగుట వింత. హాల సాతవాహనచక్రవర్తి కమనీయ ప్రాకృత కవితలను పూర్వులవి-సమకాలికులవి యేర్చి 'గాథా సప్తశతి'గా కూర్చినాడు. ఇది రెండువేల యేండ్ల క్రిందటి మాట.

అటుపిమ్మట వేయియేండ్లకు సంస్కృతమున సంకలితమయిన ప్రథమకవితా కదంబము 'కవీంద్ర సముచ్చయము.' అటు పిమ్మట మల్లికార్జునుని సూక్తి సుధార్ణవము (12వ శతాబ్ది), జల్హణుని 'సూక్తి ముక్తావళి' (13వ శతాబ్ది), పట్టం పోతయార్యుని 'ప్రసంగ రత్నావళి' (క్రీ.శ. 1380), వల్లభదేవుని 'సుభాషితావళి' (15వ శతాబ్ది) మున్నగునవి యెన్నియో వెలసినవి.

తెలుఁగున వెలువడిన తొలిసంకలనగ్రంథము కీ॥శ॥ 14వ శతాబ్ది వాడైన మడికి సింగన కూర్చిన 'సకలనీతి సమ్మతము.' ఇది రాజనీతి దృష్టితో తనకు ముందు, తన కాలమునను గల నీతి శాస్త్రగ్రంథములలోని విషయములను సేకరించి సమకూర్చబడినది. అట్టిదే మఱియొక సంకలన కృతి 'ప్రబంధ మణిభూషణము'. శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిగారి 'ప్రబంధ రత్నావళి'కి ముందు ప్రచురితమైన సంకలన గ్రంథ మిది యొక్కటియే. దానిని శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు 1910లో ప్రచురించినారు.

ప్రబంధరత్నావళి:—

శ్రీ శాస్త్రిగారు, ఇర్వురు ప్రాచీన కవుల సంకలనములను సంధానించి ప్రబంధరత్నావళి అను పేర 1918లో ప్రచురించిరి. అందొకరు పెదపాటి జగన్నాథకవి, 'ప్రబంధ రత్నాకరము' అను పేర ఐదాశ్వాసములుగా సంధానించెను. అందు తొలిమూడాశ్వాసములు మాత్రమే తంజావూరులోని సరస్వతీ భాండాగారమునం దున్నవి. మిగిలిన రెండాశ్వాసముల గ్రంథము నేటివరకు లభ్యము కాలేదు. రెండవ సంధాతపేరు తెలియదు. సంకలనమునకును పేరు లేదు. దీనినే ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారు 'ఉదాహరణ' పద్యములని పేర్కొనినారు. ఈ సంధాత లిర్వురును సమకాలికులు, 16వ శతాబ్దికి చెందినవారు.

ఈ సంకలన గ్రంథ ప్రచురణలో శ్రీ శాస్త్రిగారు ప్రత్యేక శ్రద్ధగై కొనిరి. ప్రసిద్ధములైన నన్నయాదుల పద్యము లిందు చేకొనలేదు. కారణము చర్విత చర్వణమగుటయే. భాషా

1. డా. వేటూరి ఆనందమూర్తిగా రిటీవల దానిని పునర్ముద్రించిరి. (1976)

కవిచరిత్రాద్యపేక్షకులకు సాహాయ్యకారి యగునట్లు చక్కఁ చర్చించి ఆకారాదిక్రమమున ప్రచురించిరి.

ప్రబంధరత్నావళి ప్రచురణ మూలమున భాషా పరిశోధనకు, కవిచరిత్ర పరిశోధనకు క్రొత్త కవాటములు తెరచినట్లయినది. వారి దూరదర్శిత కిది ఒక ఉదాహరణ. భావిభాషా పరిశోధకుల కీసంకలనప్రచురణ మంచి స్ఫూర్తిని కలిగించినది. దీనివలన పలు ప్రయోజనములు చేకూరినవి.

1. కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారి కవుల చరిత్ర ప్రథమ భాగమునఁజేరఁదగిన కవు లెందరో దీని మూలమున బయలుపడిరి.

2. కవి జనాశ్రయ మొక్కఁటే, అంతకు ముందు జైన ప్రసక్త గ్రంథముకాగా, ప్రబంధరత్నావళిమూలమున నాచిపురాణము, జినేంద్ర పురాణమునను మరి రెండు కృతులు క్రొత్తగా తెలియవచ్చినవి.

3. ఆధారగ్రంథ ప్రకటన మూలమున అనంతర పరిశోధనలకు దోహదము చేసినట్లయినది.

4. శ్రీ వేటూరి వారి ప్రబంధరత్నావళి ప్రచోదకము కాగా, ఆచార్య యస్వీజోగా రావుగారి ప్రేరణపై వారి శిష్యుడు శ్రీ రావూరి సత్యనారాయణగారు 'విస్మృతాంధ్ర కవిసీరాజనము' అను పేర ఆయా పూర్వాంధ్ర కవులను గురించి యొక వ్యాసపరంపర నేటి కిరువదియేండ్ల నాడు ఆంధ్ర పత్రిక సారస్వతానుబంధమున వెలయించుట జరిగెను.

5. అధర్వణ భారతమందలి పద్యములు మరి కొన్ని దీని మూలమున లభింపగా, ఆ రచన మెంతవఱకు సాగినదో గుర్తింప ననువుపడెను

6. తాళ్ళపాక అన్నమయ్య వేంకటేశ్వరశతకమందలిపద్య మిందు దొరకినది. తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనపు రేకులతోపా టీశతక మిప్పుడు చేపడినది.

7. రావిపాటి త్రిపురాంతకుని అంబికాశతక, చంద్రతారావళులలోని పద్యము లిందు పేర్కొనబడినవి.

8. ప్రబంధరత్నావళి మూలమున తొలుత వెలుగు చూచిన నాసికేతూపాఖ్యానము పిమ్మట ముద్రణ భాగ్యమందినది (1922).

9. అపూర్వకృతుల యునికి దీని మూలమున తెలియనయ్యెను.

10. 'రంగనాథు'నివిగా పేర్కొనబడిన మూడు పద్యములు చారిత్రికముగా మిక్కిలి విలువగలవి లభించినవి. వీని ఆధారమున శ్రీ శాస్త్రిగారు 'రంగనాథుని శివ కవిత్వము' అను వ్యాసము వ్రాయుటకు వీలైనది.

11. పూర్వకవులచే ప్రశంసలందుకొన్న చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేనము నందలి కవితా వైశిష్ట్యము తొలుత లోకమున తెలుకపఱుచుటయ్యెను.

12. పలు ప్రాచీనకావ్యముల యునికి తెలియుటతో వాని ప్రచురణకు ప్రోత్సాహ కారకమైనది.

ప్రబంధ రత్నావళి ప్రచురణానంతరము సాగిన గొప్ప పరిశోధనమునకు నిందుదాహ రింపఁబడిన పద్యములే మూలకారణములనక తప్పదని డా॥ టి. కోదండరామయ్యగారు తెల్పినారు.[1] ఇట్లు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు అపూర్వ ప్రాచీనగ్రంథమును ప్రకటించి సాహిత్య పరిశోధనకు దోహదము చేసినవారైనారు.

చాటుపద్య మణిమంజరి :–

ప్రాచీన సంకలన కృతులను ప్రచురించుటొక యెత్తు. తామె చెదురుమదురుగా నున్న చాటుపద్యములను సంకలించి ప్రచురించు టింకొక యెత్తు. ఈ తీరగు కృతులలో చాటుపద్య మణిమంజరి మొట్ట మొదటిది. ఆటు తర్వాత దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు 'చాటుపద్యరత్నాకరము' వెలయింపఁజేసిరి. సంకలన ప్రచురణమున శాస్త్రిగారికి మక్కువ ఎక్కువ. ఎన్ని సంవత్సరములైనను దానికై శ్రమింతురు.

"వీనులకు విందై డెందమును దనుపార్చుఁ జాటు రచనము లొక్కొక్క యెడలఁ బ్రబంధ రచనములసయితము మీఱియుండుననుట భాషావేదుల కనుభవపునరుక్తము. పరంపరా గతములగుచుఁ గొన్ని పల్లెటూళ్ళలో ముదుసళ్ళనోళ్ళయందును,మఱికొన్ని పురువులకు భుక్తులు పెట్టు ప్రాచీన తాళపత్ర సంపుటములందును జీర్ణించుచున్నవి. ఇంపారు నిట్టి పద్యముల సంపాదించి గ్రంథరూపమున వెల్వరింపఁ దలంపుగొని యెఱిగిన వారినెల్ల నడిగియు, దొరికిన తాళపత్ర సంపుటముల నెల్ల పరిశీలించియు నానాటఁ గొన్ని చాటువులఁ గూర్చితిని" ఇవి చాటుపద్యమణిమంజరిపీఠికలో (1914) శాస్త్రిగారు వ్రాసిన వాక్యాలు.

శ్రీ శాస్త్రిగారు ప్రకటించే గ్రంథ మేదైనా, సమగ్ర దృష్టితో ఆకళింపు చేసికొని ప్రచురించెదరు. ఆయా చాటు ధారలకు జనశ్రుతిలోనున్న కథాసందర్భములు పొందుపరచుట యొకటి. జనుల నాలుకలే శరణ్యముగా నున్న పద్యములెన్నో సేకరించి ప్రకటించుట మూలమున అవి యుత్సన్నము కాకుండ నిల్చిపోయినవి. ఈ సంకలనము తెలుగువారి చరిత్ర, ఆచార్య వ్యవహారములు– సమస్యా పూరణములు, భాషాచమత్కారములు మున్నగునవి యెన్నియో వెల్లడించుచున్నది. అట్లేజనశ్రుతినుండి జారిపోవనున్న గాధ లెన్నింటినో అక్షర బద్ధ మొనర్చుట నిజమున కొక అనర్ఘమైనవాఙ్మయార్చన. జనశ్రుతికి దానివిలువ దానికున్నది.

మఱల శాస్త్రిగారే చాటుపద్యమణిమంజరి ద్వితీయ సంపుటము- ప్రథమ భాగము వెలువరించిరి. ఇందు దేవతా- కవిప్రశంసా- రాజప్రశంసా స్తబకము లున్నవి. ఇవి

---

1. పరిశోధన–ఫిబ్రవరి, మార్చి 1956-4

తెలుఁగుదేశచరిత్ర కుపకారకములైనవి. ఇందలి 'దామెర వారి వంశావళి' చెన్న పట్టణముతో ఆంధ్రులకు గల సంబంధమును దెలుపు ప్రామాణికరచన.

బిరుదావళులన్నియు నేకత్ర ఇందు కూర్చుటచే పరిశోధకుల కెంతేని యుపకారక ముగానున్నది. బెణ కవిచే చెప్పబడి రాతిబండపై క్రీ॥శ॥ 1621లో చెక్కబడిన పద్యముకూడ చారిత్రక ప్రాధాన్యము కలదే. ఇందేయున్న "దండయాత్రా ఘోషతమ్మట ధ్వనులచే గంతులు సేయించెఁ గప్పకొండ" అను చాటువు ప్రకటించినందులకు రెడ్డిరాజ్య చరిత్రలో శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు కైవార మొసంగినారు. 1 ఇట్టి వింకను కలవని వారే యుగ్గడించినారు.

శృంగారరసపరిప్లుతమైన చాటు వొకటి చూడుడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఒకనాడు సభలోని వచ్చిన 'విస్ఫురితఫణామణిద్యుతులఁ బొల్పగు నాగకుమారుఁ డోయనన్' అను సమస్యను ఆంధ్రకవితాపితామహుడు పెద్దనామత్యుఁ డిట్లు పూరించెనట!

వరుఁడు చెఱంగు పట్టినను వల్వ దొలంగిన లేమ సిగ్గు వ
ట్టురుతరరత్నముద్రికల నొప్పెడు డాపలికేల మూయఁగాఁ
గర మమరెం గరంబపుడు కామనిధానముఁ గాచియున్న వి
స్ఫురిత ఫణామణి దుత్యులఁ బొల్పగు నాగకుమారుఁ డోయన్.

(ద్వితీయ భాగము-ద్వితీయ సంపుటము)

శ్రీ శాస్త్రిగారు కూర్చిన యీ సంకలనము అముద్రితము. ఇందు ప్రసిద్ధమహా పురుష స్తబకము, శృంగార- నీతి-సంకీర్ణ స్తబకములే కాక, ఊళ్ళు-నాళ్ళు, గాలి కబుర్లు, సామెతలు- పలుకుబళ్ళు అను విభాగములు కూడ కలవు. అపూర్వశతకపద్యములు- పెక్కు సమస్యాపూరణములు కూడ నిందు చోటు చేసికొన్నవి. సమస్యాపూరణము లొండు రెండు మచ్చునకు.

ఔరా పువ్వారుబోణి కీ యందగత్తె
కేటికిటు సేయ వలసెనో మోటుపనులు?
వశి ప్రయోజకుఁడైన చొప్పడుని యిట్లు
వెధవ నాగన్న కాబోలు వెలఁది మగడు.
వటువైన మేను వహవా!
విటపుంగవ ! వాడి గోళ్ళవిచ్చుల విడిగా

1. Pandit V.Prabhakara Sastri,who has done yoemen service to the Telugu literature, has to be cangratulated for rescuing the valuable verse from oblivion. This verse, which seems to have been composed by Srinadha, narrates Allayya Vema's Conquests, some of which do not find mention anywhere else.— History of Reddi kingdom- page 138.

జిటుకన(బొడిచిన నాటవు
వటబీజములంతలేసి వనితకుచంబుల్.

తంజావూరుపై చెప్పిన చాటువు.

పురమున నుండే కవులే
చొరఁబడి తినఁ గూడ లేక చుంబించంగాఁ
బరకవు లేటికి వచ్చిరి
తర మెఱుగక యరికి విరికిఁ దంజాపురికిన్

చాటుపద్యమణిమంజరీసంకలనము కొంత వినోదము కల్గించుచున్నను, కొన్ని పట్టుల చారిత్రక ప్రాధాన్యము కలిగియున్నది.

శ్రీవేంకటేశ్వర లఘుకృతులు:-

శ్రీ వేంకటేశ్వరసంబంధి వాఙ్మయమును సుప్రకటితము చేయుటలో శ్రీప్రభాకరశాస్త్రి గారు వైచుకొన్న పథకము దొడ్డది. తాళ్ళపాకవారి కీర్తనపురేకులు తామై వింగడించి వేర్పరచి వెలికితీసి, అన్నమాచార్య కీర్తనలు 4,5 సంపుటములు పరిష్కరించిరి. అన్నమార్య చరిత్రను విపులపీఠికతో (1949) వెలయింపఁజేసిరి. అట్లే శ్రీవేంకటేశ్వరవచనములు (1945) సుపరిష్కృతముగా ప్రకటించినారు. సుభద్రా కల్యాణము-తాళపాక తిమ్మకరచనము ప్రచురించిరి. అన్నమాచార్యోత్సవ ప్రకల్పనమునకు 1945న వీరే ప్రధానకారకులు. తాళ్ళపాక తిరువేంగళాచార్యుని శృంగారామరుకము (1949)వెలయించిరి. తాళ్ళపాకవారివైష్ణవవాఙ్మయమును వెలువరించుటే కాక శ్రీవేంకటేశ్వరునిపై ఎందరోకవులు రచించిన స్తుత్యాత్మకపద్యములను శ్రీవేంకటేశ్వరలఘుకృతు లనుపేర (1949) ప్రకటించిరి. ఈసంకలన సంధాతలు శ్రీశాస్త్రిగారే. తాళ్ళపాక కవుల సాహిత్య పరిశోధన కిది త్రోవలు చూపినది.[1]

ఈసంకలనమునందలి రచనములలో పందొమ్మిది కృతులు ఇంతకుముం దెవ్వరును ప్రకటింపనివి, ఈసంకలనములోనివి కొన్నింటిని తంజావూరు సరస్వతీ భాండాగారమునుండి, తక్కినవి మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమునుండి సేకరించుట జరిగినది. గ్రంథ పాతములతో అందదుకులుగానున్న రచన లెన్నింటినో పరిష్కరించి ప్రచురించిరి. ఇందు పెక్కురచనములు ఈసంకలనము మూలముననే లోకము తొలుత తెలిసికొన్నది. విడివిడిగా ఎక్కడెక్కడో పడియున్న పద్యములను పాటలను నేకత్ర సంధానించిరి. సంకలనప్రకటన సమగ్రకృతుల యన్వేషణకు ప్రరోచనయైనది. ఇందు అజ్ఞాత కర్తృకములైన రచనలు 12 వఱకు గలవు. వాచవిగా ఒండు రెండు ఆస్వదింపుడు.

---

1. తాళ్ళపాక కవుల కృతులు—వివిధ సాహితీ ప్రక్రియలు—డా. వేటూరి ఆనందమూర్తి (1974)

నిద్దపు టాస్యరంగమున నిల్పి, ప్రబోధపు గాసె గట్టి, యే
ప్రొద్దును వెంటఁ దంబురను బూనిచి దాత్త్వికనాట్య శాస్త్రపున్
బుద్ధులు సెప్పి నా హృదయ పుత్రిక మీకును మేలు పొడఁగా
దిద్దితి వేంకటాచలపతీ ! కలశాంబుధి కన్యకాపతీ !

కమ్మని తమ్మిదో దుమిని గమ్ముక నమ్మకరాంకుఁ డెమ్మెమై
నిమ్మెయి నిమ్మెయిన్ గదిమియిమ్మెయిఁ గ్రుమ్మె నురమ్ము రమ్ము వే
రమ్ము కరమ్ము నెమ్మది తిరమ్ముగ నమ్మిన నన్ను పెంచి చి
త్తమ్మున నుంచి యేలు నిరతమ్మిక వేంకట శైల నాయకా !

లక్షణోద్ధారము :-

శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు 1948లో తలపెట్టిన చిట్ట చివరి బృహత్తర సంకలన గ్రంథము లక్షణోద్ధారము. ఇది అసమగ్రము. అముద్రితము. దాని ప్రణాళిక తీఱు తెన్ను లిట్టివి. వాని వివరములు గమనించునది.

1. లక్షణ గ్రంథముల పట్టిక

2. లక్షణ గ్రంథములలో నుదాహృతములైన లక్ష్య లక్షణగ్రంథముల పేళ్ళు. ఆయా గ్రంథముల సంఖ్యలు- 32 పట్టికలు.

3. అన్ని లక్షణ కృతులలో నుదాహృతములైన లక్షణగ్రంథములపట్టిక - పద్యముల సంఖ్య.

4. అన్ని లక్షణగ్రంథములలో ఉదాహృతములైన లక్ష్యగ్రంథములపేళ్ళపట్టిక- పద్య సంఖ్య.

5. లక్షణగ్రంథోదాహరణోద్ధారము.

6. లక్ష్యగ్రంథోదాహరణోద్ధారము.

ఇందీ విషయములు ప్రస్తావింపఁ దలచిరి. వైదిక- సంస్కృత- ప్రాకృత- దాక్షిణాత్య భాషల ఛందస్సు- ఔత్తరాహుల ఛందస్సు- తద్భేదములు-యతిప్రాసములు- దేశిరచనలు- భరతముని బృహద్దేశి- గణములు.

జనాశ్రయ-కర్ణాట ద్రవిడ ఛ్ఛందస్సులు- ద్రవిడయతి మైత్రి- ఆంధ్ర యతిమైత్రి కర్ణాటయతి-తెలుఁగున గల పాటలు, పదములు-యాప్పి రంగలమ్-కవిజనాశ్రయము- పాల్కురికి సోమనాథుఁడు చెప్పిన సూత్రములు.

ఇత్యాదిగా నున్న ప్రణాళికను సాకల్యముగ పరిశీలించినచో లక్ష్య లక్షణగ్రంథ సర్వస్వ మట్లుండుటయే గాక, ఛందశ్శాస్త్ర పరిధి ఏతదభ్యుదయము- వాని అనుశీలనము-

1. దీని వ్రాతప్రతి శ్రీ వేంకటేశ్వర ఓరియంటల్ రిసెర్చి ఇన్‌స్టిట్యూటు (తిరుపతి) లో నున్నది. ఈ సంస్థ శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయమునకొక విభాగముగా నున్నది.

సర్వ కవితారీతుల పరిశీలనము నిందు చెప్పఁదలఁచి నట్టున్నది. ఇది ఒక భగీరథకృతి. ఈ సంకలనము పూర్తియై యుండినచో నొక విస్తృతాధార గ్రంథమై పరిశోధకుల కెంతేని ఉపకరించి యుండెడిది. శ్రీ వేటూరి వారి మౌలిక ప్రతిభ కిది పతాక ప్రాయమైనది.

శాసనసంకలనము:-

క్రీ.శ. 4వతాబ్దినుండి క్రీ॥శ॥ 12వ శతాబ్దిపర్యంతము గల శాసనసముచ్చయమును సంధానింప నెంచి ఒక సమగ్రప్రతిని తిరుపతిలో నుండగా శ్రీ శాస్త్రిగారు సన్నద్ధము చేసినారు. ఇందు శ్రీతిరుమల రామచంద్రగారి సహకారముదొడ్డది. ఇదియు నముద్రితము. శాసనపరిశోధనలో వారి దీక్ష కిది సాక్షి.

గాంధి రామాయణము :-

శ్రీప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఇద్దరు మహాపురుషుల వలన ప్రభావితులైనారు. అందు ప్రథములు వారి యోగ గురువులు మాస్టరు సి వి. వి. గారు. రెండవవారు మహాత్మాగాంధీ.

గాంధీ పూర్ణ పురుషావతారుఁడన్నంత ప్రత్యయబుద్ధి శ్రీ శాస్త్రిగారికి కలదు. గాంధీ కఠోరోపవాస దీక్ష 1924లో చేసినపుడు, 1925 మదరాసు వచ్చినపుడు ఇంకను పెక్కుసన్ని వేశములలో వారు మహాత్మునిపై రచనలుసాగించిరి. గాంధీచూపిన దారిలో, తిరుపతిలో హరిజన దేవాలయ ప్రవేశమునకు శ్రీశాస్త్రిగారు నాయకత్వము వహించిరి. బాపూజీ 1944 లో మరల ఉపవాసదీక్ష వహించినపుడు వారుతపించిపోవుట మాయెఱుకలోనిది. 1947లోభారత దేశ విభజన సమయమున నవకాళి, త్రిపుర జిల్లాలలోను పంజాబులోను జరిగిన దారుణ మారణ సంఘటనలు వారిని సమూలము కదిలించి వైచినవి. బాపూజీ మరణించిన పదవరోజున మదరాసు ఆకాశవాణినుండి యిట్లు ప్రసంగించిరి "గాంధీగారి అగ్ని సంస్కారసమయంలో జరిగిన మీటింగులో మాట్లాడబోతే నోరాడలేదు. నాలోనే చితి మండుతూంది. ఇప్పుడే మామాఅజ్ఞానాథ శములన్నీ మంటగలసి పోవునుగాక అని మొత్తుకొన్నాను. ఈశ్లోకం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

'అంతర్నిరింధన సమింధన మేధమానే
కస్మింశ్చి దద్భుత మరీచి వికాసభాసే
మోహాంధకార పరిపంథిని సంవిదగ్నౌ
విశ్వం జుహోమి వసుధాది శివావసానమ్'

ప్రపంచంలోని మానవులందరూ గంధిగారి శరీరంలోని అణువులు. ప్రపంచములోని దేశాలన్నీ వారి శరీరంలోని అవయవాలు,"

ఈప్రసంగము చేసిన రెండేండ్లకు 1950లో గాంధిరామాయణము సంధానింపవలెనని సంకల్ప మొదవి, ఒక కరపత్రమును విడుదలచేసిరి. అందిట్లుకలదు. "గాంధిమృతివార్త వినునప్పటి కెవరెవ రేమియేమి చేయుచుండిరో, తమ చుట్టుపట్టు లెట్లయ్యెనో – నాటితలపులు లోపలనాటి నేటిదాక నేమి నెఱపు చున్నవో యవి యెల్ల వెల్లడి చేయవలెనని వేడుచున్నాము .... ఇదితర్థాపేక్షారహితమైన యాడిగము"

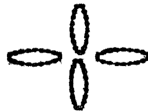
1. 8-2-1948లో మద్రాసు ఆకాశవాణినుండి చేసిన ప్రసంగము.

శేషగిరిరావు : సంకలన గ్రంథ సంధాతలు

ఈ ప్రకటన వెలువడిన పిమ్మట తెలుగునేల నాలుగుచెఱగుల నుండి వారి వారి యనుభూతులు, తామై వ్రాసినవి కోకొల్లలుగా రాసాగినవి. ఈ సేకరణము జరుగుచున్న సంవత్సరములోనే శ్రీ శాస్త్రిగారు పరమపదించుటతో సంకలనము లోకము వెలుగు చూడలేదు. కావుననే యీ విషయము లోకమునకుఁ దెలియఁ దగినంతగా తెలియరాలేదు.

ఒక మహాపురుషుని నిర్యాణముపై జనవాహినిలోని స్పందనలు 'రికార్డు' చేయవలెనను తలపుగాని–యత్నము చేసినవారు గాని తెలుఁగు దేశమున లేరనియే చెప్ప వచ్చును. సంస్మరణ సంచికలు ప్రచురించు నాచారమున్నదిగాని, ఈదృశగ్రంథ సంకలన కృషి–అందును ప్రత్యేకించి అనుభవ విశేషములు యథాతథముగా వెల్లడించుట యనునది జరుగలేదు: ఇదం ప్రథమముగా వారు చేపట్టిన వినూత్నపథకమిది.

శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వాఙ్మయ పరిశోధనకై శ్రమించుటయే కాదు, పరిశోధకులకు ఆకరములైన ఆధార గ్రంథములు వెలువరించుటలో ఎంతో చొరవ చూపిరి. అనంతర పరిశోధకుల కివి యెంతగనో ఉపకరించు చున్నవనుట ఎల్లరఅనుభవములోనిది. సంకలన గ్రంథ సంధాతగా- ప్రాచీన సంకలన ప్రకటన కర్తగా వారు చేసిన వరివస్య స్తుతిపాత్రమైనది. శ్రీ శాస్త్రిగారిది స్వయంభువమైన ప్రజ్ఞ.

క. సంపదలు జలతరంగము
లింపలరఁగ వచ్చుఁబోవు నిమ్మహిలో మేల్
సంపాదింపఁగ వలెరా
పెంపలరఁగ మహిమలూరి పెమ్మయసింగా!

–చాటు పద్యము.

కళింగ దేశము-ప్రాచీన గ్రంథములు

-వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

[వ్రాతప్రతులుగానే మిగిలిపోయిన గురుదేవుల అముద్రిత రచనల్లో ఈవ్యాసమొకటి. తాళపత్రగ్రంథసముపార్జనకై దేశాటనం సల్పినపుడు వారికెదురైన సంఘటనలన్నీ ఇందు పూసగ్రుచ్చినట్లున్నవి. వ్యాసరచనాకాలం స్పష్టంగా తెలియరాదు. కానిసందర్భాలనుబట్టి వారు కళింగ మండలంలో పర్యటించిన 1918సం॥ ప్రాంతాల్లో ఈవ్యాసాన్ని ఆరంభించి, మరి పదిహేనేండ్ల తరువాత అంటే 1938 ప్రాంతాల్లో తిరిగి కొనసాగించి కొంతవరకు వ్రాసి విడిచినట్లు తోస్తుంది.

కాలగర్భంలో ఇంకా ఎన్నెన్నిచోట్ల ఎన్నెన్ని సంస్థానాల్లో అపూర్వగ్రంథాలిట్లా కానరాక పోయినవో-పోతున్నవో — పోనున్నవో కదా!—సం॥]

కళింగదేశ మనబడు విశాఖపట్టణము, గంజాము మండలములందు దొరతనమువారి యాజ్ఞచొప్పున నేను ప్రాచీన గ్రంథ సంపాదనార్థము పర్యటనము జరిపితిని. అక్కడి విశేషములను సంగ్రహముగా నిందు దెలుపుదును. ఏఁబదియేండ్లకుముందే ప్రాచీనగ్రంథ సంపాదనమున విశాఖపట్టణ మండలము మేలుకొన్నది. మహామహోపాధ్యాయ పరవస్తు రంగాచార్యులయ్యవార్లంగారు మహోద్యమమున ననేకాపూర్వగ్రంథముల నార్జించి "ఆర్షపుస్తక"శాలను నెలకొల్పిరి. ముప్పది యేండ్లకుముందు విజయనగరమునను- తర్వాత విశాఖపట్టణమున బ్రహ్మశ్రీ నిడదవోలు సుందరం పంతులుగారు అనేకప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములను సంపాదించి యొక లైబ్రరీని నెలకొల్పిరి. ఈఇర్వుర జాగ్రత్త దేశమున కత్యంతోపకారకములైనవి. ఆర్షపుస్తకశాల విశాఖపట్టణమున నిపుడును సురక్షితముగా కలదు.

సుందరం పంతులుగారి పుస్తకములలో ముఖ్యమైన వానిని నేను పరిశీలించితిని. వానిని దొరతనము వారు కొనిరి. సుందరంపంతులుగారు వ్యయప్రయాసములకు పాల్పడి సంపాదించిన గ్రంథములు పెక్కులు, అన్యత్ర ముద్రితము లగుచుండుటచేతను, శిథిలము లగుచుండుటచేతను, వారి పరిశ్రమార్జన ప్రయోజనమును గుర్తించి యాదరించు వారు లేకపోవుట చేతను, వానిని విక్రయించుటే కర్తవ్య మయ్యెను. ఆయా గ్రంథములు దొరతనము వారి ట్రైనియల్ కేటలాగులలో వర్ణితములై వెల్లడి యయినవి. గంజాం విశాఖపట్టణమండలములు పెక్కు రాజ్యస్థానములుగలవగుటచేతను, ఎండ లంతతీవ్రతరములు కాకపోవుట చేతను, నక్కడ ప్రాచీనగ్రంథముల నిలువర మెక్కువగానే కలదు. విశాఖపట్టణమున అంకితం జగ్గారాయలవారు కొన్నివేలువెచ్చించి మంత్రశాస్త్రమున దుర్లభములైన గ్రంథముల నెన్నింటినో సేకరించిరి. వారి యనంతర మవియెల్ల నేమయ్యెనో యెఱుగరాదు. వానిలో కాళిదాసుని చిద్గగనచంద్రిక, శుభాగమపంచకములోనిదగు సనత్కుమారసంహిత మొదలగు దుర్లభ గ్రంథములు కలవు. సౌందర్యలహరీ వ్యాఖ్యలో లొల్లలక్ష్మీధరపండితుఁడు శాక్తుల వామాచారమును గర్హిం

చుచు దక్షిణాచారప్రతిపాదకములైన తంత్రము లయిదు గల వనియు వానికి శుభాగమపంచక మని పేరనియుఁ బేర్కొనెను. సనత్కుమారసంహిత యందొక్కటి. ఈ సంహితను బరంపురములో శ్రీపాదవారి యింటఁ గూడ నేఁజూచితిని. ఇంతవఱకీ గ్రంథము ప్రసిద్ధగ్రంథాలయములకుఁ జేరలేదు. విశాఖపట్టణమున గోదేవారిపుస్తకశాలలోగూడ విలువగల వ్రాతగ్రంథములు, ముద్రితగ్రంథములు గలవు. వ్రాతగ్రంథములలోఁ గొన్నియపూర్వగ్రంథ ములకు ప్రాచ్య లిఖితపుస్తకశాలవారు ప్రత్యంతర ములఁ గైకొనిరి. ఎలమంచిలికిఁ జేరువగానున్న పంచ ధార లనుపుణ్యక్షేత్రము దర్శనీయము అక్కడ పూర్వము చాళుక్య విశ్వేశ్వరభూపాలుడు రాజ్యమేలి ధర్మేశ్వరస్వామికి కల్యాణ మంటపాదులఁ గట్టిం చెను. కావ్యాలంకారచూడామణికృతిపతి ఈతఁడే. విన్నకోట పెద్దన కవి ఈతని ఆస్థానమున నున్న వాడు. కొందరీ విశ్వేశ్వరుని, పెద్దన్నను, తిక్కన్న కంటెఁ బూర్వులనుగాఁ దలఁతురు. ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ కంటెఁ బూర్వులని యెల్లరును దలఁచు చున్నారు. చూడామణిలోని 'చతురుపాయే'త్యాది పద్యముల వల్లను పంచధారలలో గల శాసనముల వలనను వారు క్రీస్తు. 1410 ప్రాంతముల నున్నవారుగా నెఱుఁగ వత్తురు.

శ్లో. శాకాబ్దేనవబాహురామశశిసం
ఖ్యాతే శుచౌభాసితే
సప్తమ్యాం మినవారభాజి మహిత
స్సంస్థాపితో మణ్డపః
కల్యాణోత్సవ సిద్ధ యే సవిభవ
శ్శ్రీపంచధారాపురీ
ధర్మేశాయ చళుక్య విశ్వ ధరణీ
భర్త్రావిచి త్రాస్పదమ్
—పంచధారా శాసనము.

ఆగ్రామమునఁ గొన్ని ప్రాచీన గ్రంథములుకలవు. అపూర్వము లంతగా లేవు. ఉన్నవానిని గూడ నాయింటివారు ఇయ్య నొల్లరైరి. ఎలమంచిలిలో వైఖా నసులయొద్ద నమూల్యములైన వైఖానసాగమ, వైఖానస శ్రౌత గృహ్య సూత్రాదుల మీది గ్రంథ ములు గలవు. వారి బంధువులు విశాఖపట్టణమునఁ గూడఁ గలరు. వారి యొద్దఁ గూడ ననేక గ్రంథములు గలవు. విశాఖపట్టణమునఁ గల గ్రంథములు ప్రాచ్య లిఖితపుస్తకశాలకుఁ జేరినవి గాని, ఎలమంచిలి గ్రంథములు అపరిశీలితము లయి, అక్కడనే యున్నవి. విజయనగరమున నెన్నో యపూర్వ గ్రంథములు పలువురయొద్ద దొరకినవి.ఇంకఁ గొందఱ యొద్దఁ గొన్ని గ్రంథములు గలవు. అవి దుర్లభము లయ్యెను. మహారాజాస్థానమున నసాధారణ గ్రంథము లంతగా లేవు. ఉన్నవి ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకాలయము వారు ప్రతులు వ్రాయించుకొనిరి.

విజయనగరమునకు దగ్గర బూరడపేటలో పిడ పర్తివారి యింట ననేకగ్రంథము లున్నవి. బొబ్బిలి సంస్థానమునను తత్సంస్థాన విద్వాంసులగు కొటికల పూఁడివారియిండ్లలోను విలువగలగ్రంథములు పెక్కులు గలవు. కొటికలపూఁడివా రాంధ్రదేశమున కెల్ల సత్కీర్తి నించిన ఘన విద్వాంసులు. కవిత్వము నను, జ్యోతిషమునను వారు సునిపుణులు. కోదండ రామ సిద్ధాంతిగారు సూర్యసిద్ధాంతమునకును, ఆర్య భట సిద్ధాంతమునకును తెలుగు వివరణోదాహరణము లతో విపులమైనవ్యాఖ్యల రచించిరి. మఱియుసంస్కృ తాంధ్రములం దనేకగ్రంథముల రచించిరి. మనుస్మృ తిని, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిని, విజ్ఞానేశ్వరీయమును తెలుగు పద్య కృతులఁగా రచియించిరి. ఇంకనెన్నో యుత్కృష్ట గ్రంథముల రచించిరి.' వానికెల్ల ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకశాల వారిచే ప్రత్యంతరములు గొనఁబడి నవి. బొబ్బిలి సంస్థానమునఁ గల యపూర్వగ్రంథ ముల కెల్లనుఁ గూడ ప్రత్యంతరములను ప్రాచ్య లిఖిత

పుస్తకశాలవారు గొనిరి. బొబ్బిలిసంస్థానవిద్వాంసులై మండపాక పార్వతీశ్వర కవిగారు సుప్రఖ్యాతి వహించిరి. వారి పూర్వులును కొన్నిగ్రంథముల రచించిరటగాని వారి గ్రంథ మొక్కటికూడ బొబ్బిలి మహారాజుగారి లైబ్రిరీలో లేదు. పార్వతీశ్వర కవిగారి మనుమలగు నభినవపార్వతీశ్వరకవిగారి యొద్ద వారి ప్రాచీనగ్రంథములెల్ల సురక్షితములై గలవట. వారి నొకతూరి బొబ్బిలిలో దర్శించితిని. వారి గ్రంథములు బయల్పడవలెను. బొబ్బిలి చుట్టుపట్టులగల యగ్రహారములలో పెక్కు గ్రంథము లున్నవి. పూర్వముసోమసుందరముపంతులుగారక్కడి గ్రంథముల కొన్నింటిని సేకరించిరి. ఇంకను పెక్కులుండ వచ్చును. నందబలగ యనుగ్రామమున గొన్ని గ్రంథములు దొరకెను. ఆ గ్రామముననే యింకను కొందఱిండ్లలోఁ బెక్కుగ్రంథము లుండెను కాని వారు వానినొసగ నొల్లరయిరి. నందబలగకు మిక్కిలి చేరువనే కుసుమూ రనుగ్రామము కలదు. అక్కడ గ్రంథము లున్నవేమో యని కనుఁగొనఁ బోయితిమి. దొరకలేదు. మధ్యాహ్నము 1 గంటకు అటనుండి తిరిగి నందబలగకు వచ్చుచుండఁగా ఆకస్మికముగా కారు క్రమ్మి, జడివాన, కుంభవృష్టి, నిమ్మపండ్లంతటి వడగండ్లతో కొట్టి కొట్టి కురిసెను. మేము ప్రాణ సంశయ స్థితికి వచ్చితిమి. వడగండ్ల దెబ్బలకు నిబ్బరించుకోజాల మైతిమి. గొడుగులు చెడెను. తల గుడ్డలు కోట్లు నాడు మమ్ము రక్షించెను. ఒక్క గంటలో వాన వెలిసెను. బ్రతికి బయటపడితిమి సాలూరులోఁ గొన్ని గ్రంథములు గలవు. అవి మాకు దొరకలేదు.

అక్కడ మేము పరిశీలించి విలువగల వానినిగా గుర్తించిన గ్రంథములను (కవిరాయని వీరభద్రకవి కృతములు ఆయన సేకరములు అని స్మరించుచున్నాను) బరంపురము కాలేజీలో పండితులుగా నున్న నేమాన నరసింహశాస్త్రిగారు ప్రత్యంతరములు వ్రాసికొనుట కీయ నంగీకరింపనీయక తాము కొంపోయిరి. వారు వానిని సురక్షిత పఱిచి యుందురు. పాచి పెంట యను గ్రామమున రాజాగారి దగ్గర 'శశిబిందు చరిత్ర' యను గ్రంథము గలదని విని వెళ్ళి ఎంతో శ్రమతో నక్కడి వారి దర్శించి విచారించితిని. అప్పుడా రాజుగారు, గంజాము మండలమున గల "చీకటి" సంస్థానమునసుండిరనియు, నా గ్రంథములు వారి యొద్దనేగలవనియు నక్కడి తద్బంధువులు చెప్పిరి.

"శశిబిందుచరిత్ర" ప్రాచీనము. లక్షణ గ్రంథములం దుదాహృతము. ప్రయోగరత్నాకరోదాహృతులను బట్టి, తత్కర్త చఱిగొండ నృసింహ కవియని తెలియనగును. అప్పకవీయమున "వెలగకు వెల్గ యంచు సరవిం జఱిగొండ నృసింహుఁడాడఁగా— మొలకకు మొల్కయంచుఁ గవి ముఖ్యుఁడు భద్రయ పల్క దోసమా" ఇత్యాది పద్యమున జఱిగొండ నృసింహుఁడు పేర్కొనఁబడెను. నిజముగా నా గ్రంథమక్కడ కలదేమో! బయల్పడుట బాగు. పార్వతీపురమున రసికకవిరత్నమగు ఆచంట సాంఖ్యాయన శర్మగారితో సరససల్లాప సౌభాగ్యము మాకు లభించెను. అక్కడ పంతుల బ్రహ్మదేవకవి కృతులు మాకు దొరకెను. అక్కడికిఁ జేరువనేకల సంగమవలస సంస్థానము ఖండాంతరములందుఁ గూడ వైదుష్య ప్రఖ్యాతి గడించినది. పూర్వము బొబ్బిలి మహారాజుగారు ఇంగ్లండుకుఁ బోయి విక్టోరియా మహారాజ్ఞిని దర్శించినప్పుడు సంగమవలససంస్థాన ప్రభువగు మృత్యుంజయ నిశ్శంకబహద్దరుగారి ప్రశంస జరిగెనట. బొబ్బిలికంటె మిక్కిలి చిన్న సంస్థానమైనను తత్సంస్థానాధిపతులగు మృత్యుంజయ నిశ్శంక బహద్దరుగారు శ్రీ పరవస్తు రంగాచార్యుల వారి యొద్ద విద్య నభ్యసించి కాళిదాస నాటకములకు వ్యాఖ్యల రచించిరి. అవి కొన్ని ముద్రితములయ్యెను. వాని కీర్తి ఖండాంతరములకు వ్యాపించెను.

మాక్సు ముల్లరు మొదలగు వారి మూలమున నది విక్టోరియారాజ్ఞి యెఱుక కెక్కెను.[1] "సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేనకిమ్" అన్న సూక్తి యుక్తమేకదా! [ఇంతవరకు 15ఏండ్లక్రింద వ్రాసినది. ఇకమీది దిప్పుడు వ్రాసినది - వే. ప్ర.]

మాడుగులలో రాజాస్థానమప్పుడుకోర్టాఫ్ వార్డ్సువారి స్వాధీనమం దుండెను. అక్కడ వేయింటికిఁ బయిగా తాటియాకుపుస్తకములను ఆకారమాత్రము జూచితిమి అప్పుడు తదధినేత్రి రాణి గారి పర్మిషను లేక వానిఁ జూడఁ గుదురదయ్యెను. ఇటీవల నా సంస్థానము శ్రీ జయపురం మహారాజావారి వశ మయినది. శ్రీ విక్రమదేవవర్మ మహారాజా వారి నిటీవల దర్శించి తెలిసికొనగా నక్కడ గ్రంథము లేవియు నిప్పుడు లేవనియు, నప్పటి వేమయ్యెనో యెఱుఁగరా దనియు చెప్పిరి. విజయనగరము సంస్కృత కళాశాలలో సాహిత్యాచార్యులుగా నున్న శ్రీ పరవస్తు గోవిందాచార్యులుగారు తమ యగ్రహారమగు దేవాడలో చాలా గ్రంథము లున్నవని చెప్పగావారితో నక్కడి కరిగితిని. నేనక్కడికి సకుంటుంబముగా చేరి బసచేసిన యింటి కెదురింట మేము వంటచేసికొని భోజనముచేసి బయటకి వచ్చునంతలో కలరా వల్ల నొకరు చనిపోయిరి. మరికొన్ని గంటలలో మరొకరు చనిపోయిరి. ఈ అలజడి వల్ల ఊరిలోని గ్రంథము లెల్ల చూడ గుదురలేదు. శ్రీ గోవిందాచార్యులు గారి యింట మంచి గ్రంథములు పెక్కులు దొరకినవి. ఆరాత్రి 10 గంటలకే అక్కడినుండి సకుటుంబముగా బయలు దేరి సర్వావస్థలు పడి మర్నాడు పదకొండు గంటలకు లక్కవరంకోట చేరితిమి. కలరాగ్రామమునుండి వచ్చుట చేతను గాబోలును మా కాయూర నిలువ నీడ దొరకలేదు........

1 ఇట్టిగ్రంథాలలో మృత్యుంజయ నిశ్శంకబహద్దరువారు ప్రకటించిన విక్రమోర్వశీయవ్యాఖ్య ఒకటి.

మృత్యుంజయ భూపాలీయమున ముఖపత్ర మిట్లున్నది.

శ్రీరస్తు

శ్రీమత్కవికుల చూడామణినా శ్రీకాళిదాస మహాకవినా విరచితం

విక్రమోర్వశీయ నామకం నాటకమ్

అతిసఙ్కుచిత ప్రాచీన వ్యాఖ్యాన సంక్లేశిత మానసానాం

సంస్కృత భాషాభిలాషుక జనానామత్యన్తోపయోగాయ

నిఖిలజగజ్జేగీయమానసకల విద్యానవద్య పణ్డిత జనాదరణ శీలేన

చన్నపురీ రాజ్య స్థితాలోచన పరిషత్సభాస్తారేణ సర్వవిద్యా ప్రవీణ శ్రీమదానరేబిల్

డేవిడ్ ఫ్రిమాంటిల్ కార్న్మికి లభిధాన విరాజమానాధికార్యగ్రగణ్యే నానుజ్ఞాత

వైశాఖపట్టణ మణ్డల మణ్డనా యమాన సఙ్గమ వలస రాజధాన్యధినాథ

శ్రీమత్

మృత్యుఞ్జయ నిశ్శఙ్కభూపాల విరచితయా

విద్వచ్ఛిరోమణిభిరాత్మీయ విద్యాగురుభిశ్శ్రీమత్పరవస్తు

వేంకటరఙ్గాచార్యవరేణ్యైః, స్వాస్థాన పణ్డితాగ్రగణ్యాన్ధ్ర గీర్వాణవైయాకరణ

శ్రీమదాకెళ్ల వేంకటశాస్త్రిణాచ, సమ్యక్పరిశీలితా మోదితయా

మృత్యుఞ్జయ భూపాలీయ ద్వితీయాభిధాన

విశిష్టరత్నదీపికాఖ్య ప్రతిపదవ్యాఖ్యయాసమం సంయోజ్య

చన్నపురీస్థిత- వర్తమానతరఙ్గిణీముద్రాక్షరశాలాయామ్

సమ్ముద్రితం సదాచన్ద్రతారార్కం విజేజీయతామ్

శాలివాహన శకే గతాబ్దాః-1806

శ్రీమత్స్వభాను నామసంవత్సర మార్గశిర శు॥ద్వితీయా

నేను మా చిన్నన్నయ్య

డా. వేటూరి చంద్రశేఖరశాస్త్రి

శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిగారు మా రెండవ అన్నగారు. ఆయనను, మేము-అనగా ఆయన తరువాత పుట్టిన సోదరులము-చిన్నన్నయ్య అని పిలుస్తూ ఉండేవాళ్లం. మా చిన్నన్నయ్యను గూర్చిన నా ఎఱుక ఎప్పటి నుండో నేనిప్పుడు స్పష్టంగా చెప్పలేను. పసితనం నుండి ఆయనను పరిపాటిగా చూస్తూ ఉండడమే దానికి కారణం. మా అమ్మను నాన్నను గూర్చి నా ఎఱుక ఎప్పటి నుండి ప్రారంభమో నేనిప్పుడు స్పష్టంగా చెప్పలేనట్లే ఆయననుగూర్చికూడ చెప్పలేనన్నమాట.

ఆయన బందరులో శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకట శాస్త్రి గారి దగ్గర చదువుకొనేరోజులు నాకు కొద్దిగా జ్ఞాపకం. ఆయన ఆ రోజులలో మా స్వగ్రామం పెదకళ్ళేపల్లికి బందరునుండి వస్తూ మా నాయనగారి యెడల భయ భక్తులతో మెలగుతూ సాధ్యమైనంత వరకు ఆయన ఎదుటపడకుండా ఇంటిలో మెలగుతూ వుండేవాడు.

చిన్నప్పటినుండి మా అన్నగారిది జాలిగుండె. బిచ్చగాండ్రెవరైనా వాకిటి ముందుకు వస్తే వాళ్ళ పేదరికాన్ని చూచి పెరపెరలాడేవాడు—వాళ్ళను ఆపి ఎంత పని మీద ఉన్నాసరే మా అమ్మనో అక్కయ్యనో వేధించి అంతో ఇంతో ఇంటిలో మిగిలిన తినుబండారమును వాళ్ల ఒడిలో వేయించేవాడు-దీనులను, రోగంతో బాధపడే వాళ్లను చూచిఆయన చాల బాధపడేవాడు. ఒకనాడు మా దొడ్డిలో ఆవు ప్రసవ వేదన పడుతూఉండగా చూడలేక ఊరిలో నున్న గోపాలస్వామి గుడికి పోయి అక్కడ కాలక్షేపంచేసి ఈనినట్లు విన్నతరువాత రావడం నాకు జ్ఞాపకం. మా యూరికి సమీపమందున్న విశ్వనాథపల్లి గ్రామంలో ప్రతి సంవత్సరం నాంచారమ్మ గుడి ముందు జంతుబలి జరుగుతూ ఉండేది. ఆయూరి మార్గమైన మా వీధిలో నుండి బలి ఇవ్వడానికి పశువులను బలవంతంగా తీసికొని పోతూ ఉండడం కంట బడ్డప్పుడల్లా ఆయనఒడలు కంపించి జలదరించేది-బాధపడేవాడు.

వెంకటశాస్త్రిగారి వద్ద విద్యాభ్యాసం ముగించిన తరువాత అప్పుడు మద్రాసులో నున్న మా బావగారి సలహా మీద మాచిన్నన్నగారు మద్రాసు చేరడం, ట్రిప్లికేన్‌లో నున్న అప్పటి వెస్లెయన్ మిషన్ హైస్కూలులో ఆంధ్రాధ్యాపకుడుగా కొంతకాలం పనిచేయడం నాకు జ్ఞాపకమే. అది 1910, 11 ప్రాంతాలలో అనుకొంటాను. ఒకటి రెండు సంవత్సరాల తరువాత ఆ పాఠశాలలో ఉద్యోగం చాలించి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాలలో ఉద్యోగానికి ప్రవేశించే ముందు ఆ స్కూలు విద్యార్థులు వీడ్కోలుసభచేసి ఆయన కొక ఫౌన్‌టెన్ కలమును బహూకరించడం జరిగింది. ఆసంగతి ఆయన ఇంటికి జాబువ్రాయడం, ఆ జాబును చదివి మా తలిదండ్రులు కుటుంబము ఆనందించడం ఇప్పుడు నా కండ్లకు కట్టినట్లున్నది.

ఆ రోజులలో నేను, మా తమ్ముడు శంకరం మా యూరిలో ప్రైమరీ స్కూలులో చదువు పూర్తి చేసికొని కొన్నాళ్ళు ఇంటి వద్దనే ఉండడం జరిగింది. దాదాపు ఒక సంవత్సరం అట్లు గడచిన తరువాత పూజ్యులు మా పెద్దన్నగారు శ్రీ వెంకట శివశాస్త్రిగారు

మా యూరికి ఆరుమైళ్ల దూరమందున్న అవనిగడ్డలో పోష్టుమాస్టరుగా నియమితులైరి. దాదాపు రెండు సంవత్సరములు మేమాయన వద్ద నుండి కొంత సంస్కృతము ఇంగ్లీషు ఆయన యొద్ద అభ్యసించినాము. మా పెద్దన్నగారు సంస్కృతంలో మంచి పండితులు. ఇంగ్లీషులో కూడ ఆయనకు గొప్ప ప్రవేశం ఉండేది. ఆసాధారణ బోధనా కౌశలం ఉండేది. ఆయన యొద్ద మేము అమరకోశం, శబ్దమంజరి, రఘువంశంలోను కుమారసంభవంలోను కొన్ని సర్గలు భోజచంపువులోను భర్తృహరిలోను కొన్ని భాగాలు, ఏనుగు లక్ష్మణకవి తెలుగు పద్యాలు శ్రద్ధతో అభ్యసించినాము. అప్పుడప్పుడు కొన్ని సంస్కృత చాటువులు కూడ మాకు వినిపిస్తూ మాలో సాహిత్యాభిలాషనుపురిగొల్పేవారు. అప్పుడాయన మాలో వేసినసుస్థిరమైన పునాదులు తరువాత మా భాషాజ్ఞానం వృద్ధిచేసికొనుటలోఎంతగానో ఉపకరించినవి.

మేము ప్రైమరీ స్కూలు చదువు పూర్తి చేసుకొని మా గ్రామంలో తల్లి దండ్రుల వద్ద ఉన్నరోజులలో మాచిన్నన్న గారు మద్రాసు నుండి మా చదువును గూర్చి ఆందోళన వెలిబుచ్చుచూ జాబులు వ్రాస్తూఉండేవారు. తరువాత కొన్నినాళ్లకు మా చిన్నవదినగారు కాపురానికి రావడం ఆమెను మాఅన్నగారు మద్రాసు కాపురానికి తీసుకొని వెళ్లేటప్పుడు ఆమెతో నన్ను మాతమ్ముడు శంకరాన్ని చదువు కొరకు తీసుకొని వెళ్ళడం జరిగింది. అది 1914 ప్రాంతం అనుకొంటాను— అప్పుడు మాబావగారు కాజవెంకట శేషయ్యగారు అక్కగారు ట్రిప్లికేన్‌లో హనుమంతలాలా వీధిలో 16వ నెంబరు ఇంటిలో ఉండేవారు. ఆయింటిలోనే ఒక భాగంలో మేముకూడ ఉండే వాళ్ళం- నన్ను మా అన్నగారు లోగడ తాను అధ్యాపకుడుగా పని చేసిన కెల్లెట్ హైస్కూలులోనే ప్రవేశ పెట్టినారు ఆయన పరిచయాన్ని బట్టి అప్పుడాస్కూలుకు ప్రిన్సిపాలుగా ఉన్న రెవరెండు డి జియమ్ లీత్‌దొర నావద్ద సగం జీతమే పుచ్చుకొనుటకు అంగీకరించినాడు. ఆ స్కూలులో నేను చివరవరకు చదివి 1920లో స్కూలు ఫైనలు పరీక్ష ప్యాసైనాను. మా పెద్దన్నగారి వల్ల కలిగినభాషాప్రవేశంవల్ల ఇంగ్లీషు తెలుగు సంస్కృతం మొదలగు వానిలో నాకు బాగా మార్కులు వచ్చేవి. కొన్ని బహుమతులు కూడ సంపాదించకలిగినాను. స్కూలులో నాఅభివృద్ధిని గూర్చి ఉపాధ్యాయులవల్ల తెలిసికొని మాఅన్నగారు ఎంతో సంతోషాన్ని తృప్తిని వెలిబుచ్చేవారు.

తరువాత కొంత కాలానికి ట్రిప్లికేనులోనే సాతాని వీధిలో (తులసింగ పెరుమాళ్ కోవెలవీధి) మరియెక ఇంటికి మారితిమి. ఆయింటిలో ఇంకొక భాగంలో చింతగుంట రాఘవ రావుగారు (అప్పుడు లా కాలేజి విద్యార్థి) కూడ ఉండేవారు. గురజాడ అప్పారావుగారు మద్రాసుకు అప్పుడప్పుడు వస్తూ మౌంటు రోడ్డులో టాకర్ అండ్ సన్సులో మకాంపెడుతూ అప్పుడప్పుడు మాఅన్నగారి కొరకు మాఇంటికి వస్తూ ఉండేవారు. మాఅన్నగారు కూడ ఆయన మద్రాసులో ఉండే రోజులలో తరచుగాఆయనను కలిసికోడానకి వెడుతూ ఉండేవారు. ఇద్దరు కలిసి అప్పుడప్పుడు మౌంటు రోడ్డులో ఉండిన గెయిటీథియేటరుకు (అప్పుడు సైలెంటు పిక్చర్స్) వెళ్ళికొన్ని పరిశోధక చిత్రాలను చూస్తూ ఉండేవారు. రెంటాల వెంకటసుబ్బారావుగారు, మద్రాసు వచ్చినప్పుడు కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు అప్పుడప్పుడు వస్తూఉండడం మాఅన్నగారు వారి దగ్గరకు పోతూ ఉండడం జరుగుతూ ఉండేది. అప్పుడా వీధిలోనే నివసిస్తూ ఉండిన వేపా రామేశం పంతులుగారింటికి మా అన్న గారు తరచుగా వెళ్ళుతూ ఉండేవారు.

ఆ రోజులలోనే చాటు పద్య మణిమంజరి, కనకాభిషేకం, కామధేనువుకథ, భాస నాటకాల తెనుగు అనువాదం మొదలగు గ్రంథాలు ప్రకటించడం జరిగింది. అప్పుడు చాటుపద్యమణిమంజరికి మంచి సేలు ఉం

డేది. రోజుకి సామాన్యంగా 10, 15 ఆర్డర్లు వచ్చేవి. మా తమ్ముడు, నేను, తీరిక చిక్కినప్పుడు మా వదిన గారు ఆ పుస్తకాలను పాక్ చేసే వాళ్లం. వాటి మీద నేను అడ్రసులు వ్రాసి వి. పి. మనియార్డరు ఫారాలను నింపే వాడను. నేనో మా తమ్ముడో స్కూలుకు పోయే త్రోవలో ప్రక్కగా నున్న బిగ్ స్ట్రీటులో పార్థసారధికోయిల్ పోష్టాఫీసులో ఆ పాకెట్లు మీద చీట్లంటించి పోస్టాఫీసులో ఇచ్చేవాళ్లం. వి.పి.మనియార్డర్ల సొమ్మును నేను తీసికొని లెఖ వ్రాసి ఆ సొమ్మును మా వదినగారికి ఇస్తూఉండే వాడను.

ఇప్పటి రోజులనుపట్టి చూస్తే అప్పటి మాఅన్నగారి వేతనం చాల స్వల్పం అయినా ఏ లోపం లేకుండా జీవనం సుఖంగాను తృప్తిగాను గడిచేది. నాగేశ్వర రావుగారి 'ఆంధ్ర పత్రిక' పంతులుగారు జీవించి యున్నంత కాలం ప్రతిరోజు సాయంకాలానికి ఉచితంగా ఇంటికి చందా చెల్లించనక్కర లేకుండా వచ్చేది. పత్రికరాగానే ఏ పది పదిహేను నిమిషాలో తప్పకుండా ఆ పత్రికను ప్రతిరోజు చదివేవార్లు. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధపురోజులవి-యుద్ధవార్తలను జాగ్రతగా తెలిసికొంటూ జరుగుతున్న మారణహోమాన్ని గూర్చి వ్యధ చెందుతూ ఉండడం జరుగుతూ ఉండేది. మేము తులసింగ పెరుమాళ్ళవీథిలో ఉన్నరోజులలోనే ఎండెన్ జలాంతర్గామి మద్రాసుమీద బాంబులువేసినది.

మా వదినగారు వయస్సులో నాకంటె ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు పెద్ద– ఆమె గొప్ప విధానం ఓర్మి గల ఇల్లాలు–చిరునవ్వు ఆమె ముఖాన చిందులాడుతూ ఉండేది. గృహ నిర్వహణలో ఆమెది అందె వేసిన చేయి. ఎట్టి పరిస్థితులలోనైనా ఆమె చికాకుగాని తొట్రుపాటుగాని లేకనే చేసినట్లు కనబడకుండా ఆమె ఇంటి పనులను సక్రమంగా సమర్థతతో సర్దుకు పోయేది. మా కంటె వయస్సులో ఎక్కువ పెద్ద కాకపోయినా ఆమె మా తమ్ముని నన్ను తన బిడ్డలనో తమ్ములనో చూచినట్లు ఆదరముతోనువాత్సల్యముతోను కనిపెట్టేది. మేము మా విద్యార్థిదశను 10,12 సంవత్సరాలు మద్రాసులో మాచిన్నన్నగారి వద్దనే గడిపినాము. ఆ సుదీర్ఘకాలంలో మా చిన్నతనపు చిలిపిచేష్టలను సాధ్యమైనంతవరకు సహించి మితిమీరినప్పుడెప్పుడైనా తగినట్లు మా అన్నగారికి చెప్పి మందలించి మా ప్రవర్తనను సరిదిద్ద చూచేదేగాని అపకారబుద్ధితో ఎన్నడు కొండెములు చెప్పి ఎరుగదు. ఆమె అత్తమామలవల్లను భర్తవల్లను అతిథ్యభ్యాగతులవల్లను ఎన్నికగన్న మహాసాధ్వి. ఆమె స్మృతికి నా భక్తి భరితమగుకేల్మోడ్పులు.

నేను మా తమ్ముడు శంకరశాస్త్రి వివాహాలు అయిన తరువాత కూడ భార్యలతో కొంతకాలం మా అన్నగారివద్దనే ఉండి విద్యాభ్యాసం చేసినాము. ఆ రోజులలో ఆ పుణ్యదంపతులు మా యెడల చూపిన ఆదరాభిమానాలు వాత్సల్యము మరపురానివి. మేమా ఆదర్శదంపతుల కెంతగానో ఋణపడి యున్నాము.

మా అన్నగారు సునిశితమేధాసంపన్నుడు. ఆవలిస్తే పేగులు లెఖపెట్టగల సూక్ష్మదృష్టి ఆయనది. వ్యక్తుల ముఖకవళికలనుబట్టి వారి కోరికలను కనిపెట్టేవాడు. సామాన్య దృష్టికందని కొన్ని వస్తువుల సౌందర్యవిశేషములను గుర్తించి చూపి వానిప్రాశస్త్యమును వర్ణించుటలో ఆయన మేటి. రకరకముల పూలు, పండ్లు, కాయలు, ఆకులు గురించి ఆయనకు తెలిసినంతగాసామాన్యులకు తెలియదు. పిండివంటలు, ఆకు కూరలు, కాయగూరలు వాటి రుచులలోని సూక్ష్మ భేదములు వాని ప్రభావము గుర్తించి చెప్పుటలో ఆయన నేర్పు గొప్పది. ఈ సామర్థ్యమే ఆయనను ఒక గొప్ప వాఙ్మయ పరిశోధకునిగాను చరిత్రపరిశోధకునిగాను తీర్చిదిద్దినది.

ఆయన జేబులో పదునుపెట్టిన ప్రశస్తమైన చాకొకటి ఉండేది. మంచి జాతి మామిడి పండ్లు దొర

పండిన తెల్లజానకాయలు లంకదోసపండ్లు అంటె ఆయనకు ఎక్కువ మక్కువ వాడిగలతన చాకుతో వాటి చెక్కుతెగకుండా పల్చగా కూసమువలె తీయడమాయన ముచ్చట. ఆ కాయలను ముక్కలుగా కోసి తాను తింటూ ప్రక్కనున్న వారికి రుచిచూపుతూ వాటి సువాసనలను రుచులను గూర్చి ముచ్చటించడం ఆయనకు మోజు. ఆయన ఎఱుకలేకుండా ఆయన చాకును ఎవరైనా వాడితే తరువాత ఆచాకును చూచి ఎవరో వాడినట్లు గుర్తించి అడిగేవాడు.

ఆయనకు చింతచిగురు, మామిడికాయ, దోసకాయ పప్పు కూరలు ఇష్టం. పులుసులో ముక్కలు మునగ కాయలు గోగుకూర చుక్కకూర లంకవంకాయలు అంటే ఎంతో ప్రీతి.

'పయరకూర తెచ్చి పచ్చి మిరపపండ్ల
నుక్కళించి పోసి ఊరనిచ్చి
కొంత కొంత పొదిపి కొను గోగు పచ్చడి
చవికి ఇంక నోరు చివికితీరు'
'ఎన్నడు తిందునో ఇంకొక్క మాటేను
వాయూర లంక వంకాయ కూర.'
'అరబండిన జహంగీరు మామిడి పండ
నాసపండును లంకదోస పండు'

మొదలైన ఆయన రచనలను బట్టి అయన అభిరుచులను కొంత వరకు తెలిసికోవచ్చును.

ఆయన భోజనప్రియుడు. మితంగా భుజించేవాడు. అయితే భోజనం రుచిగాను శుచిగాను ఉండవలెను. అట్లులేనినాడు వెంటనే తీవ్రమైన అసంతృప్తిని వెలిబుచ్చేవాడు. సరిగానున్నప్పుడు భోజనమైన వెంటనే "పది సంవత్సరముల ఈనడుమ ఇటువంటి భోజనం ఎరుగ"నని ఎప్పటికప్పుడు సంతృప్తిని ప్రకటించడం అనేక సార్లు నేను విన్నాను. ఆయన అభిరుచులను కనిపెట్టి మా వదిన గారు ఆయనకు కావలసిన పదార్థములను దగినట్లు అమర్చేది. ఆయనకొకప్పుడు పాలు ఒకప్పుడుమజ్జిగ ఒకప్పుడుచన్నీరు ఒకప్పుడు వేడినీరు కావలసి వచ్చేవి. అడిగినప్పుడు వెంటనే ఇవ్వవలెను. ఎప్పుడేది కావలెనో ఎవరికీ తెలియదు. ఆయనకు ఉపచరించడం ఒక అసిధారావ్రతం వంటిది. మా వదిన గారావ్రతమును జయప్రదంగా నిర్వహించి ఆయన మన్ననను పొంది కృతకృత్యురాలైనది.

నేను మద్రాసులో 1916వ సంవత్సరంలో కాబోలు కెల్లెట్ హైస్కూలులో ఫోర్తు ఫారంచదువుతూ ఉండగా మాఅన్నగారు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాల పంపున తాళపత్రగ్రంథ సేకరణకై సకుటుంబముగా దేశ పర్యటన చేస్తూ అప్పుడప్పుడు మద్రాసువచ్చి నాయోగ క్షేమములను విచారిస్తూ ఉండేవారు. అరోజులలో నేను మద్రాసులో జనార్దన్ హోటలులో భోజనం చేస్తూ ఉండవలసి వచ్చెను. నాకుటైఫాయిడ్ జ్వరంవచ్చింది. అప్పుడాయన మద్రాసువచ్చి నాఆరోగ్యమును గూర్చి ఎంత బాధపడ్డారో నేను చెప్పలేను. 11గంటలకు నన్ను విడిచి, ఆఫీసుకు విధిలేకపోయి, ఏరెండుగంటలకో పర్మిషన్ తీసికొని ఇంటికి వచ్చేవాడు. క్రొత్త ఈనిన అవు గొడ్లకాపరి తోలుకుపోవుటచేత విధిలేక మందతో మేతకు పోయి సరిగా మేయక హడలుతూ మధ్యాహ్ననికే దూడ కొరకు తప్పించుకొని ఇంటికి పరుగెత్తుకొని వచ్చినట్లు వీధిలో నుండియే ఎట్లున్నదని ఎదురైన వారిని ఆతురతతో అడుగుతూ లోపలికి వచ్చి, ఎట్లున్నదని నన్నడుగుతూ, నానుదురు కడుపు కాళ్ళు చేతులు తడవి చూచి కొంత స్థిమితపడేవాడు. అప్పుడు ట్రిప్లికేనులోప్రాక్టీసుచేస్తూఉండిన నారాయణస్వామి మొదలియార్ దాదాపు నెలరోజులు మందిచ్చినా జ్వరం తగ్గక 104° వరకు వస్తూ ఉండెను. తరువాత మైలాపూరునుండి డాక్టర్ ఎం.సి. నంజుండరావును తీసికొని వచ్చి మాఅన్నగారు నన్ను చూపిరి. ఆయన మందివ్వడం మొదలు పెట్టిన వారంరోజులకు జ్వరం నార్మల్‌కి వచ్చెను.

అప్పటికే మా అన్నగారు కుంభకోణంలో మాస్టర్ సి.వి.వి.ని దర్శించి వారి యుపదేశమువల్ల ఆరో

గ్యము పొంది యుండడంచేత నేను జ్వరంతో బాధ పడునప్పుడు ఆరోగ్యము ప్రసాదించవలెనని అర్థిస్తూ కుంభకోణములో నున్న మాస్టర్ C.V.V.కి తంతి పంపిరి.అది చేరగానే మాస్టర్ సి.వి.వి.గారు చూలైలో ఉన్న మీడియం సి.ఆర్ కృష్ణస్వామి అయ్యరు గారికి వ్రాసితి మని ఆయనను కలిసి కోమని జవాబిచ్చిరి. అందుమీద కృష్ణస్వామి అయ్యరు గారిని మాఅన్నగారు పోయి కలిసికోగా అయన వచ్చి test (ప్రయోగ దృష్టితో శరీరాంతర్భాగములను వాని వ్యాపారము లను పరిశీలించు విధానము) తీసికొని గోచరించిన వివరములనువ్రాసి మాస్టరుగారికి పంపిరి. నా కారోజు లలో శరీరములోని ఎడమభాగము బలహీనముగా నున్నట్లు తోచెడిది. నన్నడుగకనే వారా విషయమును యోగ దృష్టితో కనిపెట్టి టెస్టురిపోర్టులో ఉదహరించిరి. వారప్పుడు నాకు అరోగ్యము గలుగుటకు యోగ సంకల్పముతో చికిత్సకూడ చేసిరి. ఆ సంవత్సరం చదువు మానితిని. ఆ సంవత్సరమే అనగా 1918 డిసెంబరు నెలలో జనరల్‌కాలు సందర్భమున మా అన్నగారు కుంభకోణం వెడుతూ నన్ను కూడ తీసికొని పోయి 31వతేదీన భృక్తరహితతారకరాజయోగ మార్గమున మాస్టర్ సి.వి.వి. గారి ఆదేశం చొప్పున ప్రవేశం ప్రసాదించిరి.

తరువాత మా అన్నగారు సరస్వతిమహల్ లైబ్రరీలో (తంజావూరు) అముద్రిత గ్రంథపరిశీలనకు నియమింపబడగా ఆయన సకుటుంబముగా కొంత కాలం తంజావూరులో ఉండవలసివచ్చెను. ఆ సంవత్స రం చదువుమానడం చేత నేను కూడ వారితో తంజా వూరు వెళ్లి నాల్గైదు మాసము లచటనుంటిని- అక్క డికి కుంభకోణం సమీపంలో ఉన్నందున అవకాశం చిక్కినప్పుడల్లా తరచుగా మా అన్నగారు అక్కడకు వెడుతూ ఉండేవారు. తంజావూరులో ఎన్. త్యాగ రాజయ్యరు అనే మీడియం ఒకరు ఉండేవారు. ప్రతి రోజు సాయంకాలం 6గంటలకు తంజావూరిలో ఉన్న మీడియములందరు ఆయన ఇంట సమావేశమై ప్రాక్టీసు చేసికోవడం జరుగుతూ ఉండేది. ఆ సమావేశాలలో ప్రాక్టీసు అయిన తరువాత కొంత సేపు యోగవిషయా లను గూర్చి ముచ్చటించుకోడం జరుగుతూ ఉండేది. ఆ రోజులలో ఉదయం 6 గంటల నుండి 8 గంటల వరకు ప్రతిదినం ప్లానెటరీ రెగ్యులేషన్‌ను ప్రాక్టీసు చేసి కొంటూ ఉండేవాళ్లం.

మాఅన్నగారు అనేకవిధములగు శారీరక మానసిక వ్యధలకులోనై చివరకుభృక్తరహితతారక రాజయోగ మార్గమున ప్రవేశించి ఆరోగ్యమునేగాక అపూర్వమగు ధైర్యోత్సాహములనుఆత్మవిశ్వాసమును పొంది అమృ తత్వ సిద్ధికి యోగమార్గమే తరణోపాయమని విశ్వ సించి, దానివల్ల తాను పొందిన, పొందనున్న పరమ ప్రయోజనము అందరు తనతోపాటు పొందవలెనన్న ఉబలాటముతో తన బంధువులకు స్నేహితులకు ఈ యోగ ప్రభావమును గూర్చి నచ్చ చెప్పి, కుంభకోణం తీసికొని పోయి వారికందరికి ఈ యోగోపదేశమిప్పిం చిరి. అట్లు కుంభకోణంలో మాస్టర్ సి. వి. వి. గారి సన్నిధిని ఉపదేశం పొందిన వారనేకులున్నారు. వారిలో నాకు జ్ఞాపకమున్నంత వరకు మా జ్యేష్ఠ సోద రులు శ్రీ వెంకట శివశాస్త్రిగారు, మా బావగార్లు శ్రీ కాజ వెంకటశేషయ్య గారు, కాశీబొట్ల వెంకట సుబ్ర హ్మణ్యం గారు, అప్తుడు సుసర్ల కుమారస్వామి శాస్త్రి గారు, కొందరు మా తోబుట్టువులు, మామగారు పోలే పెద్ది వెంకటరామయ్యగారు మొదలైనవారు కలరు. వృద్ధాప్యంవల్ల కుంభకోణం పోజాలక స్వస్థానమందే యుండి యోగ సాధనము చేసికొనుటకు మాస్టర్ C.V.V. గారి అనుమతి పొందిన వారిలో మా తల్లి దండ్రులు, మా అన్నగారి మామగారు, మామేన మామ గారు, బ్రహ్మణ్యులు శ్రీ అద్దేపల్లి సోమనాథ శాస్త్రిగారు ఇంకను నాకు తెలియనివా రనేకులు కలరు.

మా అన్నగారు యోగ మంత్రోపదేశ మైనప్పటి నుండి ఎక్కడున్నా ఉదయం 6 గంటలకు సాయం

కాలం 6 గంటలకు విధిగా ప్రాక్టీసు చేసేవారు- ఒంటరిగా ఎప్పుడు ప్రాక్టీసు చేయలేదని చెప్పవచ్చు. ప్రతి సంవత్సరం మే నెల చివరి వారంలోను, డిసెంబరు చివరి వారంలోను కుంభకోణంలో మాస్టర్ సి. వి వి. గారి సమక్షంలో జనరల్ కాల్సు అనే సమావేశాలు జరుగుతూ ఉండేవి. వివిధ ప్రదేశాలనుండి మీడియము లనేకమంది ఆ సమావేశాలకు వచ్చేవారు. మీడియములైన కొందరు మతాంతరులు కూడ వచ్చేవారు. ఆ సమావేశాలలో మాస్టరు యోగమును గూర్చి అనేక అపూర్వ విషయాలను బోధిస్తూ ఉండేవారు. ఆ విషయాలన్నీ అందరికి అర్థమయేవి కావు- కొందరికి మాత్రం వారి వారి సంస్కారమును బట్టి కొంత వరకే అర్థమయేవి. కొందరు వారు చెప్పిన విషయములను సాధ్యమైనంత వరకు నోట్సు వ్రాసికొనేవారు. అట్లు వ్రాసికొన్న నోట్సు ఇప్పటికీ అనేక మంది మీడియమ్సు వద్ద నున్నవి

మా అన్నగారితో నే ననేకసార్లు జనరల్ కాల్సుకు వెళ్లడం జరిగింది. అక్కడ సమావేశమైనవారు యోగ విషయాలను గూర్చి వారి వారి అనుభవాలను గూర్చి ధారాళముగా ముచ్చటించు కొనుటకు అవకాశం కలిగేది- ఆ సందర్భాలు ఉత్తేజకరములు గాను విజ్ఞాన దాయకములుగాను ఉండేవి-

ముఖ్య విషయములు బోధించదలచినప్పుడు మాస్టరు గారు యోగ పాఠశాలలో పడమర గోడమీద నమర్చబడిన నల్లని సిమెంటు ఫలకం మీద సీమ సున్నంతో చిత్రములు (figures) వ్రాసి వాని సహాయంతో దుర్గ్రాహ్యమైన విషయాలను బోధించేవారు. బోధించే సమయాలలో ఆ గోడ నానుకొని గోడ పొడవునా క్రింది భాగమున నిర్మింపబడియున్న అరుగు మీద వారాసీనులై యుండేవారు- ఇతర సమయాలలో పడక కుర్చీ మీద సుఖా సీనులై యోగపాఠశాలలో దర్శన మిచ్చేవారు- తరచు యోగ పాఠశాలకు ఎదురుగానున్న తమ నివాస గృహపు విశాలమైన వసారా అరుగుమీద కూర్చొని శిష్య బృంద పరివేష్టితులై అనేక విషయాలను చర్చిస్తూ వారి వారి సందేహాలను నివృత్తి చేస్తూ ఉండేవారు. జనరల్ కాల్ సమావేశాలలో ఈగోష్ఠి కార్యక్రమం ప్రార్థనానంతరం ఉదయం 11 గంటల వరకు, సాయంకాలం భోజన సమయం వరకు, తిరిగి భోజనానంతరం రాత్రి ఒకప్పుడు ప్రొద్దుపోయే వరకు జరుగుతూ ఉండేది. యోగ పాఠశాలలో ఒక జాగంట ఉండేది. ఆ గంట మ్రోగగానే మీడియము లందరు ప్రాక్టీసుకు సిద్ధమయేవారు. అది ఒక్కొక్కప్పుడు అర్థరాత్రి తెల్లవారు జామున కూడ మ్రోగేది- ప్లానెటరీ రెగ్యులేషన్‌ల కాలమది- డిసెంబరు నెలాఖరురోజులలో తెల్లవారుజామున చలిలో ప్రక్కనే యున్న భగవ ద్ఘట్టమున కావేరీ స్నానం చేసివచ్చి ప్రాక్టీసు చేసిన రోజులు నాకు జ్ఞాపకం- పలుతావులనుండి వచ్చి కుల మత వివక్షణ లేక ఏకాశయంతో ఏక కుటుంబంగా తమ తమ ఈతి బాధలను విస్మరించి గురుదేవుల సన్నిధిలో గడిపే ఆ మూడు దినములు ఎన్నటికి మరపురానివి. ఆ సమావేశ దినముల తరువాత వీడ్కోలు సమయంలో ఒక్కొక్కరే శ్రీవారికి సాష్టాంగ నమస్కారముచేసి సెలవుపుచ్చుకొనే దృశ్యంహృదయాన్ని కదిలించేది. ఆయెడబాటు యెదలో ముల్లుగా బాధించేది. పండుగరోజులవంటి ఆ మూడుదినముల మధుర స్మృతులు ఎన్నటికి చెరగని ముద్రలుగా నా హృదయంలో హత్తుకొని యున్నవి.

మాస్టర్ సి. వి. వి. గారి విగ్రహం సువర్ణ చ్ఛాయతో ప్రకాశవంతంగాను ఆకర్షణీయంగాను ఉండేది- సుకుమారము సున్నితము అయిన కంఠ ధ్వని, కొంచెము మెల్లచూపు- వారి మాటలు దగ్గరగా ఉండి శ్రద్ధగా వింటేగాని వినబడేవి కావు. ఆ శరీర వర్ణము సౌకుమార్యము ప్రత్యక్షంగా చూడవలసినవే గాని ఫొటోలో కనబడునవి కావు. వారి నిజస్వరూపము ప్రత్యక్షంగా చూడనివారికి ఫొటోలో వారి విగ్రహం కొంత మోటుగా నున్నట్లు కనబడును. ఫొటోలో కాన

నసు వారి స్వరూపాన్ని గూర్చి జరిగిన ఒక సంభాషణను ఇక్కడ ఉదహరించడం అప్రస్తుతంకాదను కొంటాను- ముక్త్యాలలో కీర్తి శేషులు రాజాశ్రీ చంద్ర మౌళేశ్వర ప్రసాదు గారు జరిపిన ఒక పండితగోష్ఠికి ఆంధ్రదేశపునలుమూలలనుండి విద్వాంసులు వచ్చిరి. శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు, అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రిగారు, మాధవపెద్ది బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రిగారు,హరి నాగభూషణంగారువచ్చిన వారిలో నుండిరి. ఆ సందర్భంలో వారంతా అక్కడ మా సోదరుడు శంకరశాస్త్రి ఇంట బసచేసియున్నప్పుడు అక్కడ ప్రముఖ స్థానంలో అలంకరింపబడియున్న సి. వి. వి. గారి ఫొటోను చూచి హరి నాగభూషణం గారు 'వీరెవర'ని ప్రశ్నించిరి. కుంభకోణంలో ఉన్న మాస్టర్ సి. వి. వి. అనే యోగిపుంగవు లని ప్రక్కనున్న ఒక మిత్రుడు చెప్పగా విని నాగభూషణంగారు 'ఈ స్వరూపంలో యోగవర్చస్సు నా కేమి కానరాలేదే' అనిరి. అందు మీద అక్కడే ఉన్న వెంకట శాస్త్రిగా రిదివిని 'వజ్రాన్ని ఫొటో తీస్తే దాని వర్చస్సు అందులో ఏమి కననగును. తెలా వెలా పోతూ ఒక మృత్పిండము వలె నుండదా?' అని సమయ స్ఫూర్తితో సమాధానమివ్వగా నాగభూషణంగారు మిన్నకుండిరి.

మాస్టర్ గారికి నస్యం అలవాటు. పట్టువస్త్రమును గూడకట్టుగా కట్టకొని ఒక రంగుచేతి గుడ్డ మొలలో దోపు కొనేవారు. చేతికి ఒక మంచి రిస్టువాచి,బంగారపు రిస్ట్‌లెటు ఉండేవి. పాదములకు తేలికగా ఉండే పల్చని పావుకోళ్ళు ఉండేవి. ఆయన నడచునప్పుడు గాలిలో ముందుకు తేలిపోతున్న ట్లుండేది- సమావేశదినములలో వారు ఒక్కొకప్పుడు మీడియములతోపాటు లాడ్జిలో భోజనానికి వచ్చేవారు- మీడియముల పంక్తిలో మధ్య ఒక పెద్ద పీట మీద ఆసీనులై వెండికంచంలో కొద్దిగా భుజించేవారు, వారికి కాఫీ తరచుగా పుచ్చు కోడం అలవాటు.

శ్రీవారు మీడియముల నందరిని సమదృష్టితో సమాదరించేవారు- మీడియములకు గాని వారి ఆప్తులకుగాని అనారోగ్యం కలిగినప్పుడు మాస్టర్ సి. వి. వి ని స్మరించి, వారికి తంతి నంపితే adjusted అని బదులు వచ్చేది – ఆరోగ్యం కలిగేది. మాఅన్నగారి విషయంలో చాలాసార్లిట్లు జరిగినది. ఆయన యీ యోగాభ్యాసము ప్రారంభించిన తరువాత మందు ఎన్నడును పుచ్చుకోలేదు. వ్యవహార విషయములలో మీడియముల కేమైనా సంకటపరిస్థితు లేర్పడ్డప్పుడు వారి స్మరణ వల్ల మనశ్శాంతి చేకూరి సంకటము తొలగేది.

యోగపాఠశాలలో మాస్టరుగారి సమక్షంలో వారి ఆదేశం చొప్పున కార్యకలాపములను నిర్వహించే మీడియములు కొందరుండేవారు – వారిలో ముందు పేర్కొనదగిన ముఖ్యులు శ్రీ వి. రాధాకృష్ణ పిళ్లెగారు. ఆయన కుదిమట్టమైన విగ్రహంతో బంగారుపిచ్చుక వలె ప్రసన్నులై వచ్చిన మీడియములకు సలహాలిస్తూ ఉండేవారు. వీరు సరళస్వభావభాసితులు- ఇంకొకరు శ్రీ డి. మహాదేవయ్యగారు. వీరు ప్రశాంతచిత్తులు. వినయ మూర్తులు- ఇంకొకరు శ్రీవారి పెద్ద కుమారులు శ్రీ C.V. వెంకటరావు గారు- శ్రీ సచ్చిదానందేంద్ర సరస్వతిస్వామి యను ఒక యతీంద్రు లుండేవారు– ఇంకా అనేకులు ఉండేవారు. వీరంతా కుంభకోణ వాసులే-

ఆంధ్రులలో మొట్టమొదటి మీడియం శ్రీ పోతరాజు నరసింహంగారు. ఆయన మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజి లోను కుంభకోణంకాలేజిలోను చాలకాలం ఫిలాసఫీ ప్రొఫెసరుగా పనిచేసినారు. ఆయన ఉద్యోగకాలంలో సాధ్యమైనంత ఎక్కువకాలం కుంభకోణంకాలేజిలోనే పని కల్పించికొని మాస్టరు గారి సన్నిధిలో ఉండేవారు- తరువాత నరసింహం పంతులుగారిద్వారా మా అన్న గారు, క్రమంగా ప్రయాగ రాఘవయ్య, భాగవతుల సోమయాజులు, జి.లక్ష్మయ్య, డాక్టర్ టి.జానకిరాం, ప్రొఫెసర్ ఎ. నరసింగరావు, ప్రత్తిపాటి శోభనా

చలం, ఆయన సోదరుడు సత్యనారాయణరావు, డాక్టర్ వెంకటరంగంనాయుడు, పి. చెంచెయ్య, వావిలికొలను వెంకటరమణరావు, వేపారామేశం, వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు, గూడూరు లక్ష్మణరావు మొదలగువారనేకులు చేరిరి. ఈ మీడియముల సంఖ్య షుమారు 750 దాకా పెరిగింది- వీరిలో ఇప్పుడు చాలమంది కీర్తిశేషులైనారు. ప్రస్తుతం వేళ్లమీద లెక్కింపదగినవారు మాత్రం మిగిలియున్నారు-

1910లో హాలిస్ కామెట్టు వచ్చినప్పుడు ప్రారంభమైన భృక్తరహితతారక రాజయోగ కలాపము 1922 వరకు 12 సంవత్సరములు కాలము నిర్వర్తించి మాస్టరు సి. వి. వి. గారు పరమపదించిరి తరువాత మీడియములలో కొంత నిరుత్సాహము తాత్కాలికంగా కలిగింది. కాని N. R. B. V. అనే ఒక మీడియము తన వద్దనున్న కాకానాడి (కాకభుజండర్ ప్రణీతం) అను గ్రంథంలో భృక్తరహితతారక రాజయోగమును గూర్చి మాస్టరు సి. వి. వి. ని గూర్చి కొన్ని పాటలను చదువుతూ తద్వారా గుహ్యమైన కొన్ని యోగ విషయములను అవగాహన చేసికొని శ్రీవారి జాతకమును కొందరు మీడియములజాతకములను చదువుతూ శ్రీవారు బోధించిన అనేక విషయములను పునశ్చరణ చేస్తూ యోగ సిద్ధిని గూర్చిన అద్భుతవిషయములను వెలువరించి మీడియములలో నూతనోత్సాహమును పూరించినాడు. అట్లే ప్రభాకరశాస్త్రిగారు, మైనంపాటి నరసింహం పంతులుగారు, ఉన్నవ లక్ష్మినారాయణ పంతులుగారు ఈ యోగ సిద్ధి యందు స్థిర విశ్వాసముతో దానిని అభ్యసిస్తూ మాస్టర్ సి. వి. వి. ప్రేరేపణవల్ల కలిగిన అంతరపబోధములవల్ల వేర్వేరు విధానములతో క్రొత్తవారి ననసంఖ్యాకులను ఉత్తేజపరచి భృక్తరహితతారకరాజయోగావలంబకులుగా చేసినారు. ఈ మార్గావలంబకులు అసంఖ్యాకులు ఇప్పుడు ఆంధ్ర దేశంలో ముఖ్యంగా గుంటూరు కృష్ణా మండలములలో నున్నారు.

ఈ యోగ సిద్ధాంతము- ఆశయము:-

సృష్టి ఇప్పుడు పరిణామదశలోనున్నది. ఈ పరిణామ పరమావధి అమృతత్వము. అదే మోక్షము- Indepedence, perfection ఇవన్నీ ఒకేస్థితిని తెలిపే పర్యాయపదాలు. ఈ స్థితి ఇంతవరకు ఆశయంగానే ఉన్నదిగాని ఎవ్వరును పొందియుండలేదు- దీనిని ఒకరు పొందగలిగితే అది వారితో లినిచి పోయేది కాదు-అది ఈ భృక్తరహితతారకరాజయోగం ద్వారానే సాధ్యమౌతుంది. జీవకోటిలో ఉత్తమస్థాయి నందుకొన్న మానవునకు అమృతత్వసిద్ధి కాగలదు. అది ఎప్పుడో ఎక్కడో కాదు. ఇక్కడే ఈ భూతలంమీద జన్మించిన మానవునకే. మోక్ష మనగా జనన మరణాల విషవలయం నుండి విమోచనం. దానిని కోరేది జన్మించియున్న సజీవుడైన మానవుడే గనుక అతడికి మరణరాహిత్యమేగాని కావలసినది మరణానంతరం జన్మరాహిత్యం కాదు-అమృతత్వం కోరేది జన్మించి యున్న మానవుడు కాని చనిపోయిన ఎవరో కాదుగద! జీవాత్మ అనే ప్రాణశక్తి శరీరమనే భౌతికస్వరూపానికి మొదలు లేక origin ఒకటే. పరిణామ దశలో రెండైనవి. ఇక జరుగనున్న పరిణామంలో ఈ రెంటికి అవినాభావసంబంధ మేర్పడి, ఈ వీకమై పృథ్వి మీద నెలకొనడమే అమృతత్వం ఈ స్థితి మానవునకు సిద్ధించినపుడు అతడు స్వయంప్రకాశుడై ప్రజ్ఞానఘనుడై వెలయగలడు. ఇది జరుగుటకు ముందు భూగోళాకారములోను దాని స్థితిగతులలోను ఖగోళ మండలి ఇతరగ్రహములలోను కొంత మార్పు రాగలదు. మానవుడు సంపూర్ణుడై స్వతంత్రుడై నెలకొనడమే సృష్టి పరమార్థం. అట్లుకానిచో ఈసృష్టి పరిణామప్రగతి జరుగుతున్న సర్వతోముఖభౌతిక వికాసానికి అర్థముండదు. సమస్త ప్రాణికోటి తమలో పాదుకొని యున్న గాఢ జీవిత వాంఛతో అపాయ నివారణోపాయాన్వేషణలో నిమగ్నమై యున్నది. మానవజాతి సర్వ స్వతంత్రమై సర్వశక్తమై సర్వ

సమృద్ధమై మెలగుటే దీని పరమార్థం. అదే మోక్షం. దానికే మానవుడు పరితపిస్తూ అనేక విధముల అంతర్బహిశ్చ అఙ్జులు సాచుతూ నిరీక్షిస్తున్నాడు. అతడి సర్వవ్యాపారాలు ఈ ప్రయత్నపువివిధరూపాలే.

ఈ ఆశయం కేవలం మానవ ప్రయత్నంవల్ల సిద్ధించునది కాదు. ఈశ్వరాదేశం (origin No.1) వల్ల మాస్టర్ సి.వి.వి. (origin No.2)భూతలం మీద ఈ యాశయసిద్ధికి చేసే విశ్వప్రయత్నమే భృక్తరహిత తారక రాజయోగం.మానవుని ఉనికికి మనుగడకు ఆధారభూతమైన 'కుండలిని' అనుnucleus వంటి ప్రధానసూక్ష్మాంశ అతనిలో నిహితమై యున్నది. అది చైతన్యానికి ఊటపట్టు. అందుండియే మానవుని వ్యక్తిత్వం వ్యక్తమగును. దానిలో జన్మ జన్మార్జిత సంస్కారం గూడుకట్టికొని యున్నది. ఆ కుండలిని ఇంతవరకు మూడు పరిణామదశలు దాటి నాల్గవదశలో నున్నది. ఎన్నో జన్మల సంస్కారం అందు నిహితమై యున్నను ప్రస్తుతం ఈ జన్మలో అవసరమైనంతవరకే తన చైతన్య ప్రభావమును వెలువరించుచున్నది. ఈ కుండలిని యొక్క ప్రచ్ఛన్న గుణవిశేషమే'భృక్తం'.ఈశ్వరా దేశంవల్ల(Master's bidding) ఈ 'భృక్తం' అనగా ఆచ్ఛాదన, ఆవరణ లేక రహస్యగుణం తొలగినప్పుడు కుండలిని భృక్తరహితం కాగలదు. అట్లు భృక్తరహిత మైనప్పుడు కుండలిని తన పూర్ణ ప్రభావాన్ని వెలువరించగలదు. అట్లు వెలువడిన కుండలినీశక్తి మూలాధారం నుండి వెడలి షట్చక్రములను సుషుమ్నలో లీనంచేసి తద్వారా సూటిగా సహస్రారం వరకు వ్యాపించకలదు. అప్పుడు మానవశరీరంస్థూలసూక్ష్మాద్యంతరముల నధిగమించి అప్రాకృతమగు దివ్య విగ్రహంగా మారగలదు. అట్టి వ్యక్తి ఏవిధమైన విస్మృతిగాని మాంద్యంగాని లేక చైతన్యమూర్తియై సర్వస్వతంత్రుడై జీవన్ముక్తుడుగా స్వస్వరూపంతో వెలయగలడు. అప్పుడే మానవజాతికిఅచ్ఛమగు స్వాతంత్ర్యం, అనేకత్వంలో ఏకత్వం, నిజమగు సామరస్యం (integration) ఏర్పడగలదు. ఇదంతయు ఈశ్వరాదేశం వల్ల మాస్టర్ సీ. వీ. వీ చేసిన ఉపదేశం (instruction) ద్వారా క్రమంగా సిద్ధించగలదు.

ఈ విధానమును గూర్చి గుహ్యములు దుర్గ్రాహ్యములు అగు అనేకవిషయములు గలవు. అవి అనుభవైకవేద్యములే. మాస్టర్ సి.వి.వి ఈవిషయములనన్నిటిని మీడియములకు వివరించి నారు. అవన్నియు విన్నవారికి అప్పుడు పూర్తిగా తెలియక పోయినా బీజరూపమున వారిస్మృతిపథంలో నాటికొని యుండి సకాలంలో అంకురించి ఫలించగలవు. ఇది మీడియముల విశ్వాసము

ఈ యోగ సిద్ధాంతమందు, దాని నిర్వాహమందు మా అన్నగారికి ప్రభాకరశాస్త్రిగారికి హిమాలయ సదృశమగు అచంచల విశ్వాసము ఏర్పడ్డది. దీని వల్ల ఆత్మవిశ్వాసం కలిగి ఉత్తేజితుడైనాడు. సహజంగా ఆయన ఆర్ద్రహృదయుడు కావడంచేత ఆధి వ్యాధులతో బాధపడేవారిని చూచినప్పుడు సానుభూతితో వారి బాధలను పంచుకొంటున్నాడా అన్నంతగా ఆయన చలించేవాడు. అమృతత్వసిద్ధికి నిరామయజీవితం ప్రథమ సోపానమని నమ్మి వ్యాధినివారణకు యోగాభ్యాసం ముఖ్యసాధనమని అందుకు పూనుకొన్నాడు. ఆయన యోగాభ్యాసం తనతోపాటు ఇతరులను కొందరిని ఆరోగ్యవంతులుగాను, ఉత్సాహవంతులుగాను చేయుటకు చాల వరకు ఉపకరించింది. ఈ యోగాభ్యాసమందు, నిరంతర చికిత్సా కలాపమందు నిమగ్నుడై యుండడంచేత అంతకుపూర్వం ఆయన కున్న సాహిత్యాభినివేశం సన్నగిల్లి యోగానుభవాల ముందు సాహిత్యవ్యాసంగం'ఉప్పన చప్పనగా' దోచినది అట్లు కాకుండినచో సారస్వత చరిత్ర పరిశోధన రంగాలలో ఆయన కీర్తిమూర్తి ఇప్పటికంటె ఎన్నో రెట్లు ఉజ్జ్వలంగ ప్రకాశించేది.

ఆయన మద్రాసునివాసపు చివరి రోజులు ట్రిప్లికేనులోనివెంకటరంగం పిళ్లై వీధి 4వనెంబరుఇంటిలో గడచినవి ఆ యింటిలో ప్రవేశించడానికి పూర్వమే యోగ చికిత్స ప్రారంభమైనది కాని అక్కడ ఉండగా చికిత్సా కార్యకలాపం ముమ్మరంగా సాగింది. రోగ బాధలతో వచ్చిన వారు ఉదయసాయంకాలములందు ఆయన ప్రాక్టీసు చేసికొనే సమయాలలో అక్కడ సమావేశమైనవారితో పాటు ఆయన ఎదుట కూర్చొని మాస్టర్ సి. వి. వి. పేరు తలచుకొని నమస్కరించి కండ్లు మూసికొని ప్రశాంతంగా శరీరంలో ఏమి జరుగుతుందో గమనించేవారు- ఏదో శక్తి తమలో ప్రవేశించినట్లు,దాని ప్రభావంవల్ల ఏవోమార్పులు కొన్ని శరీరంలో జరుగుతున్నట్లు, తమ బుద్ధికి ఏవేవో తలపులు తోచినట్లు అయి వారివారి అనుభవాలను ప్రార్థనానంతరం శాస్త్రిగారికి వివరిస్తూ ఉండేవారు. ప్రార్థన ముగియునప్పుడు కొంతమందికి తమ రెండు చేతులు అప్రయత్నంగా తమంతతామె లేచి కలిసి నమస్కారం చేయడం జరిగేది. వారి కథనములను విని, వారి మనః ప్రవృత్తులను గ్రహించి వారు నడచుకోవలసిన తీరును గూర్చి శాస్త్రిగారు కొన్ని సలహాలను ఇచ్చేవారు- ఈ తీరుగా కొద్ది రోజులు గడచిన తరువాత వారికి కొంత ఉత్సాహం కలగడం క్రమంగా ఆరోగ్యం చక్కబడడం జరుగుతూ ఉండేది. ఇట్లు మద్రాసులో ఉండగాను తరువాత తిరుపతిలోను అనేకులు శారీరక మానసిక వ్యాధులతో ఆయన వద్దకు వచ్చి ఆరోగ్యవంతులై వెళ్లినారు-

ఆయన వెంకటరంగం పిళ్లై వీధిలో నివసించే రోజులలో విస్సా అప్పారావుగారు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజిలో ఫిజిక్సు ప్రొఫెసర్‌గా ఉండి నల్లతంబి వీధిలో కాపురముండేవారు. తన భార్య ఆరోగ్యం సరిగా లేకపోవడం చేత ఆయన యోగచికిత్సకొరకు మా అన్నగారి వద్దకు రావడం జరిగింది. అప్పుడే ఇరువురికి మైత్రి ఏర్పడ్డది. అప్పారావుగారు తీరికసమయాలు మా అన్నగారి వద్దనే గడుపుతూ ఉదయ సాయంకాలములలో అందరితోపాటు ప్రాక్టీసు చేస్తూ యోగాన్నిగూర్చి చికిత్సను గూర్చి ముచ్చటిస్తూ ఉండేవారు- ఈ పరిచయమే క్రమంగా వృద్ధిచెంది బాంధవ్యానికి దారి తీసింది- అప్పారావుగారికి మా అన్నగారి యెడల గొప్ప భక్తి విశ్వాసములు చనవు ఉండేవి- విజయవాడలో 1938లో అప్పారావుగారి కుమారుడు డాక్టర్ రామచంద్రరావుకి శాస్త్రిగారి కుమార్తె చి. సౌ. లలితకు జరిగిన వివాహ సందర్భంలో శాస్త్రిగారు ఏర్పాటు చేసిన విందు సమయమున అప్పారావుగారు భారతంలోని ఈ క్రింది పద్యమును తగు మార్పులతో ఇట్లగానం చేసిరి-

మ. జలజాత ప్రభావాదులన్ మనములో
చర్చించి భాషావశిన్
పలుకన్‌లేని ప్రభాకరాహ్వాయ పర
బ్రహ్మంబు మాయింటిలో
చెలియై మేనమరంది యై సచివుడై
చిత్రప్రియుండై మహా
ఫలసంధాయకుడై చరించుటది మా
భాగ్యమ్ము విప్రోత్తమా.

దీనివలన అప్పారావుగారికి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి యెడల ఎట్టి భావముండేదో తెలియగలదు- అప్పారావుగారు రిటైరు అయిన తరువాత కూడ అవకాశము చిక్కినప్పుడల్లా ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సన్నిధిలోనే కాలం గడిపేవారు- తిరుపతిలో శాస్త్రిగారి అవసాన కాలమందు కూడ అప్పారావుగారు ఆయన సమక్షమందే యుండిరి.

యోగచికిత్సకొరకు అయనవద్దకు వచ్చి ఆరోగ్యమును పొందినవారనేకులున్నారు- వారందరు ఆయనకు ఆప్తమిత్రులైనారు- అందులో ముఖ్యులు కొత్త రామకోటయ్యగారొకరు-ఈయన శాస్త్రిగారికి సన్నిహితులై ఆయనను అర్థం చేసికొన్న కొద్దిమందిలో ఒకరు. శాస్త్రిగారి జీవితకాలంలో వలెనే ఇప్పటికిని ఇరువురి సంబంధము కొనసాగుచున్నదనటానికి రామకోటయ్యగారు

ప్రస్తుత 'నాటి శాస్త్రిగారు-నేటి శాస్త్రిగారు'అనే గ్రంథమే వ్రాస్తున్నారు. ఇప్పటికీ శాస్త్రిగారు తనకు 'కెలకులనున్న రంగేటి ఉన్నా' అని రామకోటయ్యగారు భావిస్తూ ఉంటారు. కంభంపాటి సత్యనారాయణశ్రేష్ఠిగారి కొకరు వీరుకూడ శాస్త్రిగారి యెడల గాఢభక్తి విశ్వాసములు గల వారు. వీరుకూడ అనారోగ్య బాధతో శాస్త్రిగారి యొద్దకు ఋషికేశులో ఉండగా వచ్చి ఆరోగ్యవంతులై శాస్త్రిగారి సన్నిహితమిత్రకోటిలో చేరి యోగాభ్యాసం చేస్తూ ఉండేవారు. ఇట్టే ఉనికిలి వెంకటరాజుగారు, కొత్త వెంకటేశ్వరరావుగారు, సత్య నారాయణరాజుగారు పిసపాటి కొండుభొట్లుగారు, మల్లెల సీతారామశాస్త్రిగారు, డాక్టర్ వేమూరి దుర్గా నాగేశ్వర రావుగారును శాస్త్రిగారి సన్నిహితమిత్రులలో తమిళ దేశపు మిత్రులు అనేకులున్నారు — ప్రణతార్తిహర అయ్యంగారు, నారాయణయ్యరు, శంకరయ్యరు రఘు నాథయ్యరు పద్మనాభ మొదలియారు, శ్రీ రామచంద్రన్ మొదలైనవారనేకులున్నారు-

ఆయన మద్రాసునుండి తిరుపతి చేరిన తరువాత కూడ యోగచికిత్సాకార్యకలాపము ముమ్మరంగానే సాగినది-ఉద్యోగవశమున ఆఫీసుకి పోయినప్పుడు తప్ప ఎల్లవేళలందు చికిత్సకు వచ్చినవారు యోగ మిత్రులు సాధారణముగా ఆయనను పరివేష్టించి ఉండే వారు. ఎడనెడ తత్సంబధీకులు వచ్చినప్పుడు సాహిత్య గోష్ఠికూడ జరుగుతూ ఉండేది. ఆయన ఇంట ఉదయ సాయం సమయములందు ఆయనతో ప్రార్థనచేయుటకు షుమారు 20 మందిదాకా మిత్రులు సమావేశమయే వారు-ప్రార్థనానంతరం యోగ మిత్రుల అనుభవా లను గూర్చి ఇతర యోగవిషయములగూర్చి శాస్త్రి గారు కొంత ప్రసంగించేవారు. ఈ సమావేశములకు వచ్చే వారిలో శ్రీ పరమాత్మని రాధాపతిగారు, వెన్నెల కంటి మునికృష్ణయ్యగారు, తంబయ్యశెట్టిగారు ,కొచ్చి వెంకటేశ్వరరావుగారు, సింగరాజు సచ్చిదానందంగారు తిమ్మావఝుల కోదండరామయ్యగారు, ఉదయగిరి శ్రీనివాసాచార్యులుగారు, అప్పుడప్పుడు రామచంద్రా చార్యులుగారు మొదలగు వారు వస్తూ ఉండేవారు. ఇతర స్థలముల నుండి చికిత్స కొరకు వచ్చినవారుస్త్రీలు పురుషులుకూడ కొందరు ఉండేవారు.

ఆయన యోగ చికిత్స ఎట్లు సాగేదో తత్ఫలితాలు ఎట్లు ఉత్సాహజనకములుగా ఉండేవో చూపుటకు 1933లో జరిగిన ఒక సంఘటన నేను ప్రత్యక్షంగా ఎరిగినది వివరిస్తాను. మా మాతృశ్రీగారికి జీర్ణకో శంలో కాన్సర్ వ్యాధి పుట్టి మా అన్నగారివద్ద యోగ చికిత్స పొందుతున్న రోజులవి- ఒకనాడు నేను మా అమ్మగారిని చూచుటకు మద్రాసు ప్రయాణమై పోతూ విజయవాడ స్టేషన్‌లో మా బంధువు మిత్రుడు అయిన ఒక బందరుఅడ్వకేట్‌ను చూచాను-అతడు మిక్కిలి బక్క చిక్కి చాల బలహీన స్థితిలో నిరుత్సాహంగా కనబడ్డాడు. ఇట్లున్నావేమి ఎక్కడికి పోతున్నావని నేనడిగినాను- పరిణామ శూలతో బాధపడుతున్నట్లు బందరులో డాక్టర్లంతా చూచి మందులతో లాభం లేదు మద్రాసు పోయి ఆపరేషన్ చేయించుకోమని చెప్పినారని అందుచేత మద్రాసు పోయి జెనరల్ హాస్పిటల్‌లో ఆపరేషన్ కొరకు పోతున్నానని చెప్పి నాడు. ఆనాడు రాత్రి మెయిలులో నేనెక్కిన రైలు పెట్టెలోనే అతడుకూడ ఎక్కినాడు. మరునాడు ఉద యం ట్రైయిను మద్రాసు సెంట్రల్ స్టేషన్‌లో ఆగ గానే నాతోకూడ ఆయన రైలుదిగి ఎక్కడికో పోవలె నని ఉద్యుక్తుడౌతూ ఉండగా 'ఇంత బలహీన స్థితిలో ఎక్కడికీ నీవు పోవద్దు నాతో మా అన్నగారి ఇంటికి నీవు రావలసింది. ఒక్కరోజు నీ వక్కడ విశ్రమించి నీ ఇష్టం వచ్చిన చోటికి నీవు పోవచ్చు'నని నేను కోరగా 'సరే'నని అతడు నాతో వెంకటరంగం పిళ్ళై వీధిలో నున్న మా అన్నగారిఇంటికి వచ్చినాడు.

మేమక్కడకు చేరు నప్పటికి సుమారు ఉదయం 7గంటలు కావచ్చినది చికిత్సకొరకు వచ్చిన వారు కొం దరు, ప్రార్థనచేసికొనుటకు వచ్చిన యోగ మిత్రులు

కొందరు ఆసమయానికి అక్కడ చేరి యుండిరి. మేము కూడ శీఘ్రంగా స్నానములు ముగించికొని అక్కడ సమావేశమై యున్న మిత్రులతోపాటు ప్రార్థనచేసి కొంటిమి ప్రార్థనానంతరం కొంత సేపటికి మా అన్న గారు బందరు నుండి వచ్చిన మిత్రుని యోగ క్షేమ ములు విచారించగా అతడు తన అనారోగ్య విషయ మంతా వివరించి ఆపరేషన్ కొరకు మద్రాసు వచ్చి నట్లు చెప్పెను. ఆ కథన మంతావిని 'రెండు రోజు లిక్కడ విశ్రమించి తరువాత మీరు హాస్పిటల్‌కు పోయి అవసరమనుకొన్న ఆపరేషన్ చేయించుకో వచ్చును'అనిచెప్పిరి. ఆమిత్రుడందుకు అంగీకరించి మా అతిధిగానేఉండి ఆరోజు సాయంకాలంకూడ ప్రాక్టీసుకు వచ్చిన మిత్రులతోపాటు ప్రార్థన చేసికొనెను. ప్రార్థ నానంతరం తన జీర్ణకోశంలో ఏదో కొంత గడబిడ జరిగినట్లున్నదని చిత్రమైన మార్పులేవో తన శరీరంలో జరిగినట్లున్నదని చెప్పి ఆకలిగా ఉన్నదని ఆపూట మా అందరితోపాటు సుష్టుగా భోజనం చేసినాడు. ఆ రాత్రి మాతోనే నిద్రించి మరునాడు ఉదయం కాల కృత్యములు తీర్చుకొని అందరితోపాటు కాఫీ టిఫిన్‌లు ఆరగించి తిరిగి మిత్రులతోపాటు ప్రాక్టీసు చేసికొని తన అనారోగ్యం తొలగిపోయిన ట్లున్నదని ఆకలి బాగా పుట్టినదని ఏ బాధలేదని అంతకుముందు కొంత కాలం నుండి లేని నిద్ర గడచిన రాత్రి పట్టిందని ఇక హాస్పిటల్‌కు పోదలచలేదని చెప్పి 15 దినములక్కడే మాతో సంతోషంగా గడిపి సంపూర్ణారోగ్యవంతుడై ఉత్సాహంతో స్వస్థలానికి చేరికొన్నాడు. ఇట్టి సంఘ టనలు అనేకములు జరిగినవి. అవన్నీ ఇక్కడ వివ రిస్తే గ్రంథం పెరుగుతుంది.

కాని నాస్వానుభవం ఇంకొక్కటిమాత్రం ఈసంద ర్భంలో వివరించడం అప్రస్తుతం కాదను కొంటాను. 1933 చివరిరోజులలోనేను బెజవాడలో వైద్యవృత్తిలో ఉండగా నామిత్రుడొకడు (SV) తాడేపల్లిలో క్వారీ కంట్రాక్టరు ఉండేవాడు. ఆయనభార్య కొంతకాలం నుండి నిక్కాక, దగు, ఉమ్మిలో రక్తంపడడం ఆకలి నిద్రలులేమి మొదలగు వానితో క్షీణించి మంచమెక్కే స్థితికి వచ్చెను XRayలో క్షయ వ్యాధిగా గుర్తించ బడ్డది. అప్పటికే అనేకమంది వైద్యులచే మందిప్పిం చారు. ఏమిప్రయోజనం లేక పోయింది. అప్పుడతనికి ఏమితోచక స్నేహితుడను కావడం చేత నావద్దకు వచ్చి దైన్యంతో విషయమంతాచెప్పి మందివ్వమని కోరగా జాలిపడి సన్నిహిత మిత్రుడు కోరడం చేత ఆమెను ఒకనెలరోజులపాటు బెజవాడలో ఉంచమని చెప్పితిని. వేరేచేయునదిలేక దానికతడు అంగీకరించి ఆమెను తీసుకొనివచ్చి మాఇంటిప్రక్కనే ఒకఇంటిలో ఆమెనుఉంచి ఆమె ఉపచారాదికమునకుతగు ఏర్పాట్లు చేసి వెళ్ళెను. ఆమె ఎక్కువగా మాఇంటనేతిరుగుతూ ఉదయం సాయంకాలం ప్రతిరోజు మేము ప్రాక్టీసు చేసికొనే సమయాలలో ఆమె వేరే ఒంటరిగా ఉండి చేయునది లేక మా కుటుంబముతోను స్నేహితులతోను ఆమెకూడ ప్రాక్టీసుకు కూర్చోడం మొదలు పెట్టింది. అట్లు ఒకటి రెండు రోజులు జరిగిన తరువాత మందు ప్రారంభించమని ఆమె నన్నడిగింది. నీవు వచ్చి ఒకటి రెండు రోజులేగదా అయింది రెండు మూడు రోజులలో నీకు కొంత స్థిమితం చిక్కిన తరువాత మొదలు పెట్టెదనని చెప్పితిని. లోపలకు మందిస్తూ ఇన్‌జక్షన్‌లు చేస్తే త్వరలో వ్యాధితగ్గి ఇంటికి పోవచ్చు ననే ఆతురతతో ఆమె అట్లనెనుకాని నామాటకు ఎదురు చెప్పలేక ఓర్పుతో మరి రెండు రోజులు మాతో ప్రార్థనకు కూర్చుండెను. మూడవదినం సాయంకాలం మా అందరికంటె ఎక్కువసేపు ప్రార్థనలో కూర్చుండి కండ్లు తెరచి "ఇదే మార్గ"మని ఒకశబ్దం ప్రార్థనలో తనకు వినబడెనని "ఇదే మార్గ"మని తన మనస్సుకు తోచెనని ఆమె చెప్పినది. మరునాడు ఉదయం ప్రార్థ నానంతరం "మందు మొదలు పెట్టెదను, ఇప్పటికే నీవు వచ్చి 4,5 దినములైనది. ఇంకా ఆలస్యమెం దుకు" అన్నాను "ఇదే మార్గమని ప్రార్థన సమయంలో

నాకు వినబడెనుగదా ఇక నాకు మందు మాకులెందుకు ఇప్పటికే నాకు కొంత ఆరోగ్యమేర్పడుతున్నట్లుంది. బాధలు కొన్ని తగ్గినవి. ప్రతిదినము ఇకముందు మీతో ప్రార్థన చేసికొంటాము. ఇదే నాకు శరణ్య"మని సంతోషంతో అన్నది. అట్లే ఆమె మాతో ఒక నెల రోజులుండి మాతో ఉదయ సాయం సమయములందు ప్రతి దినము ప్రార్థన చేసికొన్నది. ఆకలి పెరిగింది. నిద్రబాగా పోసాగింది. క్రమంగా సంపూర్ణారోగ్యవం తురాలైనది. నెల దినములైన తరువాత తృప్తితో భర్తను కలిసి ఇంటికి పోయింది.

మందులు పుచ్చుకొని ఆరోగ్యం పొందవలెనని ఆమె నా దగ్గరకు వచ్చింది- మందివ్వవలెననే సంకల్పంతోనే ఆమెను రమ్మన్నాను. కాని మందులేకుండానే చిత్రంగా దీర్ఘకాలం ఔషధ సేవనం వల్ల కుదురదగిన క్షయ వ్యాధి స్వల్పకాలంలోనే అద్భుతంగా నయమైనది. ఈ సంఘటన వల్ల నాకు ఆశ్చర్యము ఆనందము కలిగినవి- ఈశ్వరానుగ్రహము మనకు తెలియకనే ఎట్లు మనకు మార్గదర్శకమై శ్రేయస్సు కూర్చునో దీనివల్ల కొంత తెలిసికొంటిని- ఆమె కావిధంగా ఆరోగ్యం కలుగుటలో నా సంకల్పంగాని పూనికగాని ఏమీలేదు- ఆమె వచ్చిన వెంటనే మందులివ్వడం ప్రారంభించక 4, 5 రోజులు ఆలస్యం చేయడంలో ఆమె స్థితి కొంత అబ్జర్వు చేసి ఆమెకు కొంత స్థిమితము చిక్కిన తరువాత మొదలు పెట్టవలెననే గాని వేరే నాకేమి తెలిసికాదు- ఏదో ఒక అజ్ఞాత శక్తి నన్నట్లు సరియగు మార్గమున నడిపి ఆశ్చర్యకరమగు ఫలితమును కలిగించింది - దీనికి మాస్టర్ సి.వి.వి. దివ్యానుగ్రహమే కారణమని సంతోషించి తృప్తి పడ్డాను-

అనారోగ్యంతో బాధపడుతున్న మిత్రులు మా అన్నగారిని చూచుటకు వచ్చి ఆయన ప్రార్థన చేసే సమయంలో ఆయనతో కూర్చోడం జరిగేది. ఆయన సహజంగా జాలిగుండె కలవాడగుట చేత వారి బాధలు తన బాధలుగానే భావించి సానుభూతితో తన ప్రార్థనతో మాస్టర్ సి. వి. వి. అనుగ్రహంవల్ల వారికి ఆరోగ్యం కలుగవలెనని అర్థించేవారు- వారి శరీరంలో కొంత అలజడి జరిగినట్లు కొంత బాధ తొలిగినట్లుప్రార్థనానం తరం వారు చెప్పడం జరిగేది. ఈ కథనం కొంత ప్రోత్సాహకరంగా ఉండడంచేత, ఈ ప్రాక్టీసువల్లనేతన అనారోగ్యం లోగడ తొలగి ఉండడం చేత మొట్ట మొదట ఆయన ఈ మార్గంలో చికిత్సప్రారంభించడం జరిగింది. దీనివల్ల సత్ఫలితాలు కలగడంలో తన నిర్వాహమేమీలేదని దీనికంతకు మాస్టర్ నామమేమార్గ దర్శకమై అన్నియు నిర్వహిస్తూన్నదనిఎప్పటికప్పుడు ఆయన అనుభవపూర్వకంగా చెప్పేవారు-

ఈ భృక్తరహిత తారక రాజయోగం వల్లనేఅమృ తత్వం సిద్ధించగలదని, అది సిద్ధించుటకు చీకుచింతలు లేని నిరామయ జీవితం ప్రథమ సోపానమని ఆయన విశ్వాసం. తన వద్దకు వచ్చిన రోగార్తులబాధ తొలగ వలెనని ప్రార్థన చేసినాడు. అది ఫలప్రదం కావడం గమనించి ఈ యోగంవల్ల కలిగే పరమప్రయోజనం తనతో పాటు వారు కూడ పొందవలెననే ప్రగాఢ సంకల్పంతో తనజీవితమంతా తదాశయసిద్ధికి వినియో గించి కొంతవరకు కృతకృత్యుడైనాడు.

మా అన్నగారైన శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి యోగ జీవితాన్ని ఆయనతో నా సంబంధాన్ని పురస్కరించు కొని ఆయననుగూర్చి ఒకవ్యాసాన్ని వ్రాయవలసిందని యోగ మిత్రులొకరు కోరగా దీనిని వ్రాయుటకు ఉపక్ర మించితిని. కాని ప్రారంభంలోనే ఆయన యోగ జీవి తాన్నే గాక ఆయనతో నాకు గల సంబంధము, ఆయన వ్యక్తిత్వము, ఆయన స్వభావము మొదలగు వానిని గురించి వ్రాయబూనగా నా సంకల్పం లేకనే ఈ వ్యాసము కొంతవరకు స్వీయచరిత్ర ధోరణిలో సాగింది అందుకు మిత్రులు మన్నింతురుగాక!-||

ఒకలేఖ-ఒక సమావేశము

-డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తి

ఉపోద్ఘాతము :

పితృపాదులు వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి గారికి సంబంధించిన లేఖల్ని ప్రముఖులు వ్రాసిన వాటిని, ప్రముఖులకివ్రాసినవాటిని ప్రకటించాలన్న నాసంకల్పానికి మిత్రులు డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారు ఇటీవల ప్రేరణ కల్గించారు. కొన్నిటిని వేర్పరచి ఫొటో కాపీలు తీయించాను. వీటిని చూసి జిరాక్సు తీస్తున్న టెక్నిషియన్ 'ఏదయినా కోర్టు కేసు నడుస్తున్నదా సార్! ఇంత పాత ఉత్తరాల్ని జాగ్రత్త చేసి కాపీ తీయిస్తున్నారు!' అనడం జరిగింది. చటుక్కున కోర్టు కేసు లాగానే సాగిన వెనకటి పావులూరి మల్లన కేసు నా మనస్సులో మెదిలింది. అయినా ఆ టెక్నిషియన్‌కి ఈ లేఖల్లోని సాహిత్యపు విలువలు గాని, వాటి పూర్వాపరాలు గాని ఈ నాడు తెలిసే అవకాశమెక్కడుంది? అందుకని పర్లాకిమిడి నుంచి 1924-25లో గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారు ప్రభాకర శాస్త్రి గారికి వ్రాసిన లేఖాంశాల్ని కొన్ని చూపించి కాస్త విశదీకరించాను.

"మీరు సవిస్తరముగా జాబు వ్రాస్తే మీ గోష్ఠి వలన కలిగే ఆనందము కలుగుతుంది. నేను మీ దర్శనమునకు వచ్చి వుంటే ఏమేమి ముచ్చటలు చెప్పుదురో అవి అన్నీ ఉత్తరములో చెప్పి నన్ను సంతోష పెట్టరాదూ! ఇంగ్లీషులో అట్టి ఉత్తరములు ఇంపుగా రచించేవారు ప్రఖ్యాత కవులున్నారు. లెటర్ రైటింగ్ మధుర కవిత వంటిది."

"మీకన్న ఎక్కువగా ప్రాచీనాంధ్రమును శోధించి తెలుసుకొన్న పండితులను నేను ఎరుగను. ఇచ్చకానికి చెప్పిన మాట కాదు. నమ్మండి....."

పై పంక్తులు చదివి, రామమూర్తి పంతులు గారి పదేసి పేజీల ఉత్తరాలు చూసి ఆయన ఆశ్చర్యంప్రకటించాడు. అప్పటి ఉద్దండుల పాండిత్య ప్రకర్షకీ వారి శ్రద్ధాభినివేశాలకీ. ఈ లేఖలన్నీ త్వరలో గ్రంథ రూపాన్నందుకోగలవు. వాటిల్లో ఒక లేఖని మీముందుంచుతున్నాను.

RAO BAHADUR
K: VIRESALINGAM PANTULU

RAJAHMUNDRY
ANANDA GARDENS
9 th December 1917

Dear Sir,

ఆర్య వర్యా! నమస్కారములు. తాము దయతో వ్రాసినకార్డిప్పుడే యందినది. మీ యభిప్రాయ భేదాదికమును సూచించిన పుస్తకమును దయచేసి నాకుఁబంపుడు. మీకు వేఱొక ప్రతినిబంపెదను. మార్చవలసిన దానిని మార్చి యనుబంధముగాఁబ్రచురించెదను.

మన మిత్రులైన మ. రా. శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారే యపూర్వ వాఙ్మయమును గూర్చి కడచిన మెయి నెలలో చెన్నపురిలో నిచ్చియున్న యుపన్యాసమునందు గంగా

ధరని యైరావత చరిత్రమును దాము ప్రకటింపఁదలచుకొన్న పుస్తకములలోఁ జేర్చియున్నారే. తాము చిత్తగింపలేదా?

నేను వృద్ధుఁడనయి వ్యాధి బాధలచే దుర్బలుఁడనయి యుండుట చేత గ్రంథ పరిశోధనమునకును వ్రాఁతకును నాకంతగా శక్తి చాలకయున్నది. నాకంటె నెక్కువ గ్రంథ పరిశోధనము చేసిన మీవంటి వారు నాకు తోడ్పడి చేయూత యిచ్చి నన్ను నిలువఁ బెట్టవలెను. ద్వితీయ తృతీయ భాగ సంస్కరణమునందు మీ హితోపదేశము ననుసరింపఁ బ్రయత్నించెదను.

"సత్యాశ్రయునిదొట్టి చాళుక్య నృపుల్" అన్న పాఠము వ్రాఁత ప్రతిలో లేని పక్షమున మన రామకృష్ణ కవిగారి కాపాఠ మెక్కడ నుండి వచ్చినది? ౧౮౭౦ సంవత్సర ప్రాంతమునందే నేను తంజావూరి మండల న్యాయాధిపతియైన యొక మిత్రుని సాహాయ్యమున నక్కడి తెలుగు పుస్తకముల పట్టికను దెప్పించి తరువాత కొన్ని సంవత్సరములకు నేనే పోయి కుమారసంభవాది కావ్యములను జూచితిని గాని నాకప్పటికీ గ్రంథమునందు శ్రద్ధ లేకపోయెను.

ప్రబంధ రత్నాకరము ముగిసినదా? పూర్తికాఁగానే నాకొక ప్రతిని బంపుఁడు. చిత్తగింఁపుడు.

ఇట్లు
విన్నవించి నమస్కరించు
విధేయమిత్రుడు- కం- వీరేశలింగము.

*　*　*　*

సందర్భం:

ఈ లేఖ ప్రబంధ రత్నావళి పీఠికలో ప్రస్తావింపబడ్డది.

"గంగరాజు (గంగాధరుఁడు) చిరుమూరి:- రా. బ. వీరేశలింగము పంతులుగారు కవుల చరిత్ర ప్రథమ భాగ పీఠికలో నైరావతచరిత్ర మీతనికృతిగా వ్రాసినారు. ఐరావత చరిత్ర ప్రతులు రెండు నే నెఱుంగుదును. రెండింటను పీఠికా గద్యములు లేవు. కృతి మంచిది. చిన్నది. కథ భారతేతిహాసప్రసక్తము. కాని సంస్కృతాంధ్రభారతములం దాకథ కానరాదు. కర్ణాట భారతమందు మాత్రమున్నది. ఆంధ్రమున వేఱుగ నున్న యీకృతి యత్కర్తృకమో నా కెఱుఁగరాలేదు. గంగరాజు కృతియని మీ రెట్లు వ్రాయగల్గితిరని శ్రీ వీరేశలింగము పంతుల వారికి వ్రాసి కనుఁగొంటిని. శ్రీ రామకృష్ణ కవిగా రపూర్వ వాఙ్మయ పరిశోధన మనుపేరఁ బ్రచురించిన యుపన్యాసమును జూచి వ్రాసితిమని బదులు వ్రాసిరి.* కవిగారిట్లుపన్యసించినచో నాధారమేమో? తెలియవలసియున్నది.(* శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగా రన్యదీయములగు విషయములనేకమిట్లు స్వకపోలసాధితములట్లు కవుల చరిత్రమున జేర్చినారు. ఆయా విషయముల కాకరము తెలుపకుండుట భావిపరిశీలకులకుఁ జిక్కుఁ గల్గించును)."1 ప్రబంధరత్నావళి (1918). ద్వి.ము. 1976 పీఠిక. పు. 15.

శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు తమకవుల చరిత్రని సంస్కరించి పునర్ముద్రించిన సంవత్సరము అది (1917). అప్పటికి ముప్పై యేళ్ల క్రితం 'అప్పటికి ముప్పై యేళ్ళ క్రితం 'అప్పటికి దొరకిన సాధన కలాపముతో...ఏదో యొకరీతిని' పూర్తి చేసిన కవుల చరిత్రని వారు సంస్కరించి ప్రకటించాలనే సంకల్పంతో పరిశ్రమించిన సంవత్సరమది.

కవుల చరిత్ర విషయమై అంతకుపూర్వం చెలరేగిన వాద వివాదాలు, పంతులు గారికి అవి కలిగించిన 'రోషా'వేశాలు వార్ధక్య దౌర్బల్యం మీద పడుతున్నా తాము సజీవంగా ఉండగానే పెంపుచేకూర్చి కవుల చరిత్రని సంస్కరింప జేసి ప్రకటించాలనే పట్టుదలతో వారు పడిన పరిశ్రమ 'వేగిరిపాటు' మొదలైన విషయాలన్నిటిని పంతులుగారు తమ సహజ ధోరణిలో క.చ. పీఠికలో ప్రకటించారు. ఆ సంవత్సరమే పంతులుగారు పలువురికి లేఖలు వ్రాశారు. పలువురి తోడ్పాటు పొందారు (చూ.క.చ. పీఠిక). అప్పుడు శ్రీ వంగూరి సుబ్బారావుగారికి పంతులు గారు వ్రాసిన 16,17 ఉత్తరాల్ని మిత్రులు డా॥ అక్కిరాజు రమాపతి రావుగారు తమ సిద్ధాంత వ్యాసంలో ప్రకటించారు.[2] ఇప్పుడీ లేఖ ప్రకటితమవుతున్నది. వంగూరి వారికి వ్రాసిన లేఖల్లో పంతులు గారు ప్రభాకర శాస్త్రిగారిని గురించి, మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారికి గురించీ కొన్ని వ్యక్తిగతాభిప్రాయాలు ప్రకటించడం జరిగింది. ఆ అభిప్రాయాలు అప్పట్లో శాస్త్రిగారి దృష్టికి వచ్చినవో లేదో తేలీదు గానీ కవుల చరిత్ర పీఠికలో పంతులు గారు తమ తోడ్పాటును గుర్తించిన తీరుకి, ప్రబంధ రత్నావళివిషయమై తమను 'అకారణముగ చెనకిన' వైఖరికి నొచ్చుకొని శాస్త్రిగారు వ్రాసిన జాబులకి జవాబుగా వచ్చిన పంతులు గారి లేఖల్లో పైన ప్రకటించినది ఒకటి. అప్పటి సందర్భాలన్నిటిని శాస్త్రిగారు తమ స్వీయచరిత్ర 'ప్రజ్ఞా ప్రభాకరము'లో ఈ విధంగా విశదీకరించారు.

పావులూరి మల్లన కేసు:-

"ఆనాళ్ళలో పావులూరి మల్లన కవిని గూర్చి నామూలమున చర్చ రేగెను శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు కవుల చరిత్రలో వ్రాసిన తీరు సరిగాదని, పావులూరి మల్లన నన్నయనాటి మల్లన మనుమడని నేను లైబ్రరీలోని వ్రాత పుస్తకములఁ బరిశీలించి పత్రికల ద్వారా నిరూపింప యత్నించితిని. అప్పటి మద్రాసు తెలుగు పత్రిక శశిలేఖ. వీరేశలింగము పంతులుగారి తరపున నిలిచి అనేకులు నాపై చెలరేగిరి. వీరావేశముతో చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు లైబ్రరీ పుస్తకములను నేను పసికుంకను జేరి దుర్బుద్ధితో మార్చివేయుచుంటినని, నేను వ్రాసినట్లు వ్రాత ప్రతులలోలేదని, గవర్నమెంటువారు నన్నక్కడ నుంచరాదని బాహటముగా వ్యాసములు వ్రాయసాగిరి. ఇంకెందరెందరో అటు తిరిగి నన్ను కటువుగా మందలింప సాగిరి. శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారి పేరు ప్రతిష్ఠలట్టివి గనుక, వారి యాంధ్ర సాహిత్యసేవ యంత మహనీయమైనది గనుక వారెల్లరు నట్లు గ్రిక్కులయిరి. ఏవో కొన్ని పొరపాట్లుండిన నుండ వచ్చునుగాకని సరిదిద్ద నొల్లక పోయిరి. వారందఱు సత్యమేదియని పరిశీలింపక వ్రాసినవారే. ఒక వీరభద్రరావుగారే సత్యము స్పష్టముగా గుర్తింపఁ దగియున్నను, లైబ్రరీ పుస్తకములను నేనేమి తార్మాఱు చేయకున్నను స్పర్థాబుద్ధితో సత్యదూరముగా వ్రాత సాగించిరి.

అనాళ్ళలో ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాలలో మహావీరాచార్యుని గణిత సారసంగ్రహమును ప్రొఫెసరు రంగాచార్యులుగారు ముద్రించు చుండిరి. మల్లన గణితము దానికిఁదెలుఁ గగుట నేను గుర్తించి రంగాచార్యులుగారి కెఱిఁగించితిని. అప్పుడు వీరభద్రరావుగారి వ్రాఁతలను గూడ వారికి దెలిపితిని. అప్పుడు మా వివాదమునెల్ల హైకోర్టుకేసు రికార్డులను పరిశీలించునట్టుపరిశీలించుచు శ్రీ వేపా రామేశముగారు నా వాదము సత్యమైనదని, ప్రతివాదము శ్రుతిమించి యసంబద్ధముగా సత్యదూరముగా నున్నదని గుర్తించి నా నౌకరికి కీడుదేఁజూచు చున్నవారి దురుద్రేకమునకురోసి శ్రీ బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారితో నొకనాడు ముచ్చటించిరి. రంగాచార్యులుగారు నా కభయము చెప్పిరి. ట్రాన్స్లేటరు ఆఫీసువారు నా మీఁది నిందను దొరతనము వారికి తెలుపు నంతటిస్థితికి వచ్చెను. ఇంత జరిగిన తర్వాత. దొక్క చెదరి యందాఁక నాకు ప్రతికూలంముగా నున్న

వారొకరు లైబ్రరీ వ్రాత ప్రతుల పాఠములనెల్ల శశిలేఖ పత్రికలో ప్రకటించిరి. అవి నా ప్రకటించిన తీరునే నిరూపించెను. మఱియు కాకినాడలో కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగా రనువారు పావులూరి గణితపు తాటాకు ప్రతుల సంపాదించి యందలి పాఠములను శ్రీ పోలవరం జమీందారుగారు, దురిసేటి శేషగిరిరావు గారు వగైరాల సంతకములతో ప్రకటించిరి. అవి యెల్ల నేఁజెప్పినట్లే యుండెను. అంతతో నా వివాద మడఁగారెను. "(ప్రజ్ఞా ప్రభాకరము పు 57-59.)

అప్పుడు 'శశిలేఖ'లో జరిగిన వివాదం యొక్క భోగట్టా ఇది- "19-8-1910 తేదీన శ్రీ చెన్నపురి యాంగ్లేయ కళాశాలలో మ॥రా॥శ్రీ జయంతి రామయ్య పంతులుగారి యాజమాన్యములో జరిగిన నన్నయ భట్టారకవర్ధంతి మహోత్సవ సభలో బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారు నన్నయభట్టాద్యాంధ్రకవియని యుపన్యసించిరి. ఆగొప్ప తప్పిదము నకై శశిలేఖలో నొక యనామకుఁడు శ్రీశాస్త్రిగారిని, వారి జతకవియగు వెంకటశాస్త్రిగారిని గూడ దూషించుచు వ్యాసము వ్రాసెను. దాని మీద చెన్నపట్టణ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమునందెలుగు పండితులగు ప్రభాకర శాస్త్రిగారు హెచ్చరిక యను వ్యాసము వ్రాసి శశిలేఖలోనే ప్రచురించిరి. పిదప శ్రీయుత చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు దూషణమున ననామకునే యనుసరించుచు నొక కొంత కసి దింపి యొక వాదమును బయలుదేరదీసిరి. తరువాత ప్రభాకరశాస్త్రిగారు పావులూరి మల్లన నన్నయకు సమకాలికుడు కాడనియు రావుబహద్దరుగారి కవుల చరిత్రలో తబ్బిబ్బులు కలవనియు వ్రాయుచు పుస్తకభాండాగారములోని నాలుగు ప్రతులలోని పీఠిక యని పావులూరి గణితపు పీఠిక నుదహరించిరి.... నేనీ వ్యాసములన్నియు జూచి యీ పుల నెక్కడేని యీ కాగితపు ప్రతి కలదేమోయని బ్రహ్మశ్రీ రాళ్ళ

పల్లి రామన్న సిద్ధాంతి గారి యింట నున్నదని విని ఆ మహానుభావుని ప్రార్థించి యా గ్రంథమును గైకొంటిని. పిదప నా గ్రంథములోని పీఠిక చూడగా శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ప్రచురించినట్లేయందున్నది. ...." (కాకినాడ 25-11-1910 సం. కార్చర్ల శ్రీనివాసరావు శ్రీ పోలవరం జమీందారుగారు మరి పద్దెనిమిది మంది సంతకాలతో మల్లన గ్రంథ పీఠికలోని పద్యాలు ప్రకటింపబడినవి.)

ఇదంతా 1910కి పూర్వపు ముచ్చట. ఆ తరువాతి సందర్భాలన్నీ ప్రజ్ఞా ప్రభాకరంలో ఇలా విశదమవుతున్నాయి.

ఒక సమావేశం:

"శ్రీ లక్ష్మణరావుగారు వీరేశలింగం పంతులు గారినొకనాడు ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకశాలకు గొని వచ్చి - వారప్పుడు కవుల చరిత్రను సంస్కరించి ప్రకటింపఁబూని యున్నారు గాన- వారి కస్మదాదుల సహాయము లభింపఁజేయుటకై జతనము సాగించుటలో నన్నెఱుక పఱచిరి. పావులూరి మల్లన్న చరిత్ర విషయములు వీరేశలింగము గారి దగ్గర, నా దగ్గర చర్చించి తత్త్వము నిర్ణయింప నభిలషించిరి. అన్ని వ్రాతప్రతులను జూపి నా వాదమెఱింగించితిని. వీరేశలింగము గారికి వేరు విధముగా పూర్వము తాము వ్రాసిన తీరుగా సమర్థింపనయితిగాదయ్యెను. లక్ష్మణరావుగారు జాగ్రత్తగా నెల్లవిషయము మరల ననువదించి వివరించి 'మీరికనిట్లుమార్చుకోవలసినదే. మీరు తొలుత వ్రాసినదియు, మిమ్ము సమర్థింపబూని యితరులు వ్రాసినదియు సరికాదని స్పష్ట పడినది' అనిరి. పంతులుగారు నా దగ్గర వ్రాత ప్రతి యేదో ఉండుట బట్టియే యట్లు వ్రాయుటయ్యెను. రాజమహేంద్రము వెళ్ళి నా దగ్గరి గ్రంథములను బట్టి మరల పర్యాలోచించి నిర్ణయింతును' అనిరి. లక్ష్మణరావుగారు 'ఇన్ని ప్రతులలో నున్న దానికి విరుద్ధముగా మీ వ్రాఁత ప్రతి

యుండదు. ఉండినచో సరిగా సమర్థముగా మీ వాదము నిర్వహించుకోవలసియుండును' అనిరి పంతులుగారి పట్టుదలను పరిభావించుచు' వీరేశలింగము గారికి మన మందఱము సహాయము చేయుదము. వారిచేతనే కవుల చరిత్ర సంస్కరణము జరపింతము' అని లక్ష్మణ రావుగారు చెప్పిరి 'నా చేతనయినంత తోడ్పాటు జరపుదునంటిని. వారిర్వురు నింటికి వెళ్లిరి. (ప్రజ్ఞా ప్రభాకరము. పు 60-61 ద్వి ము 1976.)

1917 ఏప్రెల్ 21, శనివారం:—

ఈవిధంగా ప్రజ్ఞా ప్రభాకరంలో అలనాటి పండిత ప్రకాండుల సమావేశం స్మరింపబడింది. పంతులుగారు వంగూరి వారికి వ్రాసిన లేఖల్లోని అంశాల్నీ, కవుల చరిత్ర పీఠికలోని వివరాల్నీ పైన ఉట్టంకించిన విశేషాలతో సమన్వయించి చూడగా అప్పటి ఆ మేధావుల అపూర్వ సమావేశం 1917 ఏప్రెల్ నెల 21వ తేదీన శనివారమునాడు అప్పటి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక శాలలో జరిగినట్లు విశదమవుతోంది.[3] వేసవిలో చల్లదనానికి బెంగుళూరు వెడుతూ మద్రాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక శాలలో గల తాళపత్ర ప్రతుల్ని స్వయంగా చూచుకొని, అనేక విషయాలు సంప్రదించుకోడానికే పంతులు గారు అప్పుడు మద్రాసు వచ్చారు. ఆ సందర్భంలోనే వారు మద్రాసులో అనుకోకుండా మానవల్లి వారిని కూడా కలుసుకోవడం తటస్థించింది. (చూ. క. చ. పీఠిక పుట vi-1917). కొమర్రాజువారు, పంతులు గారు, శాస్త్రిగారు, మానవల్లివారు ఆ సమావేశంలో ప్రధానంగా కలుసుకున్నారు. పంతులుగారు ఆనాటికి పిఠాపురం నుంచి వంగూరి సుబ్బారావుగారిని కూడా అక్కడకి రమ్మని కోరిరి. కాని వారికి వీలు పడినదో లేదో!

ఆ సమావేశం తరువాత ముచ్చట ఇది-

"అటనుండి వీరేశలింగము పంతులుగారు బెంగుళూరు కొలది దినములకే వెళ్లిరి. కవుల చరిత్ర ప్రథమ భాగమున మాత్రము చేయవలసిన సంస్కరణములు నే నెఱిఁగినంత బెంగుళూరికి వ్రాసి పంపితిని. అది యొక పెద్ద కట్ట. పంతులుగారు వాని నుపయోగించుకొనిరి. కాని వాని నాయా పట్టులందు పేర్కొననే లేదు సరికదా! గ్రంథ పీఠికలో 'శాస్త్రిగారును.. తమ గ్రంథాలయములో నున్న పుస్తక భాగములను పద్యములను నేను కోరిన వానిని వ్రాసి నాకెంతో తోడు పడిరి' అని వ్రాసిరి. వారి కే యేవిషయములుకావలసి యుండునో వానిని నేనే తెలిపి, లిస్టు వ్రాసి, సంస్కరింపవలసిన చేర్చవలసిన విధానములు, పద్యములు వ్రాసి పంపఁగా ఆ విషయము నిట్లా స్మరించుట? ఈ సంస్కరణమున ఫలాని ఫలాని పద్యములను గ్రంథములను వ్రాసి పంపవలసినదిగా వారు కోరగా నస్మదాదులము వ్రాసి పంపినట్టులర్థమగును. నే నన్న వాస్తవార్థమును దేవచ్చును. ఇంతేకాక తమకు చిర మిత్రులయిన శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారిని కూడఁ జెనకిరి. ప్రబంధ రత్నావళిని గూర్చి యకారణముగా వారి కవుల చరిత్ర పీఠికలోనే మరల నన్నును జెనకిరి. వానినెల్ల వివరించుట రోఁత. నేను జాబులు వ్రాయగా జాలి జాలిగా వానికి బదుళ్లు వ్రాసిరి. ఆ జాబులనిటీవల నేను చింపివేయబోగా తాము జాగ్రత్తగా నుంచుకొందుమని నా మిత్రులు గయికొనిరి.[4]

ఇంత యెందుకు వ్రాసితిననఁగా నాకు వాఙ్మయ రంగమున క్రీడా వినోదమనుభవింపవలెనని కొండంత కోరిక చెలరేగుచున్నను, అదినుండి కూడ దానికభ్యంతరములు ప్రతిషేధములు తఱచుగా నడ్డు తగులుచు నిరుత్సాహము గొల్పుచున్నవని తెల్పుటకు....బ్రదుకు సాగించుకొనుటకు వాఙ్మయ సేవ సాధనముగా నాకేర్పడినది గాన, అందులో అరకుడుపు సాగునట్లు పని చేయుటకే నాయంతర్యామి నన్ను మెసలనిచ్చినది గాని యంతకెక్కువగ పనిచేయుటకుగాని, యంతకెక్కువగ సాధించుటకుగాని నాకు చోటియ్యకే పోయెను." (ప్రజ్ఞా ప్రభాకరము. పు. 61-62. ద్వి.ము 1976).

కొమఱ్ఱాజు వారు కోరిన మేరకు శాస్త్రిగారు పంతులుగారికిచ్చిన వాగ్దానమును నెరవేర్చారు. "లిస్టు వ్రాసి పెద్దకట్టను, బెంగుళూరుకే పంపిరి. ఆ పనివారు మే నెలాఖరుకుగా చేసి ఉండవలెను. దానిని పంతులు గారుపయోగించుకొన్న వైనము ప్రజ్ఞా ప్రభాకరంలో ఉంది. కాని అప్పటి యూశనివారం సమావేశం గురించి గానీ, శాస్త్రిగారు పంపిన సమాచారాన్ని గురించి గానీ పంతులుగారు వంగూరివారికి వ్రాసిన లేఖల్లో, ప్రకటింపబడిన వాటిల్లో, ఎక్కడా పేర్కొనట్లు కనపడదు. మానవల్లి వారు మాత్రం అప్పట్లో వీలుపడక జూన్ తర్వాతగానీ తామే విధంగానూ సాయము చేయ జాలకున్నామన్నారుట(చూ.క.చ.పీఠిక.పుvii 1917). ఆ రోజుల్లో మానవల్లి వారు, వేటూరివారు ప్రాచీన తాళపత్ర గ్రంథ సేకరణార్థం ప్రభుత్వాదేశం చొప్పున నిరంతరం దేశాటనంలో నిమగ్నులై ఉండినట్లు తెలుస్తున్నది. 1916 ఆరంభంలో కృష్ణా జిల్లా పర్యటన [5] ఆ సంవత్సరం మధ్యలోతిరిగీ తంజావూరులో లైబ్రరీ పని 1917లో మొదటి మూడు నాలుగు నెలలు మద్రాసులో.[6] తరువాత, సంవత్సరం మధ్యలో విశాఖ మండలంలో పర్యటన.[7] ఈ పర్యటనలన్నీ కవిగారూ శాస్త్రిగారూ కలిసే చేస్తూ వచ్చారు. తంజావూరులో పరిశీలించిన గ్రంథాల విషయమై కొరవ పని చేయడానికి మద్రాసు వచ్చియున్న సందర్భంలోనే పంతులుగారితో ఆ సమావేశం జరిగింది. అలాంటి పనుల ఒత్తిడిలో తాముండగా, దానికి తోడు '(క.చ) మొదటి భాగములో చేయఁబడిన ప్రాంతనిర్దేశమునేకములు మార్పఁబడవలసి' యుండగాను, 'నూఱుగురు నవకవులు మొదటి భాగములో జేర్పఁబడవలసిన' వారుండగాను, కోరిందే తడవుగా సమాచార మందించలేదని పంతులుగారు క.చ. పీఠికలో చేసిన విమర్శకు కవిగారు కూడా కాస్త నొచ్చుకున్నట్లు కనపిస్తుంది నిడుదవోలు సుందరం పంతులు గారితో ప్రస్తావిస్తూ బాధపడి 'వీరేశలింగముగారు 'కవిగారు కార్యాంతర వ్యగ్రులై నాకు సహాయము చేయ లేక పోయినారు. వారి తోడ్పాటున్నచో నా గ్రంథ మింకను ప్రామాణికముగ నుండెడిది.' అని వ్రాసి యుండవలసినది." అనినారట![8] కవి గారప్పుడు సాయము చేయలేక పోయినా తరువాత కవుల చరిత్రని సంస్కరించే కార్యభారమును నిర్వహించినట్లే తెలుస్తోంది. "శ్రీమానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు శ్రీ వీరేశలింగము గారి కవుల చరిత్ర శేషమును రచించుచున్నారు. పదునేడవ శతాబ్ది నడిమి కాలపు కవుల చరిత్రము దాక రచించుటయినది. దానిని తిరుపతి దేవస్థానపు ప్రాచ్య పరిశోధన శాఖవారు ప్రకటింపనున్నారు."(చూ.ఉపలబ్ధ అముద్రిత ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములు.ప్రభాకరశాస్త్రిగారివ్యాసము-భారతి వ్యయ. వైశాఖము) అంతటి వార్ధక్యంలోను పంతులుగారు చూపిన పట్టుదల వెనక వారికి గల సాహిత్య రచనాభిలాషని, చేసిన అభియోగాల వెనక సమకాలిక విద్వాంసుల యెడవారికి గల ప్రీత్యయాన్ని మనం సంభావించుకో వచ్చును.

వివరణ :

లేఖలోని 1-3 పేరాలు:— పంతులుగారు వంగూరి వారికి, ఇతరులకి వ్రాసిన లేఖల్లో కూడా ఇలాటి అభ్యర్థనమే ఉంది. ''నా కవుల చరిత్రములోని ప్రమాదములను మీరు పుస్తకములో వ్రాసికొన్నట్టు రమణారావు పంతులుగారు చెప్పినారు. కాబట్టి సంశయింపక నాకాపుస్తకమును తప్పక పంపుడు" (ఏప్రిల్ 1-1917)., "ఏయేకవులుప్రథమ భాగములో జేరవలసియున్నారో వారిని గూర్చి వ్రాయుటకేమేమి యాధారములున్నవో మీకు తెలిసినంత వరకు వ్రాయుడు. శ్రమకు మన్నింపుడు"(మే 17, 1917) "మీరు దోషములను గురుతుపెట్టిన నాకవుల చరిత్రమును నాకియ్యవలసినదనియు మిమ్ము పలుమారు వేడితిని. మీరట్లు చేయ ననుగ్రహింపరైతిరి" (డిశంబరు 24-1917)

''కవి చరిత్రమును సంస్కరించుటలో మీరు నాకు మనస్ఫూర్తిగా తోడ్పడదలచుకొన్నట్టు నాకిప్పుడు

నిశ్చయమైనది.... నాకు తోడ్పడుట మీకిష్టములేదేమో యనిసందేహించితిని. నేనుపడిన భ్రమకు క్షమింపుడు' (ఏప్రిల్ 1-1917). కాబట్టి అప్పట్లో పలువురు పలు విధాల తోడుపడినట్లున్నారు. పంతులుగారు ఆ సహాయాన్ని తమ దృక్పథమునకు అనుకూలమైన విధమున ఉపయోగించుకున్నారు.

పేరా 2:- ఈ అంశం గురించి ప్రబంధరత్నావళి పీఠిక పుట 15 నుంచి ఉద్ధరించిన విషయములో తెలుస్తున్నది.

పేరా 4:- ''కుమారసంభవప్రతుల యొక్కయుఁ బాఠముల యొక్కయు రహస్యములింకను బయల్పడవలసియే యున్నవి. కాని తంజాపురపు సరస్వతీ పుస్తకభాండాగారమునఁ దాటియాకులపై వ్రాయబడిన కుమారసంభవపుఁబ్రతి యున్నది. అక్కడదక్క నింతవరకుఁ బ్రత్యంతర మెక్కడను మనకు గనరాదు. వినరాదు. ఆ పుస్తకములోఁ బై పద్యమిట్లున్నది

క. "మునుమార్గ కవితలోకం
బున వెలయఁగ దేశికవితఁ బుట్టించి తెనుం
గునునిలిపి రంధ్రవిషయం

బునఁజనఁ జాళుక్యరాజు మొదలుగఁ బలువుర్."
కవిగారికి 'చన సత్యాశ్రయునిఁదొట్టి చాళుక్యనృపుల్' అన్న పాఠమెక్కడ నుండి వచ్చినదో! వారింకెక్కడ ప్రతి సంపాదించినారో! ప్రథమ భాగమును ముద్రించు నప్పటికి వారీ తంజాపూరుఁబ్రతి నెఱుఁగనే యెఱుఁగరుగాపలయు. ఎఱింగి యుందురేని యనర్ఘమగునీ పాఠమును జూపకుండుట కేమికారణము? తంజావూరు పుస్తకశాలలో నన్నిచోడని కుమారసంభవ మున్నదని యెల్లరు నెఱింగిన తర్వాత క్రీ. 1914లో వీరు ప్రచురించిన కుమార సంభవపు రెండవభాగమున చాళుక్యరాజు మొదలుగఁబలువుర్' అను పాఠాంతర మున్నట్లుతెలిపిరి. కాని యిప్పుడయినను దంజాపురపుఁ బుస్తకమును వీరు చూచినట్లు వ్రాయలేదు. కావున నీ పాఠము వీరి యొక్క ప్రతిలోఁ జూచినారేమో? అత్యూహ లెందుకు? తంజావూరు పుస్తక పాఠము మాత్రమే మనకిప్పుడు గ్రాహ్యము. శ్రీ కవిగారి పాఠముగల మాతృక బయల్పడువరకును. అట్టి ప్రత్యంతరము బయల్పడెనా యని పాఠాంతరముగా గూర్చుకొందము. ఇంక చాళుక్యరాజు మొదలుగ నన్నప్పుడు రాజరాజనరేంద్రుడే యేల కారాదు? చోడఁడు నన్నయ్య కంటెఁ బ్రాచీనుఁడనుట కాధారములు తగినవి లేవు. శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు నన్నిచోడని భాషాప్రయోగములను గూర్చి చేసిన యాక్షేపములు నిలువఁ జాలనివి." (ప్రబంధ రత్నావళి పీఠిక. పు. 19-20.(1918)ద్వి.ము 1976)
ఈ విషయమై శాస్త్రిగారానాడువ్రాసిన దింత మాత్రమే. తంజావూరులోని కుమారసంభవ తాళపత్ర గ్రంథాన్ని యథామాతృకంగా శ్రీ తిరుమల రామచంద్రగారిచేత శాస్త్రిగారు వ్రాయించుకొన్న వ్రాత ప్రతి మా దగ్గర ఉంది. పాఠాంతరాల విషయం ప్రస్తావిస్తూ వాటి 'రహస్యము లింకను బయల్పడవలసి యే యున్నవి' అన్నారు శాస్త్రిగారు. కాని ఇటీవల కుమారసంభవ కావ్యకర్తృత్వము విషయమై కొత్త సిద్ధాంత మొకటి వినవస్తోంది. "కుమార సంభవము నన్నెచోడుడు రచింపలేదనియు, మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారే రచించి ప్రాచీనతను సంపాదించుటకై నన్నెచోడుని పేరు పెట్టెననియు, కావ్యాంత చక్రబంధ పద్యమునందు రామకృష్ణకవి పేరుండుటయే అందుకు ప్రబలనిదర్శన మనియు (డా॥ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తిగారు) పేర్కొనిరి"9 కాని వాస్తవము పై అభిప్రాయానికి భిన్నంగా ఉందని పంతులుగారి యీ లేఖాంశాన్నిబట్టి తెలుస్తున్నది. హేతువు లివి (1) కవిగారు కు॥సం॥ ప్రకటించడానికంటె చాలాకాలానికి పూర్వమే కం॥వీ॥ గారు తంజావూరులో ఆ కావ్యాన్ని చూశారు. (2) తంజావూరులోని అప్పటి పుస్తకాల పట్టికలో కూడా ఆ కావ్యంపే రున్నది.(3) ఆ పుస్తకాల పట్టిక,

అందులో పేర్కొనబడిన ఆకావ్యము 1870 లో పంతులుగారు చూడడానికి పూర్వమే తంజావూరులో ఉండినవి

పేరా 5:- ప్రబంధ రత్నావళిని ప్రభాకరశాస్త్రి గారు ప్రకటిస్తున్న విషయాన్నిగూర్చి పంతులు గారు క-చ- పీఠికలో ప్రస్తావించారు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషద్భాండాగారంలోని ఉదాహరణ పద్యాల్నీ తంజావూరు పుస్తకశాలలోని జగ్గకవి ప్రబంధరత్నాకరాన్నీ గుది గ్రుచ్చి 'భాషాకవి చరిత్రాద్యపేక్షకులకు' తోడు పడే విధంగా దీనిని శాస్త్రిగారు సంధానించారు. 'అవిరత ప్రయాణములతో' దేశాటనము సల్పుతూ ఉక్కిరిబిక్కిరిగా ఉన్నా 1917-18 సంవత్సరాల మధ్యనే శాస్త్రిగా రీసంకలనాన్ని వెలువరచారు. తుదకిది 1918 జనవరి నాటికి పూర్తి అయింది. ఈ విషయమై తమనుపంతులుగా'రకారణముగాచెనకి'రనినొచ్చుకున్న శాస్త్రిగారు ఈ ముద్రణం ముగిసిన తర్వాత పంతులు గారి కొక ప్రతిని పంపి వారి ఉత్కంఠను తీర్చారు. (1976లో దీని ద్వితీయ ముద్రణం వెలువడింది.)

ఉపసంహారం:

భాషా చారిత్రిక దృష్టితో ప్రముఖుల లేఖల్ని ఈ విధంగా గుర్తించి ప్రకటించడమూ అప్పటి సన్నివేశాల్ని స్మరించడమూ అన్నవి పెద్దల భాషాసేవను కీర్తించడానికీ వాఙ్మయ విమర్శలో యువతరానికుత్తేజం కల్గించడానికీ ఎంతో అవకాశ మివ్వగలవని నావిశ్వాసం.

---

1. "భైరవుని శ్రీరంగమహాత్మ్యము ముద్రించు నవుడు ప్రమాదవశమున గౌరన యుదాహరించిన కవిగజాంకుశ శ్లోకము (కుసీదుగ్ధమివశ్యాజ్యం) తత్పుత్రుండగు భైరవుని కవిరాజ గజాంకుశములోని పద్యమని భ్రమించి, భైరవుఁడు గౌరవ పుత్రుడగునో కాదో యను సంశయమున నీ యుదాహరణము బాధక మగునని పీఠికలో వ్రాసియుంటిమి.

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుకూడా దానినే గ్రహించి తన కవుల చరిత్రలోఁ దాను సంపాదించిన స్థలము చెప్పకయే దోషము నెక్కించుకొనిరి. ఇప్పుడు గౌరన యుదాహరించిన కవిగజాంకుశ శ్లోక మొక సంస్కృతగ్రంథమునఁ గానవచ్చు చున్నది." మానవల్లి కవి రచనలు-కవికంఠపాశము పుట 274 (1972)

2. చూ. డా. అక్కిరాజు రమాపతిరావుగారి సిద్ధాంత వ్యాసము "వీరేశలింగముపంతులు - సవిమర్శ పరిశీలనము"

పంతులుగారు వంగూరి సుబ్బారావుగారికి వ్రాసిన లేఖల్లో కవుల చరిత్ర (1917) పునర్ముద్రణకి సంబంధించిన వివరాలివి.

18-2-1917 'నా కవుల చరిత్రము యొక్క మఱియొక కూర్పును నేను చూడనేమో యని సందేహము కలిగియున్నది.'

28-2-17 'నా కవుల చరిత్రమును సరిచేసి పునర్ముద్రణము చేయింప నిశ్చయించు కొన్నాను.'

2-3-17 'నా కవుల చరిత్రములోని గ్రంథములను లేనివి వేనినిచేర్పవలయునో చేయవలసిన మార్పులను గుఱుతు పెట్టగలరా?'

1-4-17 'కవుల చరిత్ర ప్రథమ భాగమును నేను ముద్రింప నారంభించితిని.'

16-4-17 'తంజావూరునుండి క్రొత్తపుస్తకములు వచ్చునని విని సంతోషించుచున్నాను. శనివారమునాడు (21) మీరు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమునకు రాగలరా? ... 21వ తేదీన నన్ను కలుసుకొనుటకు ప్రయత్నింపుడు.'

17-5-17 'ఏయే కవులు ప్రథమభాగములో చేరవలసి యున్నారో వారిని గూర్చి వ్రాయుట కేమేమి యాధారము లున్నవో మీకు తెలిసినంతవఱకు వ్రాయుడు.'

1-5-17 'చెన్నపురినుండి వచ్చిన తర్వాత నాకిక్కడ కొంచెము జబ్బుచేసినది. అందుచేత మీకు వెంటనే ఉత్తరము వ్రాయలేక పోతిని. ప్రభాకరశాస్త్రిగారును-మానవల్లి రామకృష్ణయ్య గారును నాకింకను సాయమేమియు చేయలేదు. చేయుదురో లేదో తెలియదు. ఎవరు చేయక పోయినను నాచేత నైనంత వఱకు పుస్తకమును సవరించి ముద్రింపించెదను...రామకృష్ణకవిగారు మొదలైనవా రాయాకవులకు కర్తృత్వము నారోపించి ప్రకటించుచున్న పద్యములు గలపుస్తకములు నిజముగానున్నవాయని నాకు సందేహము కలుగుచున్నది. పుస్తకములను కన్నులార చూచువరకును నా కేవిషయమునను నమ్మకము కలుగకున్నది.'

12-5-17 "రామకృష్ణకవిగారు పంపెదమన్న విషయముల నింకను బంపలేదు ఎప్పుడు పంపుదురో తెలియదు.'

30-5-17 'మానవల్లి రామకృష్ణయ్యగారుగాని, ప్రభాకరశాస్త్రిగారు గాని యేమియు సాయము చేయువట్లు కనపడదు. వారు నేనడిగిన యంశములను దెలుపక పోవుటయేగాక నా యుత్తరములకు బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట సైతము మానినారు. తమకు తెలిసినది ఇతరుల మూలమున లోకమునకు తెలియుట వారికిష్టములేదు కాబోలు.'

5-6-17 'నేను పదునేనవ తేదీనే యిక్కడ (బెంగళూరు) నుండి బయలుదేఱి చెన్నపట్నములో రెండుమూడు దినములుండి యీ నెల యిరువదవ తేదీలోపలనే రాజమహేంద్రవరము ప్రవేశించెదను'

8-10-17 'నాలుగైదు దినములలో అచ్చువని పూర్తి కావచ్చును'

12-10-17 'కవుల చరిత్రము ప్రథమ భాగము కంపోజు పూర్తి అయినది ... పీఠిక నిన్నటి దినము వ్రాసి పంపితిని... రెండు మూడు వారములు విశ్రాంతి పొంది రెండవ భాగము పని యారంభించెదను.'

19-10-17 'కవుల చరిత్రము ప్రథమభాగమును నేడే మీకు పంపితిని పోయి వుచ్చుకొని పీఠికతో గూడ దానిని జదివి నేను చేసిన ప్రమాదములను దెలుపుడు.'

24-12-17 'చేర్పవలసిన క్రొత్త కవుల పేరుల నేబదింటిని వ్రాసితిమని మీరు నాతో జెప్పితిరి. ఆ పేరులు పంపుడని నేను వ్రాసినను, ఏబది పేరులను పావుగంటలో వ్రాయుట సాధ్యమయినను మీరు నాకా సాయము చేయ నొల్లరైతిరి. నా పుస్తకములోని దోషములను మీరు వార్తాపత్రికలలో బ్రకటించుటకు నా కేవిధమైన యాక్షేపమును లేదు....ముద్రణము నిమిత్తమయి కాగితమును గొనుటకయి కావలసినంత సొమ్ము యాచితముగ సమకూరినను నా నిమిత్తమున మీరు లోకోపకారమయిన యీ పుస్తక ముద్రణమును మానుకొంటిరని ప్రకటింపబడుటను జూచినప్పుడు నాకెంతో చింతకల్గినది.'

3, "మాకు, మహమ్మదీయులకి, మహిళలకి శుక్రవారాలు ముఖ్యం" అని శాస్త్రిగారు అప్పట్లో శుక్రవారాలు సెలవుదినాలు కావడాన్ని గూర్చి చమత్కారంగా అంటూ ఉండేవారని మా అన్నగారు చెప్పారు. (డా॥ వేటూరి సుందరమూర్తి గారితో ముఖాముఖి)

4. పంతులుగారి తక్కిన జాబుల్ని తీసుకొన్న మిత్రులెవరో నాకు తెలియరాలేదు. వారెవరైనా వాటి ఫొటో కాపీలను మాకు పంపగలిగితే కృతజ్ఞులము. ఇది వ్రాసిన దరిమిలా మా పినతండ్రి డా॥ వేటూరి శంకరశాస్త్రిగారితో జరిపిన ముఖాముఖిలో వెల్లడైన విషయమిక్కడ పొందుపరుస్తున్నాను. 'చిన్నన్నయ్య చించివేయబోయినపుడు ఈ లేఖల్ని తాను జాగ్రత్త చేసుకొంటానని చెప్పి తీసుకున్న మిత్రుడు గన్నవరపు సుబ్బరామయ్యే. నాకు బాగా తెలుసు.' (డా॥ వేటూరి శంకరశాస్త్రిగారితో ముఖాముఖి)

5. చూ. ప్రజ్ఞాప్రభాకరము పు 127. (1951) ద్వి. ము 1976.

6. చూ. ప్రజ్ఞాప్రభాకరము పు 130-139 (1951) ద్వి.ము 1976.

7. చూ. మానవల్లికవి రచనలు (1972) పీఠిక పు. 8, 25 (1972)

8. చూ. మానవల్లికవిరచనలు (1972) పీఠిక పు.26

9. చూ. 'శిల్ప ప్రభావతి'. పు. 260 ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్న కావ్యవిమర్శ (1980)

డా॥ రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి.

లేఖ

[మహాత్ముని మరణానంతరం దశాహస్సునాడు ఆకాశవాణి మద్రాసు కేంద్రం నుండి గురుదేవులు ప్రసంగించారు. ఆ ప్రసంగ వ్యాసాన్ని 12-2-48 నాటి ఆంధ్రప్రభ ప్రకటించింది. ఆ ప్రసంగ వ్యాసాన్ని విన్నవారు, చదివినవారు ఒక అనిర్వచనీయమైన దివ్యానుభూతికిలోనై ప్రశంసా పూర్వకంగా లేఖలు వ్రాశారు. కవులు కవితలల్లారు. వాటిల్లో శ్రీ మోచర్లవారి ఈ లేఖ ఒకటి. 'మహాత్ముడు' అన్న వ్యాసాన్ని ఆంగ్లంలోనికి తర్జుమా చేయించాలన్న మోచర్ల వారి ఆనాటిఅభిలాషని నేటికి 'మణిమంజరి' తీర్చగల్గు తున్నందుకు ఆనందముగా ఉన్నది. మహాత్ముని 33 వ వర్ధంతిని పురస్కరించుకొని స్మృత్యంజలి ఘటిస్తూ ఆ వ్యాసాన్ని-మూలపాఠాన్ని అనువాదాన్ని ఇందులో ప్రకటిస్తున్నాము-సం॥]

మోచర్ల రామకృష్ణయ్య బి. ఏ. బి. యల్
ప్లీడరు

81, అత్తితోట అగ్రహారం
నెల్లూరు
తేది. 13-2-1948

శ్రీ మత్ప్రభాకర మహాశయుల పాదార విందముల సన్నిధికి:-

నమస్కారపురస్సరముగా వ్రాయునది- గాంధి దేవుని గూర్చి తాము రేడియోద్వారా చేసిన వాఙ్ముఖము వినని నేను నిన్నటి యాంధ్ర ప్రభాముఖమునఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రత్యక్షరము మూఁడు పర్యాయములు చదివి యనుభవించి స్నేహితులకు వినిపించితిని. ఎన్నో వ్యాసములు తెలుగున నింగిలీషున నమ్మహాత్ముని గురించి ప్రకటితములైనవి- అగుచున్నవి. కాని యా మహానుభావుని దైవసంపత్తి మీరావిష్కరించినట్లు ఎవ్వరును కావించి యుండరు. ఒక సమర్థునిచే దానిని మీరాంగ్లీకరింపించి ప్రకటించితిరేని లోకమున కుపకారమొనర్చిన వారగుదురు. ఈ సంగతిని గూర్చి 'స్వతంత్ర' పత్రికా సంపాదకునికి కాసా సుబ్బారావు గారికి ఇపుడే ఉత్తరము వ్రాయుచున్నాను.

శ్రీ దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు మీ రచనమును మా యింట నేను చదువ విని యచ్చెరువంది 'కవిత్వమన-ఇది' అని సెలవిచ్చిరి. నిన్నటి యుదయము నుండి యిప్పటివఱకు నా హృదయమున మీ వ్యాస పఠనము కారణముగా ఒక spell ఏర్పడి నన్ను లోఁగొన్నది. కావుననే తమకీ లేఖ వ్రాయుట-

నమస్సులు
విధేయుడు
(సం) మోచర్ల రామకృష్ణయ్య

మహాత్ముడు

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

ఇప్పుడు నేను చేయబోవు ప్రసంగంలోని చాలా అంశాలు అనుదినము మేము ప్రార్థనచేసుకొనే సమయాలలో నాలోనుండి ఉద్బోధ రూపముగా గోచరించినవే. నాతోడి మిత్రులకు ఆ గోచరించినవాటిని అప్పుడప్పుడే తెలుపు కొంటూనూ వచ్చాను. వాటిలో కొన్నింటిని అటు తర్వాత ఒకటి రెండు రోజులకు శ్రీ రాజేంద్ర ప్రసాదుగారు మొదలగువారు ప్రకటిస్తూ వచ్చారు. గాంధిగారి దివ్య ప్రబోధ బైటి రేడియోలలో వినబడక పోయినా వారి హృదయమునంటి యుండే వారికి వివేకముతో ఆత్మప్రబోధముల నాలకించేవారికి కొందరికయినా అంతరంగపు రేడియోలో అంతర్వాణిగా ఏక కాలంలో వినవస్తున్నవి అన్న సత్యం వెల్లడించడానికే ఇది నేను తెలిపింది.

మహావీరుడయిన గాంధి మహాత్ముడు అహింసా సత్య జ్ఞాన ప్రేమ ప్రకాశాత్మకుడై తనలో ఈశ్వరాంశమును ప్రజ్వలితపఱచుకొంటూ, హింసాసత్యాజ్ఞాన ద్వేష తమః కలుషితమైయున్న మానవ ప్రకృతిని అనేక రంగాలలో ఓడిస్తూ మానవతలో ఈశ్వరత్వమును నెలకొల్పుతూ యాభైయేళ్ళు విజయపరంపరతో వెలుగొందుతూ వచ్చి వచ్చి, తీరా స్వదేశంలోనే, తాను స్వాతంత్ర్యం తెచ్చిపెట్టిన స్వప్రభుత్వంలోనే, ప్రభుత్వానికి గుండెపట్టయిన ఢిల్లీ పట్టణంలోనే ప్రతిదినమూ ప్రపంచానికంతా సత్యాహింసాది సద్ధర్మములను రేడియోద్వారా ప్రసారిస్తూ భగవత్ప్రార్థన చేస్తూ ఉండే పవిత్ర స్థలంలోనే, తాను పుట్టిన హిందూ మతములోని హింసా స్వభావపు సారాంశ గుళికలయిన రివాల్వరు గుండ్లతో, బ్రాహ్మణాకారమయిన యకాల మృత్యువుచే హతమార్పబడినాడంటే, ఈ హతమార్పబడడం గాంధి మాత్రమే కాదు- ప్రపంచంలోని శాంతి సౌశీల్యాది సద్గుణ సముచ్చయమే హతమార్పబడడం, కంటిని రెప్పవలె పుణ్యాత్ములను కాపాడుతూ ఉంటాడనబడే భగవంతుడే హతమార్పబడడం.

గజేంద్రమోక్ష కథ కట్టుకథే కాబోలును. కాకపోతే గాంధి, రక్షణార్హుడు కాడా? ఆనాటిరాముడు, కృష్ణుడు, మహావీరుడు, బుద్ధుడు, క్రీస్తు, శంకరుడు మొదలయిన వారికంటె గాంధి తక్కువవాడా? వారిలో ఒకవేళ మచ్చలు కనిపెట్టవచ్చు నేమోకాని, గాంధీలో కనిపెట్ట వీలులేదే? గాంధి సర్వావతారములలోని సదంశ సారోద్ధారము కాదా? రామకృష్ణాద్యవతారముల నాటినుండి హిందూ మతములో చెలరేగుచున్న చెడుగును, హింసా ప్రవృత్తిని, నిర్మూల పఱచుచున్నందుకా గాంధిగారి నిట్లు కాల్చి చంపుట? బుద్ధుని కాలములో, క్రీస్తుకాలములో, నేడు గాంధి జరిపినంత అహింసా సిద్ధాంత వ్యాప్తి సాధ్యమయినదా? ప్రాచీనాచారపరులు బుద్ధుని బాధించుట, క్రీస్తును ధర్మసభలో విచారణ జరపి కొఱ్ఱను వేయుట, గాంధి మారణమునకు వెనుకబడినవి కావా?

ప్రపంచములో ద్వేషమారణములు తృటిలో సాధ్యములే కాని అహింసా నిత్యతలు అబ్బో ఎంత దుస్సాధ్యములుగా ఉన్నవి. నూటయిర్వది నూటయిర్వదైదు, నూట ముప్పదిమూడు ఇంకా నూట నలభై ఏళ్ళు

అంటూ జీవితాశను పెంపొందించుకుంటూ ప్రపంచ మంతటా అహింసా సత్యములను, ఈశ్వరభక్తిని ప్రతిష్ఠాపించపలెననుకుంటూ ఉన్నవానిని-

మన సారధి మన సచివుని
మన వీయసు మన యనుంగు మన బాంధవునిన్
మన విభుని గురుని దేవుని
మనమే తెగటార్చుకొంటి మా హాహాహా.

ఎవరెవరో కాదు హిందువే. బ్రాహ్మణుడే, ఆకస్మికపు మనోభ్రంశంతో కాదు. పెద్ద ప్రయత్నంతో, చంపినాడంటే బ్రాహ్మణజాతి కిరాత జాతికంటె అధః పతితమైనట్టయినది. పూజ్యతాచిహ్నమనుకొనే జందెం నాకిప్పుడు నింద్యతాచిహ్నంగా అవమానం కలిగిస్తోంది.

మొన్న జరిపిన ఉపవాసవ్రతంలోనే ఆయన చని పోవునేమో యని క్షోభిస్తూఉండగా మా ప్రార్థన సమయంలో నా అంతేవాసి కొకనికి 'అస్మిన్నేవలోకే ప్రతితిష్ఠతి' అని తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ శ్రుతివాక్యము వినబడింది. సంతోషించితిమి. నాటి బహిరంగసభలో ఒక మిత్రుడు.

"కలఁడందురు దీనులయెడ" అనే పద్యం తుది చరణంలో'కలడు కలండనెడు వాడు'అంటూ ఉండగా మీద చదువనీయక 'కలడీనాటన్' అని మార్పుచేసి నేను పద్యము ముగించితిని. ఇట్లా "గాంధి అమృత మయ శరీరుడు. అట్టి వానికి చావు ఉండదు." అనుకోవడం లోక ప్రవృత్తికి తల్లక్రిందైన వెర్రి వికారము కాలేదా? 'కాలేదు, కాలేదు,' అని ఇప్పటికీ నా అంతరాత్మ యెదురు తిరిగి నానోరు మూస్తున్నది. ఏమి గతి? ఇక, గాంధి చచ్చిపోలేదంటే ఎవరు నమ్ముతారు? ఈశ్వరుడున్నాడంటే ఎవరు నమ్ముతారు? గాంధి చచ్చి పోయినా ప్రపంచం ప్రాణంతో ఉందే? హస్తినా పట్టణమైనా భూకంపంతో అణగారలేదే? ఇత్యాది విధముల దుఃఖ సముద్రపు ఉప్పెన రేగుతూ ఉండగా అఘోరిస్తూ ఉన్న నన్ను పలువురు మిత్రులు సాయంకాలం మీటింగుకు పిలువ వచ్చారు. నా ప్రజ్ఞ ఎక్కడికో పోయింది. కనులు మూతబడ్డై. మేఘ మండల మంటుతూ ఉన్న అగ్ని జ్వాలల అంచలములందు జాజ్వల్యమానముగా గాంధిమూర్తి అడ్డపడి చేయెత్తి అగు. ఆ. ఆ. అనుచున్నట్లు గోచరించింది. ఏదో ఉన్నట్టుందే అని గుండె నిల్పుకొని ఈ సంగతి మిత్రులకు చెప్పాను. సాయంకాలం గాంధిగారి అగ్ని సంస్కార సమయంలో జరిగిన మీటింగులో మాట్లాడబోతే నాకు నోరాడలేదు. నాలోనే చితి మండుతూంది. కూడి ఉన్న అనేకుల హృదయాలలోనూ మండుతూంది. ఇప్పుడే మామా అజ్ఞానాంశములన్నీ మంట గలసి పోవునుగాక అని మొత్తుకొన్నాను. ఈ శ్లోకం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

"అతర్ని రింధన సమింధన మేధమానే
మోహాంధకార పరిపంథిని సంవిదగ్నౌ
కస్మింశ్చిదద్భుత మరీచి వికాస భాసే
విశ్వం జుహోమి వసుధాది శివావసానమ్"

అయిపోయింది. ఇక గాంధి చైతన్యమూర్తి కాన రాదా? రేడియోలో ఇంక ఆయన దివ్యవాణి వినరాదా? ఉజ్జ్వల ప్రతిభకు ఊటపట్టు వట్టిపోవడమేనా? ఢిల్లీ రేడియోద్వారా సత్యాహింసల ముదులతో అల్లికగొన్న వలపు వలను ప్రపంచ మంతటా విసరుచూ ప్రపంచ మానవ మత్స్యములనన్నింటిని అవర్జించు కొంటున్న ఆ ధీవరుని వలత్రాడు తెగిపోవడమేనా? అందరూ ఆయన ముక్తుడైనా డంటున్నారు. ఊఁహూఁ నేనొప్పుకోలేను. ఆయన ముక్తి అంటే బౌద్ధుల నిర్వాణమూ, శరీరపు పంచభూతాంశాలూ పంచభూతాలలో కలసి పోయి జీవాత్మ ఆనందమయకోశం అంచుననో, దాని కావలనో లయమైపోయేటట్టు చెప్పే వేదాంతుల కైవల్యమూ కానే కాదు. ఎవడైనా ముక్తుడు కాదగిన వాడంటూ ఉండే వాడు సర్వ ప్రాణివర్గమునూ తనలో ఉంచుకొని సర్వప్రాణివర్గంలో తానూఉండి అందరనూ

కడతేర్చిన తర్వాత తాను కడతేరగోరేవా డవుతాడు. సృష్టి పుట్టిన తరువాత అట్టి పురుషుదెవ్వడూ ఇంత వరకూ వెలయలేదు. కనుక ఎవ్వడూ ముక్తి పొంద లేదు. జరామరణములు లేకుండా తనతోడి సర్వప్రాణి వర్గమునకూ ఇహలోకంలో స్వాతంత్ర్యం సాధించిన వాడే ముక్తుడు. వాడే ఈశ్వరుడు. 'బహుస్యాం' అని కోరికొని సృష్టి ఆరంభించినపరమాత్మ మళ్ళీ లయమై పోవడమేమిటి? గాంధిగారికి ముక్తి ఈ లోకంలోనే తననూ, తనతోడి లోకమునూ గట్టెక్కించుకోవడంలో ఉంది కాని తాను వేరువాసి ఎక్కడకో పోవడంలో లేదు. ఈ భావమునే గాంధిగారి భార్య కస్తూరిబా చని పోయినప్పుడు 'మాతృశ్రీ' అనే వ్యాసంలో కూడా వెల్లడించినారు. ఈశ్వరుడనేవాడు ఇప్పటికీ ఇంకా రూపు దాల్చలేదు. ఆయన సర్వసమర్థత అవ్యక్తంగా ఉన్నదేకాని తనకు ఎదురెత్తులెత్తుతూ సర్వవిధాలా ప్రతికూలురాలై వ్యక్తురాలై ఉండే ప్రకృతిలో ఇంకా రూప దాల్చలేదు. ప్రేమమయుడైన ఆ పురుషునికి ఆ గయ్యాళి పెళ్ళాం ఇంకా కట్టుకు అందలేదు. గాంధి శరీరంలో ఈశ్వరత ప్రవ్యక్త మవుతున్నది. అల్పా చ్ఛాదనంగానే మాయ అడ్డం ఉన్నది. అది కూడా ఆయనకు లోబడే కాలం వస్తున్నట్టున్నది అని అను కుంటూండగానే హఠాత్తుగా అది ఆయన గుండెను నొక్కివేసింది. ఇది దాని కడపటి దౌర్జన్యం కారాదా? గాంధిగారి జీవాత్మ తన అర్ధాంగితో కలసి పరి పూర్ణమై ద్వాదశాహస్సుదాకా భూమ్యుపరిభాగముననే ఉండి అంత అస్థులను మహానదీ ప్రవాహములలో కలిపిన పిదప పంచభూత సూక్ష్మాంశములతో భూమి సెంటరును, ప్రజా శరీరంలోని సెంటరును పొంది తన దివ్యవాణిని తన దివ్య రూపమును రేడియేట్ చేస్తుంది అని నా నిశ్చయం. ఈ సందర్భంలో గాంధి గారు రేపు చనిపోతారనగా బన్నూ శరణాగతుడొకడు వచ్చి 'మాకడగండ్లన్నియూ నీ మూలముననే, మమ్ము మాగతికి వదలి నీవుహిమాలయ పర్వతములకు వెళ్ళు'

అని కోపోక్తులాడగా గాంధిగారు 'నా హృదయకుహర ములో ఉన్న భగవంతుని ఆజ్ఞ తప్ప మరెవ్వరి ఆజ్ఞనూ నేను పాటింపను కొండలలో శాంతిని నేననుభ వింపగోరను. నన్ను నల్గడల ఆవరించిన సంక్షోభము నుండి యెంత శాంతి లభ్య మగునో అంత శాంతిని అనుభవించెదను. మీ మధ్యనే యుండెదను. మీరు హిమాలయమునకు వెళ్ళినయెడ మీసేవకుడనుగా నేను గూడ అచ్చటికి వచ్చెదను' అని బదులు చెప్పిరి. ఇది నా నమ్మకమును సమర్థించుచున్నది. పెక్కేండ్ల క్రిందట గాంధిగారన్న వాక్యమిది వేదాంత వాక్యంగా నేనెప్పుడూ మననం చేస్తూ ఉంటాను. 'జనరల్ డయరు నన్ను చంపుటకు రివాల్వరు గురి చూచు కొంటూ దూకుడుతో అపమార్గమున వస్తూ ఉంటే త్రోవలో పాము అతని కాలు చుట్టుకొని కాటు వేస్తూ ఉంటే, అతడు ధానిని చూడజాలక కోపోద్రేకంతో నా మీదికే దూకుతూ ఉంటే నిర్భయముగా నేను చేర బోయి పామును తొలగించి కాటు విషమును నోటితో పీల్చి ఉమిసి వాని ప్రాణమును కాపాడుదును. పామునూ చంపను.' ఇది నా అహింసా సిద్ధాంతపు పరమ లక్ష్యము. ఈ వాక్యమూ దీని నుండి ఇపుడు తీయ వలసిన సారాంశమేమిటి అన్న ప్రశ్నా, సమాధా నమూ, నాలో గోచరించినవి. నాడు గాంధీగారు డయ రునే యెఱిగిరి కాని, వాని తాతల తాత గాడ్సే వెలయనున్నాడని యెరుగరైరిగదా. గాంధిగారి సంక ల్పము ననుసరించే టట్టయితే గవర్నమెంటు గాడ్సేను తదనుయాయులను సంరక్షించి చక్కబఱుపవలెను. మారణానికి రక్షణమూ, నిప్పుకు నీళ్ళూ, ద్వేషానికి ప్రేమా ప్రతిక్రియలు. మారణ ద్వేషములు అనిత్య తను గొలుపునవి. రక్షణప్రేమలు నిత్యతకు చేర్చునవి. లోకంలో మారణతంత్రం గాంధిగారి మారణంతో నైనా మాసిపోవలెను. గాడ్సేకు ఉరిశిక్ష తప్పి నప్పుడు లోకంలో ఇక ఉరిశిక్షకు చొప్పడదగినవాడు ఎవ్వడూ ఉండడు. గాంధిగారి మారణానికి జ్ఞాపకంగా

ప్రపంచరాజ్యాలన్నింటినీ కూడా మరణ శిక్ష అనే అధర్మ కృత్యం ధర్మశాస్త్ర శిక్షాస్మృతుల నుండి తొలగిపోవలెను. అయితే ఇక గాడ్సేవంటి వారిని ఏమి చేయవలెను? అంటే గాంధిగారు పెక్కేండ్లు కారాగారాల్లో వసించినారు. గాంధిగారి పేర కారాగారాలన్నీ సబర్మతీ ఆశ్రమాలుగానూ, వార్ధా ఆశ్రమాలుగానూ మారిపోవలెను. మతపు వెర్రెత్తి పిచ్చి చేష్టలు చేస్తున్న గాడ్సే ప్రభృతులను ఆ ఆశ్రమాలలో ఉంచి గాంధిగారు ఆశ్రమవాసులకు ఇచ్చిన శిక్షణ ఇవ్వవలెను. శరీరబాధ ఎవ్వరికీ కలిగించరాదు. గాంధిగారు తమ ఆశ్రమానికి వచ్చిన కొత్తవారి అందరిచేతా కొన్ని వారాలపాటు ఆశ్రమానికి పాకీపని చేయించేవారట. వీరందరిచేతా తొలత ఆ పని చేయింపవలెను. సౌత్ ఆఫ్రికాలో జెయిలులో గాంధిగారూ పాకీపని చేసినారు తెల్లవారుజామున 4కు లేచి రాత్రి పడుకునేదాకా ఎంతెంత కార్యకలాపంతో గాంధిగారు ఉండేవారో ఎన్ని గంటలు పని చేసేవారో వారిచేత చేయింపదగిన కార్యకలాపం అంతంతా అన్ని గంటలూపని చేయింపవలెను. సాయంప్రాతస్సమయప్రార్థనలు వారిచేత జరిపింపవలయును. వారిచేత గాంధి చరిత్ర బోధలు చదివింపవలయును. తెలియ బోధింపవలెను. మతపిచ్చి కుదిరి గాంధీతత్వము వారిలో ప్రతిష్ఠితమైనదని స్పష్టమయ్యేదాకా వారి నీశిక్షలోనే ఉంచవలయును. ప్రపంచంలోని మానవులందరూ గాంధిగారి శరీరంలోని అణువులు ప్రపంచంలో దేశాలన్నీ వారి శరీరంలోని అవయవములు. అందులో హిందూ దేశం వారి రొమ్ముపట్టు.హిందూ మహమ్మదీయ ప్రజా సంఘం వారి ఊపిరితిత్తులు. వానిలో క్షయక్రిములు పెరిగినవి. రక్త వమనాలవుతున్నవి. మొన్నటి ఉపవాసం ద్వారా వారు తమ గుండెకాయను అంటే ఢిల్లీని. ఢిల్లీ ప్రభుత్వ వర్గాన్ని చక్క జేసికొని బలపరచుకొన్నారు. అక్కడనుంచి నిర్మల రక్తాన్ని రెండు ఊపిరితిత్తులకూ పారించుకొని అక్కడి క్షయపు పళ్లికలను మాన్పుకొని క్రమంగా రక్తక్షయమై ఉన్న శరీరాన్నంతనూ అంటే ప్రపంచాన్నంతనూ ఇంకా నలభై యాభై యేండ్లు జీవితం వృద్ధి పరచుకొంటూ సంరక్షించుకొని, ముక్తతను పడయగల్గుదుమనుకొన్నారు. ఊపిరితిత్తులలోని క్షయ శీఘ్రక్షయ అంటే గాలపింగ్ టీ. బీ. కావడంచేత సాగలేదు. వారు గాడ్సే ప్రభృతులను వారి శరీరాణువులుగానే భావిస్తారు. గాంధిగారి మరణంలో ఈశ్వర సంకల్పం గూఢంగా ఏదో ఉన్నట్టుంది స్థూల శరీరంతో ఉండి గాంధిగారు ఏండ్లలో చేయదలచుకొన్న పనిని సూక్ష్మ శరీరంతో రోజులలో వారాలలో కాకపోతే నెలల్లో నిర్వహించగలిగేటట్టున్నారు. అది చేసేదాకా వారు ముక్తులు కారు. సర్వలోకము వారి ముక్తి. 'భగవంతుడు హిందూ మతమును రక్షించడానికి ఎవరినైనా సృష్టించి ఉంటే ఆ సష్టింపబడ్డవాడను నేనే ఔతాను' అన్నారు. ఇది మఱవరాని మాట. రామాయణశ్లోకమిది. 'రామోరామో రామ ఇతి ప్రజానామభవన్ కథాః రామభూతం జగత్సర్వం రామే రాజ్యంప్రశాసతి'—అది యెప్పటిమాటో ఎటువంటిదో కాని నేడు 'గాంధిర్గాంధి ర్గాంధి రితి ప్రజానా మభవన్ కథాః గాంధి భూతం జగత్సర్వం గాంధి హృద్గ్రంథి భేదనే' అన్నట్టుంది.

సృష్టి పుట్టిన తరువాత ఉత్తర ధ్రువము నుంచి దక్షిణ ధ్రువముదాకా ఇండియా నుండి అమెరికా దాకా ఉండే భూ ప్రపంచపు టంచుల నంటి ఉన్న మానవతలో పసిబిడ్డల దగ్గరినుంచీ పామరుల పగ్గరనుంచీ ఏకకాలంలో ఏక కంఠంతో ఎవరి వియోగం గురించియైనా అనుతాపంతో కన్నీటి ధారలు ఇన్ని కారి ఉంటవా?

గాంధిగారి మహత్తును ఇది వెల్లడించుట లేదా?

భారతదేశానికి బైట ఉండే ప్రపంచంలోని సర్వ మతాచార్యులూ తమ సంక్షోభాన్ని వెల్లడిస్తున్నారు గాని హిందూమత మతాచార్యులలో ఎవరైనాగాని గాంధిగారి గురించి పల్లెత్తు పలుకైనా పలికిన పుణ్యం కట్టుకోలేదు గదా. మన తల్లి హిందూ మతశక్తి కడుపున పుట్టిన బిడ్డలే జైన బౌద్ధమతములు. ఆమె వెయ్యి

యేండ్లపాటు తన బిడ్డలయిన ఆ జైన బౌద్ధమతము లను దయాదాక్షిణ్యములు లేక తెగటార్చివేసుకొన్నది. ఈ కడుపుకోత దుఃఖమును తానే యిటీవల వేయేండ్ల నుండి అనుభవిస్తూ ఉన్నది మహమ్మదీయమతముచేత. పూర్వం కాళికామూర్తిని ధరించి రక్త పిపాసతో చెలరేగి బౌద్ధ జైనమతాలను సర్వనాశనం చేసింది వంగదేశంలో. నవకాళి వగైరా స్థలాల మొన్నటి అవస్థలు దాని ప్రతిఫలితాలే. గంధి పాదస్పర్శచే ఆ స్థలాలకు పవిత్రత వచ్చి మళ్ళీ ఊసురు నిలిచింది. "దత్తపరా" అనే ఊరు అక్కడ బుద్ధుని దంతంతో స్థూపం కట్టిన పట్టు కాళికాదేవి మూర్తితో హిందూ మతం ఆ స్థూపాలనే కాక బౌద్ధుల నెందఱినో అక్కడ నాశనం చేసింది. ఆ స్థలం చూచి గంధి కన్నీరు కార్చినాడు. బౌద్ధ విహారములతో మహావీరుని మహా వ్రతములతో పవిత్రమైనది బీహారు దేశం. మహా వీరుడు అఘోరోపవాస వ్రతములు జరిపిన చంపా పట్టణమే నేటి చాంపరాన్. అక్కడనే గాంధి ప్రథమ సత్యాగ్రహం జరపింది. అక్కడ జైన బౌద్ధ మత ములు సర్వనాశనమయినవి గదా. ఆ దేశమంతా భూకంపాలతోనూ మహాహింసలతోనూ ఈ మధ్య ఎంత పాడైంది. గాంధారము, పంజాబులలో పూర్వం బౌద్ధ మతం రూపు మాపబడ్డదిగదా. దాని ఫలితమే కదా అక్కడి నేటి దుర్గతి. హిందూమాత వీరశైవ వేషంతో హైద్రాబాదు బళ్ళారి ప్రాంతాలలో జరిపిన క్రూరకృత్యాల ఫలితాలుగావా విద్యానగర వినాశాదిగా అక్కడి హిందువులు నేడు అనుభవిస్తున్న కష్టాలు? కృష్ణాతీరంలోని ఎన్ని బౌద్ధారామాలు నాశం చేయ బడ్డవి. వాటి ఫలితంగాదా ఇటీవల ఎన్నో దేవాలయాలు నాశనం కావడం. పూర్వం బుద్ధుని భస్మశేషపు పంప కాలకోసం యుద్ధాలు జరిగినట్లు చరిత్ర చెప్పుతున్నది. నేడు గాంధిగారి భస్మశేషాన్ని దేశానికి పంచిపెట్ట వలసిందని మన మిత్రులు కొందరు కోరుతున్నారు. వారు అర్ద్రహృదయంతోనే అడుగుతున్నారు గాని అది జరగ గూడనిపని. వాటికోసం కొన్ని దేవాల యాలూ, పూజాపురస్కారాలూ, నైవేద్యాలూ, ఊరే గింపులూ, ఈ అన్నింటికై తగాయిదాలూ - గాడ్సేవంటి వాడే ఎవడైనా ఆభస్మం చెడగొడితే పెద్ద అల్లకల్లో లాలూ, అయ్యయ్యో ఇక జరుగరాదు. చేతనతోఉన్న గాంధిని చంపుకొన్న హిందూమతం మళ్ళీ ఆయన బూడిదను నిలుపుకోవడం ఏమిటి? పూర్వం రాణా ప్రతాపుడు రాజ్యంకోసం లక్షలకొలది స్వబలాన్ని, సైన్యాన్ని, చంపుకొని దేశభ్రష్టుడై పారిపోతూ ఇంత స్వదేశపు మట్టి నెత్తిమీద పెట్టుకు పోయాడట. లక్షలకొలదిప్రాణులను మంట గలపుకొని అమన్నెత్తు కొని పోయి ఏమి చెయ్యడం? రాణా ప్రతాపు, శివాజీల భావౌద్ధత్యాలు ఈ కాలంలోపనికిరావు.

గాంధిగారు ఇతరులెరుగని స్వచరిత్రను లఘు వుగా యే కొంచెమో వ్రాసినారు. కాని సరిగా వ్రాస్తే వారి చరిత్ర శతకోటి ప్రవిస్తరము. గాంధిగారు స్వయ ముగా వ్రాసినదానికి తర్వాతది, వారి దగ్గరివారు లిఖిత పరచి ఉంచినది వారిచరిత్ర యెన్నోవాల్యుములు కాదగినది ఉంటుంది. పసితనము నాటినుండి గాంధి గారితో పరిచయము కలవారెందరో వారివారి దృష్టి ననుసరించి, వారివారి యెరుకకందిన గాంధి చరిత్రము లెన్నో వ్రాయగలరు. గాంధిగారికి వచ్చిన జాబులు, వానికి వారిచ్చిన బదుళ్ళు, యెంగ్ ఇండియా, హరి జన్ పత్రికలలో వారువ్రాసిన వ్యాసాలు, అక్కడక్కడ ఇచ్చిన ఉపన్యాసాలు, ప్రార్థనప్రసంగాలు చేర్చి ప్రక టిస్తే, అందంతా ఒక మహత్తరమైన సారస్వత మవుతుంది.

'చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్'

అన్నది రాములవారి కుటుంబకథకు, ఇరవై యేండ్లలో జరిగిన దానికి, సంబంధించినది. ఇప్పుడు ప్రపంచానికంతకూ సంబంధించినది యాభై యేండ్ల పాటు జదిగినదీ గనుక-

'చరితం గాంధిదేవస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతక నాశనమ్'
అనదగదా?

ప్రపంచంలో యిప్పటికి క్రీస్తువేదంకంటె మహా వ్యాప్తికల గ్రంథం సర్వభాషలలో పరివర్తితమయిన గ్రంథం వేరొకటి లేదంటారు. గాంధి చరిత్ర దాన్నెన్నో రెట్లు మించి పోతుంది గవర్నమెంటు వారు ధనం సేకరించి సర్వభాషలలోనూ చక్కగా అచ్చువేసి కారుచౌకధరకూ, వీలయితే ఊరికే కూడా దానిని లోకమునకు పంచిపెట్టవలెను.

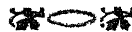
మోతీలాలు నెహ్రూ మొదలుగా ఎందరో మహనీయులు చని పోయినప్పుడు ఇంకా ఏవేవో సందర్భములలోను గాంధిగారు వారివారి కిచ్చిన టెల్లిగ్రాములన్నీ సేకరించి ప్రకటిస్తే ఒక మహా సారస్వతరత్నరాశి అవుతుంది. నేడు గాంధిగారు చనిపోయినందుకు ప్రపంచ వాసులందరూ వెల్లడించిన హృదయ క్షోభ ఒక మహా సారస్వతరత్నరాశి అవుతుంది. ఇక భవిష్యత్కాలంలో దివ్య సారస్వతం వెలయడానికి ఈ రచనలన్నీ ఊటపట్లవుతవి. శాశ్వత సారస్వత జనకుడు గాంధి అవుతాడు. పిదపకవిత్వా లిక చిదికిపోతవి.

రెండు మూడు రోజులలో చనిపోతారనగా ప్రకాశంగారితో అన్నట్టు ఆంధ్ర ద్రవిడ రాష్ట్ర విభాగం కొంత అటో యిటో ఏలాగయితేనేమిఉభయ రాష్ట్రాల వారూ మనం ఒకళ్లమే భాషామూలకపరిపాలనకోసం విభక్తులమవుతున్నామని గుర్తించుకొని హృదయంలో గాంధిగారి దివ్యానురాగం ప్రతిఫలింప జేసుకుని సామరస్యంతో పరిష్కరించుకోగలరుగాక. ఉభయుల సామరస్య పరిష్కార చిహ్నంగా నాగేశ్వరరావు గారి శ్రీ బాగ్ గాంధి విహారం కావాలి. గాంధిగారి అనురాగాన్ని గుర్తిస్తే హైద్రాబాదు రాజ్యం వివేకం గలిగి వర్తిస్తుంది. కాశ్మీర వ్యవహారం సమరసంగా పరిష్కారం అవుతుంది. పాకిస్థాన్ యూనియన్‌లు అన్యోన్యమిత్రతతో సామరస్యంతో వర్తించగలుగుతారు. ఇవన్నీ గంధి దివ్యసంకల్పబలంతో సాగితే గాంధి క్షేత్రమైన ఢిల్లీయే, గాంధిచితియే ప్రపంచ రాజ్యాల తగాదాలను తీర్చే ప్రపంచ రాజ్య సామరస్య స్థాపక స్థానం అవుతుంది. ఇదంతా కోటానుకోట్లు గంధులు తయారుగావడంలో ఉంది.

దక్షిణాఫ్రికాలో, ఇండియాలో, యూరపులో,ఇంకా ఎక్కడెక్కడ ఏయే నగరాలలో, గ్రామాలలో, ఇండ్లలో గాంధిగారు అడుగుపెట్టి ఒకరోజయినా ఉన్నారో, ఏయే సభలలో ఉపన్యసించినారో, ఏయే జైళ్ళలో వసించినారో, ఏయే స్థలాలలో సత్యాగ్రహయాత్రలు జరపినారో అవన్నీ పుణ్య క్షేత్రములవుతవి. అక్కడంతా గాంధి విహారములు వెలుస్తవి. ఆ విహారములలో హిందువులు, మహమ్మదీయులు, క్రిష్టియనులు, అన్ని మతాలవారు సాయం ప్రార్థనలు జరపుకొంటూ ఉంటారు. ఆ అన్ని చోట్లా ఆ పుణ్యమూర్తి విగ్రహములు వారికి జ్ఞాపకార్థమై వెలయవలయును. కాని వానికి నైవేద్యాలూ, అగమ పూజలూ ఉండరాదు. అన్నాద్యాహారములు అన్నమయకోశముతోగాని ఈశ్వరాత్మతను బడసినవారికక్కఱలేదు.గాంధివిహారములలో ఆయా దేశభాషలలో పరివర్తితమైనగాంధి సారస్వతము వెలయవలెను. వాని పాఠ ప్రవచనముల కాలక్షేపము అక్కడ జరుగుచుండవలెను. వేదములు, ఖురాను, బైబిలు మొదలగు మతముల గ్రంథములన్నీ ఆ విహారములలో వెలయవలెను. వాని పరిశీలన అక్కడ జరుగుచుండవలెను. వాని అన్నింటి సారము గాంధి మతమగుట గుర్తింపబడవలెను. ఆ విహారములు నలుదెసలను విద్యాశాల, వైద్యశాల, ప్రార్థనశాల, సత్రశాల, వాని ప్రయోజనములను సమర్థించునవిగా వెలయవలెను. నేటి దేవాలయములు కూడా నీ విధానమునకు దొర్లివచ్చి మారిపోవచ్చును. నేడు గుళ్ళలో దేవునిపేర జరిగే ప్రతారణములిక జరగజాలవు, సర్వమతములు నిజనిర్మల స్వరూపములతో సామరస్యము పొంది

గాంధి మతములో సమన్వితములు కాగలవు. అంటే హిందూ మతములోని మాలిన్యము హింసాస్వభావము అంతరించి విశ్వవ్యాపకము కాగలదన్న మాట. ఈ విధంగా గాంధి విహరించిన ప్రదేశాలన్నీ గాంధీ విహార ములుగా వెలయడానికి ముందుగా, వడివడిగా, ఢిల్లీలో గాంధిగారు పడగొట్టబడినమసీదుల పునరుద్ధరణము జరపించినట్లు హైదరాబాదు దేశంలో, ఇంకా అనేక స్థలాలలో పాడయి పోయిన సుందర శిల్ప రేఖలతో ఇంకా విరాజిల్లుతూ ఉన్న జీర్ణ దేవాలయాలను ఆయా చెడ్డగొట్టినరాజ్యాలవారుపునరుద్ధారముజరపి,వానిపూర్వ విగ్రహములతో పాటు గాంధిమూర్తినికూడ ఉంచి వానిని గాంధి విహారములు కావింపవలెను. కృష్ణాతీర మున, ఇంకా ఇతర స్థలాలలో హిందువులచే నాశపరు బడిన బౌద్ధారామస్థూప విహారాదులు, జైన వసతులు, శక్యమయినంతవరకు జీర్ణోద్ధారణ పడయవలెను. వాటిలో ఆయా పూర్వ మతాచార్యుల చిహ్నములతో పాటు గాంధిగారి గ్రంథ సంచయము, మూర్తి కలసి ఉండవలెను. కాని వానికి షోడశోపచారాలు, నైవేద్యాలు ఆగమపూజలు ఉండరాదు. గాంధిగారిని గూర్చి బహిరంగముగా చేసే యోచనలు ప్రతిష్ఠాపనలు, సభలు, ఉపన్యాసాలు మొదలయిన వాటికంటె ప్రతి మనిషి వారిని గూర్చి అంతరంగంలో యోచనలూ, ప్రతిష్ఠాపనలూ ముఖ్యంగా జరుపుకోవలెను. కడపటి ఉపవాస సమాప్తి సమయంలో 'నన్ను సత్యం ముం దుండి నడిపిస్తోంది' అని గాంధిగారు చెప్పినారు. ప్రతి ధర్మ సందేహంలోనూ ఇలాటప్పుడు గాంధి ఏం చేస్తాడు? అని మనంయోచించి చూచుకోవాలి. తెలియక పోతే ప్రార్థనలలో ప్రార్థించి చూడాలి. ఈశ్వర ప్రార్థ నలు లేక పోతే నాస్తికుల మవుదుము. గాంధిగారిని అను సరింప దలచేవారు అతిముఖ్యంగా పాటించవలసింది భగవత్ప్రార్థనము. గాంధిగారి అనుయాయులు పలు వురు వారి వెలుగే మాకు దారి చూపుతుందంటున్నారు. గాంధిగారికి దారి చూపిన వెలుగు భగవత్ప్రార్థనము.

'సర్వకర్త యా నీశ్వరేశ్వరుని దివ్య
తేజము వరేణ్యమును వినుతింతు మెపుడు
ఇదిగదా లోనుండి మా కెపుడు మంచి
మంచి యుద్బోధముల నొదవించు నంచు'

"కవిత చింతపండు కాదు, మామిడి పండు
కాదు,కాదువెండి, కాదు పైడి.
అమృతధార, రేడియము, భగవంతుడున్
వలె, సుదుర్లభంపు వస్తు వదియు.
అది అకృత్రిమమై, దివ్యమై. పవిత్ర
మై, శివేతరక్షతి కరమై పరార్థ
సాధకంబై రహించు- నాసత్పదార్థ
మబ్బినత డిష్టసంపద ప్రబ్బినతఁడు"

పే.ప్ర.

పావులూరి గణితం-ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

-ఆచార్య తిమ్మావజ్ఝల కోదండ రామయ్య

తెలుగు సాహిత్యానికీ, చరిత్రకూ గురుదేవులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరి శాస్త్రిగారు చేసినసేవ విస్మరింప రానిదీ, విలువ కట్ట లేనిదీ. ఇంచుమించుగా నాలుగు దశాబ్దాలపాటు వారు పయి రెండు రంగాల్లోనూ నిజంగా వీరవిహారమే చేశారు. ఏన్నో యెన్నో విషయాలను, కొత్త విషయాలను వారు తవ్వి తలకెత్తారు. సాహిత్య విషయకంగా వారు చేసిన పరిశ్రమ బహుముఖీనమయింది. వారు తెలుగు పలుకుబడికీ, నుడికారానికీ నెలవయిన కమ్మని కవితలు వెలయించారు. తాళపత్రాలలో చివికి జీర్ణిస్తూ ఉండిన ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథాలను సముద్ధరించి ప్రకటించారు. శాసనాలను వెలికి తీసి వెలుగులోనికి తెచ్చారు. దేశం నలుమూలలా తిరిగి తాళపత్ర గ్రంథాలను సేకరించారు. ఆ నోటా, ఆ నోటా విన్న చాటువులను సేకరించి తెలుగు వారికి తొలిసారిగా చాటు వినోదపు విందు సంతరించారు. ప్రాచీన కవుల గ్రంథాలకు వివిధ విషయ సముల్లసితములయిన విపుల పీఠికలు వెలయించారు. అనేకానేక తెలుగు కవులకూ, సంస్కృత కవులకూ సంబంధించి ఎన్నో నూతన విషయాలను తెలుగు వారి ఎరుకలోనికి తెచ్చారు. గ్రంథ పరిష్కరణ కళ వారికి వెన్నతో పెట్టిన విద్య. పండితవర్యుల చిన్న చూపునకు పాల్పడిన జానపద సాహిత్యమును సమర్థించారు, సముద్ధరించారు. వాటి లక్షణాలను ప్రాచీన గ్రంథాలనుండి ఎత్తి చూపి సమన్వయించారు. గ్రంథ గ్రంథుల నెన్నిటినో ముడి విప్పి ముందు పెట్టి సదర్థపు చూ అలిచ్చారు. తెలుగు పలుకుబడులనూ, నుడికారములనూ జనుల వ్యవహారంలోనుండి 'గాలికబుర్లు'గా పోగు చేశారు. నోటి తెలుగే నేటి తెలుగని యెలుగెత్తి చాటారు. తాళ్లపాక కవుల సంకీర్తనాది వాఙ్మయాన్ని వారి జీవిత సన్నివేశాదుల వివరణ సమన్వయాలతో తెలుగువారికి తొలిసారిగా పరిచయం కలిగించారు. లక్షణజగదుద్ధారమును సంకల్పించిన భూవరాహకల్పులు వారు! తెలుగు సాహిత్యంలోని వివిధ రంగాలలో వారి ప్రమేయం లేని అంశం యేదీ కనబడదు. ఏ రంగం తీసుకున్నా దానిలో కీ శే. ప్రభాకరశాస్త్రిగారి అమృతహస్తం ఉండక తప్పదు. ఆయా విషయాలను గూర్చి వారు ఏనాడో చేసిన ఊహలూ, సిద్ధాంతాలూ నిజం కావడం, ఇటీవలి పరిశోధనలలో ప్రామాణికతను సంతరించుకోవడం వారి సునిశిత సత్య దృష్టికీ సమ్యగ్దృష్టికీ చక్కని తార్కాణం. వారు గతించిన ఇంచుమించుగా మూడు శాబ్దాలకు తరవాత ఒకసారి వెనుతిరిగి చూస్తే వారి సాహిత్య మూర్తి మేరుపర్వతమంత మహోన్నతంగా దర్శన మిస్తుంది.

గురుదేవులు ప్రభాకర శాస్త్రిగారు పరిష్కరించి ప్రకటించిన గ్రంథాలలో 'పావులూరి గణితం' ప్రముఖమయింది అసలు, వారు మదరాసులోని ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారంలో 'తెలుగు పండితులు'గా ఉద్యోగంలో ఉన్నప్పుడే ఈ గ్రంథానికి సంబంధించిన తాళపత్ర ప్రతులను పరిశీలించవలసిన అగత్యం అంటూ ఒకటి యేర్పడింది. కంధుకూరి వీరేశలింగం పంతులు

గారు పావులూరి మల్లన కాల నిర్ణయంలో పడిన పొరపాటును ఎత్తి చూపి మల్లన కాలనిర్ణయం చేయడానికి అవసరంకొద్దీ వారు ఆ గ్రంథాలయంలోని తాళపత్ర ప్రతులను పరిశీలించవలసి వచ్చింది. ఆసందర్భంలోనే నన్నయకు కొంత యిటీవలి వాడయిన మల్లన పావులూరి గణితాన్ని ఏనాటికయినా సంపాదించి ప్రకటించాలనే సంకల్పం వారికి కలిగి ఉంటుందని తోస్తుంది. కానీ, ఆ సంకల్పం కార్యరూపం దాల్చడానికి చాలా కాలమే పట్టింది మరి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు తిరుపతిలో శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య విద్యా పరిశోధనాలయంలో ప్రధాన తెలుగు పరిశోధకులుగా నియమితులయినప్పుడు తమ పరిశోధన కార్యంలో భాగంగా 'పావులూరి గణితం' పరిష్కరణ కార్యాన్ని చేపట్టారు. దీనిని వారు చేపట్టడానికి అది ముద్రితం కాని ప్రాచీన గ్రంథం అవడం ఒక్కటే కారణం కాదు. అప్పుడు ప్రాచ్య విద్యా పరిశోధనాలయానికి అధ్యక్షులుగా ఉండిన శ్రీ పరవస్తు రామానుజస్వామిగారికి కూడా దానిమీద ఒక ప్రత్యేకమయిన శ్రద్ధా, ఆసక్తీ ఉండేవి. పావులూరి గణితానికి సంబంధించిన వ్రాత ప్రతులలో నుండి ఉద్ధరించి వారే గ్రంథారంభ భాగాన్ని ఒకఫారం మాత్రమే ముద్రించి యేకారణం చేతనో ముద్రణం కొనసాగించ లేదు.

['Even while the Late Mr. M. Rangacharya was editing the Ganitasara sangraha of Mahaveeracharya in the first decade of this century, my brother S.P.L. Narasimhaswami of Visakhapatnam collected several Manuscripts of this Sarasangraha ganita by Pavuluri Mallana, and later he began to publish it and printed about 16 pages. But the enterprise had to be given up for want of funds'

Preface P1. of Sarasangraha ganitam by P. V. Ramanuja Swami. Director S V.O.R. 1, Pub 1952]

ప్రభాకరశాస్త్రిగారు దానిని పరిష్కరించి ప్రకటించాలనే తమ అభిప్రాయం చెప్పగానే శ్రీ రామానుజస్వామి గారు ఎగిరిగంతువేసి 'అది చాలా అవశ్యం పరిష్కరించి ప్రకటింప వలసిన గ్రంథం' అంటూ తమదగ్గరున్న వ్రాతప్రతులనూ.ముద్రితమైన ఫారాన్నీ శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారి కిచ్చి ఆకార్యం చేపట్టి సాధించ వలసిందిగా అభ్యర్థించారు. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారు వెంటనే కార్యోన్ముఖు లయ్యారు.

అప్పుడు మదరాసులో ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలయం ప్రపంచ యుద్ధభయంవల్ల తిరుపతికి తరలింపబడి తిరుపతిలో పనిచేస్తున్నది. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారికి పరిశోధన కార్యంలో తోడ్పడటానికి నామిత్రుడు, ఇటీవలే కీర్తిశేషుడు, శ్రీ తిరుమల పంచాంగం భాష్యకారాచార్యులు గారు సదరు పరిశోధనాలయంలో తెలుగు పరిశోధక విద్యార్థిగా నియమితులయ్యారు. శ్రీ శాస్త్రిగారి ఆదేశం మేరకు శ్రీ భాష్యకారాచార్యులు ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తక భాండాగారానికి పోయి అందులో పావులూరి గణితానికి సంబంధించిన వ్రాత ప్రతులను పరిశీలించడం ఆరంభించారు. అందలి వివిధ గణిత భాగాలను కాపీచేసి. ఇతర వ్రాతప్రతుల లోని భాగాలతో సరిచూచి చాలా ప్రామాణికంగా పాఠాంతరాలను గుర్తించి వాటిని ప్రత్యేకంగా పద్య సంఖ్యాది వివరాలతో గుర్తించి సిద్ధం చేసారు. ఈ లోగా, శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తమ సంకల్పాన్ని తెలుపుతూ దేశంలో ఎవరి దగ్గరనైనా పావులూరిగణితం తాలూకు తాళ పత్రప్రతులు ఉంటే తెలియజేయ వలసిందిగా పత్రికా ప్రకటన యిచ్చారు. అది అంత ఫలప్రద మయినట్టుగా కనబడదు. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారికి దానివిషయంగా కొన్ని ఉత్తరాలు రావడం మాత్రం గుర్తుంది. ఈలోగా యుద్ధభయం తొలగడం మూలాన తిరుపతిలో తాత్కాలికంగా పని చేస్తూండిన ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారం మరలా మదరాసుకు తరలించబడింది. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారి

అనుమతి పొంది శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు నన్ను కొన్ని రోజులపాటు మదరాసులో ఉండి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారంలోని ఇతరగణితభాగాలను కాపీచేసుకొని రమ్మన్నారు. అలా అక్కడ ఉన్నప్పుడు నేను శ్రీ వేదం లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిగారిని కలుసుకున్నాను. వారు అప్పటికే వావిళ్లవారికొరకై లీలావతీగణితం పరిష్కరించి ఉన్నారు. వారిదగ్గర కొన్ని సందేహాలు తీర్చుకొని వచ్చాను. భారతిలో చాలాకాలం క్రితం శ్రీ వేమూరి విశ్వనాథ శర్మగారు 'పావులూరిగణితం' గురించి ఒక వ్యాసంవ్రాస్తూ అందులో పరికర్మ గణిత భాగాన్ని బెంజమిన్ హైవ్ అనే ఆతడు ఇంగ్లీషు లోనికి అనవదించినట్లు తెలిపారు. దాని విషయమై శ్రీ లక్ష్మీణరాయణ శాస్త్రిగ రిని అడిగాను. తాముకూడా ఆ గ్రంథం చూచామన్నారు కానీ ఎక్కడ చూచారో చెప్పలేక పోయారు. ఇప్పటికీ నాకు ఆ గ్రంథం లభించలేదు. ఇలా మదరాసులో 'పావులూరి గణితం' గురించి కొంత పని చేసుకొని వచ్చాను శ్రీ శాస్త్రిగారి ఆదేశంమీద. ఇలా 'పావులూరి గణితం' పరిష్కరించడానికి శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు రంగం సిద్ధం చేసుకున్నారు.

అప్పుడు నేను తిరపతిలోని శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య విద్యాలయంలో వారి విద్యార్థిని. అప్పటితో ఇంగ్లీషు చదువుకొని, ఆ తరువాత ఆవిద్యాలయంలో చేరిన విద్యార్థులు కొందరిలో నేను ఒకణ్ణి. నాకు గణిత శాస్త్రంలో కొంత అభిమానం ఉండేది. లెక్కలలో మంచి మార్కులు రావడం దానికి కారణం. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు పావులూరిగణితం పరిష్కరించడానికి ఆరంభించారు. వారి ఇంట అంతేవాసిగా నేను సతతమూ వారి వెంట ఉండేవాణ్ణి. మహావీరాచార్యుల గణితసార సంగ్రహం- శ్రీ రంగాచార్యులుగారు ఇంగ్లీషులో అనువాదంచేసి ప్రకటించినది—వారు నాకు ఇచ్చారు. పావులూరి గణితాన్ని దానితో సరిచూచి అనువాద విషయముగా కానవచ్చిన విశేషాలను వ్రాసి ఉంచడం, అందులోని లెక్కలువేసి ఆ యా పద్యాల కింద యిచ్చిన వర్కింగు వివరాలు సరి అయితే రూఢి చేయడం, తప్పయితే సరి చేయడం నాపనిగా నిర్ణయింప బడింది. నేను నడుం కట్టి ఆకార్యం చేయడం ప్రారంభించాను. వర్గువు, వర్గుమూలం లెక్కకట్టడానికి మామూలు పద్ధతులనే అనుసరించి నేను తంటాలు పడుతూ ఉంటే శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి జ్యేష్ఠ పుత్రులు శ్రీ వేటూరి సుందరమూర్తిగారు Mathematical Table చూచి లెక్కలు సరి చూచే సులభపద్ధతి నేర్పారు. అప్పటికి కాలేజీచదువు లేకపోవడం మూలాన అలాంటి సదుపాయం ఒకటి ఉన్న దన్నజ్ఞానం కూడా నాకులేదు. శ్రీ సుందరమూర్తిగారు కూడా నాతోపాటు అప్పుడప్పుడూ కొన్ని లెక్కలు చేశారు. ఇలా తంటాలుపడి పావులూరి గణితంలోని పరికర్మ భిన్న గణితాలకు చిత్తుప్రతిని తయారు చేశాను. ఆ చిత్తు ప్రతిలో చాలా ప్రశ్నార్థక చిహ్నాలు ఉండేవి. పద్యం అన్వయం కాని స్థలాలు, వ్యాకరణ దోషాలు ఉన్న పట్టు, ఛందస్సు తప్పినచోట్లు ఇన్నీ సరిగా ఉన్నా పద్యానికి కింద యిచ్చిన లెక్కకూ పొంతన కుదరని స్థలాలూ, మూలానికీ అనువాదానికీ భేదం ఉన్న స్థలాలూ గుర్తించిన ప్రశ్నార్థకాలవి. ఆచిత్తు ప్రతిని తీసుకుని, నేను ఆయా ప్రశ్నార్థకాలకు కారణాలనూ, నా సందేహాలనూ వారిముందు ఉంచే వాణ్ణి. నేను ఎంతో సేపు తలబద్దలు కొట్టుకొని, ఎంతకూ కుదరక ప్రశ్నార్థకం గుర్తించడంలో నా బాధ్యత వదిలిందని అనుకున్న సందర్భాలను వారు అలవోకగా పరిష్కరించడం నాకు చాలా ఆశ్చర్యం కలిగించేది. నేను నా సందేహాన్ని, అక్కడి చిక్కునూ వివరించగానే వారు కలం తీసుకుని దానిని మార్చి లేక సరిదిద్ది నా వైపు తలయెత్తి చూచి నవ్వేవారు. వారు చేసిన సవరణ నిర్ద్వంద్వంగా అతికినట్టు సరిపోయేది. చెయ్యి తిరిగిన

చిత్రకారుడు భావగర్భితంగా గీచిన ఒక గీతలాగా ఉండేది వారు చేసిన సవరణ. దానిని పరిష్కరించ లేక తంటాలుపడిన వాణ్ణి కనుక వారు అలవోకగా చేసిన సవరణ చూడగానే నాకు సంతోషం కలిగేది. చాలా బాగా సరిపోయిందంటూ నేను నాతృప్తినీ, సంతోషాన్నీ వెల్లడించే వాణ్ణి 'సరిపోయిందంటావా?' అని మళ్ళీ అడిగి నేను నా అంగీకారం తెలిపిన తరువాత కానీ ముందుకు సాగిపోయేవారు కాదు. లేకపోతే అక్కడే నిలిచి పోయేవారు. వారు అంత అలవోకగా దాన్ని ఎలా పరిష్కరించగలిగారా అని విస్తుపోవడమే నా వంతయ్యేది చాలాసందర్భాలలో. వారు చేసిన సవరణ ఎంతలా సరిపోయిందో, చిక్కు ఎలా పరిష్కారమయిందో వెంటనే అవగాహన చేసుకో గలడన్న నమ్మకం వారికి నా మీద ఉండేది. నన్నె చోడని కుమారసంభవాన్ని వారు పరిష్కరించే సందర్భంలో కూడా నాకు ఇలాంటి అనుభవం చాలా సార్లు కలిగింది.

పావులూరి గణితంలో ఒకచోట 'ద్రాక్షారామ భీమేశుని లోకనాథు' అని వస్తుంది. అన్ని వ్రాతప్రతుల లోనూ ఆపాదం అలానేఉంది. ఛందోభంగం స్పష్టంగా కనిపిస్తూఉంది. నేను ఆస్థలంలో ప్రశ్నార్థకం ఉంచి ఉన్నాను- ఆపాదంలోని ఛందోభంగ దోషాన్ని పరిహరించడం కుదరక. నేను వారి పక్కనే నిలబడి ఉన్నాను. ఆచోటు వచ్చినప్పుడు నేనుఅక్కడిచిక్కుని వివరించాను. వారు వెంటనే - ఒకలిప్తకాలం ఆలోచించి ఉంటారేమో! ఆపాదంమీద ఒకగీటు గీసి కొట్టివేసి దానిమీద 'దాకరేమి భీమేశు లోకనాథు' అని వ్రాశారు. ఇక్కడ మాత్రం వారు చేసిన సవరణ యేమిటో నాకు అర్థంకాలేదు. ప్రాసయతి కుదిరే టట్లుగా పాదం ఎలాగోసరి పెట్టా రనిపించింది. అమాటే అన్నాను. 'పద్యలక్షణం సరిపోయింది గాని, అర్థం మాటో' అన్నాను. 'అర్థమూ సరిపోతుంది' అని నావైపుచూచి నవ్వారు. ఎలా! అన్నాను. శాసనాలలో దాక్షారామానికి దాకరేమి అని పర్యాయంగా వాడతారంటూ కొన్నిశాసనాలలో ఎత్తిచూపారు. చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది. అపద్యపాదం అర్థవంతంగా పరిష్కృతమయినందుకు నాకు ఏనుగు నెక్కినంత సంబరం కలిగింది. శాసన పరిజ్ఞానాన్ని సమయ స్ఫూర్తితో గ్రంథపరిష్కరణంలో చూపగలిగిన వారినేర్పునాకు అచ్చెరువు గొలిపింది. ఇలాసాగేది కౌశలంతో కూడిన వారి పరిష్కరణ కర్మ.

పావులూరి గణితంలో పదిభాగాలు ఉన్నాయి. అవి అన్నీ పరిష్కరించబడాలంటే చాలాకాలం పట్టుతుంది. అందుచేత ఇతర భాగాలను పరిష్కరించే దాకా ఆగనవసరం లేకుండా సిద్ధపరిచిన పరికర్మ భిన్న గణిత భాగాలను మాత్రం ఒక సంపుటంగాముద్రింపజేయాలని శ్రీ శాస్త్రిగారు భావించారు. శ్రీ పరవస్తు రామానుజ స్వామి గారు కూడా అందుకు తమ ఆమోదం తెలిపారు. శుద్ధ ప్రతి తయారు చేసిన తరువాత ఆ రెండుభాగాలనూ అచ్చుకిచ్చారు.

['It is really unfortunate that the hand of providence should have snatched him away from our midst before he could carry the work completely through the press. The first two books of the treatise were printed and the work had to be suspended for want of an editor. It is decided to publish the portion printed so far without waiting indefinitely till the completion of the whole work. It is under these circumustances that I am issuing a part of the book to the public. Preface. P 1. of Sarasangraha ganita by P. V. Ramanujaswami 1952.]

వారు దానికి పీఠిక వ్రాసి ఉంటే ఎన్ని విషయాలు వ్రాసేవారో! కానీ, అది వారు దివంగతులయిన తరవాతనే ప్రకటింపబడిన కారణాన వారి పీఠిక దానిని అలంకరించే మహద్భాగ్యం మనకు లేక పోయింది.

వారి అనంతరం వారుచేపట్టినకార్యాన్ని కొనసాగిం చాలనే పూనికతో-పావులూరిగణితంలోని తరువాతి రెండు భాగాలనూ త్రైరాశిక గణితము ప్రకీర్ణక' గణితము అనే వాటిని నేను మూలంతో సరిచూచి, లెక్కలు గుణించి, వారు చూపిన మార్గంలోనే, వారి దగ్గర పొందిన తరిఫీదుతోనే పరిష్కరించాను. అవి 'భారతి' పత్రికలో వరుసగా రెండు సంచికలలో ప్రక టింపబడినవి. నేనుచేసిన పనులలో 'పావులూరిగణితం' పరిష్కరించి ప్రకటిచడం చాలా గొప్పదిగా నేను అప్పటికీ యిప్పటికీ భావిస్తూ ఉంటాను. దానికి నన్ను 'తగువానిని' గా చేసినది వారి దగ్గర నేను పొందిన తరిఫీదే.

పావులూరి గణితం విషయంగా శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రి గారి మూలంగా యేర్పడిన ఆసక్తే ఆ తరువాత 'పరి శోధన' పత్రికలో కోడూరి వాసుదేవకవి అనువదించిన, లీలావతీ గణితాన్ని సంపాదించి, పరిష్కరించి, ప్రక టించడానికి నాకు స్ఫూర్తి నిచ్చింది.

ఇటీవల చిత్తూరు వాస్తవ్యులు, పార్లమెంటుసభ్యులు శ్రీ వి. రాజగోపాల నాయుడుగారు తిరుపతి శ్రీ వేంక టేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంలో గణిత శాస్త్రాచార్యులుగా ఉన్న ఆచార్య విశ్వనాథ ఆరుణాచలం గారి తోడ్పా టుతో 'పావులూరి గణితం' గ్రంథానికి దేశంలో లభించే తాళపత్ర ప్రతుల నన్నింటినీ సేకరించి పరి ష్కరింపచేసి ప్రకటింపజేయాలనిసంకల్పించినట్లు తెలు స్తున్నది. వారు ఉభయులూ దానికి కావలసిన శక్తి యుక్తులు చాలగా కలవారు. పావులూరి గణితం-పరి ష్కరణంలో అంతో యింతో ఉడతా భక్తిగా పని చేసి ఉన్ననాకు ఇంతకంటే ఆనంద దాయక మయిన విషయం వేరేదీ ఉండదు దానికై కలలు గని, అం దులో కొంత మాత్రమే తమజీవిత కాలంలో సాధించ గలిగిన శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారి యెడల యింక యేది చేసీ కృతజ్ఞత చూపలేము. వారి సంకల్పం మవుతుందనే నానమ్మిక.

గురుదేవుల డైరీనుండి కొన్ని పుటలు

1. సోమవారం-15 మార్చి, 1926

నేడు సంవత్సరాది పండుగ యగుటచే CVVపూజ జరిపినాను.

2. మంగళవారం- 23 మార్చి, 1926.

ఎపుడు చూతునో దివ్యతేజము
నెపుడు చూతునో ధూమకేతువు
నెపుడు నా సందేహజలనిధు
లింకిపోగలవో!
సీవిపీ కరుణావిశేషము
చేత నెన్నడు తొలగిపోవునో
చిరయుగంబులనాటిమాయా
వరణ మదియెల్లన్
తోచ దేపని చిత్త మెల్లను
దోచుకొంటిరి సద్గురూత్తమ
వేచియుంటిమి దర్శనముకై
వేగ రాగదరే!

3. మంగళవారం— 20 ఏప్రెలు, 1926.

నేటి రాత్రి ఎవరో కొందఱు బుద్ధపూజచేయుట కాన వచ్చెను. నే నక్కడికి వెళ్ళితిని.

4. శుక్రవారం-23ఏప్రెలు, 1926.

నేటిరాత్రి శరీరమున ఏవో వింతప్రాక్టీసులు జరిగినవి ముఖమందు గొప్ప వెల్తురు గోచరించినది. 'చూచితివిరా జ్యోతిస్వరూపమును! ఇప్పటి కింతవఱకే చూడగలవు'అని ఎవరోఅన్నమాట వినపడినది. తరువాత కనులు తెఱపి అయ్యెను. ఇది స్వప్నమువంటి స్థితిలోనే.

5. మంగళవారం-27ఏప్రెలు, 1926.

నేడు నాయనగారి మాసికము. 10వది. కశ్లేపల్లిలో నేనొక్కడనే పెట్టినాను. నేటిరాత్రి మిక్కిలి భయంకరమైన పీడకల వచ్చినది. ఆ కల స్వరూపము నిక్కడ వివరించి వ్రాయను. C.V.V. కృపవలన సర్వమును క్షేమమునకు పరిణమింపగలదు.

6. ఆదివారం-2 మే,1926

ఈనాటినుండి C.V.V లోకమున వ్యక్తమగుట కారంభమని తెలుపబడినది.

వేటూరి వారు

-వేమూరి సీతారామశాస్త్రి

[ఈ వ్యాసాన్ని శ్రీ వేమూరి సీతారామశాస్త్రి గారు 1959 ప్రాంతాలలో హైదరాబాదు విచ్చేసి నపుడు మేము కోరగా వ్రాసియిచ్చినది- సం]

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలవారు కృష్ణా జిల్లా దివితాలూకా పెదకళ్ళేపల్లి గ్రామ వాస్తవ్యులు. తండ్రి సుందరశాస్త్రిగారు తల్లి శేషమ్మగారు. సోదరులు నలుగురు. వీరు రెండవవారు. వీరి మాతామహస్థానము పెదకళ్ళేపల్లికి ఏడెనిమిది మైళ్ళలోగల ఘంటసాల. పెదకళ్ళేపల్లి దక్షిణకాశియని ప్రసిద్ధిగాంచిన శ్రీ నాగేశ్వర క్షేత్రము. ఇట కృష్ణానది ఉత్తరవాహిని. ఈ గ్రామము శ్రీ చల్లపల్లిసంస్థానాధీశుల పరిపాలనలోనిది ఇందు పలుమంది సుప్రసిద్ధ విద్వాంసులు నివసించు వారు. వారెల్లరు వేద వేదాంగములందును, తర్క వ్యాకరణాది శాస్త్రములందును పరి నిష్ణాతులగుటయే గాక ధర్మశాస్త్రమునందు పెద్దగా విశిష్టత గడించిన వారు. కాశీపండితులకుఁగల ధర్మశాస్త్ర సంశయము లను గూడాఁ దీర్పఁ జాలిన సర్వతోముఖ ప్రజ్ఞకలవా రని ప్రతీతి.

శ్రీ శాస్త్రిగారి పితృపాదులు వైద్యము అభిమాన విద్యగా వృత్తిగాఁ గలవారైనను సంస్కృతాంధ్రము లందు మంచి ప్రవేశము కలవారు. చక్కని వాక్చ మత్కృతి వక్తృత్వము గలవారు. భారత భాగవత రామాయణాది గ్రంథములను బాగుగా చదివిన వారు. శ్రీవారి మేనమామలు వైదిక వృత్తిగలవారయ్యు ఆంధ్రమున బాగుగా కృషిచేసిన వారు. సాయం సమ యములలో పదిమందిని చేర్చి భారత భాగవత రామయణాది సద్గ్రంథములను నిరంతరము చదివి వినిపించు చుండెడివారు. అందుచే శ్రీవారి మాతృ శ్రీ కూడా ఉత్తమ సంస్కారముగల సాధ్వీరత్నము. అట్టి ఉత్తమ సంస్కారవంతులగు పుణ్యదంపతుల గర్భవాసమున జనించుటచే ఈ సోదరుల కందఱకు అబాల్యముగా విద్యాభిరుచియు, చక్కని సుశిక్షణమూ నలవడినవి.

పూర్వముగల విద్వద్బృందము కొంతకుఁగొంత తరిగి పోయినను శ్రీ శాస్త్రిగారి బాల్యములోఁగూడ మద్దూరి రామావధాన్లుగారు, తంగిరాల వెంకటావధాన్లు గారు (వీరు అనంతశయనము మహారాజా వారిచే సువర్ణ కంకణ బహుమానము పొందిన మహామేధావులు), శిష్టాచయనులుగారు, ఎడవల్లి అప్పావధాన్లుగారు, ప్రభల ఆదినారాయణావధాన్లుగారూ, సుసర్ల దక్షిణామూర్తి శాస్త్రిలుగారు (సుప్రసిద్ధ సంగీత విద్వత్కులపతులు) బుద్ధు భూషయ్యశాస్త్రిగారు, తెంజర్ల సాంబయ్యశాస్త్రి గారు మున్నుగా పలుమంది విద్వాంసులుండెడి వారు, శ్రీ మైసూరి భీమాచార్యులవారి శిష్యులును, తర్కవేదాం తాది శాస్త్ర పారంగతులు మహా తపస్విలునైన శ్రీ శ్రీ అద్దేపల్లి సోమనాథ శాస్త్రిల వారు కూడ కారణాంతరములచే వచ్చి కొంతకాల మక్కడ కడపుట తటస్థపడినది. శ్రీవారికడ పలుమంది ఉద్గ్రంథముల చదువుకొను విద్యార్థు లుండెడి వారు. తరుచుగా శాస్త్రార్థ

ములు, సాహిత్య గోష్ఠులు, ధర్మశాస్త్ర చర్చలు జరుగుచుండెడివి. అప్పట్లో పశ్చిమ గోదావరి మండల వాస్తవ్యులు అపరగౌతములు సని పేరు వడసిన సుప్రసిద్ధ తర్కవిద్వాంసులు శ్రీ పాద లక్ష్మీనరసింహ శాస్త్రిల వారు కొందరువిద్యార్థులతో పెదకళ్ళేపల్లి వచ్చి రెండు మూడురోజు లుండి రనియు "నిత్యమేక మనేకానుగతం సామాన్యమ్" అను సామాన్య లక్షణము గూర్చి శ్రీ అద్దేపల్లి సోమనాథశాస్త్రిల వారితో నాలు గైదు గంటలసేపు ప్రసంగము జరపిరనియు, తత్ప్రసంగానంతరము శ్రీ సోమనాథశాస్త్రులుగారిని బుద్ధిమదగ్రేసరులని ప్రశంసించిరనియు తద్జ్ఞులవల్ల వినికి. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిలవారు బాల్యమున విజ్ఞులైన తల్లిదండ్రుల భారత భాగవతాది కథనములు, విద్యాప్రసంగములు, సాహిత్య గోష్ఠులు మున్నగు చక్కని వాతావరణములో పెరిగినవారు. వీరి అగ్రజులు శ్రీ వెంకట శివశాస్త్రిగారు తొలుత శ్రీ మద్దూరి రామావధానులగారి వద్ద కావ్యములను, పిదప చల్లపల్లి సంస్థానా స్థాన విద్వాంసులుగా ప్రవేశించిన శ్రీ అ॥ సోమనాథశాస్త్రుల వారియొద్ద సాహిత్య గ్రంథములను, తర్కప్రకరణములను, జదివి వీరికి మార్గ దర్శకులైరి. శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిల వారును అట్లే రామావధానులు వారియొద్ద కావ్యత్రయమును ముగించి చల్లపల్లి వెళ్ళి శ్రీ సోమనాథ శాస్త్రుల వారి యొద్ద సాహిత్యగ్రంథములను, వ్యాకరణమున లఘుకౌనుదిని, సభాష్యముగ పతంజలి యోగ సూత్రములను అభ్యసించిరి. అక్కడ వీరికి సుప్రసిద్ధులగు ఆవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారును, పిసుపాటి వెంకటరామశాస్త్రిగారును సహాధ్యాయులైరి. బ్రహ్మచర్య నియమముల బాటించుచు వారక్కడ నెఱపిన విద్యాభ్యాసము ఆదర్శప్రాయమైనది.

తర్వాత వీరు ముప్వురు జగత్ప్రసిద్ధులు, శతావధానులు నైన శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకట శాస్త్రిలుగారి యొద్దకు విద్యాభ్యాసమునకై పోయిరి. 'సిద్ధాంత కౌముది' ప్రధాన పాఠ్యముగ జదువుచు ఉభయ భాషలలో కవితా వ్యాసంగము అష్ట శతావధాన విధానము నభ్యసించుచు బందరులో రెండు మూడేండ్లు కడపిరి. అక్కడ ప్రసిద్ధ న్యాయవాదులు, ఆంధ్ర భాషాభిమానులు, సరసులు, ఉదారులునైన శ్రీ వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారి యాశ్రయము లభించినది. వారి యింటనే భోజనాదికము జరుపుకొనుచు, నిరంతరము విద్యావ్యాసంగములో మునిగి తేలుచుండువారు. తరచు శ్రీ గురుపాదులు గావించు కవితా గోష్ఠులలో, అవధానములలో పాల్గొనుచుండు వారు. ఆ రోజులలోనే ఒకమారు శ్రీ గురుపాదులను పెద కళ్లేపల్లి తీసికొనివచ్చి వారి సమక్షములో అష్టావధానము చేసిరని వినికి శ్రీ పిఠాపురము మహారాజా వారి యాస్థానములోని రామకృష్ణ కవీశ్వరుల జంటలో నొకరగు శ్రీ ఓలేటి వెంకట రామశాస్త్రిగారితో కూడ వీరికి శ్రీ వెంకట శాస్త్రిగారి యొద్ద సహాధ్యాయత్వము లభించినది.

తరువాత శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిలవారు మద్రాసు చేరిరి. శ్రీవారి భావుకులు, సరసులు నైన శ్రీ కాజ వెంకట శేషయ్య యనువారు అప్పట్లో హైకోర్టు న్యాయవాదులగు శ్రీ శ్రీ వేపా రామేశం పంతులుగారి వద్ద గుమాస్తాగా నుండువారు వారి ప్రేరణతో నక్కడకు బోయి యచిరకాలములోనే యచటి ప్రముఖులు పెక్కండ్ర పరిచయము సంపాదించుకొనిరి. ట్రిప్లికేను హైస్కూలులో ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులుగా కుదుర్కొనిరి. అందందు జరుగు సభలకు, సమావేశములకు నాహ్వానముల మీద హాజరగుచు సారవంతములైన ప్రసంగములచే, కవితా రచనలచే పలువురు పిన్న పెద్దల మన్నన లందుచుండిరి. వీరి ప్రతిభా విశేషములు, విమర్శనా శక్తులు, కవిత్వ రచనలు గ్రహించి ప్రభుత్వ ప్రాచ్య పుస్తక భాండాగారము పైయధికారులు వీరి నందలి తెలుగు శాఖలో నుద్యోగిగా తీసికొనిరి. ఆ శాఖకు శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు ఉన్నతోద్యోగిగా నుండిరి. శ్రీ కవి

గారి సలహాలమీదఁ దమయుద్యోగములోని విహిత కార్యములను చుఱుకు చుఱుకుగా సక్రమముగా నిర్వహించుచు కొలఁది కాలములోనే పైయధికారుల ప్రేమాదరములకు పాత్రులైరి. అట గల సంస్కృత శాఖకు ప్రధానోద్యోగియైన శ్రీశ్రీ కుప్పుస్వామి శాస్త్రిగారి పరిచయము కూడ లభించెను. శ్రీ శాస్త్రిగారు (కుప్పుస్వామి శాస్త్రి) ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో సంస్కృతాధ్యాపకులుగా నుండువారు. వారు శెలవు పెట్టి నపుడు మన శాస్త్రిగారు అక్కడకు సంస్కృత అధ్యాపకులుగా కూడ ఒండు రెండు మార్లు వెళ్ళియుండిరి. దేశోద్ధారక శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, శ్రీ రెంటాల వెంకట సుబ్బారావుపంతులుగారు, శ్రీ తం॥ తేవప్పెరుమాళ్ళుగారు మున్నగు పుర ప్రముఖులతో శ్రీ శాస్త్రిగారికి బాగుగ సన్నిహితత్వ మేర్పడెను. వారి వారి కోరికలపై శ్రీ శాస్త్రిగారు టీకలు, పీఠికలు వ్రాయుట, కవిత్వము చెప్పుట మున్నగు బహు కార్యములు నిర్వహించి వారి గౌరవాభిమానముల నొందుచుండువారు. ఒకప్పుడు సరసులు స్వయంగా కవులు కూడనైన శ్రీ రెం. వెం. సుబ్బారావు పంతులుగారి కోరికపై శ్రీ శాస్త్రిగా రీక్రింది పద్యము వ్రాసిరట.[1]

సీ॥ కొనగోటఁ గురుల చిక్కులుదీర్చి ముడిసుట్టి
నలుకెలంకులఁ జూపు లొలయఁ జేసి.
అదటు గుబ్బల రైక వదలించి దుసికిళ్ళ
వొలయఁ బయ్యెంట బేఁగలయఁబొదివి
గుము రెత్తు పులకల నిమిరి పొక్కిలిబంటి
నీట లేయెండ మైనాట డిగ్గి
గుమ్మడిమూటగా కూర్చుండి చిగురాకు
దొప్ప దోయిళుల నీ రవ్వళించి

తే॥ గీ॥ కరఁగి పోసిన పొంగు బంగారువోని
యొరపు మైకాంతి తరగలఁ బొరలియాడఁ
గొలనఁ గనుగొమ్మ చెలికాడ! జలకమాడు
చెలుఁగుమాసిన చిన్నారి చిగురుఁబోఁడి॥

ఇది యొక్క మచ్చు తునక. ఇట్లెన్నో పద్యములు వ్రాసి యుందురు. ఉద్యోగ ధర్మముపై ప్రాచ్యపుస్తకములకు వివరములతో గూడిన పట్టికలను తయారు చేయుటలో, శుద్ధాఽశుద్ధ పాఠములను నిర్ణయించుటలో, అముద్రిత గ్రంథములనుసంస్కరించి ముద్రించుటలో, కొన్నిటికి పీఠికలను వ్రాయుటలో శ్రీ శాస్త్రిగారు లైబ్రరీలో లభించు తాళపత్ర గ్రంథముల ప్రతులనెల్లఁ బరిశీలింపవలసిన వారగుటచే ప్రాచీనాంధ్ర సముద్రమునంతయు తఱచి యుందురు. దానిఫలితములే మీగడతరగలు, తెలుఁగు మెఱుఁగులు, శృంగార శ్రీనాథము మొదలైనవి. అక్కడ నుండుటలో వారి వారి సహవాసముచే సంస్కృతాంధ్రములతోపాటు ద్రావిడ కర్ణాట భాషలలోఁగూడ లోతైన ప్రవేశము కలిగినది. కొలఁదిగా ఇంగ్లీషు భాషా ప్రవేశముగలదు. ఇది యెల్ల శ్రీవారి సర్వతోముఖ పాండిత్యమునకు తోడైనది. శాసనలిపి చదువుట, పరిశోధించుట వానిని బట్టి దేశకాల చరిత్రాదుల నిదమిత్థమని నిర్ణయించుట మున్నగు అపూర్వ శక్తు లలవడినవి. బహుముఖమైన ప్రతిభా విశేషములనుబట్టి ప్రభుత్వమువారు శ్రీ శాస్త్రిగారిని ప్రాచ్యపుస్తకములను సేకరించు నుద్యోగిగా తెలుగు జిల్లాలకు పంపిరి అట్లు నియుక్తులై పర్యటించుటలో పలుమంది పిన్న పెద్దలను గలిసి కొనియుందురుగాన శ్రీవారి పాండిత్యము, అనుభవము, పరేంగితజ్ఞత మున్నగునవి యపారములై పరిపక్వస్థితికి వచ్చినవి. అందువల్లనే గురుపాదులగు శ్రీ వేంకటశాస్త్రులుగారుకూడా పూర్వ కవిప్రయోగములు, శబ్దసాధుత్వాఽసాధుత్వములు, చారిత్రక విషయములు మున్నుగా పెక్కింటిని గూర్చి వీరికి వ్రాసి విశేషములను, సలహాలను పొందుచుండువారు. అదియే కాదు వీరి "సతీర్థ్య సంప్రార్థనము" మొదలగు పద్యములను జదివి యెక్కువగా నానందపడు చుండువారు. స్వతః ప్రతిభయు, సుశిక్షణము, వాతావరణము, గుర్వనుగ్రహము, వృత్తియు, నిరంతర కృషియుఁ గలసి శ్రీవారి నిట్టియున్నతోన్నత స్థితికిఁ దెచ్చినవి.

శ్రీ శాస్త్రిగా రాయాసందర్భములలో చెప్పిన కొన్ని చాటు పద్యములు.

కుటుంబము నింటవదలి పుస్తకముల సేకరించు పనిమీద గుంటూరు జిల్లాలో తిరుగునప్పు డీ క్రింది పద్యము చెప్పిరి.

ఉ॥ దూరము నుండి యెండఁబడి దూపిలి యింటికి
నేగుదెంచు చో
ప్పారసి కూర్మి పేర్మి వినయంబు భయంబుఁ
దొలంకు చూడ్కినిం
పారెడి మోముతోడ నెదురయ్యెడి తొయ్యలి
డించి దేశసం
చారము సేఁత రోఁత పరిచారకులా? ధనమా?
వృధా వృధా.

నెల్లూరి జిల్లాలో గురువర్యులగు శ్రీ వెంకటశాస్త్రుల వారిని జులకనగా మాటాడిన ఒకానొక ప్రతి పక్షికి సవాలుగా చెప్పి పద్యము.

ఉ॥ కొంకులు వోని సత్కవన గుంభన మంతకు
మించి బింకపుం
బొంకము కల్గఁగాఁ జవులు పొంపిరివోవ బఠించు
నేర్పుమా
వేంకట శాస్త్రి పండిత కవి ప్రభు చక్కటిఁ దక్క
దక్కవి
ద్యాంకుల యందు నెందుఁగలదా! సకలాంధ్ర మహా
మహీస్థలిన్॥

వీరు వ్రాసిన సతీర్థ్య సంప్రార్థనము చూచి శ్రీరామ కృష్ణ కవులు మిన్న కుండగా తత్పక్షపాతు లెవరో ప్రచురించిన పద్యములకు జవాబుగా చెప్పినది.

ఉ॥ రిత్తకురిత్త సద్గురువరేణ్యుల దూరిన వారిఁ
గూర్చియే
న్నుత్తల పాటునొంది హితమో యహితంబొ వచించి
నంత ఖా
యెత్తరు వారు, నీవెవఁడ వేటికి నోటికి వచ్చినట్టులు
ద్వృత్తిని వెల్వరించెద, వెఱింగితివే గురు శిష్య
పద్ధతుల్?॥

చల్లపల్లి కోటలోని పోకల దొడ్డియందలి సంపంగి పువ్వును గూర్చి చెప్పినది.

శా॥ ఇంపుం బెంపున నీదు సౌరభముమమ్మీనాడు
ముమ్మాఱురా
వింపం బేరడి యాసపాల్పడియు నిన్వీక్షింప
రాదయ్యెమ
న్నింపం జెల్లదె గంధగౌరవమున న్నిండారునీ
తీరహో!
చాంపేయంబ! గుణాతిరేక మెసఁగన్ శ్లాఘ్యంబకా
గర్వమున్॥

గురుపాదులకుఁ గుశల ప్రశ్న చేయుచు వ్రాసినది.

సీ॥ కుశలమే మీకు, మీ కులవర్ధనులకు వి
ద్యావృక్ష మునఁ గ్రొత్త యంట్లుగలవె!
తిరుపతి సత్కవీశ్వరు చరిత్రము రచిం
చెదరటే! యది ముగించితిరికాదె?
గాటంపుఁదమిఁదోట నాటుకొన్నారు నిం
డారఁ బండునె! జహంగీరుమావి?
అవధానములు సూడ నభ్యర్థితులు వేడ
నేగు చుందురె యిప్పు డెచటికేని?

తే॥ కుల్కుఁగుత్తుల నునుతొక్కు పల్కులందు
ప్రౌఢి మీఱినసుకవితా ఫణితులందు
పరువు దేఱిన మామిడిపండులందుఁ
జక్కగుఱుతించుచుందురే చవుల వాసి?॥

అన్నగారి కుమారుఁ డొక్కడు జాఱిపోయినప్పుడు చెప్పిన వానిలో గొన్ని-

చం॥ కట కట; నాయనా! విధివికారము త్రిప్పఁ దరం
బుగాక య
చ్చటలును ముచ్చటల్ గొలిపి సంబర పెట్టెడు
ముద్దు మన్మనిన్

చిటి పొటి మేని కుజ్జు నరచేతులలోఁ గొని పెంచి నేఁటిక
క్కటికము పొల్లవోఁగఁ అకుగడ్డల పాలొనరించి నాఁడనే!

చ॥ కొమరు నొసంగు మంచు నినుఁగోరిన దెవ్వరు? లేనిపోనిము
ద్దుమురిపముల్ వెలార్పుమని తొందఱ పెట్టిన దెవ్వ? రయ్యయో!
యమృతము తీపు సూపి విషమావలఁబెట్టినయట్టు

గుమిలి కృశింప నీకడుపుఁగోతకుఁ దార్చితివేమొ దె వమా!

నుడికారము సొంపు, ఉదాత్తమైనశయ్య, భావ గాంభీర్యము వ్యర్థపదరాహిత్యము మున్నగు లక్షణ ములఁబట్టి శ్రీ శాస్త్రిగారికిఁ బద్యరచనలో కవిసార్వ భౌముడగుశ్రీనాథుఁ డాదర్శమనితోచును.

నిరంతరమగు విద్యాకృషివల్లను,దేశాటనము వల్లను 1915ప్రాంతములో శ్రీ శాస్త్రిగారి శరీరస్వాస్థ్యము దెబ్బతిన్నది. సహజ మృదుల స్వభావులు,స్వకష్టమును పరకష్టమును గూడ సహింప నోపనివారునగు శ్రీ శాస్త్రులు గారు కొంత కాలము సెలవుపెట్టి స్వగ్రామ మగు పెద కళ్ళేపల్లి, ఘంటసాల, బందరు మున్నగు చోట్ల విశ్రాంతి తీసికొనిరి. ఏమాత్రము మన శ్రమము చేయలేకుండిరి. భయము, అశాంతి ఏర్పడెను. ఏ మం దులు మాకులు పనిచేయవయ్యెను. తిరిగి యుద్యోగ ములో చేరవలసి వచ్చెను. అప్పుడు శ్రీ పోతరాజు నరసింహముగారు మున్నగు కొందరతో క్రొత్తగా చెలిమి యేర్పడెను. వారి ప్రోత్సాహముపై కుంభ కోణము వెళ్ళి యోగ నిష్ఠా గరిష్ఠులగు సి.వి.వి. అను సాంకేతిక నామధేయముగల మహనీయుల ఆశ్రయ మహా భాగధేయము పొందిరి. దానితో శ్రీవారి శారీరక మానసిక దౌర్బల్యము లన్నియు పటా పంచలై పోయెను. జీవితములోనే పెద్ద మార్పు వచ్చెను. ఉద్యోగ ధర్మముచే విద్యా వాఙ్మయ కవిత్వ కృష్యాదు లనివార్యమైనను వారి దృష్టి పూర్తిగా ఆధ్యాత్మికము వంకకు మఱలెను. తత్ఫలితముగా 'దివ్యదర్శనము' మొదలగు రచనలు సాగెను. అదియుఁ బరమార్థము కాదని రోసి ఉద్యోగవిహితకృత్యముల నెట్టెటో పూర్తిచేసి తదితర కాలమంతయు ఆధ్యాత్మికముగనే గడపఁ జొచ్చిరి. దానివలన వారు స్వయముగ పెద్ద శ్రేయస్సును పొందిరి. పలు విధములైన యాధ్యా త్మిక శక్తు లలవడెను. వానిచే పలుమందికి పలురకము లైన శ్రేయస్సులను సమకూర్పఁ జాలిరి. క్రమ ముగ శిష్యకోటి వృద్ధి పొందెను. ప్రతిదినము ప్రాత స్సాయంకాలములలో శిష్యకోటితో కలిసి ప్రార్థన సలుపుటయు అవుడు గోచరములైన ఆధ్యాత్మిక రహ స్యముల నెన్నిటినో శిష్యకోటికి వెల్లడించుటయు పరి పాటి యయ్యెను. పెద్ద పెద్ద వైద్యులు కూడ తమ వల్ల నయము గాదని వదలివేసిన ప్రబల వ్యాధులను శ్రీ శాస్త్రులుగారు యోగ చికిత్స చేసి యనతి కాలము లోనే వింతగా నిర్మూలించుచుండువారు. శారీరకముగ, మానసికముగ దుర్భరబాధ లనుభవించువారు పలు వురు వీరి యోగ మహిమచే సర్వ బాధా విముక్తులై, మంచి యారోగ్యము, సుఖము, ప్రశాంతి ననుభవిం చుచు శ్రీవారి దివ్యనామమును నేటికి నిరంతరము కీర్తించుకొనుచున్నారు. "స్వయం తీర్ణః పరాం స్తారయే" త్తను నార్యోక్తికి పరమ లక్ష్యముగ శ్రీవారు తమ జీవితము నంతయు గడపి ధన్యజీవులైరి.

పాదసూచిక: 1

"అప్పట్లో చిన్నన్నయ్య, రెంటాల సుబ్బారావుగారు మైలాపూరులో కపాలేశ్వర స్వామి వారి పుష్కరిణి కెదురుగా వుండే మేడమీద వుండేవాళ్ళు. ఒకసారి పుష్కరిణిలో స్నానమాడిన యువతిని చూపించి రెంటాల సుబ్బారావుగారు ఆ యువతి స్నాన సౌభా గ్యాన్ని వర్ణిస్తూ ఆశువుగా ఒక పద్యం చెప్పమన్నారట

చిన్నన్నయ్యని. అప్పుడు చెప్పిందే "కొ న గో టం గురులు చిక్కులు దీర్చి" అన్న పద్యం. దానికి ఆయన పరమానందం పొంది భారతం సెట్టు పూర్తిగా కొని చిన్నన్నయ్యకి బహూకరించాడు" (డా॥ వేటూరి శంకర శాస్త్రిగారితో ఆనందమూర్తి జరిపిన ముఖాముఖీ చర్చలోని అంశమిది.)

[ఆనాడు రెంటాల సుబ్బారావుగారు బహూకరించిన భారతం సంపుటాలు శాస్త్రిగారి లైబ్రరీలో ఉన్నవి. ఒక సంపుటం ఇన్నర్ టైటిల్ మీద సుబ్బారావుగారి సంతకం క్రింద శాస్త్రిగారిట్లా వ్రాసుకొన్నారు సం.]

బ॥ శ్రీ॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారికి
సరస్వతీ ప్రదానము

(సం) రెంటాల వెంకట సుబ్బారావు
పరీధావి కార్తిక
బ॥ 3 శుక్రవారము.

[ప్రభాకరశాస్త్రిగారి దస్తూరిలో]

"ఔరా! పేరిమి పెంపు నా వలన నే యాధిక్య
మూహించెనో!
సారస్యజ్ఞుడు భవ్యనవ్య కవితాసంధాత రెం
టాల సు
బ్బారాయాఖ్య మహాశయుండు నను సంభావించి
దివ్యాంధ్ర వా
క్శ్రీరమ్యంబిది పారితోషిక మొసంగెన్ భారతా
మ్నాయమున్"

"అన్య ముఖమున దుర్వారమైన మాట
అదియె ప్రియముఖమునం బరిహాస మగును
అన్య కాష్ఠంబునను ధూమ మనంబడునది
యగురు కట్టెను ధూపమై యాదృతమగు"

[గోవర్థన సప్తశతిలోని శ్లోకమునకు
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి తెలుగుసేత-సం]

భజగోవిందం

—వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

[శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదుల భజగోవింద శ్లోకాలకు ప్రభాకరశాస్త్రిగారి ఆంధ్రీకరణము. రచనా కాలం 1929. శతకరత్నావళి నుండి సేకరించినవారు-డా॥ వేటూరి శంకరశాస్త్రిగారు-సం]

భజగోవిన్దమ్:-

భజగోవిందం భజగోవిందం
పరమ మంత్రమిది మూఢమతీ! హరి
భజనమొండె అవసానమందు గా
పాడగలది యో మందమతీ! - ॥భజ॥ 1

మూఢజహీహి:-

విత్త సమార్జన విధములు వెదకకు
వెడగా! నిర్మల చిత్తమునన్ కుల
వృత్తివలన లభియించు దానితో
దృప్తి గనుచు సుఖియింపవలెన్- ॥భజ॥ 2

నారీ స్తనభర:-

పువ్వుబోండ్ల స్తనపుష్టిం గని కని
యువ్విళ్లూరకు మోహముతోన్ అవి
క్రొవ్వు కండలని గుత్తెరింగి మది
గోర్కెనడంచు మనస్యాము తోన్- ॥భజ॥ 3

నళినీదళగత:-

సరోజినీ దళగతజలబిందువు
చపలము సుమి జీవితము కడున్ బహు
దురవస్థా పీడితము ప్రపంచము
దుఃఖమయము పరికింపంగన్— ॥భజ॥ 4

యావద్విత్తోపార్జనసక్తః:-

గడన గల్గినపు డింట నందరును
మడుగు లొత్తుదురు అడుగులకున్ తన
గడన యుడిగి ముదుసలి తనమున బడ
గడకురారు పిల్చిన నొకడున్- ॥భజ॥ 5

యావత్పవనో:-

ఉసురు నిలిచి యున్నంత కాలమును
అరయుచుందు రందరు గుశలము నా
ఉసురు పోయి దేహము చల్లారగ
నులుకును దారయు దరినిల్వన్- ॥భజ॥ 6

అర్థ మనర్థం భావయ:-

అర్థమనర్థము లేశము సుఖదా
యకము గాదు నిజ మరయంగన్ భువి
నర్థవంతులకు ననుంగ పుత్రుల
యందును భీతి గదా యచటన్- ॥భజ॥ 7

బాలస్తావత్:-

ఆటలపై నాసక్తి బాల్యమున
బోటులపై దమి యవ్వనమం దా
రాటపుజింతలు వృద్ధత్వమున బ
ర బ్రహ్మనిరతి యపు డమరున్- ॥భజ॥ 8

కాతేకాన్తా:-

సతి యెవ్వతె నీ సుతుడెవ్వడు సం
సార బంధనము వింతసుమా నీ
పితకి వెవ్వడ వెక్కడివాడవు
విచారించి తత్త్వము గనుమా - ॥భజ॥ 9

సత్సంగత్వే:-

సత్సంగత్వము లభియింపగ బరి
జన గోష్ఠి యసహ్యము దోచున్ మో
హోత్సాహము విడి తత్త్వము దెలియును
ఒప్పను మోక్షం బటచేతన్- ॥భజ॥ 10

వయసిగతే కః:-

ప్రాయ ముడిగి మదనాగ్ని యెక్కడిది
తోయము లింకి తటాకమ్మున్ ఆ
దాయముడిగి పరిజన మెక్కడ ద
త్త్వమ్మ దెలిసి సంసారమ్మున్!- ॥భజ॥ 11

మాకురు ధనజన:-

భోగ భాగ్యములు యౌవనమును గని
బోర్లబడకుమా! అవిస్థిరమా వై
రాగివగుచు సర్వము విడిచి పర
బ్రహ్మము నారసి కను గొనుమా-॥భజ॥ 12

దినయామిన్యౌ:-

రేయి పవలు మరి రేపులు మాపులు
ఋతువు లిట్టు కాలము దిరుగున్ భువి
నాయువు బఅచు నదేమి పాపమో
ఆశాభూతము విడదు నరున్—॥భజ॥ 13

కాతేకాన్తా ధనగతచింతా:-

వారక ధన చింతనుబడి తప్పొ
ప్పరయక ప్రవర్తింపకుమా సం
సారసాగరము దాటగ సజ్జన
సహవాసంబే నావసుమా!—॥భజ॥ 14

జటిలో ముణ్డీ:-

ధర నెంపరో జోగులు జడదారులు
తలబోడులు కాషాయధరుల్ పరి
పరి వేసమ్ములు గ్రాసమ్మునకే
బ్రహ్మము గనగలరే మూఢుల్-॥భజ॥ 15

అఙ్గంగళితమ్:-

వీడును దేహమ్మున బిగి దంతము
లూడును వాడును గేశమ్ముల్ మరి
మూడుకాళ్ళ ముదుసలియు నగున్ విడి
పోవునె యాశా పాశమ్ముల్—॥భజ॥ 16

అగ్రేవహ్నిః:-

ఆతపశీతమ్ముల కోర్చి తపం
బహర్నిశలు తరుమూలమునన్ సం
ప్రీతిని నెరపియు భిక్షము వేడియు
బీడితు డాశా పాశమునన్- ॥భజ॥ 17

కురుతే గంగా సాగరగమనమ్:-

తీర్థయాత్రలు వ్రతమ్ములు సల్పిన
తెగువను ధర్మమ్ములు చేసిన పర
మార్థజ్ఞానము గలుగక మోక్షం
బబ్బదుపో శతజన్మములన్- ॥భజ॥ 18

సురమందిరతరు:-

నేలపాన్పు తరుమూలమ్ములు దే
వాలయములు వాసస్థలముల్ మరి
తోలు చేలము విరాగులు భోగవి
దూరులహో! నిత్యానందుల్— ॥భజ॥ 19

యోగరతోవా:-

జ్ఞానయోగి యజ్ఞానభోగి పరి
జనరక్తుండు విరక్తుండును నె
వ్వానిచి త్తమది బ్రహ్మలయం బౌ
నానరు డానందము గాంచున్— ॥భజ॥ 20

భగవద్గీతాకించిదధీతా:-

ఇంచుకేని గీతా పఠనముగా
వించు ద్రావు గంగా జలమున్ ఆ
ర్చించు మురారి నొకపుడే నెవ్వడు
చేర డతడు యము చర్చలలోన్- ॥భజ॥ 21

పునరపి జననమ్:-

మరి మరి పుట్టుట మరి గిట్టుట మరి
మాతృ గర్భమున బొరలుటయున్ ఈ
తెరగుగదా సంసారగమన మిది
తీర్పగ వేడుము గోవిందున్- ॥భజ॥ 22

రథ్యాచర్పట:-

పేలికలను జేలముగా గూర్చును
విడుచును బుణ్యా పుణ్యములన్ మరి
బాలుని గతి నున్మత్తుని భంగివి
బరమయోగి యానందించున్- ॥భజ॥ 22

కస్త్వంకోహమ్:-

నీవు నేను మరి తల్లి తండ్రి యే
నెలవువార లెవ్వరు వీరల్ ఈ
భావమరసి స్వప్న భ్రాంతులు విడి
వంచింపుము భవబంధమ్ముల్- ॥భజ॥ 24

త్వయిమయి :-

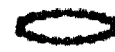
ఒకటే సుమి బ్రహ్మము సర్వత్ర ను
ఔకడని నేనని తలపకుమా భువి
సకల భావముల సమబుద్ధి నరసి
సదయుడవై మోక్షము గనుమా- ॥భజ॥ 25

కామంక్రోధం:-

కామము క్రోధము లోభము మోహము
గడతేర్చి గనుము పరమాత్మన్ విను
పామరులగు తత్వాంధులకును బెను
బాధలు తప్పవు నరకమునన్- ॥భజ॥ 26

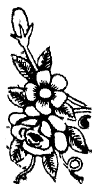
గేయం గీతానామసహస్రమ్

వర పూరుష సహవాసము ధర్మము
భగవద్గీతా పఠనమ్మున్ శ్రీ
మురారి నామ సురూపధ్యానము
ముక్తికి సోపానమ్ములగున్- ॥భజ॥ 27

"రసికు లెందుఁగాని కసిగొందురే నది
యల్పమగు నడంగు నంతలోనె
వరుస చూడరాదె వడగల్లు చిన్నది
యగు నడంగు మఱియు నంతలోనె"

[గోవర్ధన సప్తశతిలోని శ్లోకమునకు
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి తెలుగుసేత-సం]

యోగము - విశ్వ చైతన్యము

వేటూరి

[గురుదేవుల ప్రార్థన సమయాల్లో వారున్నచోట ప్రతినిత్యమూ రెండు పూటలా పలువురు యోగమిత్రులు సమావేశమయ్యేవారు. ప్రార్థనానంతరం వారు తమ తమ దివ్యానుభూతుల్ని ముచ్చటించుకొనేవారు. గురుదేవుల ప్రార్థనానంతర ప్రసంగాలు ఉత్తేజకరంగా ఉండేవి. అట్టివాటిని కొన్నిటిని శిష్యులు కొందరు గుర్తుచేసుకొని తరువాత వ్రాసిపెట్టేవారు. వాటిల్లో కొన్ని 'ప్రభాకర ప్రవచనాలు'గా పూర్వం ప్రకటింపబడ్డాయి. అప్రకటితములైన అట్టి ప్రసంగాలు మరికొన్నిటిని మణిమంజరిలో క్రమంగా ప్రకటించగలము. ఈ ప్రసంగము 13-12-1948 నాటిది. శ్రీవారి రెండవ కుమారులు శ్రీ గురుప్రసాదముగారు గుర్తు చేసుకొని డైరిలో వ్రాసి యుంచినది. సం]

నాకు ఒక కథ తలచుకొంటే ఒళ్ళు పులకరిస్తుంది. హృదయం నీరయి పోతుంది. ఇది నేను చెన్నపట్టణంలో ఉండగ విచారిస్తూ ఉండిడి వాడిని. కుంభకోణమున మిత్రులు కూడియుండ ఈ కథ చెప్పితిని. వారందరూ హృదయ విదారకమగు ఈ కథవిని చింతించిరి.

ఆంధ్ర దేశమున వ్యాప్తి చెందిన పిటక కథలు తొలుత కాంచీ పురము నుండి వ్యాపించినవి. కావుననే మనము కథలు పూర్తి చేసిన పిదప "కథ కంచికి మనమింటికి" అంటూ ఉంటాము. ఒకానొక భిక్షువు భిక్షుకి యొక్క కలువరేకులవంటి కన్నుల జూచి వలచి ప్రేమించెను. ఆమె అతని కోర్కె తెలిసికొని బౌద్ధ ధర్మమునకు వ్యతిరేకము కదా నాయనా! గృహస్థుగ నుండి పాపముల పెంచదలచితివా! నీ కోర్కెకు ఈ నేత్రములే కదా కారణము" అని తుమ్మముళ్లతో తన కన్నులు పొడుచుకొనినది.

భిక్షువు తన ప్రవర్తనకు విచారించినాడు. బౌద్ధ ధర్మమున సర్వం "దుఃఖం దుఃఖం" "సర్వం శూన్యం శూన్యం". కావున జీవుడు నిర్వాణము పొంది జీవన్మరణ చక్రము నుండి విముక్తుడు కావలయును.

జీవించియుండు నప్పుడు పాపము చేయరాదు. హింసింపరాదు. ధర్మము నిర్వర్తింపవలెను. గృహస్థుగ నుండిన ఈ పాప ప్రపంచమున ఇంకొక జీవుడు పుట్టుటకు కారణమగుచున్నాము. అసలు పుట్టుటే పాపము. కావున సన్యాసులు కండి. ఇదీ బౌద్ధ ధర్మ సారము. ఈ ధర్మము ననుసరించియేకదా! ఆమె కన్నులు తుమ్మ ముళ్లతో పొడుచుకొనినది! దీని మూలమున ఆమెకు బాధ, అతనికి పశ్చాత్తాపము కలిగినవి! బౌద్ధ ధర్మ ప్రకారమది న్యాయమే కావచ్చును.

నీటిపై బుడగ చూచితిమి కదా! అది సగమే ఉన్నది. మిగతాసగము కనబడుటలేదు.నీరడ్డము వచ్చుచున్నది. భూమిపై ఆకాశము Semi Circle గా కనబడుచున్నది. మిగిలిన సగము కనబడుటలేదు. అట్లే పూర్ణముగ నుండవలసిన పురుషుడు, ప్రకృతి-పురుషుడుగా, చీలిరి. స్త్రీ పురుషులుగా కనబడు

చున్నారు. వీరిరువురు ఏకమై పూర్ణ వృత్తమైన గాని కేంద్ర మేర్పడుటకు వీలులేదు.

అట్లు ఏకమైన పురుషునిలోనే form less గ నుండినImaginative Centreగనుండిన కేంద్రము సృష్టికంతకు కారణమైన పురుషుడు Descend ఐ అతనే తానై పోవును. ఇట్లు ఈ సత్యమును గుర్తించి, దీనికై సాధనచేసినవారు లేరు. సృష్టి ప్రారంభమైన పిదప ఈ సత్యమును గుర్తించుటగాని, సాధించుట గాని జరుగలేదు.

ఈ సత్యమును గుర్తింపకుండుటచేతనే ఇంత వరకూ వ్యాప్తిచెందిన మతములు, సన్యాసమును బోధించినవి. సన్యసించి యోగసాధనము చేయుడని చెప్పినవి. ఇట్లే సన్యసించి బుద్ధుడు బయలుదేరినాడు. కావున పరిపూర్ణ సత్యమును తెలిసికొన లేక కొంత వరకే పోగలిగి తాను తెలిసికొనిన అసంపూర్ణ సత్యము లనే బోధించినాడు. మన యోగ దృష్టిని జూచిన బౌద్ధ మిట్లే కనబడుచున్న దికదా!

మన మవలంభించుచున్న యోగము సక్రమమైన ఇదివరకు బోధించినమతములన్నియు తప్పుచుకదా! ఈ నూతన యోగ దృష్టిని చూడ బుద్ధుడుగాని అతడు బోధించిన మతముగాని దానినవలంభించినబౌద్ధులుగాని సక్రమమైన మార్గమున నడచిరని చెప్ప వీలులేదు. పై పెచ్చు వారవలంభించినది తప్పుమార్గము.

ప్రజలకు తాను గుర్తించిన అసంపూర్ణ సత్యమును బోధించి ప్రపంచమున ఎంతోమందిని తప్పు మార్గ మున బెట్టిన బుద్ధుడు ఈ నూతన యోగదృష్టిని జూచి నపుడు పరితపించవలసినాడు కాడా? తన అవి వేకమునకు చింతించవలసినవాడు కాడా!

బుద్ధునికి సత్యమును తెలిసికొనవలెననీ, దానిని సాధించవలెననీ కోర్కె తీవ్రముగ నుండుటచే పరి పూర్ణ సత్యమును తెలిసికొను వరకును జన్మమెత్తుచునే యున్నాడు. ఇప్పుడిప్పుడు మన మవలంభించుచున్న నూతన యోగమును అతడును సాధించుచున్నాడను కొనిన తాను మాత్రము పరిపూర్ణ సత్యమును గుర్తించు కొని, తన మతమువారు ఇంకను తాను వెనుక బోధిం చిన, అసంపూర్ణ సత్యమునే, అవలంభించుచున్నారని తెలిసికొనినప్పుడు ఆ మార్గము నుండి రక్షించి వారిని కూడ సరిదిద్దుటకు ప్రయత్నించును కదా'

తన మతము వారిని సక్రమమైన మార్గమున బెట్టు వరకును అతడు పరితపించక పోడు. వారికి సరి యగు మార్గమును చూపించును. అట్లు వారి నందరినీ వదలివేసి తాను మాత్రము పరిపూర్ణ సత్యమును తెలి సికొని ఊరకుండు నలత Selfish fellow కాడు. తాను పరిపూర్ణుడై యోగమును పూర్తిగా పొందిన పిదప తన మతమువారిని దిద్దును గదా' నాడే బుద్ధుడు నేడు పుల్లయ్యగా, వెంకయ్యగా, ఉండి ఈ యోగ మును సాధించుచుండి పరిపూర్ణుడగు నను కొందము. బౌద్ధులు అతని నెట్లు గుర్తింతురు? ఈ X చెప్పిన వారు విందురా? వినరు. కావున వారిని సరియగు మార్గమున బెట్టుటకు ఈ x బుద్ధుడుగా వారికి కనబడ వలెను. కనబడి ఈ నూతన పరిపూర్ణ సత్యమును బోధించవలెను. అప్పుడగాని వారు వినరు. అట్లు వారిని తాను సరి దిద్దకపోడు. X గా నుండు ఆ వ్యక్తి వారి కోర్కె తీరునట్లు బుద్ధుడుగా కనబడక పోడు.

కన్నుల తోడుకొనిన ఆ భిక్షుకిని సక్రమమైన మార్గమును బెట్టు బాధ్యత ఆ కర్మకు కారకుడగు వ్యక్తిపై లేదా? బుద్ధుడట్లు బోధించుట చేతనే కదా ఆమె అట్లు చేసినది. కావున ఆమెను సక్రమమైన మార్గ మున బెట్టువరకును X గా నుండు ఆ వ్యక్తి పరితపిం చుచునే యుండును. ఇట్లే అందరినీ సరిదిద్దువరకు X గా నుండు ఆవ్యక్తి విశ్రాంతి గొనడు. వారి కర్మలకు కారకుడీతడు కావున వారికష్టములన్నియును ఈతనివే! వారి కష్టములన్నిటిని పరిపూర్ణముగ బాపు బాధ్యత అతనిపై నున్నది కదా!

ఈ నూతన యోగము సృష్టి ప్రారంభించినది మొదలు ఇంతవరకు ఉండిన వివిధ మతములందలి సత్యముల జీర్ణించుకొని దానిపై అభివృద్ధిచెందినదే. ఈ నూతన యోగము వాటి Further Development అని మాస్టరుగారు చెప్పినారు. దీని తత్వమును గుర్తింప కలిగిన కాలము వచ్చినప్పుడు ప్రపంచమంతయు మారిపోవును. అప్పుడు ప్రపంచమున ఒకే ఒక మతము వెలయగలదు. అది అన్ని మతముల సత్యమును గ్రహించి అభివృద్ధి చెందునదిగా ఉండును. అప్పుడు వివిధమతములుండవలసి అవసరమేఉండదు.

మాస్టరన ఒకానొక వ్యక్తిగా ఆయన గురించి వివరించి చెప్పుట లేదు. ఎందుకన ఆయనను నేను వరి పూర్ణముగా తెలిసికొనిన పిదప ఆయనను గురించి చెప్పవలసిన అవసరమే ఉండదు. నేను పూర్తిగా తెలిసికొనక చెప్పినచో నేను పూర్తిగా ఆయనను గురించి చెప్పలేక పోవుదునేమో. కావుననే ఆయనను గురించి చెప్పుటగాని వ్రాయుటగాని చేయుటలేదు.

సృష్టికి మూలము పురుషుడు. అతనిలో ప్రకృతి లీనమైయున్నది. ప్రకృతీ, పురుషుడూ, ఏకమై యున్నారు. ఈ సత్యమును గుర్తించి ఆ Level నందుండి మాస్టరు చూచి ఈ నూతన యోగమునకు మూలము గ్రహించిరి. Life అంతయు ఒక్కటే. అణువుకు అణువుకు మధ్య Ether అడ్డముగా నున్నది. వ్యక్తి కిని వ్యక్తిని మధ్య Ether అడ్డమున్నది. Life అంతయు ఒకటేనని గుర్తించిన Ether అడ్డముండుటకు బదులు Good Conductor గా మారి Life నంతయును ఏకము చేయగలదు. Ether అడ్డముండుటచేతనే మృత్యువు వచ్చుచున్నది. దీనిని అధిగమించి Life అంతయు ఒకటే ననిగుర్తించి ఏవ్యక్తి యైనను చూడగలిగినచో అప్పుడు ప్రపంచమంతయు మారిపోవును. అట్లు గుర్తించిన వ్యక్తియందు Form lessగా నుండిన మూల పురుషుడు Descend అగుచున్నాడు. ఆ వ్యక్తియే తానై పోవుచున్నాడు. ఆ Level నుండి చూచినచో Life అంతయు ఒకటే, భౌతికముగ కనబడు విభేదము లన్నియును నిజముగావు అని తెలియును.

Life అంతయు ఒకటే అయినప్పుడు, పురుషునకు పురుషునకు మధ్యగాని, స్త్రీకిని స్త్రీకిని మధ్యగాని, పురుషునకు స్త్రీకి మధ్యగాని, స్త్రీకి పురుషునకు మధ్యగాని భేదము కనబడదు. ఆ Level నుండి మాస్టరు చూచి ప్రపంచమంతయు తానే అని గుర్తించి తాను గుర్తించిన సత్యమును ఇతరుల కిచ్చినారు.

అదియే Initiation. ఈ సత్యమును తెలిసికొనుటకు జన్మల తరబడి కొట్టుకొనుచుండు వ్యక్తులకు మాస్టరు Initiation చేసినారు. Initiation పొందినవారు తాము పూర్వము బోధించిన తప్పుడు సిద్ధాంతముల నవలంబించుచుండు సంఘమును దిద్ద ప్రయత్నింతురు.

మన మందరము ఉదయము, సాయంత్రము, ఇచ్చట సమకూడుచుండుటకు కారణము వెనుకకు చూచుకొన గలిగినపుడు తెలియును. దాని కారణము ఒక్కసారిగా తెలిసినచో మనము కంగారు పడవచ్చును. కావున, సమయము వచ్చినప్పుడు అది క్రమక్రమముగా బయలుపడుచుండును. అది బయలుపడు సమయమునకు మన పూర్వ జన్మపాపములన్నియు చక్కబడగలవు. ఆ కాలము సమీపముననే ఉన్నది.

గాంధి రామాయణము

సంకలన గ్రంథము

[మహాత్ముని నిర్యాణానంతరం ప్రజా హృదయాల్లో ఉప్పొంగిన శోకం నుండి భావి కవిత జీవం పోసుకోగలదనే భావస్పందనతో 1950 జనవరి నెల తొలివారాంతంలో గురు దేవులు తెలుగు దేశపు పత్రికల్లో ఈ ప్రకటన నిచ్చారు. ఫలితంగా "గాంధి రామాయణం" అనే బృహత్సంకలనానికి అనుకూలంగా ఎన్నెన్నో రచనలు ఎందరెందరినుండో వచ్చినవి. అభినందిస్తూ లేఖలందినవి. వాటిల్లో కొన్నిటిని 'గాంధి రామాయణం' శీర్షికన వరసగా ఇందులో ప్రకటింప తలపు గొన్నాము. నేడైనా ఇట్టి రచనలింకా పంపగోరే వారు మణిమంజరి చిరునామాకి పంపవచ్చును. పై ప్రకటనలో సంతకం చేసిన పెద్ద లెవ్వరూ నేడు మన మధ్య లేరు మణిమంజరి తలపెట్టిన ఈ గాంధి రామాయణ ప్రకటన కార్యక్రమము వారికి పరితృప్తి గొల్పగలదని మావిశ్వాసము-సం]

ప్రకటన :

కౌజుపిట్టలజంట కలసి మెలసి యుండగా మగకౌజు నొక బోయ ఉండేలు గుండుతో కొట్టి చంపుట, ఆడు కౌజు కువకువమని గోలుపెట్టుట తపస్వి, వాల్మీకి దాని నాకలించి శోకించుట, పండబారి రసపరిప్లుతమై యున్న యామహర్షి హృదయఫలము చివుక్కురు మనిచిట్లగానందుండియాశోకమే శ్లోకమైరామాయణమను కరుణకావ్య మధుర రసధారలజాల్వార్చుట, జరగినది. ఇది వేల యేండ్లనాటి గాథ! ఇప్పటికినీ లోకమంతకినీ గొప్పకావ్యమే యా రామాయణము!

మన కనులెదుర వసుధపై వర్తిల్లి ప్రజ్ఞాబాలకులైన ప్రపంచవాసుల నందఱను సత్యజ్ఞానానందామృత ధారల నాస్వాదింప చేయుచు నుజ్జీవింప జేయుచున్న గంగిగోవును, అపకార మెఱుగని యర్భకా కారుని, మారట నారాయిణుని (నరుల మొత్తమునారము. నారములో నెలవు కొన్నవాడు, నారాయణుడు) గాంధిని ఆనాడు పిట్టను గొట్టినవాడే (యవతరించి నాడేమో) గుండె దెబ్బతో కూల్చి చంపగా రామ రామ యనుచు రామస్మరణముతోనే యా పుణ్యమూర్తి యుసురు విడిచినవార్త కొన్ని నిముసములలోనే ప్రపంచమెల్ల పరివ్యాప్తముకాగా నాశోకపు తాకిడి కెందఱు లోక ప్రజలు వాల్మీకు లయిరో? వారి యంతరంగపు టల్లకల్లోలము లెన్ని రామాయణముల పెట్టుగా పెల్లుబికినవో నాడు ప్రజల మహాభావప్రవాహములు వ్యక్తముగా పొర్వారి యారకుండ నేమిమార్పులు కొల్పినవో, కొల్పుచున్నావో, ఇంక నవ్యక్తముగా నేమి మార్పులు కొల్పినవో, కొల్పుచున్నావో అంతరాత్మ తత్త్వవివేకు లెవ్వరే నెఱుగ గలరేకాని యితరుల లేమి యెఱుక?

ఆనాడు, నటు తర్వాతను, ప్రజా హృదయపు టడుగు తట్టున నుండి స్పందింప దొడగిన ప్రజ్ఞోద్బోధములే యిక మీద వెలయవలసిన యుత్తమ రచనల కూటపట్టులు కాగలవనీ, గాంధి వాక్కులు వేదవాక్కులుగా వెలయగలవనీ, గాంధిపేర శకమేర్పడి యందు సర్వ నిర్వాహములు శాంత్యహింసాసత్య ధర్మ పరాయణములుగా సాగ గలవనీ, గాంధి హృదయము విశ్వమానవతను తనలో నిముడ్చుకొని దాని శ్రేయముకై తపించుచు కడతేరినది గాన పై యర్థముల్లే జరగ గలవనీ మా విశ్వాసము. ఆయన తర్వాత నేటి దాక సాగిన సంఘటన లిందు తార్కాణలు,

రెండేండ్లు నిండుచున్నవి. మన యాంధ్రులమాటే మాటాడు చున్నాను, ఆనాడు గాంధి మృతి వార్త విను నప్పటి కెవరెవరేమి యేమి చేయుచుండిరో, ఏమి యేమ యిరో, ఏమే మనుకొనిరో, ఏమేమి చేసిరో, ఏమని

యేమ్చిరో ఇంకేమయినదో తమ చుట్టు పట్టు లెట్టియ్యేనో తెలియబఱతురు గాకని వేడుచున్నాము. స్త్రీలు-బాలురు పామరులు- హరిజనులు- తురుష్కులు- ఉద్యోగులు- పండితులు- ప్రభువులు-వారు వీరననేల దేశము నలు మూలల వారు, నలుదెఱగుల వారు తమ తమ యను భూతి విశేషముల తెలుప గోరుచున్నాము. స్త్రీబాలాదుల నడిగి వారి యనుభూతులు ప్రాజ్ఞులు సేకరించి పంప గలరు గాక! ఇట్లు సేకరమై వచ్చిన వానిని ప్రత్యేక గ్రంథ రూపమున ప్రకటింప దలంపు గొంటిమి. వానిని పరికించి పరిష్కరించి ప్రకటించుట కొక సమితి సమకూడును. అనుభవ విశేషము లెవ్వరెవరు తెల్పుదురో వానిని వారి వారి పేర్లతోనే రసప్లుతముగా సత్యసుందరముగా నొక్కొక్క పుటకు మించకుండ సంగ్రహింప గలందులకు వేడుచున్నాము. కల్పితార్థము లకు, కవితా విలాసములకు, ఛందో బంధములకు స్వస్తి! అవి మా కక్కఱలేదు. బాల పామరాదుల భాషితములు అమాయకములుగా వారి తొక్కుబలుకుల తోనే యుండుట చక్కన. సర్వమానవ సహజభావ జ్వాలలించు వెలుగొంద వలెనని మా వేడుకోలు.

ఈ విషయమున విశేషము లరయగోరువారు క్రింది అడ్రసుకు జాబులు వ్రాయ వచ్చును. ఏ తద్గ్రంథ సంకలనమొక్కరి సొమ్ముగాదు. ఫలాపేక్షారహితమగు నొక యూడిగమే యిది. తిరుపతిలో 1. శ్రీ మాడ భూషి వేంకటాచార్యులవారు బి.యె. వకీలు, 2, కొచ్చి వెంకటేశ్వరరావుగారు, 3. ప. వెంకటరమణ రావుగారు బి- యె బియల్, ఈ మువ్వురును కార్య నిర్వాహకులు,ఇట్లనేకస్థలములనేర్పడుదురు, ఇక్కడికి. కొచ్చివెంకటేశ్వరరావుగారు అనుఅడ్రసకు జాబులు వ్రాయవచ్చును.

ప్రకటన -2 :-

గాంధి రామాయణము

"చరితం గాంధి దేవస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్!
ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహా పాతకనాశనమ్"

"గాంధి ర్గాంధి ర్గాంధి రితి ప్రజానామభవన్ కథా:
గాంధి భూతం జగత్సర్వం గాంధౌ ధర్మ ప్రవర్తతే"

గాంధి రామాయణమును గూర్చి మేము ప్రకటించిన విషయముల యెడ అత్యంతాదరము చూపుచు పలువురు మాకు జాబులు వ్రాసిరి. మాకు తోడ్పడ నంగీకరించిరి. గాంధిగారు నిర్యాణము చెందిన వార్త విన్నంతటనే అనేకుల హృదయములు తార్మారయినవి. కొందరు మరణించిరి. కొందఱికి వెఱ్ఱి యెత్తినది. కొందరు సర్వస్వ త్యాగులయిరి. కొందఱు పుణ్య వర్తనులయిరి. అనేకు లనేకవిధముల సంచలనము చెందిరి. ఈ రెండేండ్లలో నెందఱిలోనో యెన్నెన్నో పరిణామముల నానాటి గాంధి మరణ వార్త కల్పించి నది. కల్పించుచున్నది. వానిలో కొన్నింటినైన మేము సేకరింప గోరుచున్నాము. ఆ వార్త యంతరంగమున ప్రవేశించినపు డంతదాక వారిని నిందించుచున్న వారిలో కూడ గగ్గోలు మహాభీతి కల్పించినది. అది వారిలో చెడుగును నెమ్మదిగా నెత్తి పోయుటలో గాంధిగారిపై, వారిపై భక్తి నెఱపు వారిపై నది గొప్ప యెత్తిపోతగా పార్వారినది. ఆ పొర్లంతా పొంగిపోగా నట్టడుగున గాంధి హృదయమునువారెన్నటికైనామూడగలరు.గాంధి గారిసంకల్పములు సత్యాహింసాత్మకములు.సత్యాహింసలదివ్యశక్తి దేశకాలములచేగాని, యజ్ఞానముచే గాని వారితముగానేరదు.అదివిజృంభింపవలసినదేకానిసమసి పోవునది కాదు. అది నిర్వాహము చెందుచున్నదని నిరూపించుటకే మా యీ యుద్యమము. ఈ నెల 26 తేది నాటి ప్రజాస్వామ్యోత్సవమున భారతదేశమంతటా గాంధి మహత్త్వము తాండవించినది. భారతదేశము శ్రీ రామోత్సవములను మించి, భారతదేశముననే కాక విశ్వమంతటా కూడా గాంధ్యుత్సవములు సాగవలెను. ఆంధ్ర దేశమంతటా ఈనెల 30 తేదినాడు మర్నాడు జరుగు గాంధి నిర్యాణదిన సభలలో జరిగిన యుప న్యాస విశేషములను మాకు పంపగోరుచున్నాము.

మాకు తోడ్పడ నంగీకరించిన మిత్రులును, ఈ విషయముల నభిమానించు సహృదయులును ఈ 30తేది నుండి ప్రజా భావముల సేకరించి మాకు పంపగోరు చున్నాము. "గాంధిగారి మరణవార్త విన్ననాటి మా తలపులు, చేష్టలు—ఈనాటి దాక వాని పరిణామములు" అని వ్యాసములు విద్యార్థులచే వ్రాయించి అందు మేలయిన వానిని గుర్తించి మాకు పంపగలందులకు కాలేజీల, హైస్కూళ్ళ, ఇతర పాఠశాలల యుపాధ్యాయుల వేడుచున్నాము. ఉపాధ్యాయులు గూడ వ్యాసములు వ్రాసి పంపగోరు చున్నాము. ఉపాధ్యాయులే కాక ఆంధ్రలోక ప్రజలందఱుకూడ వ్రాసి పంపగలరు గాకనియే మేము కోరుచున్నాము. ఇందుకై ఆయా చోట్ల ప్రాజ్ఞులు కమిటీల నేర్పఱచుకొని సేకరము చేయగోరు చున్నాము.

తిరుపతి (సం) వే. ప్రభాకరశాస్త్రి
27-1-50 (సం) కొచ్చి వెంకటేశ్వరరావు

* * * *

నాటి లేఖల్లో ఒకటి :

పురిపండా అప్పలస్వామి 12-1-50
విశాఖపట్టణం.

అయ్యా! గాంధీ రామాయణం గురించి శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిగారు ఆంధ్ర పత్రికలో వ్రాసిన లేఖ చూశాను. ఈ విషయంలో మీకు తోడ్పడి ఏ మాత్రమైన సేవ చేయ గలిగితే సంతోషిస్తాను. దలుచేసి వివరాలు వ్రాయించ గోర్తాను, శ్రమకు మన్నింపుడు.

చిత్తగింపుడు

(సం) పురిపండా అప్పలస్వామి.

* * * *

గాంధి రామాయణము

(సంకలన గ్రంథము)

ఆ రోజు పరీక్షా ఫలితాలెట్లా వుంటాయో తెలుసుకోవాలని ఆత్రముగా వున్నాను. ఆనాడు శుక్రవారం. సాయంత్రం 6 గంటలు కావస్తున్నది. నాన్నగారు పార్కుకు వెళ్లారు. నేను, మా మంజక్కయ్య, తమ్ముడుఅన్నముతింటూన్నాము.మాఅమ్మ అన్నంలోకి నిమ్మకాయ బద్ద వేసింది. చాలా రుచిగా వుండటంవల్ల కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నాము. అప్పుడే అనుకున్నాను గాంధీజీ చీటికి మాటికి వుపవాసం చేస్తారు. ఇటువంటి నిమ్మకాయబద్ద రుచి చూస్తే ఆయన ఎన్నటైనా వుపవాసం చేస్తాడా అని.

రేడియోనించి నాన్నగారు సరాసరి మేము అన్నాలు తినే చోటికి వచ్చి "ఊ!!! ఊ!!! ఎంత పనిజరిగింది" అంటూ కళ్ళనుంచి నీరు కార్చటం మొదలుపెట్టారు. మేమంతా ఖంగారుపడి అడిగితే 'గాంధీజీ ప్రార్థన చేసుకోటానికి వెడుతూవుంటే ఎవరో తుపాకితో కాల్చి చంపేశారట' అని చెప్పిరి. ఆ మాట వినకముందే నేనెంతో హితవుగా తింటున్న నిమ్మకాయ చేదయిపోయింది.

గాంధీ మహాత్ముని హృదయంలో ఆ పాపిష్టి తుపాకి గుండ్లు ఎలాచొచ్చుకుపోయాయో ఆ విధంగా ఆయన చనిపోయాడన్న మాట వినగానే ఆ మాటలు నా హృదయంలోకి చొచ్చుకు పోయినవి. అనేక వూహలు కలిగినవి.

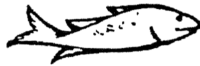
అనేక పటములలో గాంధీమహాత్ముని హృదయము మీద నాలుగు ఎముకలు బైటికి తేలి వుండటము

చూచాను. ఈ ఎముకలు తుపాకి గుండ్లను ఎదుర్కొనలేకపోయినవాఅనుకొనుచు మరల ఆ విశాల హృదయుడు ఎటువంటిదుష్టుఁడైన ప్రేమతోచూచి మంచినేర్పునని తలచుకొని ఆ పాపిష్టి తుపాకి గుండ్లు లోనికి పోవుటకు దారి యిచ్చిన వనుకొంటిని.

అనేక మహత్కార్యములను సాధించిన అ మహావ్యక్తి 125 ఏండ్లు బ్రతులేక పోయెగదా! అవి నా విచారం.

రేడియోవాళ్లకి ఎవరో అబద్ధము చెప్పారేమో! ఆ చక్కని బోసినోటి కాంతుల చిమ్ము ఆయనను చంపుటకు చేతులెవరికి వస్తవి? అని నాయూహ. రేపు ప్రొద్దున మళ్ళీ బ్రతుకుతాడేమో అనుకున్నాను. ఋషి, సాధుపుంగవుడు, అమృత కల్పుడు, మహాత్ముడు అగు గాంధీమహాత్ముడు తన భౌతిక శరీరముతో 125 ఏండ్లు మనుటకన్న యశఃకాయముతో ఎల్లకాలము మనుచు ధ్రువతారయైయుండి మనల నాశీర్వదించు చుండునని నా ఆశాభావం.

వేటూరి సుందరరామ మూర్తి
(విద్యార్థి వయసు 14.)

సత్కృపాకంధి మోహన చంద్ర గాంధి

సీ॥ వినయ కుటీరంబునన నిల్పితివిగదా
  గర్వ పర్వతముపైఁ బ్రాలువారి
పౌర తొలగించి కన్దెరపించితివి గదా
  యైశ్వర్య భోగాంధులయినవారి
తినిపించితివి గదా తన యింట తియఁగూర
  పొరుగింట పుల్లఁగూ రరయువారి
స్వాతంత్ర్య వీధిలోఁ జనఁజేసితివి గదా
  పారతంత్ర్యపు గొంది బడలువారి

గీ॥ అరసితివిగా జగం బెల్ల నాత్మగృహము
మాకికా నీవంటి యుత్తమ మర్త్యుఁడేడి?
జయము నీ కెందు నీ కార్య చయమునందు
సత్కృపాకంధి మోహన చంద్ర గాంధి!

[మున్నొక తూరి మహాత్ముడు మద్రాసు వచ్చినపుడు
(7-5-1925) ప్రభాకరశాస్త్రిగారు చెప్పిన పద్యము-సం]

"వంశోద్ధారకుడు"

డా. వేటూరి శంకరశాస్త్రి

మా అన్నదమ్ములలో నేను కడపటివాడను గనుక, నా అన్నగార్లు అందరి దగ్గరను చదువు సంధ్యలు చెప్పుకొని, యేదో కొంత నేర్చినవాడను గనుక మా చిన్నన్నగారు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారినిగూర్చి యేదైనా కొంత చెప్పుటకు నాకు అర్హత కలదనియే చెప్ప వచ్చును.

పూజ్యులు ప్రాతఃస్మరణీయులు మా పెద్దన్నగారు శ్రీ వేంకటశివశాస్త్రిగారు నా చిన్నతనములో దగ్గర నుంచుకొని విద్యాబుద్ధులు నేర్పినారు. వారు నాకు నేర్పిన సంస్కృతము ఇంగ్లీషు ఇప్పుడు నన్నుద్ధరించి నా జీవనోపాధికి ఆధారములయినవి. వారు బహు శ్రుతులు.

ఇక మా రెండవ అన్నగారు నాకు యుక్తవయస్సు వచ్చిన తర్వాత నన్నొక వ్యక్తినిగా తీర్చిదిద్దిన మనీషి ఆయన. ఆ వివరములన్నీ చెప్పవలెనంటే ఒక్కసారిగ అన్ని జ్ఞాపక పరచుకొని చెప్పే పరిస్థితిగా లేదు ఇప్పటి నా జ్ఞాపకశక్తి, ప్రసంగవశాత్తు అప్పుడప్పుడు చెప్పవలసినవే. మా చిన్నన్నగారి జీవిత విశేషాలు మూడు విధాలుగా విభజించి చెప్పవచ్చును.

మా సమష్టి కుటుంబ సభ్యుడుగా ఆయన ఉనికి, ఆయన నిర్వహించిన పాత్ర ఒక విధానం, కవిగా, పండితుడుగా, విమర్శకుడుగా, పరిశోధకుడుగా, ఆయన సల్పిన సరస్వతీ పూజ రెండవ విధానం, యోగిపుంగవుడుగా ఆయన ఆతురుల యెడ చూపిన కరుణ, వారికి సల్పిన సేవ మూడవ విధానం- ఇట్లా విభజించి ఆయా అంశాలమీద ఎన్నో విషయాలు చెప్పవచ్చును.

ప్రస్తుతము మొదటి విషయమునుగూర్చి మాత్రమే నేను కొంత చెప్పదలచినాను. మిగిలిన రెండు విషయములు అందుకు సమర్థులయిన వారికి వదలుతున్నాను. ఇంతకూ వారినిగూర్చి చెప్పుటకుముందు మా జన్మ కారకులయిన మా జననీజనకులను గూర్చి కొంచెమయినా ఇక్కడ చెప్పటం అవసరమని నేను భావిస్తున్నాను.

మా తల్లిదండ్రుల ప్రజ్ఞాప్రాభవాలు మాలో ఎంత ప్రతిఫలించినవీ, మమ్ముల నెంత ప్రభావితము చేసినవీ వివరించటం అవసరము.

మా తండ్రిగారు సుందరశాస్త్రిగారు బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి. శ్రౌతస్మార్తములందు ప్రవీణుడు. కవి, సంస్కృతాంధ్రములందు మంచి ప్రవేశము కలవాడు. కళాభిజ్ఞుడు. పత్రికా సంపాదకుడును. జ్యోతిషమున ముహూర్త భాగము, జాతక భాగము నెరిగినవాడు. వైద్యము సరే సరి. స్వయముగా నేర్చిన విద్య. శాస్త్రమున అనుభవమున అమృతహస్తుడు. గణితమున ప్రజ్ఞాశాలి. పావులూరి గణిత పద్యములన్నీ నోటికి వచ్చియుండేవి. ఆధ్యాత్మిక దృక్పథమున అద్వైత భావనగల వేదాంతి. చూడటానికి ఒడ్డుపొడుగుగల విగ్రహము. స్ఫురద్రూపము. జబ్బపుష్టితో ఎట్టి కష్టమైన పనినైనా సునాయాసముగా నెరవేర్చుసామర్థ్యము గల బలశాలి. కండెలతో నున్న మొక్కజొన్న పచ్చి

చొప్పమోపుకు పొలము నుండి మోసుకొనివచ్చి కం దెలు విరిచి తంపటవేసి పిల్లలకుపెట్టేవాడు. చొప్పను ముక్కలుగా నరికి ఇంటిలోని పశువులకు మేపేవాడు. గంధాక్షతలు నుదుట పెట్టుకొని మారేడు దళముల పోలికనున్న రుద్రాక్షమాలను మెడలో ధరించి ఎంత మందిలోనైనా సరే ఒక మంత్రద్రష్టవలె తన ప్రత్యే కతను నిరూపిస్తూ ఉండేవాడు.

స్వభావమున కొంచెము నిక్కచ్చితనమేకానవచ్చేది. ఇచ్చిపుచ్చుకోడంలో కరాఖండితనమే గాని మెతక తనంలేదు. ఇతరులు ఈయనగారి యెడల భయభక్తు లతో మెలగేవారు. వ్యవహారాల్లో మొగమాటమిలేకుండా మాట్లాడుతాడనే మాట ఆయన మీద ఉండేది. ఒక్క నిమిషం వృథాగాపోనిచ్చే వాడు కాదు. కష్టజీవి. జం థ్యాలు వడకటం దగ్గర నుంచి పశువులకు పలుపులు పేనడం దాకా అన్ని పనులూ స్వయంగా చేసుకొనే వాడు. అయితేనేమి సుకుమారుడు. ఉదయం పదింటి కల్లా భోజనం చేయాల్సిందే. కాసేపు విశ్రాంతి. తరు వాత రోగులకి మందులివ్వడం. రాత్రి యథా ప్రకారం జపం-భోజనం-స్తోత్రపఠనం అంతా లెక్క ప్రకారం జరిగేవి. మళ్ళీ పొద్దున్నే లేచేవాడు.

ఆయనకి స్తోత్రాలు అవీ చాలా వచ్చేవి నోటికి. మా అక్కయ్యకి, అమ్మకి లలితాసహస్రనామాలన్నీ చెప్పుతూ ఉండేవాడు. వినివిని వాళ్లకే కాక మాకూ చాలా నోటికి వచ్చేసినవి. నా అనుభవంలో ఉన్న విషయం చెప్పుతాను. ఎప్పుడయినా జబ్బుచేస్తే రాత్రి దగ్గర కూర్చుని శివకవచం, దేవీ స్తోత్రం, నారాయ ణోపనిషత్తు వల్లిస్తూ చేతితో నిమురుతూ ఉంటే ఒళ్లంతా చెమటపోసి జ్వరం జారిపోయేది. జ్వరం తగ్గిన తర్వాతనే ఆయన వెళ్ళి పడుకొనేవాడు. ప్రేమాభిమానాలకి ఆస్తిక్యబుద్ధికి మా యింట్లో ఆయన వేసిన పునాదే.

అప్పుడప్పుడు ఎవరైనా అడిగితే ఇంటివద్ద జ్యోతిషం పాఠాలు చెప్పేవాడు. దేశాటనం కూడా చేశాడు. ఆ రోజులలో రైళ్ళు లేవు. పడవలమీదను కాలినడకను ప్రయాణం చేయవలసి వచ్చేదట. నా పుట్టుకలకి పూర్వం అట్లా ఆయన హైదరాబాదుకి వచ్చి జాగీరుదార్లకి జ్యోతిషాలు చెబుతూను వైద్యం చేస్తూను సంవత్సరంపాటు ఉన్నాడుట. అట్లాగే చెన్న పట్టణమూ ఇంకా చాలా ఊళ్ళూ తిరిగాడు. ఇట్లా తిరిగి ఆర్జించిన డబ్బుతోనే తర్వాత కళ్ళేపల్లిలో ఆయన ఇల్లుకట్టు కున్నాడు. ఇప్పుడున్న పెంకుటిల్లు ఆయన కట్టించినదే. అంతకు పూర్వం ఒక పాక ఉండేదిట.

ఒకసారి నా చిన్నతనంలో ఆయనను అడిగాను- "వైద్యం చేస్తావు. జ్యోతిషం చెబుతావు. అన్ని విద్యలూ తెలుసంటావు. అన్నీ నేర్చానంటావు. ఎవరు చెప్పారు నీకివన్నీను? ఎక్కడ నేర్చుకున్నావు?" అని! ప్రేమతోనే మందలిస్తున్నట్లుగా కోపపడి 'బుద్ధి మంతుడైతే సరి లోకాన్ని చూచే అన్నీ నేర్చుకో వచ్చు' నంటూ ఈ ముక్కన్నాడు. 'ఆచార్య స్సర్వ చేష్టాసు లోక ఏవహిధీమతః' అట్లాటిదిఆయనప్రతిభ. స్వయంగా ఆయన చాలా చదువుతూ ఉండేవాడు. మా యింటి యందే వారు సంపాదించిఉంచిన, చదివిన తాటాకు పుస్తకములు ఇంచు మించుగా రెండు వందల వరకు ఉండేవి, ఎవరేవిషయము కావలసి వచ్చినా తెలిసికొనుటకు మా యింటికి రావలసినదే. వారు స్వహస్తముతో వ్రాసిన తాటాకు పుస్తకములు, కొండ వల్లి కాగితాల పుస్తకములు వారి జీవితాంతము మా యింటివద్దనే ఉండేవి. ఆయన దస్తూరీ కాగితాల మీద కన్నా తాటాకుల మీదనే చక్కగా ఉండేది. మా తాటి తోపులో ఒక చెట్టు ఆకు పెద్దది. వాటిని కోసి-దానికో ప్రాసెస్ ఉంది. ఆ ప్రకారం వాటిని వ్రాతకు సిద్ధంచేసి, కంసాలి పర్వతాలు దగ్గరికి వెళ్ళి వాటికి రంధ్రాలు వేయించి జాగ్రత్త చేసుకొనే వాడు. ఆయన రాసిన

పాటలు, పద్యాలు, దరువులు, ఏలలు, సంవాదాలు, తత్త్వాలు, కందార్థాలూ, కావ్యాలు చాలా ఉన్నాయి. కదళీపురమహాత్మ్యం అనే కావ్యం రాశారాయన. ఆ దరువులూ సంవాదాలు నేర్చుకుని మాశ్యామలక్కయ్య, శారదక్కయ్య వాటిని తరుచు పాడుతూ ఉండేవాళ్ళు అవి అన్నీ ఒక సంకలనంగా అచ్చులోకి వస్తే బాగుండు ననిపిస్తుంది.

ఇక మాతల్లిగారిని గూర్చి ఏమి చెప్పినను అది కొంచెము చెప్పటమే అవుతుంది. ఆమె చాలా నాజూకైన శరీరముకలది. పచ్చని పసిమిగల సౌందర్యవతి. గట్టిగా తాకితే శరీరము కందిపోయేది. పల్చనిపాదములు."పసుపు నిగ్గులుదేరు పండువంటి ముఖమ్ము కుదురైన నుదురు కుంకుమపు బొట్టు" అనే సీస పద్యము 'కృతార్థుడు' అనే శీర్షికతో ఒకప్పుడు మా చిన్నన్నగారు ఆమెనుద్దేశించి రచించి భారతిలో ప్రకటించినారు. ఆమె దేవీభక్తురాలు. బాలత్రిపురసుందరి ఆమె యిష్ట దైవము. మా తల్లిగారు మాయమర్మము లెరుగని అమాయక ప్రవృత్తిగల పుణ్యవతి. ఆమె తన పిల్లల మీదనే కాదు, మా నాయనగారి వద్దకు వచ్చే రోగులందరి యందును కారుణ్యము వహించెది. మా నాయనగారు వీధి గుమ్మము వద్దనుండి మందు లిచ్చి పంపితే వారి గోడువింటూ, దొడ్డి గుమ్మము నుంచి వారి పథ్య పానాదులకు అవసరమైన పచ్చళ్ళు పాలు ఇచ్చి పంపుతూ ఉండేది. అది కారుణ్యమనండి, ప్రేమ అనండి, దయఅనండి అన్నీ ఒక్కటే ఆమెకు. అంతా తనవారే ఆమె దృష్టిలో. "వాత్సల్యనిర్భరతయా జననీ కుమారమ్ స్తన్యేనవర్ధయతి దష్టపయోధరాపి" అనే సూక్తికి ఆమె తార్కాణ అయినది. ఏ మాత్రము పరులబాధను కష్టమును సహించలేక పోయేది. ఆమె శరీర నిర్మాణతత్వమే అందుకు తగినది కాదా అనిపించేది. తాను కష్టపడలేదు. ఇతరుల కష్టము సహించేది కాదు. అట్టి సమయములందు కండ్లు మూసుకొని యెక్కడ ఉంటే అక్కడే చెంగుపరచుకొని తన యిష్ట దైవమును ప్రార్థిస్తూ పడుకొనేది. ఒళ్ళువణికి పోయేది. కొంత సేపైనాక కాని తేరుకొనేది కాదు.

సంగ్రహముగా మాజననీజనకుల స్వరూప స్వభావము విట్టివి. ప్రధానముగావారిలోని యీస్వభావ అంశములే మా చిన్నన్నగారిని ప్రభావితము చేసిన వని నేను నమ్ముతున్నాను. పాండిత్య ప్రతిభావిశేషములందు మా నాయనగారి అంశ., కారుణ్య స్వభావము నందు మా తల్లిగారి అంశ మా చిన్నన్నగారిలో పూర్ణ వికాసమును చెందినవని నా విశ్వాసము. ఇందుకు తార్కాణగా ఒకటి రెండు విషయములు చెప్పుదును.

మొదటిది- మా నాయనగారు 84 యేండ్లు నిరామయ జీవితమును గడిపిరి. "అనాయాసేన మరణం వినాదైన్యేన జీవన"మ్మని కోరుకొంటూఉండేవారాయన ఆ ప్రకారమే వారి జీవితము, అవసానము కూడా జరిగినవి. జీవిత విశేషములు ఎన్నో చెప్పవలసినవి ఉన్నవి. అవి మాని అవసాన విశేషమే పేర్కొందును.

ఆయనకు జరావ్యాధి తప్ప వేరే జబ్బేమీ చేయ లేదు. మరణమే మానవుని మంచికి నిదర్శనమని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఇంక మూడు నాలుగు రోజులకు తాము జీవయాత్ర చాలించెదరనగా తన కుమాళ్లను, కుమార్తెలను, అల్లుండ్రను, కోడండ్రను, మనుమలను మనుమరాండ్రను, మా మేనమామను పిలిపించుకొన్నారు. రెండు రోజులు నిరాహారులై ఉన్నారు. స్పృహతోనే ఉండి మా మేనమామగారి చేత ఉపనిషన్మంత్రములు, స్తోత్రములు వగైరాలు చదివించుకొన్నారు. మా మేనమామ గారిది మంచి గాత్రము. చక్కగా పాడేవాడు. మా నాయనగారు ఆయన చేత తన ఇష్టమైన ముక్తేవి వారి కీర్తనమిది పాడించుకొన్నారు.

"రామ పట్టాభిరామ రామా రామా
నే విన్నవించేది ఇకను ఎందాక
వద్దు వద్దనగానే వచ్చెనే ముదిమి
తద్దయు నాతాపత్రయము పోజిదిమి—"

చాలా ఆర్తితో కూడుకొని ఉంటుంది ఆ కీర్తన. అది పాడించుకొని ఆనందించారు. తన వారినందరినీ దగ్గరకు పిలిచి ఎవరికి చెప్పవలసినవి వారికి చెప్పినారు. ఇట్లా రెండు రోజులు సాగినది. మరునాడు మా మేనమామగారు 'బావా! నేను ఇంటికి వెళ్ళి మరల రేపు వచ్చెదను' అన్నారు. దానికి బదులుగా మా నాయనగారు "ఈ దినం మూడు గంటల వరకు చూచి వెళ్ళుదువుగానిలే" అన్నారు. అందరిని భోజనములు చేసిరమ్మన్నారు. రెండు గంటలకు "ప్రభాకరా!" అని మా రెండవ అన్నగారిని దగ్గరకు పిలిచి "భాగవతము తెచ్చి భీష్మస్తవమును చదివి వినిపించు" అని ఆజ్ఞ ఇచ్చినారు. మా చిన్నన్నగారు దగ్గర కూర్చుని పఠనం ఆరంభించారు.

'ఆలాపంబులుమాని చిత్తము మనీషాయత్తముంజేసి దృ
గ్జాలంబున్ హరిమోముపైఁ బఱపి తత్కారుణ్య దృష్టిన్ విని
ర్మూలీభూత శరవ్యథానిచయుఁడై మోదించి భీష్ముండు సం
శీలం బొప్పనుతించెఁ, గల్మషగజశ్రేణీహరిన్ శ్రీహరిన్
(భాగ—ప్రథమ స్కంధము)

అప్పుడు మా నాయనగారి ముఖంలో గోచరించిన ఏకాగ్రత ఇప్పటికీ నాకు కనులగట్టినట్లే ఉంటుంది. అంతకుమునుపు అటూ యిటూ పొర్లుతూ ఉండిన మనిషికాస్తా నిశ్చలులై తదేక మనస్కులైనారు. పఠనం పూర్తికాగానే ప్రశాంతితో కనులు తెరిచి మా చిన్నన్నగారిని దగ్గరకు తీసుకొని తలమీద వీపుమీద నిమురుతూ 'నీవు వంశోద్ధారకుడవురా నాయనా' అన్నారు. అప్పుడు నాకా మాటకు అర్థమేమిటో అంతగా తెలియలేదు. ఆ తరువాత కాలక్రమాన అర్థమైంది. ఆయన యెడ మా నాయనగారి దీవెన అక్షరాలా ఫలించింది. తరువాత ఉద్క్రాంతి సమయమున జరుపవలసిన విధులనన్నిటినీచెప్పి పెట్టెలో' కాగితము లుంచినాను. దరిమిలా చూచుకోండి" అని చెప్పి భూశయనము చేయించమన్నారు. అప్పుడే "దారేషణ పుత్రేషణ ధనేషణాన్ త్యక్త్వా మయా".. అంటూ ఇది ఆతురసన్యాసము. ఖననమే గాని దహనములేదు అన్నారు. అప్పుడు మా చిన్నన్నగారు "అట్టి ఆలోచన మీరేమీ పెట్టుకోవద్దు. యథావిధిగా జరుపగలము" అన్నారు. 'సరే మీ యిష్టము' అన్నారు. చివరకు తమ చెవిన ఏడుపువినరా దన్నారు. ఆనాడు వ్యాస పూర్ణిమ. సరిగా మూడు గంటలవేళ దిగవంతులయినారు. అట్లా జరిగినది వారి అవసానము. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి యెడ వారి ఆశీర్వవచనము అక్షరాల ఫలించినదనుట అతిశయోక్తి కాదు.

మరియొకనాటి సంఘటన గుర్తుకి వస్తున్నది. నేనప్పుడు ముక్త్యాలలో ఉన్నాను. వేసవికాలపు సెలవల లోను ఇతర సమయములలోను మా చిన్నన్నగారు అప్పుడప్పుడు ముక్త్యాలకు వస్తూ పోతూ ఉండేవారు. అట్టి సందర్భములలో ఒకనాటి సంఘటన ఇది. వేసవి కావడంచేత ఇంటి వసారాలో పరుండినారు. తెల్లవారు ఝామున నాల్గు గంటలైనది. రాజాగారి గుమస్తా ఒకడు వచ్చి నన్ను లేపినాడు. తన భార్యకు సుస్తీగా ఉన్నది, రక్తస్రావమగుచున్నది, వచ్చి చూడమని నన్ను కోరినాడు.

'సరే ముఖము కడుక్కొని వస్తాను. ఈలోగా ఆమెకు కాస్త కాఫీ ఇవ్వు' అన్నాను.

'కాఫీపొడి లేదు. కాస్త ఇప్పించండి' అన్నాడతను. అప్పుడు "వెనకటికి వేడి నీళ్లతో మందు అరగదీసి యియ్యవయ్యా అంటే ఆ వేడినీళ్ళు కూడా నీ సంచిలో ఉన్నాయేమో చూడమన్నాట్ట నీ బోటివాడే" అంటూ ముఖ మార్జనము ముగించుకొంటున్నాను. మా 'యహా

సంభాషణమంతా మా చిన్నన్నగారు మంచము మీద నుంచి వింటున్నారు. ఈలోగా, నేను ముఖ మార్జనము చేయుచుండగా, నా వెనుక నుంచే గ్లాసుతో పాలు, కాఫీపొడి పొట్లము తీసుకొని నా భార్య సీతమ్మ వచ్చి ఆ గుమాస్తాకి అందించినది. ఆమెకు నమస్కరించి ఆయన వెళ్లిపోయినాడు. నేను వెంటనే వెళ్ళి రోగిని చూచి వచ్చి, ప్రమాద స్థితిలో నుండుటను గుర్తించి, తగిన చికిత్స చేసినాను కాని ఫలించలేదు. ఆ దినము మా అన్నగారికి నాకు జరిగిన సంభాషణలోని సారాంశం ఇది.

అన్నగారు : "ఆర్తుల యెడ ఇంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ప్రవర్తిస్తే ఎట్లాగురా?"

నేను : "నేను నిర్దాక్షిణ్యంగా ప్రవర్తించిన దేముంది? వెళ్ళి చూచి మందిచ్చి వచ్చాను. సీతమ్మ పాలు, కాఫీ పొడి ఇచ్చి పంపింది. ఇంతకంటే మన మేమి చేయగలము?"

అన్నగారు : 'విధి నిర్వహణగా కాక కారుణ్య భావంతో చేసే ఆర్తజన సేవ సత్ఫలితాన్ని ఇస్తుంది. మనకూ తృప్తి కలుగుతుంది.'

నేను : "నవైద్యః ప్రభురాయుషః" అనలేదా భావ ప్రకాశికాకారుడు. నా డ్యూటీ చేయడమే గానీ వ్యాధి గ్రస్తుడితోపాటు నేనూ బాధపడుతూ కూచుంటే ఎట్లా కుదురుతుంది?"

అన్నగారు : 'అనుభవం మీద గానీ అది నీకర్థంకాదు. పోనీ దీనికి హేతువు చెప్పు, నువ్విట్లా మట్లాడడానికీ, నీభార్య కాఫీపొడి పాలుఇచ్చి పంపడానికికారణమేమిటి? మీ యిద్దరి ప్రవృత్తుల్లోనూ ఉన్నతేడా ఏమిటి?

నేను : '....ఆవిడది అమ్మగారి తర్ఫీదు. అట్లా తీర్చి దిద్దింది. అమ్మ సంగతి నీకు తెలియనిదేముంది?"
భిషగ్వ్యాతు రాన్సర్వాన్ స్వసుతానివ యత్నవాన్!
అబాధేభ్యోహి సంరక్షే దిచ్ఛం సువిమలం యశః"
అని చరకంలో ఉంది'.

అన్నగారు : 'ఆ మాటే నేను నీకు చెప్పేది. నీ భార్య దగ్గిర తర్ఫీదు పొందాల్సిన స్థితి నీకుంది. "ఆహేతుః పక్షపాతో యస్తస్యనాస్తి ప్రతిక్రియా। సహి స్నేహాత్మకస్తన్తు రన్తర్మర్మాణి సీవ్యతి." భవ భూతిని మరొకసారి మననం చేసుకో.'

నేను: "హేతువులేని అట్టి మైత్రి ఏదో స్వతస్సిద్ధంగా కలగాలి గానీ నేర్చుకుంటే వచ్చేది కాదు గదా!"
అన్నగారు: 'నిజమే. కాని అందుకు ప్రయత్నమన్నా చేయాలికదా'

ఇదీ నాటి సన్నివేశము. నేను ఆనాడట్లా వితండ వాదము చేసినా ఆయన నాలో కలిగించిన ప్రేరణ ఆ తరువాత ఎన్నో సన్నివేశాల్లో నన్ను సన్మార్గమున నడిపిస్తూనే వచ్చింది.

మరొక సందర్భంలో—జయంతిపురానికి బండిలో ప్రయాణం చేస్తున్నాము. సంభాషణలో గాంధీజీ ఆవు దూడని చంపించిన ప్రస్తావన వచ్చింది. 'ఆయనగారి అహింసా పరమార్థం అదేనా?' అని నేను అడిగాను. నా చిత్తవృత్తిని గ్రహించి 'అహింస తన ఆదర్శం అన్నాడేగానీ ఆయన దాని చరమావస్థను చేరుకొన్నట్లుగా చెప్పలేదు. అయినా అహింస అంటే ఏమిటి? అవతలి ప్రాణిలోని బాధను సహించలేక ఆబాధ నుండి దానికి విముక్తిని కల్గించే యత్నం చేయడంలోనే దాని పరమార్థం ఉంటుంది. సాధారణ పరిస్థితుల్లో అది నువ్వు మందుతో చేస్తావు. నేను ప్రార్థనతో చేస్తాను. మరొకరు మరొక మార్గాన్ని అనుసరిస్తారు. కారుణ్యం అంటే యేమిటో అనుభవించ గలిగిన నాడు గానీ దాని ఆంతర్యం అందరికీ అవగాహనకి రాదు' అన్నారు. అప్పట్లో ఆ మాటలు నిజంగానే నాకు అనుభవానికి రాలేదు. అర్థమూ కాలేదు-ఇంకా ఏదో వాదన పెంచబోతే కాస్త కోపంగానే గట్టిగానే చెప్పారు. 'అనుభవం మీద గానీ ఇవి అర్థంకావు అని.' అట్లాగే జరిగింది. చరకంలో చెప్పినట్లు అరిష్టలక్షణా లేర్పడి చికిత్స

చేయనక్కరలేని దశలో త్యజించడమే కర్తవ్యమన్న భావన కలిగిన క్షణంలో అప్పుడైన వాళ్ళెందరో బాధ పడుతుండగా చూచి 'అయ్యో! ఈ ప్రాణం త్వరగా అవతలపడితేనే బాగుండునుగదా' అనిపించడం తరువాత నా అనుభవంలోనిదే. మరి నాకే ఇట్లా తోచినప్పుడు కారుణ్యమూర్తి సాధకుడు అయిన గాంధీమహాత్మునికి అట్లా తోచడంలో తప్పులేదనిపించింది తరువాత నాకు.

ఇంకో సన్నివేశం. అది 1910 సం॥. హాలీస్ కామెట్ వచ్చిన సంవత్సరం. నాకప్పుడు ఎనిమిదేళ్ళు. మా చిన్నచెల్లెలు భువనేశ్వరికి ఆరేళ్ళుంటాయి. జబ్బు పడింది. అందరూ వచ్చి ఉన్నారు దానికి జబ్బుగా ఉందంటే. మాఅమ్మ 'తోకచుక్క వచ్చింది. అరిష్టం. పిల్లకేమవుతుందో' అని ఆందోళనపడేది. చిన్నన్నయ్య ఆదుస్థితి చూచి బెంగపడి పోయేవాడు. రెండు రోజులు ఇదే ధ్యాసతో ఉండి చెల్లెలికి నయమైతేగానీ తాను భోంచేయనని పట్టు పట్టి కూచున్నాడు, ఇంట్లోకనపడే వాడు కాదు. స్నేహితుల ఇళ్ళల్లో ఉన్నాడేమో అనుకొనేవాడు నాన్న 'వాడి మనసు మెత్తనిది. కష్టం చూడలేడు. అందుకని ఎక్కడైనా వెళ్లి ఉంటాడు' అనేది అమ్మ. చిరరికొక రోజున ఆందోళన మరీ అధికమయింది. ఆరోజున చల్లపల్లి ముసలాయన మల్లికార్జున ప్రసాదు ఊళ్లో ఉన్నాడు. ఆయన దగ్గర మంచి మంచి మందులు "బదికించే మందులు" ఉండేవని వాడుక. ఆయనని అడిగి ఏదైనా మందుతెస్తే బాగుండునని అమ్మ అన్నది. ఆశ్రయింపుకి వెళ్ళాలంటే మా నాయనకి గిట్టేదికాదు. చివరకి తప్పలేదు. ఆయన అటు వెళ్ళేసు, ఇంట్లో ముంచుకొచ్చింది. నాన్నని పిలుచుకు రావడానికి నన్ను పంపారు-ఆయన తిరిగి వచ్చేలోగానే అంతా అయిపోయింది. చిన్నన్నయ్య గోపాలస్వామిగుళ్లో ఉన్నాడని తెలుసుకొని సాయంత్రం నాన్నే వెళ్ళి ఇంటికి తీసుకు వచ్చారు.

మా చిన్నన్నయ్య జబ్బుపడినపుడు విశ్రాంతి కోసం కొన్నాళ్ళు కళ్ళేపల్లిలో ఉన్నాడు. ఆ రోజులలో తెంజెర్ల పురుషోత్తం నిర్వచనోత్తర రామాయణం పాఠం చెప్పమంటే ఆ పనివల్ల తనకూ కాస్త మానసికంగా ఉత్సాహం కలగుతుందని తలచి ఒప్పుకొన్నారు. అట్లాగే భట్లపెనుమర్రునుంచి ఒక భట్రాజు కోరితే శృంగార నైషధ పాఠం చెప్పేవారు. పొద్దున ఒకళ్ళకి సాయంత్రం ఒకళ్ళకి పాఠం జరిగేది. అప్పుడు నన్నూ మా మూడో అన్నగారిని కూడా కూచుని పాఠం వినమంటే మేమూ వినేవాళ్ళం. వాటిల్లో ఎన్నో పద్యాలు మాకు ఇప్పటికీ నోటికి వచ్చును. ఇట్లాగే మరొక సందర్భంలో ప్రేరణ కలిగించి మాచేత బుద్ధ చరిత్ర చదివించారు. మా నాయనగారికీ మాకూ కూడా చదివి వినిపించారు. రోజూ అందులోని కొన్ని పద్యాలు వర్ణించి అప్పచెప్పే వాళ్ళము. బుద్ధ చరిత్రని గురించే మరో సందర్భం గుర్తుకొస్తోంది. తిరుపతి శాస్త్రిగారు పోయినప్పుడు చిన్నన్నయ్య ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో కొన్ని పద్యాలు ప్రకటించారు-

"బుద్ధ చరిత్రమునన్ మనసు పుట్ట పంతిచుచునుందు,
నందు జ్ఞా
నోద్ధతుఁడల్లి బుద్ధుఁడొక యుక్తినిఁ బుత్ర వినాశ
దుఃఖితన్
వృద్ధనుదేర్చు పట్టునః స్రవించిన తిర్పతిశాస్త్రి సత్కవి
త్వోద్ధతి బుద్ధిఁ బాఱి యిపుడూఱటనాఱటమున్ ఘటిం
చెడున్"

(1921 ఏప్రెల్)

ఆ పద్యాలు చదివి చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు మా చిన్నన్నగారికి ఉత్తరం వ్రాశారు. బుద్ధ చరిత్ర తానే వ్రాసినట్లు. అప్పుడు బదులు వ్రాయకుండా దరిమిలా ముక్త్యాలలో కలుసుకొన్నప్పుడు చిన్నన్నయ్య వెంకటశాస్త్రిగారితో ఇట్లా అన్నారు. "నేనే కాదు లోకమంతా బుద్ధ చరిత్ర తిరుపతిశాస్త్రిగారి రచనే అను

కొంటున్నది. కొన్ని పద్యాలు మీరూ రాశారేమో కాని తిరుపతిశాస్త్రిగారు వ్రాస్తుండగా దగ్గరున్న విషయం నాకు జ్ఞాపకముంది. ఆయన ఉన్నప్పుడు ఇద్దరి పేర్ల తోనూ వేసుకొనేవారు. ఆయన పోయిన తర్వాత మీరిట్లా పృథగ్భావం చూపడం బాగాలేదు" అని. అందుకు వెంకటశాస్త్రిగారు "అట్లా పృథగ్భావం చూపడం నా పొరపాటే నని ఒప్పుకుంటానుగాని అందులో ఎక్కువపద్యాలు మాత్రం నేనే వ్రాశాను" అన్నారు. చిన్నన్నయ్య తామెరిగినవీ తిరుపతిశాస్త్రిగారు వ్రాసినవీ కొన్ని పద్యాలుచదివి వినిపించారు. "అవును-అవి తిరుపతిశాస్త్రివే' అని వెంకటశాస్త్రిగారు అంగీకరించారు. ఈ సందర్భం నాకు బాగాగుర్తు. అది రౌద్రినామ సంవత్సరం. పండిత గోపాలాచార్లుగారు, తిరుపతి శాస్త్రిగారు ఇద్దరూ అప్పుడే పోయారు. ఇటు వైద్య రత్నమును అటు విద్యారత్నమును ఆంధ్రలోకాలంకారములైనవారినిట్లా "గడన్ గడిపితేలా రౌద్రి దుర్వర్షమా" అని చిన్నన్నగారు పద్యాలు వ్రాశారప్పుడు.

చిన్నన్నగారు జబ్బుపడి కళ్ళేపల్లిలో ఉన్నప్పుడే మా నాయనగారు పోపూరి దాసయ్యగారనే ఒక మంత్రశాస్త్రవేత్తని సంప్రదించారు. గ్రహం పట్టిందని జపం చేయించాలని అంటే నాయనగారు ఆ యేర్పాటు చేయించారు. అది యెవరికీ ఇష్టం లేదు. చిన్నన్నయ్యకి అట్లాటి జపాలమీద అసలే నమ్మకం లేదు. ఆ జపం నలభై రోజులపాటు జరగవలసి ఉంది. రోజూ దాసయ్యగారు వచ్చేవారు. జపంచేస్తూ కునికిపాట్లు పడుతూ చొంగ కారుస్తూ ఉండగా ఒక రోజున చిన్నన్నయ్య వెళ్ళి నాయనగారిని పిలుచుకువచ్చి "చూడు ఆ జపమూ ఆ పద్ధతీను-రేపటినుంచి ఇది మాన్పించు" అన్నాడు. తొందరపడకుండా నాయనగారిచ్చిన తీర్పు ఇది. 'ఆయన మంత్రవేత్తఅని అందరూ అంటారు. ఆయన మంత్రవేత్తే. దీనివల్ల నీకు శ్రేయస్సు కలుగుతుందన్న నమ్మకంతోనే దీన్ని నేను చేయిస్తున్నాను. నువ్వేమో ఆయన్ని నిశితంగా పరీక్షించి మాన్పించమంటున్నావు. ఆయన కునికిపాట్లు పడుతున్నమాట వాస్తవమే కానీ అ పాపపుణ్యాలు ఆయనవి. నలభై రోజులూ ఆయిన తర్వాత ఆయన డబ్బు ఆయనకిచ్చి పంపిద్దాము." మా చిన్నాన్నగారు ఊరుకున్నారు.

కుంభకోణం యోగా సొసైటీలో చేరక మునుపు చిన్నన్నయ్య జబ్బుపడి కళ్ళేపల్లిలో ఉన్నప్పుడే పోతే పెద్ది వెంకట్రామయ్యగారు అవనిగడ్డలో ఉండేవాడు. ఆరోజుల్లో అయిన ప్రతి శనివారమూ, ఏకాదశినాడూ అవనిగడ్డలో భజనకూటాలు నిర్వహించేవాడు. ప్రతి శనివారం కళ్ళేపల్లినుండి అవనిగడ్డకు సాయంత్రం నాలుగు గంటలకల్లా బయలుదేరి నడిచివెళ్ళి చిన్నన్నయ్య అ కీర్తనలో పాల్గొంటూ ఉండేవాడు. "తరముగాని ఎండవేళ కల్పతరునీడ దొరకినట్లాయె ఈ వేళ" అంటూ మా చిన్నన్నయ్య తరచు ఆ పాటను తలచుకొంటూ ఉండేవారుకూడా. ఆ కీర్తనకారుల భక్తి పారవశ్యానికి పరవశిస్తూ ఉండేవారు ఆరోజుల్లోనే మంగళగిరికి వెళ్ళి స్వామికి పానకం అదీ పోసి ఒక వారం ఉన్నారక్కడ-మంత్రం పెడుతుందంటే మంగళగిరి బాలాంబగారిదగ్గరికివెళ్ళారు-ఆవిడేదో రక్షరేకూ అదీ ఇచ్చి 'సర్వగ్రహం బందు సర్వవ్యాధి నివారణ' అని మంత్రంకూడా జపించమన్నది. కాని ఏమిచేసినా ఎక్కడ తిరిగినా అయనకి ప్రశాంతి లభించలేదు. అప్పటి అయన ప్రవృత్తి అంతా ఒక్కటే. "ఈ జబ్బు ఎట్లా కుదురుతుందా దీన్ని ఎవరు కుదురుస్తారా" అనే. చివరికి అన్వేషణకంతా లక్ష్యం, జీవితపరమావధి మాస్టర్‌యోగంగా పరిణమించింది. దానివల్ల ఆయన ఎంతో శాంతిని పొంది తనచుట్టూ ఉన్నవాళ్ళకీ అట్టిశాంతిని అనుగ్రహించగలిగారు. అయన జన్మకారణం జీవిత పరమార్థం అందులోనే దర్శించి చరితార్థులైనారు. *

పర్భాకరశాస్త్రిగారి జనకులైన

వేటూరి సుందరశాస్త్రిగారి రచనలు

అత్త అల్లుండు అప్పులా డాలి అతిథి
పంచపైశాచములు సుమ్మ బట్టి విడువ,
రెట్టి వారైన చిక్కులఁగట్టు వడరె
బ్రతికి యున్నంత కాలంబు భావమందె!

తత్త్వము :—

అయ్యో! జీవున కెప్పు డమితా కష్టమెగాని సుఖ మెన్నాటికి లేదుగా పరికింపా!

మును జేసిన కర్మమూల మ్మాశ్రయించి పురుషూ పొట్ట జేరుగా మూణ్ణెలలూ॥

సతిపతులు మరుకేళి సల్పాగను గోత్ర స్ఖలనా మె నివసించుగా శుక్లంబు॥

శుక్ల ౹గకూ్కనాగలుసుకా వకా్క కరుడై యొప్పెగా కొన్నాళ్ళు॥

అయిదు మాసములాకు అంగాములేర్పాడి ఆరోనెల జీవయ్యెగా గర్భానగ॥

కదలాకుండా మావిచేగట్టుబడి యుండి గతిగాన కుండెగాదా కొన్నాళ్లు॥

తల్లీ దిన్నా ఉప్పు కారాము చేతాను తాపమొంది త్వక్కూగా కొన్నాళ్ళు॥

గర్భనరకామూన కనలూచు కంజాక్షు ఘనతా గొనియాడు గాదా మనసూనా॥

దైవా వశముచేత దల్లి గర్భమునుంచి ధరకేగూ తరి కల్గెగా కష్టమున॥

చెప్పారా నటువంటి చెడుమార్గమూనుంచి జన నాము నొందెగదా యేడ్చుచునూ॥

మంత్రసాని నాభిక్రుంతానా మొనరించి తలయంటి తడి యొత్తగా తత్క్షణమె

పాత గుడ్డలు పక్కాబరచి పండబెట్టి బలసి రక్షిం చిరిగా పదినాళ్ళు॥

మలమూత్రామిశితామై నలిగీనా పొత్తిళ్ళా మెలగా వలసి- వచ్చెగా కొన్నాళ్ళు॥

అమ్మా రొమ్ము పాలాధారముగా గ్రోలి ఆర్నెలలూ జీవించుగా కష్టమునా॥

ఆరో మాసమునం దన్నప్రాశనజేయ నఖిలా రుచులా దెలిసెగా హరి కృపను॥

ఈడు వారితోడ గూడియాడుట నేర్చి దుడుకు ఖాదనబరగెగా చెడుపనులా॥

బాల్యావస్థాచేత బాలురతో గూడి వలుగాకి యన బరగెగా బహుగతులా॥

నూనూగు మీసాలు రాగా పొగరెక్కూవై యెగిరి పడుటా గల్గెగా మదిలోన॥

పరకాంతాలను జూచి పగలాబా టెక్కువై పాడు పనులు నేర్చుగా పలుగతులా॥

తల్లి దండ్రుల మాట తలకెక్కాకెక్కువ టక్క రుల గలుసు గదా మిక్కిలిగ॥

తండ్రి యెన్నో గతుల దారాకై యారసి తన్వి దెచ్చి గట్టుగదా తహతహనూ॥

దారా పుత్రాది దంపడిజిక్కి మిక్కిలి తగని పనులు జేసుగా ద్రవ్యముకై॥

దారా పుత్రాది మోహాంబుధి దల మునిగి తన్ను కొనుచు సుండుగా తరి మరచి॥

పరుల ద్రవ్యాదుల బహువిధంబుల గొంచు బలిసి చరించునుగా తల మునిగి॥

దారా పుత్రామలకూ తాజెప్పహిత వెల్ల తగని విసుగు దోచుగా సరిపడక॥

ఆశా బహుయెక్కువై అతిధికభ్యాగతుల కన్నా ఘనగ మండుగా దనయింటా॥

పొట్టాకైనా దినక దిట్టాపరచిన సొమ్ము పుత్రుల కిచ్చు గదా కష్టమున॥

తలుపూ దగ్గర జేరి బలిభిక్షముల వార్ని తగిలి కొట్టుచు నుండుగా కాంక్షెక్కువై॥

తల తెల్లనై దంతములూడి చేతితో కోలాబట్టుక తిరుగుగా ముదిమీని॥

కాళ్ళు నడుపరాకా కర్ణముల్ వినరాక కనులా మందము గప్పగా ముదిమీని॥

గడనాయుడిగి యిల్లు గదలకుండుట జూచి కసర గొట్టుదు రందారు దన్గనినా॥

ఆర్జించినదుడ్డు ఆలూబిడ్డలకిచ్చి అధమాధము డౌనగా పడియున్న॥

చీమా దోమల దోల చెయ్యాడకయుండ చేరి తోలుదురోకదా! దయకల్గి॥

కర్మ పరిపక్వమై కలిబాసి సద్గతికి గ్రక్కున చేరుగదా నిముసమున॥

జీవుడనుభవించు చెడు కష్టములన్ని జెప్పనలవి గాదుగా ఆరయగా॥

వేటూరి సుందరుడు వెతలెన్నెన్నో గుడిచి చాటి చెప్పెను వినుడీ సత్యముగా॥

చాటి చెప్పెను వినుడీ!

ఉపన్యాసము:

శ్రీ త్యాగ బ్రహ్మోత్సవ మండప ప్రవేశోపన్యాసము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

స్థలము : తిరుపతి
తేదీ : 13-4-1949

శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామీ! త్యాగరాజస్వామీ! ప్రహ్లాద గాంధీ ప్రముఖ పరమభాగవతాగ్రేసరులారా! తుంబురు నారదాన్నమార్య దీక్షిత పురందరదాస రామదాస నర్సింహదాసాది భగవత్సంకీర్తన పరాయణులారా! మీరందఱు నీ త్యాగరాజోత్సవ దినములలో నీ యున్నత వేదిక మీఁదను సభాంగణమునను సభ్యుల హృదయాంగణమునను సుప్రతిష్ఠితులై యానందమయులు గండు! శ్రోతల కానందమయత ననుగ్రహింపుఁడు. త్యాగరాయలవారి సంగీత విద్యావంశమున పౌత్ర ప్రపౌత్ర పరంపరా సంజనితులై స్వామికి సంగీత కైంకర్యము జరుపుటకై సముత్సాహపడి విచ్చేసిన గాయక వర్యుల హృదయ తంత్రులలో మీరు దివ్యగానము దైవాఱఁజేయుఁడు! మీకందఱకు స్వాగతము!

ఈ స్వాగతోక్తులు గాలికిఁ గొట్టుకొనిపోవు కల్లబొల్లు మాటలు కాకుండుఁగాక! గాలిదుమారములు రేగుచున్న హృదయములతో అందదుకుల పందిటిలో మమ్మాహ్వానించుచున్నారా యనకుఁడు. క్షమింపుఁడు. అట్టి యపచారమింక నాచరింపము. ఇఁక దృఢముగా మిమ్ము హృదయమునఁ బ్రతిష్ఠించుకొందుము. గట్టి కట్టడము కట్టుటకు నడుము కట్టుకొందుము. అనుగ్రహింపుఁడు! ఆశీర్వదింపుఁడు!

అన్నమాచార్య సంకీర్తన గంగయు, త్యాగరాజ కృతి యమునయు,నిచ్చోట సంగమము చెందనున్నవి. ఈ రెండిటినడుమ సంగీత సరస్వతి యంతర్వాహినిగా నున్నది. ఇక నీ పుణ్యస్థలము ప్రయాగాఖ్యతోఁ ప్రఖ్యాతి గాంచఁగలదుగాక !

త్యాగరాజస్వామీ! మీయద్వైతానుభూతి మాకానందము గొల్పుచున్నది. మీరు శివ, దేవీ, రామకృష్ణ, లక్ష్మీ, సరస్వ త్యాది దేవతలను ఆయా పుణ్యస్థలముల యర్చా మూర్తులను స్తుతించుచు కృతులను రచించితిరి గాని, అన్నింటను ఈశ్వరాద్వైతానుభూతినే భగవంతుని సచ్చిదానందాత్మకతనే వ్యక్తపఱిచితిరి !

మీకృతులలో భావరాగతాళములు పరస్పరము సమేళమై యానుకూల్యముతో ఐక్యముతో ప్రసారము చెంది చెంది యాహ్లాద వినోదము లలరార్చి ముక్తాయింపు ముగింపులో మూడును చరమానందమున సమన్వితములగు తీరులు మామనసు తలఁపును, నోటి పలుకును, మేని చెయిదమును నైక్య వరిపాకమునకు దార్చి, మా జీవితములనే దివ్య సంగీతములఁగావించి మమ్ముఁగూడ సుకృతులఁగా వెలయించుఁగాక!

బండుదుండగములాడువాడు "పలుకు తేనెలతల్లి" పాటలఁ బాడఁజాలడు. కట్టెలు గొట్టువాడు వీణ మీటఁజాలడు. సంగీతము సుకుమారకళ! ఇది భక్తి జ్ఞానపరమగుచో సుకుమారాతి సుకుమారము, మధురాతి మధురము నయిన యాత్మానుభూతికి త్రోవ త్రొక్కిం

చుననుట మీ యనుభవము. శ్రుతిస్థాయితప్పని గానము నేర్పినట్టే మీరు భగవత్పరమేయయిన రచనను గూడ నేర్పితిరి. మీ గేయరచనా గాన విధానములు మానవ లోకోద్ధారకములు, దివ్య ప్రజ్ఞాస్ఫోరకములు.

మిత్రులారా! సభ్యులారా! భగవంతుని కభిముఖముగా మన జీవయాత్ర సాగించుచు నాయనతో నన్వయము చెందునట్లు చేయుట గానమునకు పరమార్థము ఈ జీవశ్రుతి స్థాయిని సదా హృదయమునఁ గుదుర్చుకొని మనము గానానందము ననుభవింతముగాక!

ఈ యర్థమునకుఁ దార్కాణగా త్యాగరాజ ప్రసక్తమగు నొక కథ మీరు వినగోరుచున్నాను.

త్యాగరాజుగారి తాతలకాలమున తెల్గు దేశమున భయంకర క్షామపీడ కల్గెనట. ఒక పల్లెటూర వీరితాతగారు భగవత్సంకీర్తనము జరుపుకొనుచు పలువురనాకట్టుకొని పూజ్యులుగా ఉండేవారట. ఆయన యాయూర నాహారపదార్థముల గొందఱిండ్ల నున్నవాని నందఱకు బంచిపెట్టించి నేటి రేషన్ విధానమున కొన్నాళ్ళు తక్కువ తిండితో ఊరివారి ప్రాణములు నిలిపెనట. ఏ యింటను చిట్టెడు గింజలుకూడ లేని దుస్థితి వచ్చెను. ఎండలు మండుచున్నవి. మరణయాతన వచ్చినది. ఈ ముసలి బాప డీశ్వరుడున్నాడు రక్షించును అని సంకీర్తనము చేయుచుండెను. ఆ యూరి కైదాఱు మైళ్ల దూరమున నీరులేని యిసుక యెడారి యేఱును, దాని కావలిగట్టున నొక గ్రామమును, నాయూరి రెడ్డి యింట జాల నిలువధాన్యము నుండుట వినవచ్చెను. వానలు లేకున్నను నా యేటి చలువకు బావులలో నీళ్లుండుటచే నాయూరఁ గొంత పంట పండెను. ఈ భక్త బ్రాహ్మణుని ననుసరించి యూరివా రయిదుగు రారెడ్డిని యాచింప బయనమైరి. ఈ బ్రాహ్మణుడును పయనమయ్యెనుగాని రక్షకుఁడు భగవంతుడనుచు బాటలోఁబాటలు సాగించెను. ఇసుక యేటిలో నడక. మట్టమధ్యాహ్నము మండుటెండ. ప్రాణాపాయ స్థితిలో నందఱునుండిరి. చింపిరిబట్టలు కాళ్లకు జుట్టుకొనికూడ నిలువను నడుగు సాగింపను జాలకుండిరి. నోళ్లు పిడుచకట్టుకొని పోవుచుండెను. ఇట్టిచో కొన్ని గజముల దూరమున, జీబుకొన్న చిగురాకుజొంపములతో నిండారిన నీడతో నొక గొప్ప వృక్షము గానవచ్చెను. భక్తబ్రాహ్మణుడు దానిని జూచి తనిసి యటు చేరబోవుదమనెను. అందొకడు మన కనులుతిరిగి మతిచెడి యట్టు చెట్టు గానవచ్చినది. నే నెఱుగుదును. ఇక్కడ చెట్టెన్నడును లేదు. చావో బ్రదుకో నేను మీదియూరికే యడుగు సాగించెదనని బండతనముతో నడువసాగెను. కడమ వారు కళవళపడసాగిరి. భక్తుడు 'నేను ముందు చేరబోయి నిజమయినచో మిమ్ము కేకవేసి పిలుతును రండని చెట్టును జేర నడచెను. చల్లనినీడచెట్టాతని కుల్లాసము గొల్పెను. కడమవారు ముగ్గురు నాయన పిలుపునఁ జేరఁజనిరి. అందొకడు 'మాయో నిజమో చల్లని నీడ దొరికినది, నోరు పిడుచకట్టుకొని పోవుచున్నది. స్వామీ! చెట్టునీడ నిప్పించినట్లు నీరుకూడ నిప్పింపుఁడు అనెను. భక్తుడు ప్రార్థించెను. అంత నాచెట్టు చిగురు జొంపములనుండి చల్లని తియ్యనీరు చెంబులతో బోసినట్లు ధారలుగా జారసాగెను. కనులు మొగము కడుగుకొని కడుపాఱ వాచాఱతో నీరుద్రావి తల యొడలు కాళ్ళు గడిగికొని హాయిహాయిమని యందఱు నానందించిరి. ఇదేమి వింతో అనిరి! ఒకడిట్లనెను. మండుటెండలలోను, పాడుగుళ్ళలోను, నీరులేని పాడునదులలోను దేవతలో పిశాచములో విహరించుచుందు రందురు. వారెన్ని వింతలయినఁ గొంతకాలము చేయగలరు. ఇదేదో అట్టివారిపని. ఏదైనా కానిండు. ఇది మాయము కాక ముందే మన మంచి జరుపుకోవలెను. అయ్యా! మీరు ప్రార్థించండి. వచ్చినది తిండిగింజలకై -ఇంట, ఊర, అందరు చస్తున్నారు. వారికి నేటికి వలసిన బియ్యము, పప్పువగైరా పదార్థాలు కావలెను" అనెను. ఫండ్లు రాలినట్లు బియ్యపు మూటలు, పప్పులు వగైరాల

మూటలు రాలెను. తనవంతుగై కొని, యూరివారిని బంపుడుససి కాళ్ళు కాలకుండుటకుఁ గూడఁ బ్రార్థింపు దని భక్తునివేడి, యాతడింటికిఁ బర్వెత్తెను.

మగ్గురున్నారు. ఒకడు: 'ఇదేదో ముసలిబ్రాహ్మణుని మంత్రమహిమ. మంత్రాలకు చింతకాయలు రాలునా యన్నమాట తలక్రిందైనది. ఉచ్ఛిష్ట గణపతి మంత్రమో అట్టిదింకేదో యాతడు జపించుచున్నాడు. అట్టి క్షుద్రదేవత లిట్టి ఫలములు కూర్పగలవు. మహామంత్రములు పరదేవతలు పరలోకమున ఫలప్రాప్తిని కలిగించునేకాని తుచ్ఛమైన యిహసుఖముల నీయవు. ఏమైనాకానీ, ఇప్పుడు చచ్చుచున్నాము గాన, కోరక తప్పదు. అయ్యా! మాయూరి కరవు తీరుదాక ఊర నందరికి కావలసిన యాహార మా యిండ్లనే వేయునట్లు మీ దేవతనో, దయ్యమునో ప్రార్థింపుడు' అనెను. భక్తుడు ప్రార్థించెను. ఆతడు మరల ననెను. 'ఏమో! యిండ్లకడ లభించియుండవచ్చును. నాకిక్కడ కడుపార మంచి పండ్లు పాలు తిండ్లు దొరకవలెను. అవితిని నేనింటికి వెళ్ళుదు' ననెను. వానికోరిక లభించెను. ఆరగించి వాడింటి కరిగెను.

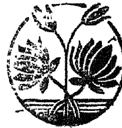
ఇద్దఱున్నారు! ఒకడు: 'మీ భక్తికి మెచ్చి కల్పవృక్షమిక్కడ వెలసినట్టున్నది. ఏమికోరవలెనో తెలియజాల కున్నాను. నాకేమి కావలెనో వానినన్నిటినీ మీరే యీ కల్పవృక్షముచే నిప్పించండి' యనెను. భక్తుడు ప్రార్థించెను. కాని చెట్టునుండి యేవియు రాలవయ్యెను. ఏల రాలకున్నవో బదులు చెప్పుమని భక్తు డావృక్షమును వేడెను. చెట్టు గజగజ వణఁక సాగెను. కొంత కిట్లు చెట్టునుండి బదులువచ్చెను. 'ఇంత దాక నేను నన్ను గోరినవారికి వలసినవస్తువులనే యియ్యగల్గుచుంటినిగాని. ప్రశ్నములకు బదులెఱుగుట పలుకుట యెఱుఁగను. మీ ప్రార్థనవల్ల నాకొఱత తెలిసికొని, నాయంతర్యామిని పరమాత్ముని వేడి నేఁడా ప్రజ్ఞనుబడసి మీకు బదులు చెప్పగల్గుచున్నాను ఇది నాకు కావలెనని యడుగ నేరనివానికి, దాని లేవడివలని యిబ్బందిని గుర్తింపని వానికి, ఏదిగాని లభింపదు. అట్టివాని కేది యిచ్చినను దానిని వాడు సరిగా ననుభవింపఁ జాలఁడు. కాన యీతని కేదీ యియ్య వీలు లేదు. తన కొఱతల నాతఁడు గుర్తించి, యర్థించుఁగాక' యనెను. అతఁడు యోచించు చుండెను. భక్తుఁడు ప్రార్థించెను. 'నీ వెవరవమ్మా! కల్పవృక్షము నీవేనా?' 'నేను కల్పవృక్షమనే, నీ ప్రార్థనలాలకించి, నాయంతర్యామి సర్వాంతర్యామిని యీశ్వరుడు కోరికలు దీర్పఁబంపెను. కోరుము' అనెను. ఆనందపరవశుఁడై 'అమ్మా! ఇక నిన్ను విడువఁజాలను. మునుముందుగా ఈపని గావింపుము. నన్ను నమ్మక మీది గ్రామమునకు దూకిన వాడేమి సంకటములో నున్నాడో వానినిటకు దెప్పింపుము.

కల్పవృక్షము మీదియూరు చేరలేక స్మృతి దప్పి దోవలో పడియున్నవానిని రాల్చెను. 'స్మృతి లేదు. వానికిఁ బ్రాణము పోయు'మని భక్తుడువేడెను. 'అయ్యా ఇది నావల్లఁగాదే'యని వణకుచు నంతర్యామి నర్థించి దానిని గొనితెచ్చి వానికిచ్చెను. పాలలో పంచదార కలసి పోయినట్లు నీవు నాలో గలసిపోయి నా రూపముననే నెలకొనుము. కల్పవృక్షము అన్ని కోరికలను దీర్చునది యన్న ప్రసిద్ధి నిలుపుకొనుమాయని భక్తుడనెను. 'ఎన్నడు నెవ్వరును గోరని గోరికలు కోరుట జరుగు చున్నదే' యని యచ్చెరువుచెంది యది యంతర్యామి నడిగి యిట్లు బదులు చెప్పెను. "నేను నీలో నైక్యమందుదును గాని నీవు ప్రపంచ ప్రాణి

కోటితో నైక్యమందవలెను. మానవతలో నేప్రాణినిగాని నీవు వేఱుపఱుపరాదు. ఏ భాగమున నీవు వ్వేరాటు పాటింతువో ఆభాగమున నే నుండవీలుండదు". సర్వ పరిపూర్ణత గోచరించి భక్తుడు ఒల్లెయని పరమానంద భరితుడై చెట్టును గౌగిలించుకొనెను. చెట్టు మాయ మయ్యెను. చెట్టు మాయమగుట చూచి చావు దప్పించు కొన్న తొల్లిటివా 'డిదియంతా మాయయని నేనన్నట్టే యయ్యె'ననెను. కడమవారు కూడ వారు తొలుత నను కొన్నట్లే యనుకొనిరి గాఁబోలును! భక్తుని తర్వాత తీరెట్టుండఁబోలునో మీరే పర్యాలోచించి నిర్ణయించు కొందురుగాక! ఈ కథనో, ఆ చెట్టునో కడుపునఁ బెట్టుకొని త్యాగరాజుగా రీపాట పాడిరి!

'తరముగాని యెండవేళా కల్ప
తరునీడ దొరికినట్లాయె యీ వేళ
నన్ను విడిచి కదలకురా, రామ!"
నిన్నెడబాసి యరనిమిష మోర్వనురా!
నన్ను విడిచి కదలకురా!'

త్యాగరాజుగారి కీర్తనలన్నీ లోతు తఱచి చూచి నచో నిట్టి యనుభవముల నాద బ్రహ్మావతారములే!

స్వామీ! అంతర్నిలయా
స్వయం వ్యక్తమై వెలయ
నాయజ్ఞానావరణమును
నలిగులి చేయు మహాత్మా!

అద్దమువలె దేహం బిది
అమలినముగ జేసికొని
నిద్దవు నీ తేజము జగ
దుద్దీప్తము చేయగదే !"

వే॥ ప్ర॥

సనత్సుజాతీయము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

అనుక్తం యదితే కించి ద్వాచా విదుర
తన్మే శుశ్రూషతో బ్రూహి విచిత్రాణీహ భాషసే
1

ఓ విదురా! నీవు విచిత్రములగు విషయములఁ జాల నెఱుంగుదువు. కావున నాకు కొన్ని చెప్పితివి. ఇంకను జెప్పఁదగిన విచిత్రము లున్నయెడల నాకుఁ దెల్పుము. నాకు వినవలయునని కోరిక గలదు. అని ధృతరాష్ట్రుఁడు విదురుని అడుగుచున్నాడు.

ఉ॥ తమ్ముఁడ! నీవెఱుంగుదువు ధర్మ విశేషము
లెన్నియేని చి
త్రమ్ముగఁ జెప్పనేర్తువు గదా! విదురా! మది
వేడ్క హెచ్చె నా
కిమ్మెయి నేవినందగిన వీవును జెప్పక యున్న
వింక ధ
ర్మమ్ములు గల్గినన్ దెలుపుమా యని కోరెడు
నాంబికేయునిన్.

శ్లో॥ ధృతరాష్ట్ర కుమారో వై యః పురాణస్స
నాతనః।
సనత్సుజాతః ప్రోవాచ మృత్యుర్నాస్తీతి
భారత!॥ 2
సతే గుహ్యాన్ ప్రకాశాంశ్చ సర్వాన్ హృదయ
సంశయాన్।
ప్రవక్ష్యతి మహారాజ! సర్వబుద్ధిమతాం
వరః॥ 3

ధృతరాష్ట్రుఁడా! చాల కాలమునుండి యున్నవాఁడును, ఎల్లప్పుడుండువాడు అయినను చిఱుప్రాయముగల వానివలె గనంబడు సనత్సుజాతుఁడు "మృత్యువనునది లేదు" అని నాకుఁ జెప్పెను. బుద్ధిమంతులలో శ్రేష్ఠుడగు ఆ మహామునియే నీకుఁ గల గూఢములగు సంశయములను సామాన్య సంశయములను చక్కగా దీర్పఁగలడు, అని విదురుడు పలికెను.

చ॥ విదురుడు గాంచి పల్కెఁ బృథివీవర!
యో ధృతరాష్ట్ర! నీమదిం
గదిరెడు సంశయమ్ములు ప్రకాశములున్
మఱి గూఢముల్ హరిం
పఁదగు సనత్సుజాతుఁడు, కుమారుఁడతఁడు
పురాణుఁడయ్యు నా
సదయుఁడె 'నాస్తి మృత్యు' వని చాటెననన్
ధృతరాష్ట్రుఁడిట్లనున్

శ్లో॥ కిం త్వం నవేద తద్భూయో యన్మే బ్రూయా
త్సనాతనః।
త్వమేవ విదుర! బ్రూహి ప్రజ్ఞాశేషోఽస్తి
చేత్తవ॥ 4

విదురా! సనత్సుజాతుఁడు నీకీవిషయమును ఉపదేశించెను గదా! ఆ మహాముని యుపదేశించిన తత్త్వమును మఱవకున్న యెడల నీవే ఆ విషయమును నాకు చెప్పుమని ధృతరాష్ట్రుఁడు విదురు నడిగెను.

గీ॥ నాకు నీవె యాసనత్సుజాతుఁడు మున్ను
దెల్పినట్టి దానిఁ దెల్పుమన్న!
విదుర! నీకు మఱపు గదురదయేనియు
నదియు నీవెఱింగినదియయేని.

శ్లో॥ శూద్రయోనా వహంజాతో నా తో న్య ద్వక్తు
ముత్సహే।
కుమారస్యతు యా బుద్ధి ర్వేద తాం శాశ్వతీ
మహమ్॥ 5

ధృతరాష్ట్రుఁడా! సనత్కుమారుఁడుపదేశించిన జ్ఞానము నేను ఎఱుంగుదును. మఱువలేదు. ఐనను నేను శూద్రజాతియందు పుట్టి యున్నాను. కావున నీకు ఆరహస్యార్థము నుపదేశించు అధికారము నాకు లేదు అని విదురుఁడు చెప్పెను.

గీ॥ విదురుఁ డను నిట్లు నేనెఱుంగుదు సనత్కు
మారువలని తత్త్వజ్ఞాన సారమెల్ల
అయిననేమి నాకది తెల్పనయితి గాదు
శూద్రకులమున నేజనించుటను జేసి.

శ్లో॥ బ్రాహ్మీం హి యోని మాపన్న స్సుగుహ్య
మపి యో వదేత్
నతేన గర్హ్యో దేవానాం తస్మాదేతద్బ్రవీమితే॥
6

బ్రాహ్మణుఁడెట్టిరహస్య విషయము నుపదేశించినను దేవతలు వాని యందు నిందను మోపరు. శూద్రుఁడు రహస్య విషయములను ఇతరుల కుపదేశించునేని వానిని నిందింతురు. కావున నీకు నేనా రహస్య విషయమును ఉపదేశింపఁజాలనని చెప్పితిని అని విదురుఁడు చెప్పెను.

గీ॥ బ్రాహ్మణుండైనచో నెట్టి వరమ గూఢ
తత్త్వమును నన్యులకు దెల్పదక్షుఁ డగును
దేవతలచేత నతఁడు నిందితుఁడు గాఁడు
దాన, నద్దాననే జెప్పదగను జూవె॥

శ్లో॥ బ్రవీహి విదుర! త్వం మే పురాణం తం సనాత
నమ్।
కథ మేతేన దేహేన స్యాదిహైవసమాగమః॥ 7

విదురుఁడా! రహస్య విషయముల నుపదేశించు సామర్థ్యముఁగల సనత్కుమారుఁడు నాకీజన్మమునందు ఇచ్చటనే ఆ విషయముల నుపదేశించునటుల నీవు వారితో చెప్పుమని ధృతరాష్ట్రుఁడనెను.

క॥ అనఁగా ధృతరాష్ట్రుండి
ట్లను, నాకిమ్మేనితోడ ననుఁగునే క
న్గొన నా సనత్కుమారున్
ఘను నా సంశయము లెల్లఁ గడముట్టుటకున్?

శ్లో॥ చింతయామాస విదర స్తమృషిం శంసిత
వ్రతమ్।
స చ తచ్చింతితం జ్ఞాత్వా దర్శయామాస
భారత!॥
స హైనం ప్రతి జగ్రాహ విధి దృష్టేన కర్మణా।
సుఖోపవిష్టం విశ్రాంత మథైనం విదురోఽ
బ్రవీత్॥
భగవన్ సంశయః కశ్చిద్ధృత రాష్ట్రస్య మానసః।
యో న శక్యోమయా వక్తుం త్వమస్మై వక్తు
మర్హసి॥ 10

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రుని వచనమాలకించి సనత్కుమారర్షిని మనస్సునందు తలంచెను. ఆ సనత్కుమారర్షి విదురుని తలంపును తపో మహిమచేత నెఱింగి వెంటనె అచ్చట ప్రత్యక్షమాయెనని వైశంపాయనుఁడు జనమేజయునితో చెప్పెను(8). ప్రత్యక్షమైన సనత్కుమారర్షికి ధృతరాష్ట్రుఁడు మధుపర్క-పూజాదికము సమర్పించి సత్కరించి కూర్చుండ బెట్టెను. ఆ మహర్షి సుఖముగా గూర్చుండి విశ్రమించిన తరువాత విదురుఁడు ఈవిధముగ నా మహర్షితోఁ బలికెను (9). 'ఓ మహర్షి వర్యా! ధృతరాష్ట్రుని మనస్సునందొక సందేహము గలదు. ఆ సందేహమును నేను తీర్పఁజాలను, ఆ సందేహము వీడునట్లు మీ రుపదేశింపుఁడు' అని విదురుఁడు మహర్షితో పలికెను(0).

సీ॥ అంత నవ్విదురుండు చింతించె శంసిత
వ్రతుఁడౌ సనత్కుమారకు మహర్షి
నమ్మహర్షియు దాని నారసి వారికి
నాత్మరూపంబు ప్రత్యక్షపఱిచె

వారు సమ్మహనీయు నారాధనము చేసి
రక్షణ పాద్యాది సమర్హణముల
విశ్రమించి సుఖోపవిష్టుఁడైన మహర్షి
విభుఁ గెలుగవ మోడ్చి విదురుఁడడిగె
ఆర్య! యువధారు మా యన్న కాంబికేయు
నకును మానస సంశయంబొకటి గలదు
తీర్పఁగా రాదది నాకు దేవ! మీకుఁ
దెలుపుకొను నాతఁడది చక్కఁదీర్పుఁడయ్య

శ్లో॥ యం శ్రుత్వాఽయం మనుష్యేంద్రః సర్వదుః
ఖాతిగో భవేత్।
లాభా లాభౌ ప్రియద్వేష్యౌ యథైనం నజ
రాంతకౌ॥ 11
విషహిత మదోన్మాదౌ క్షుత్పిపాసే భయాభయే।
అరతించైవ తంద్రీంచ కామ క్రోధౌ క్షయో
దయౌ॥ 12

ఈ ధృతరాష్ట్రుఁడు దేనిని వినిన సకల దుఃఖము లను పోగొట్టుకొని లాభా లాభములు మున్నగువాని వలన ఇంచు కంతయేని చలింపక ఎట్లుండునో అట్టి యుపదేశమును చేయుఁడని విదురుఁడు సనత్కుమారు నితోఁ జెప్పెను.

ద్విపద:-జరయును మరణంబు సౌఖ్యంబు గష్ట
మరతి తంద్రియు మఱి యాఁకలి దప్పి
కామంబు క్రోధంబు క్షయ ముదయంబు
ప్రేమంబు ద్వేషంబు భీతి యభీతి
యను దుఃఖముల దాటి యానందపదము
కనుఁగొత మది విని క్ష్మాతలేశ్వరుఁడు

శ్లో॥ తతో రాజా ధృతరాష్ట్రో మనీషీ
సంపూజ్య వాక్యం విదురేరితం తత్।
సనత్సుజాతం రహితే మహాత్మా
పప్రచ్ఛ బుద్ధిం పరమాం బుభూషన్॥ 13

ధృతరాష్ట్రుఁడు విదురుఁడు చెప్పినమాట ప్రామాణికమై యుండుటచేత, అంగీకరించినవాఁడై జ్ఞానవిషయమగు రహస్యము నెఱుఁగుటకుఁగాను సనత్కుమారర్షిని పామరులు లేని సభయందు ప్రశ్న మొనర్చెను.

ఉ॥ అంత మనీషి భూమివిభుఁ డా ధృతరాష్ట్రుఁడు
తన్గుతించి యు
త్యంతపుఁ బేర్మితో విదురుఁ డాడినపల్కులు
గౌరవించి యే
కాంతము సంఘటించి పరమార్థపు బోధము
నుగ్రహింపుఁడం
చెంతయు వేడ్క వేడుకొనియెన్ దల
యొగ్గి సనత్సుజాతునిన్

శ్లో॥ సనత్సుజాత యదిదం శృణోమి
న మృత్యురస్తీతి తవోపదేశమ్।
దేవాసురా హ్యాచరన్ బ్రహ్మచర్య
మమృత్యవే తత్కతరన్ను సత్యమ్॥ 14

మృత్యువు లేదని నీవు శిష్యులకుపదేశించితివని విదురుఁడు నాతో చెప్పి యున్నవాఁడు. మృత్యువును తాము పొందకుండ నుండవలయునని దేవాసురులు బ్రహ్మచర్య మాచరించిరని ఉపనిషత్తులందుఁగనంబడు చున్నదే, ఈ రెండు పక్షములలో ఏయ్యది సత్యము? అని ధృతరాష్ట్రుఁడు సనత్కుమారుని ప్రశ్నించెను.

ఉ॥ మృత్యు ర్నాస్తియటంచుఁ బల్కుదురటే మీ
మీర లేవింటినో
యత్యగ్రేసర! బ్రహ్మ చర్యనియమంబా
నాఁడు దేవాసురుల్
మృత్యుధ్వంసముకై యొనర్చిర టదేమీ?
రెండు పక్షంబులన్
సత్యం బెయ్యది నాకుఁ దెల్పఁగదరే సర్వజ్ఞ!
ప్రార్థించెదన్.

శ్లో॥ అమృత్యుః కర్మణా కేచిన్మృత్యుర్నాస్తీతి చాపరే।
శృణు మే బ్రువతో రాజన్! యథైత న్మా విశంకిథాః॥ 15

కర్మలనాచరించుటచేత మృత్యువుండదని కొందఱందురు. మృత్యువసలుండనే లేదని కొందరు చెప్పెదరు. ఈ రెండు పక్షములు పరస్పరము విరోధములుగ నున్నను విరోధము లేదని నేను చెప్పుచున్నాఁడను. సంశయము వలదు. అని సనత్సుజాతుఁడు వచించెను.

చ॥ వలుకు సనత్సుజాతుఁడు నృపాలకసత్తమ! శ్రౌతకర్మముల్
సలిపినచో నమృత్యువు సుసాధ్యమటందురు గొంద ఱిం క న
న్యులు మృతి లేనే లేద యనియున్ వచియింతురు గొంద ఱిందుకే
దెలిపెద సామరస్యమును దిన్నగనీవది యాలకింపుమా!

శ్లో॥ ఉభే సత్యే క్షత్రియాద్యప్రవృత్తే
మోహో మృత్యు స్సమ్మతో యం కవీనామ్।
ప్రమాదం వై మృత్యు మహం బ్రవీమి
తథా ప్రమాద మమృతత్వం బ్రవీమి॥ 16

ధృతరాష్ట్ర! మృత్యువున్నదనియు లేదనియు రెండును సత్యములే. ఇదియే మృత్యువని కొందఱు పలికెదరుఁ తానెవ్వఁడో ఎఱుంగక పోవుటయే మృత్యువు. అదియే జనన మరణాది రూపానర్థములకు కారణము. తానే బ్రహ్మమయి యుండుట అప్రమాదము. ఇదియే మోక్షము. ఇది కర్మమువలన సంపాదింపబడదగిన ఫలముకాదు. కర్మతో కూడిన జ్ఞానమువలన సంపాదింపఁబడఁదగినదియు కాదు. కేవల జ్ఞానమువలననే కలుగవలయునని భాష్యమున గలదు.

ఉ॥ సత్యములారెండియు నెసంగెడి వాటను రెండు పక్షముల్
మృత్యు వనాత్మ నాత్మయని యెంచుటయే, యదె మోహమంచిటుల్
మర్త్యకుల్ వచింతురు ప్రమాదమె, బ్రహ్మపదచ్యుతత్వమే
మృత్యువటందునే నిఁక నమృత్యువంటదును బ్రహ్మ భావమున్

శ్లో॥ ప్రమాదాద్వై హ్యసురాః పరాభవ
న్న ప్రమాదా ద్బ్రహ్మ భూతాస్సురాశ్చ।
నవై మృత్యు ర్వ్యాఘ్ర ఇవాత్తి జంతూన్
నహ్యస్యరూప ముపలభ్యతే హి॥ 17

ప్రమాదమనగా దేహాదికమును ఆత్మయని తలంచుట. అట్టి భ్రాంతివలన విరోచనుఁడు మున్నగు అసురులు చెడిపోయిరి. అప్రమాదమనగా తాను స్వాభావికముగ సచ్చిదానందాద్వితీయ-బ్రహ్మముగా నుండుట. ఇంద్రాదులు ఇట్టి తలంపుతో నుండుటచేత వారు బ్రహ్మత్వమును పొందిరి. అసురులనగా ఇంద్రియములందే క్రీడించు పామరులనియు, సురలనగా నిశ్చలుఁడగు పరబ్రహ్మమునందు ఆసక్తి గలవారనియు తాత్పర్యమును బోధించునట్టి 'ఆత్మన్యే... సురాతాముః' అను శ్లోకమొక్కటి భాష్యమునందుదాహరింపఁబడినది.

చ॥ హతి గనియెన్ విరోచనముఖాసుర వర్గము బ్రహ్మభావవి
చ్యుతిని నవాత్మ నాత్మయని చూచుటచే, నిఁక నాత్మభావసం
గతిమెయి స్వస్వరూపమును గాంచుటచే సురవర్గ మందె శా

శ్వతమగు బ్రహ్మభావము నిజంబిది నీమది
గుర్తెఱుంగుమా.

గీ॥ వ్యాఘ్ర మట్లు మృత్యువరుదెంచి ప్రాణుల
మీఁద వ్రాలలేదు మ్రింగలేదు
రూపు దానికెఁదు చూపట్ట దట్టిది
యుండెనేని రూపముండవలదె?

శ్లో॥ యమంత్వేకే మృత్యుమతోన్య మాహు
రాత్మావాస మమృతం బ్రహ్మ చర్యమ్।
పితృలోకే రాజ్య మనుశాస్తి దేవః
శివః శివానా మశివోఽశివానామ్॥ 18

అజ్ఞానులుప్రమాదముగాక యముఁడను దైవమే మృత్యువనియు, ఆ దేవతయే పితృలోకమునకు రాజనియు, ఆ దేవత మంచిపని చేసినవారలకు సుఖమును, చెడుపని సలిపిన వారలకు దుఃఖమును గలుగఁ జేయుననియు జెప్పుచున్నారు. నిజము విచారించి చూడగాఁ అందరిహృదయములందుండు పరమాత్మయే యముఁడు.

ఉ॥ కొందఱు దుర్వివేకు లనుకొందురు మృత్యు
వనన్ యముండటం
చిందులకుం బ్రమాణమది యింతయు లేద
మృతుండు నాత్మని
ష్పందుఁడు బ్రహ్మచర్యుఁడు శుభంబ
శుభంబు శుభాశుభాత్మకుల్
వొందఁగజేయు వేల్పు పితృలోకమునందతఁ
డేలు రాజ్యమున్

శ్లో॥ అస్యాదేశాన్నిస్సరతే నరాణాం
క్రోధః ప్రమాదో లోభ రూపశ్చ మృత్యుః।
అహం గతేనైవ చరన్ విమార్గాన్
నచాత్మనో యోగముపైతి కశ్చిత్॥ 19

అస్యమనగా అహంకారము. ఈ యహంకారమే కామమనంబడును. ఈ కామమునకు అడ్డుకలిగిన యెడల క్రౌర్యమేర్పడును. ఇందువలన మోహము (అనగా అజ్ఞానము) కలుగును, (అనఁగా శరీరమే తాననుకొనుట) ఇట్టి తప్పుత్రోవలను క్రమ క్రమముగ పొందినవాఁడు పరమాత్మను పొందఁ జాలఁడు.

శా॥ మైకొంచున్ వెతబెంచు మృత్యువది కామ
క్రోధలోభప్రమా
దాకారంబులఁ గాంచి మర్త్యునకు మిథ్యాహం
క్రియావేశమున్
బైకోఁ జేయుచు ద్రిప్పులన్ దప్పునడ బల్మాట
లేలా! నరుం
డేకాలంబునకుం గుదుర్కొనఁగలేఁ డిట్లాత్మ
యోగంబునన్.

శ్లో తేమోహితా స్తద్వశే వర్తమానా
ఇతః ప్రేతా స్తత్ర పునః పతంతి।
తత స్తాం దేవా అనువిప్లవంతే
హ్యతో మృత్యు ర్మరణాఖ్యా ముపైతి॥ 20

అహంకారాది రూపమగు ఈ యజ్ఞానము చేత దేహమే యాత్మ యనుభ్రమను పొంది ప్రమాదమను మృత్యువునకు అధీనులయి ఈ లోకమునుండి(ధూమాదిమార్గమున (స్వర్గనరకాదులకు) పోయి ఆయాలోకములలో ఉండవలసిన కాలముండి మరలజన్మమునకై ఈ లోకము జేరెదరు. అపుడు ఇంద్రియములు వారికి కలుగును. మరల పూర్వోక్తరీతిగా చరించుచుందురు ఇట్లు జనన మరణ పరంపరంలోఁబడి ముక్తిని చెందకుందురు.

సీ॥ ఇట్లు ప్రమాదమన్ మృత్యువునకు వశు
లగుచు మానవులు దేహాద్య నాత్మ
యంబాత్మభావనఁజెంది యజ్ఞానమో
హాంధత్వముననె యిహమ్ము వీడి

కదలి ధూమాది మార్గమ్మున నాత్మక
ర్మానుగుణమ్ములౌ నన్యలోక
ములకేగి యందుండ వలసినన్నాళ్ళుండి
మరల మర్త్యమున కామార్గముననె
దొరలి వచ్చి యింద్రియములు తోడుపడఁగ
నిహము నందుండి పరమున కేగుచుండి
రిట్టి చెట్ట ఘటించుట బట్టి కాదె
మరణమని పేరు గలిగెఁ బ్రమాదమునకు.

శ్లో॥ కర్మోదయే కర్మ ఫలానురాగా
స్తే తత్రానుయాంతి న తరంతి మృత్యుమ్।
సదర్థయోగానవగమా త్సమంతా
త్ప్రవర్తతే భోగయోగేన దేహీ॥ 21

ఫలములను కోరి కర్మలను చేయువారలు ఆ ఫలముల ననుభవించుటకొరకు ఇహపరలోకములలోఁ దిరుగుచు జనన మరణములను పొందుచు మృత్యువును దాఁటజాఁలరు. అనఁగా సంసారమునందే పరివర్తనను పొందుచుందురు. ఇందులకు కారణము పరమాత్మను చేరు విధము నెఱుంగకపోవుటయే. భోగసాధనములగు కర్మల నాచరించుచుందురు కావున సంసారమున పడియుందురు.

ఉ॥ కర్మములాచరింపఁ గడఁగన్ ఫలముల్
అభియించు, నంత ద
త్కర్మ ఫలేచ్ఛ హెచ్చునటు కర్మములం
దగనుబ్బి, మృత్యువున్
దార్మతి దాఁటలేరిటు సదర్థ మెఱుంగక
భోగలబ్ధులన్
బేర్మి వహించి సంసృతిఁదపించుచు నుండుదు
రెందుఁ గర్మఠుల్.

శ్లో॥ అభిధ్యావై ప్రథమం హంతి చైనం
కామక్రోధా వనుగృహ్యాశు పశ్చాత్।
ఏతే బాలాన్ మృత్యవే ప్రాపయంతి
ధీరాస్తు ధైర్యేణ తరంతి మృత్యుమ్॥ 22

ప్రథమమున విషయాభిలాష కలిగెనేని స్వరూప నాశనము సంభవించును. పిదప కామము కలిగి విషయములందభిలాష కలిగి చెడఁగొట్టును. తరువాత క్రోధము మరింత నాశన మొనర్చును. ఇవియే మూఢులను మృత్యువునకుఁ జేర్చుచుండును. ధైర్యవంతులు తమ ధైర్యముచేత విషయములకు లోఁబడక మృత్యువు నతిక్రమించి పరమాత్మను పొందెదరు.

సీ॥ విషయంబులందిట్లు వేడుక గాంచిన
యలవాని యింద్రియంబులును బోయి
విషయంబులందే ప్రవేశంబుఁ జెందుచు
నుండు మోహపు సుడిగుండ మదియు
స్వాత్మభూతునిఁ బరమాత్మఁ గన్గొనఁజాల
నట్టివాఁడిట్టుగాఁ గొట్టుకాడు
తన కవిద్యా కల్పితములైన శబ్దాది
విషయంబు లందు నావేశ మంత

కంత కెక్కువగా నెంత కంతులేని
సంసరణ వారిరాశి రిరంస హింస
గొల్పుచుండ గుర్తించుచు కూడ వీడు
కోలు గనఁడెన్నఁటికి వీఁడు కోలుకొనఁడు.

శ్లో॥ యోఽభిధ్యాయన్నుత్పతిష్ణూన్నిహన్యా
దనాదరేణా ప్రతి బుధ్యమానః।
నైనం మృత్యుర్మృత్యురివాత్తి భూత్వా
హ్యేవం విద్వాన్ యోవినిహంతి కామాన్॥ 23

విషయము లనిత్యములనియు, అపరిశుద్ధములనియు దుఃఖయుతములనియు తలంచి విషయముల నాదరింపక ఎవఁడు పరిత్యజించునో వాఁడు కామమును తిరస్కరించినవాడు కావున మృత్యువునకు మృత్యుతుల్యుఁడగుచున్నాఁడు. అనగా వానిని మృత్యువేమియు జేయఁజాలదు,

ఉ॥ ఎత్తిలి పైకి బ్రెకి విషయేచ్ఛలు వచ్చుచు
నున్నఁగూడఁ దాఁ
జిత్తము గొల్ప కాదరముఁ జెందకెవండు
వివేక రూఢుఁడై
తుత్తునియల్గ వానిఁ జెడఁద్రొక్కుచు
నుండు నొ యమ్మహాత్మునిన్
మిత్తి గ్రసింపఁ జాలదిఁక మిత్తికి నాతఁడె
మిత్తియయ్యెడున్.

శ్లో॥ కామానుసారీ పురుషః కామానను వినశ్యతి
కామాన్ వ్యుదస్య ధునుతే యత్కించి త్పురు
షోరజః॥ 24

కామములయం దాసక్తి గలవాఁడు, కొలది కాలము లోనే కామములు నశించుచుండువున తానును నశించును. ఆ కామముల యందలి దోషముల నెఱింగి వానిని విడిచి యుండువాఁడు జన్మాంతరములందు చేసి యున్న కర్మలను పోఁగొట్టుకొని నిష్కల్మషుఁడై యుండును.

క॥ కామముల ననుసరించెడు
నా మనుజుఁడు వానితోన యడఁగారుఁ జుమీ
కామముల నడఁచు మనుజుం
డే మాత్రమొ రజము మిగిలెనే నూడ్చు
కొనున్.

శ్లో॥ దేహోఽప్రకాశో భూతానాం నరకోఽయం
ప్రదృశ్యతే।
గృధ్నంత ఏవ ధావంతి గచ్ఛంతః శ్వభ్రము
న్ముఖాః॥ 25

ఈ దేహము మల మూత్ర రక్త శ్లేష్మాది మయము కావున కేవలనరక తుల్యమయినది. ఇట్టి నరక రూప మగు స్త్రీ దేహమును అపేక్షించి పలువిధములగు పాట్లు పడుచున్నారు. అయ్యది గ్రుడ్డివాఁడు నూతియం దురుకుటకు పోవునటులనున్నది.

గీ॥ ఎదుర గోయి యుండుటెఱుఁగక యంధులు
కాని త్రోవ నడచు కరణి గాదె
కానరాని నారకంబని యెఱుగక
యజ్ఞు లంగనాంగ మాశపడుట.

[సంస్కృత భారతమునందలి సనత్సుజాతపర్వమును గురుదేవులు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఆంధ్రీకరింప తలంపుగొనిరి. మాస్టర్ యోగమునకు నిందలి వస్తుసంవిధానమునకును గల సంబంధమే శ్రీవారి కీ రచనలో ప్రేరణ కల్గించియుండు ననవచ్చును. కాని ఈ అనువాదము అసంపూర్ణముగనే మిగిలి పోయినది. ఉన్నంతవఱకు శ్రీవారి యీ అముద్రిత రచన నుద్ధరించి, సంగ్రహ వివరణములతో కూడిన మూలపాఠముతో జతగూర్చి యిందు ప్రకటించినాము.
సం.]

చాటుపద్య - మణిమంజరి

[చాటుపద్యాల సేకరణ ఒక తపస్సుగా వాటి ప్రకటన ఒక ఉద్యమంగా సాగిన గురుదేవుల కృషి మూలంగా ఒకనాడు తెలుగుదేశాన సాహిత్యాభిరుచి ముమ్మరమై తెలుగువారిలో పఠనాభిలాష పెచ్చుపెరిగింది. నేటికీ శాస్త్రిగారి 'చాటుపద్యమణిమంజరి' సంకలనాలకి సర్వాంధ్ర దేశంలోనూ వ్యాప్తి అధికం.

తాళపత్రసముపార్జనకై దేశాటనం చేసిన సందర్భాలలోనూ ఇతర సమయాల్లోనూ వాటి సేకరణమీద గల మమకారంతో వ్యయప్రయాసల కోర్చి, కన్నవారి నడిగి, విన్నవాటిని వ్రాసుకొని, నోటుచేసుకొని, చెమరు మదురుగాపడిఉన్న వాటి నుద్ధరించి, సేకరించి, వ్యాకరించి, సందర్భ శుద్ధి నెఱిగి సంస్కరించి, శ్రీవారు చాటుపద్య మణిమంజరిని సంధానించారు. ఆ సంకలనంలోనివే మరికొన్ని చాటువులను మా యీ మణిమంజరిలో వరుసగా ప్రకటించగలము సం.]

నరసారావుపేట నుండి నీలం గోవిందరాజులు ప్రభాకరశాస్త్రిగారి కోరికమేరకు సేకరించి పంపిన చాటుపద్యములు. తేదీలేదుగాని కాగితం వెనుక 25-11-1930 అని వ్రాసి ఉన్నది. పద్యములను శాస్త్రిగారే సంస్కరించి ఉంచారు.

లేఖ :

ప్రియ స్నేహితులు ప్రభాకరశాస్త్రిగార్కి-

వంగోలునుండి ఇచ్చటకి బదలాయించినారు. నవంబరు నెల వచ్చినాను. ఒంటరిగా ఉన్నాను-పిల్లలందరు నెల్లూరిలో చదువు కొంటున్నారు....

చాటులందు ఉత్సాహము పోలేదు. వెనుక కొన్ని పంపుచున్నాను. యుక్తమైన యెడల మీరు వాటిని పునర్ముద్రణమున చేర్చుకోవచ్చును (సరిచూచి). చాలా కాలమైనది మిమ్ముల చూచి. బహుశా త్వరలో నేనే చెన్నపట్నములో చూడగలనని కోరిక.

ఇట్లు స్నేహితుడు.

నీలం గోవిందరాజులు.

ఉ॥ వాయు వశంబునన్ గృహము వంగెను
తాడిబడెం బొలంబులో
మాయదిగాని వేఱొకటి మాయది గాదది
దేవరంచునీ
రాయడు తాను తెచ్చుకొని రాయిడి బెట్టుట
దెట్టి కృత్యమో
మాయది దేశిరాజు వరమంగవతీశ్వర
మంత్రి సత్తమా!

ఉ॥ కంచనపల్లి కృష్ణయకు గల్గిన వైష్ణవసిద్ధి
స్వాములన్
వంచన జేసి తాను ప్రతివందన వాంఛ
దలంచు మాత్రమే
వంచనఖ ప్రబుద్ధ నఘపాళికి నక్కల చిక్కు
లెంతయా
కాంచన శైల చాప శశిఖండ కలాప శివా
శివాధవా!

కం॥ భేతాళ వంశ జాతుఁడు
భూతదయోపేతుఁ డర్థి భూసురవరజీ
మూతుం డరిచయ జంఝూ
వాతుండీ పాపిరాజువప్యుండు హరీ!

గీ॥ కాటు దోమల కెల్ల నుచ్చాటనంబు
మహిషములు పాలు పితుకంగ మంత్రసిద్ధి
సైరభ పురంధ్రికిని వీచు చామరంబు
చెలగు నిరుదండ పచ్చి కసింద మండ.

క॥ మును వగ్రహార గృహములఁ
గినుకం జిచ్చిడిన కోటగిరి సుబ్బన్నే
సనదుల కట్టలు గాల్పగ
పనివడి పెను మచ్చు లచ్చిపతియై పుట్టెన్.

చ॥ వరకవి యైననేమి మఱి వైష్ణవ సత్తముఁడైన నేమి భూ
వరసుతుఁడైననేమి తగవా మరుభామున వృద్ధగుండిలో

కం॥ తప్పెను మూడిన దనుటకు
నిప్పటికి శిఖండి పార్థు లెదురమరే వ
ల్లెప్పేటేరు నగరునకు
మొప్పము పొర్లదున కారుమూరగు విలుగన్

గీ॥ బంధుకరవది వద్దిది వార్ధివేంద్ర
జయము సేకూరు పాడు చేజర్ల యనఁగ
ఎల్ల జనములు రవరవం గొల్లుమనఁగ
పాప దళరాజు వల్లెత్తి వలుకఁడయ్యె.

గీ॥ బంధుకరవది వద్దది వార్ధివేంద్ర
యనిన మానక కొప్పోలు నఁట నీడ్చె
ఎల్ల జనములు రవరవం గొల్లు మనఁగ
పావ దళరాజు వల్లెత్తి పలుకఁ డయ్యె.

గురుదేవులు
శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

పరిశోధకబ్రహ్మ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

మసన చెన్నప్ప

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారికి తెలుగు వాఙ్మయ పరిశోధనారంగమున విశిష్టమైన స్థానమున్నది. చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారికి శిష్యులగుట వీరిప్రతిభకు వన్నె చేకూరినది. చెన్నపట్టణమునను, తిరుపతిలోను ప్రాచ్య పరిశోధనా మండలులందు వీరెంతో కాలము పనిచేసిరి. వెలుగు నోచుకోని ఎన్నో అమూల్యములైన గ్రంథరత్నములు వీరి నిరంతర పరిశోధనా ఫలితముగ ప్రకాశము పొందినవి. వేల సంఖ్యలోనున్న తాళ్ళపాక అన్నమయ్య సంకీర్తనలు రాగిరేకుల నుండి పుస్తక రూపమును సంతరించుకొనుట కెనలేని కృషి చేసిరి. అన్నమాచార్యుల సాహిత్య సంపదను తెలుగు వారికి దక్కించిన గౌరవము ప్రభాకరశాస్త్రిగారికి లభించినది.

చారిత్రక అవగాహన, నిష్పక్షపాతవైఖరి, స్వతంత్రతతో పాటు ప్రామాణికత వీరి విమర్శనా రంగమును పరిపుష్టము చేసినవి. ప్రభాకరశాస్త్రిగారెంతటి విమర్శకులో అంతటి కవులుకూడ. కాని వారు పరిశోధనారంగమునందే హిమవన్నగ సదృశకీర్తి వహించినారు.

వీరెన్నో కృతులు వెలయించినారు. కడుపుతీపి, కపోతకథ, మూన్నాళ్ళ ముచ్చట, మత్తవిలాసము, ప్రతిమా నాటకము, శృంగార శ్రీనాథము, కనకాభిషేకము, శైలర్సుగ్రంథము (తంజావూరు వృత్తాంతము) మున్నగు రచనలు వీరి సృజనాత్మక శక్తికిగీటురాళ్ళు.

అనేకములైన వ్యాసములను రచించి ప్రచురించుటయే కాక కావ్యములను చక్కగా పరిష్కరించి వాటికి పీఠికలు వెలయించినారు ప్రభాకరశాస్త్రిగారు.

వీరి వ్యాస సంపుటములు సారస్వత సౌరభములను గుబాళించు పూదోటలు. "సింహావలోకనము" ఒక గొప్ప వ్యాస సంకలనము. ఇందు హరవిలాస మనుచరిత్రలపై రచింపబడిన వ్యాసములతోపాటు రెడ్డి రాజుల ఆంధ్ర భాషాసేవ, తెలుగు దేసితనము, అన్నమయ్య, తాళ్ళపాక కవుల వచన రచన మున్నగు విషయములపై వ్రాయబడిన వ్యాసములున్నవి. పురాణ ప్రబంధ యుగములందలి కవితా విశేషములపై వ్రాయబడిన వ్యాసములు "తెలుగు మెఱుగులు" అను పేరుతో ప్రకాశము పొందినవి. ప్రాచీనాంధ్ర వచన కావ్యములు, మధుర కవితలు, దక్షిణదేశాంధ్ర వాఙ్మయము, శివ కవులు, త్యాగరాజు మున్నగు వ్యాసాలు "మీగడ తఱకలు" అను పేరుతో 1951లో ముద్రింపబడినవి. తెలుగు మెఱుగులు, ఆంధ్రలిపి సంస్కారము. దేశి సాహితి సొంపు మున్నగు వ్యాసములు వీరి పరిశీలనా దక్షతను వేనోళ్ళ చాటు చున్నవి.

ప్రభాకరశాస్త్రిగారు విశేషముగా విహరించిన సారస్వత క్షేత్రము దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయము. దానిలోని లోగుట్టులను, లోతుపాతులను, వెలుగు నీడలను సహజ మనోహర శైలిలో చిత్రీకరించిన వ్యాసము "దక్షిణ దేశీయాంధ్ర వాఙ్మయము"

స్పష్టమైన విషయప్రతిపాదనము విశేషాంశములను వెలుగు లోనికి తేగలుగు ప్రమాణబుద్ధి వీరి మవి ర్శకు ప్రత్యేకతను కూర్చినవి.

చాటుపద్య మణిమంజరిని సంతరించినారు. క్రీడాభిరామము, బసవపురాణము (రంగనాథ రామాయణము) లకు వీరు సంతరించిన పీఠికలు వీరి సద్విమర్శనా పటిమకు రత్నపేటికలు.

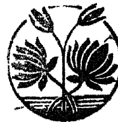
కొందఱు తెలుగు కవులపై కొందఱు విమర్శకులకు ప్రత్యేకమైన అభిమానముండుటను చూతుము. వేమన మీద రాళ్ళపల్లి వారికున్నట్లే వేటూరివారికి శ్రీనాథునిపై మక్కువ ఎక్కువ. అట్లే దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయముపై సద్విమర్శ వెలయించిరి.

కావ్యము వెలసిననాటి చారిత్రక సాంఘిక మత పరిస్థితులను దృష్టిలో పెట్టుకొని ఆ గ్రంథము రచింపబడుటకుగల హేతువునన్వేషించుట, కవి ఆత్మీయతను దర్శించుట, కవి కవిత్వ తత్వమును, ఆతడు వర్ణించిన అలంకార సిద్ధాంతములను నిరూపించుట, పూర్వకావ్యముల మరియు ననంతరకావ్యముల ప్రభావమును సమీక్షించుట- అను విషయములను దృష్టిలో పెట్టుకొని సాహిత్య ప్రక్రియలను విమర్శించిన వారిలో వేటూరి వారొకరు.

గ్రంథపరిష్కారమును శాస్త్రబద్ధముగా నిర్వహించి, విమర్శకు ప్రమాణములైన విజ్ఞాన పేటికలుగా కావ్యములకు పీఠికలు సంతరించినవారు శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిగారు.

సంగ్రహముగా సరళమైన శైలిలో సరసముగా నొక యంశమును గూర్చి చెప్పునది వ్యాస మనుకొనవచ్చును. వాస్యకర్త ఉక్తివైచిత్రి దానిని రక్తి కట్టించును. ప్రభాకరశాస్త్రిగారి వ్యాసములు ఒడుదుడుకులు లేని గమనమునకు, చిక్కని చక్కని శైలికిని పెట్టని కోటలు. వారిశైలి వ్యాసమునకు సొంపు కూర్చుటేకాక పాఠకులు చదువువేళ కర్ణములకింపు కూర్చును. 1850లో కందుకూరికలములో పుట్టినవ్యాసము వేటూరి వారి కై సేతకారణముగా తేటదనమును, సూటిదనమును సంతరించుకొన్నది.

ఈ విధముగ స్వీయరచనలు. పీఠికలు, వ్యాసములు, అనువాదములు, సంపాదకీయములు ఒకటేమిటి వేటూరివారు పట్టినదెల్ల పైడియైనది. అందుకే ఆయన "పరిశోధకబ్రహ్మ"యని కీర్తింపబడుచున్నారు.

వార్తలు - విశేషాలు

పుదుచ్చేరి ఆంధ్ర మహసభవారు 16-12-1980 నాడు సా॥ 6-00 గంటలకు స్థానిక వరదరాజ పెరుమాళ్ కోవెల ప్రాంగణంలో "అన్నమాచార్య సంకీర్తన కార్యక్రమం" ఏర్పాటుచేశారు. శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి పర్యవేక్షణలో నిర్వహించబడే అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టువారి సహకారంతో ఈ సంగీత కార్యక్రమం విజయవంతంగా జరిగింది. కుమారి శోభారాజు, శ్రీ బాలకృష్ణ ప్రసాద్ బృందంవారు అన్నమాచార్యులవారి భక్తిమయ సంకీర్తనలను మధురాతిమధురంగా ఆలపించి శ్రోతలను తన్మయుల గావించారు. నాటి సభకు పుర ప్రముఖులు పలువురువచ్చిరి. ఆ సందర్భంలోనే తాళ్ళపాకవారి సాహిత్యమును వెలుగునకు తెచ్చిన స్వర్గీయ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సేవ నుగ్గడిస్తూ స్థానిక ప్రముఖులు శ్రీ రావి రామమూర్తిగారు శ్రీప్రభాకరశాస్త్రిగారి తైలవర్ణ చిత్రాన్ని అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టువారికి బహూకరించారు.

ఛాయాచిత్రంలో ఉన్నవారు (ఎడమవైపున)
శ్రీ రావి రామమూర్తిగారు, వారి సతీమణి. తైలవర్ణ చిత్రాన్ని అందుకొంటున్నవారు అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు పర్యవేక్షకులు శ్రీ. కామిసెట్టి శ్రీనివాసులుగారు.

విజ్ఞప్తి

"మీరు సవిస్తరముగా జాబు వ్రాస్తే మీగోష్ఠి వల్ల కలిగే ఆనందము కలుగుతుంది. నేను మీ దర్శనమునకు వచ్చి ఉంటే ఏమేమి ముచ్చటలు చెప్పుదురో అవి అన్నీ ఉత్తరములో చెప్పి నన్ను సంతోష పెట్టరాదూ? ఇంగ్లీషులో అట్టి ఉత్తరములు ఇంపుగా రచించే వారు ప్రఖ్యాత కవులున్నారు. లెటర్ రైటింగ్ మధుర కవిత వంటిది."

ఇది కీ॥శే॥ గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారు పర్లాకిమిడి నుంచి కీ॥శే॥ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి గారికి 1926లో వ్రాసిన పదిపుటల వాఙ్మయ లేఖలోని భాగము. ఇట్లాగే కందుకూరి వారు, చెళ్లపిళ్లవారు, వేదంవారు, వేలూరివారు, మల్లంపల్లివారు, తల్లావఝ్ఝల వారు, రాళ్ళపల్లి వారు, రాయప్రోలువారు, ఉన్నవ వారు, చెరకువాడవారు, నేలటూరి వారు, భావరాజు వారు, వావిళ్ళవారు, నిడదవోలు వారు, జయంతివారు, దుర్భావారు త్రిపురానవారు, చిలుకూరివారు కోరాడ వారు ఇంకా ఎందరెందరో శ్రీ శాస్త్రిగారికి ఎప్పు డెప్పుడో వ్రాసిన వాఙ్మయ లేఖలు-అలనాటివారూ, మొన్నమొన్నటి వారూ, వ్రాసినవి బోలెడున్నాయి. అట్లాగే -

"ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాలకు పదేపదే సందు దొరికిననప్పుడెల్ల వెళ్ళుచు అక్కడి గ్రంథములు అముద్రితములు పరిశీలించుచు, లోకల్ రికార్డుల నెల్ల చదువుచు, అపూర్వాంశముల గుర్తించుచు, గుర్తించిన వానిని మిత్రుల కుత్తరములద్వారా తెలుపుచు తన్మయుడనై విద్యావ్యాసంగము చేయుచుంటిని" అని 1910 నాటి విషయాల్ని స్మరిస్తూ ప్రజ్ఞా ప్రభాకరంలో పేర్కొన్నట్లు ప్రభాకర శాస్త్రిగారు పలువురు మేధావులకి లేఖలు వ్రాసి ఉన్నారు. అట్టివాటిలో కొన్నిటిని మాత్రమే శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి వారు సేకరింప గలిగారు. మా దృష్టికి రానివి ఇంకా ఎన్ని ఉన్నవో!

ఈవిధంగా వాఙ్మయ విశేషాల్నిగాని, యోగాను భూతుల్నిగాని ప్రస్తావిస్తూ కీ॥శే॥ ప్రభాకర శాస్త్రిగారు వ్రాసిన లేఖల్ని అందుకున్న పెద్దలు పలువురు వాటిలో కొన్నిటినైనా భద్రపరచి ఉండవచ్చును. గిడుగువారు భావించిన 'మధుర కవిత'ల వంటి అట్టిలేఖల్ని పెక్కింటిని శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి వారు సేకరించి ప్రకటించేయత్నంలో ఉన్నారు. కనుక పెద్ద లెవరైనా అట్టి లేఖల్ని మాకుపంపి-లేదా వాటి ఫోటోకాపీలనైనా అందజేసి మా యీకృషికి చేయూత నీయవలసినదిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాము.

అట్లే-వేటూరి వారు దక్షిణదేశంలోని పలు ప్రాంతాల్ని పలు సందర్భాలలో పర్యటించారు.ఆయా సమయాల్లో ఎవరైనా వారి కవితా రచనల్ని, ప్రసంగాల్ని గుర్తుచేసి ఉంచుకొన్న వారుగాని, టేప్‌రికార్డ్ చేసుకొన్న వారుగాని, ఫోటోలు ఫిల్ములు తీసినవారుగాని ఉన్నట్లయితే మాకు తెలియజేయ ప్రార్థిస్తున్నాము. వాటి నకళ్ళు తీసుకొని కృతజ్ఞతతో వారి సహాయమును స్మరించగలము. మా దృష్టికి వచ్చిన వాటిలో కొన్ని మేము సేకరించగలిగాము. తక్కినవి కూడా సేకరించడం మా ఆశయము. అందుకే ఈ విజ్ఞప్తి మూలంగా సహృదయు లందరినీ అర్థిస్తున్నాము

ఇట్లు

సంపాదకులు "మణిమంజరి"

శ్రీ ప్రభాకర పరిశోధక మండలి

శ్రీనివాస్-6/2RT(New)
విజయనగర్ కాలనీ
హైదరాబాదు-500457

manimanjari

Volume 1-No. 1. / February 1981
JAYANTI ISSUE

A bi-lingual Bi-annual
Literary Yoga Research Journal

Editors :

ANJANEYULU VETURI
ANANDA MURTHY VETURI

SRI PRABHAKARA PARISODHAKA MANDALI
'SRINIVAS' 6/2RT (New)
Vijayanagar Colony;
HYDERABAD - 500 457.
Andhra Pradesh

About ourselves

'Like Holding A Candle To The Sun"

Nannichoda's "Kumara Sambhava" (1-49)

The bi-annual "Mani Manjari" is devoted to the cause of literary research in Telugu and propagation of Yoga. Mani Manjari; dedicated to the sacred memory of the late Veturi Prabhakara Sastri, will be published in a year on the occasion of his birth in February and his demise in August. In celebration of his 93rd birth anniversary, this number is now before you.

The price of each journal (In land)	Rs.	15	(with postage)
Annual subscription	Rs.	25	
Annual subscription (Foreign)	$.	8	

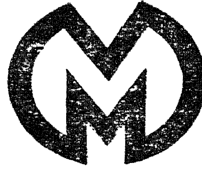
Only a limited number of copies are available.

You may become a subscriber by sending money either by M.O. or by a bank draft.

In future "Mani Manjari" will contain many new features. Sastriji's varied and original contributions will continue to appear in the journal.

Editors

MANI MANJARI
6/2RT (New) Vijayanagar Colony,
Hyderabad-500 457
Andhra Pradesh
India

CONTENTS

VETURI PRABHAKARA SASTRI VETURI MAHALAKSHMAMMA

(Vide Pages 26 and 41)

FOREWORD

The late Veturi Prabhakara Sastri was a peerless literary critic and a great Telugu poet, and what is more, an outstanding practitioner of Yoga who gave succour to the suffering humanity.

This journal, "Mani Manjari", devoted to the cause of research in Telugu language, literature, and Yoga is being brought out on behalf of Prabhakara Parishodhaka Mandali (Hyderabad). It is proposed to publish it once in six months, partly in Telugu and in English in February and August in a year, on Prabhakara Sastri's birthday and on the day he left this world.

We propose to publish in this journal articles by well known authors and along with them Prabhakara Sastri's published and unpublished writings and poems, compilations of unrecorded verses of vintage in Telugu literature, his literary criticisms; articles; speeches; commentaries and prefaces; his collections of proverbs ; idioms and phrases which are not time worn but remain ever fresh in spoken Telugu, stories, anecdotes, experiences of Yoga etc. having a bearing on the saga of Sastriji's life. Some of them are included in this issue ; some others will be serialised from the next issue onwards.

Ever since its establishment in 1950, Prabhakara Parishodhaka Mandali has published about 20 works of the late scholar-poet, some for the first time and some as reprints. Only a limited number of copies were published and they have all been sold. A major part of his works remains unpublished. As Prabhakara Sastri's writings are characterised by originality, wide range, diversity and uniqueness ; as they are scattered in different periodicals and are not easily accessible ; and as they are of considerable value to those interested in research in Telugu language and literature, the need for their collection and publication is imperative. It is a big task which cannot be undertaken without the help of either the Government or other institutions. The material has been collected, processed, and is readily available for being published. Prabhakara Parishodhaka Mandali will no doubt make every endeavour to publish them. The main constraint is finance and one need not say how expensive and tiresome it is to publish books and to market them these days.

If the works of Sastriji are to be published in a systematic and classified manner in ten to fifteen volumes, it would entail huge expenditure. This appeal based on our earnest endeavour is because of these considerations. We have made Prabhakara Parishodhaka Mandali an institution. Our object is that with the help of donors who have been extending encouragement to us ; and with the grants that the Government organisations may be able to make, the late Prabhakara Sastri's works should be collected, edited and published by 1988 which will be his centenary year. In this endeavour we have already collected all his writings, classified them and have carefully preserved them. There are some works yet to be secured and we are making efforts to find them. We have had interface with Sastriji's contemporaries and recorded their valuable views and reminiscences on a variety of topics.

When we were considering as to how best the work done by Prabhakara Parishodhaka Mandali should be highlighted even in a synoptic way, it occured to us that it could appropriately be done through the journal "Mani Manjari". All that we are portraying through the journal is with the purpose of attaining the above objective. It is not our intention that we could publish all the works of Sastriji in the journal from time to time. Our purpose is only to give a foretaste of his works in a brief way in the journal before the complete works are brought out in different volumes. We submit that any cooperation extended to us by donors, and wellwishers will strengthen our resolve, and shall light the path we would like to tread for future course of action. We hopefully look forward for such gracious cooperation and shall be grateful to those who make our humble endeavour a success.

Sastriji had a strong desire that after retirement from service he should shift to Hyderabad and bring out a journal. It is within our knowledge that he once expressed to his disciples; "If any one says that he would bring out a journal, there is matter in this brain which could be published without any break for 25 years to come. There is a lot to be done".

We have the satisfaction that at least now Sastriji's intentions are being translated into action according to our lights. Our objective is to ensure that the readers also share our satisfaction in this endeavour.

—*EDITORS*

THE MAHATMA

By :
Veturi Prabhakara Sastri

Translation :
Veturi Anjaneyulu

[The following is the English translation of talk given by Prabhakara Sastri on the Madras Radio on the 10th day of the death of Mahatma Gandhi. We are publishing the English version of it as many people who listened to that talk at that time had writen to the author that it deserved to be widely disseminated not only in Telugu but also in English – Ed]

The topics that will be covered in the talk I am going to give now are those that surged within me and perceived by me during prayers we conduct daily. I have been conveying my perceptions then and there to the friends that come to me. Some of them were expressed by Sri Rajendra Prasad and others after an interval of a day or two. The divine sermons of Gandhi may not have been heard on the physical wave lengths, but were being conveyed and heard, at least by some, who had communed with his heart, who could hear his inner voice simultaneously with wisdom on the inner wave lengths of their enlightened selves. It is to propound this truth that I mention about it.

Gandhi, who was cast in a great and heroic mould blazoned godliness in himself and spread the light of non-violence, truth and wisdom. He vanquished human nature that had turned foul with untruth, unwisdom, hate and ignorace on many fronts and had a series of successes sowing in their place godliness in man. At last it was only in his own country, under the self-Government for which he had won Independence; in Delhi which is the seat of Government; in the sanctified place from which he communicated with the world on the radio about the sacred tenets of truth and non-violence, that Gandhi was mowed down with the revolver bullets that represented concentrated violence in Hindu religion in which he was born. That he was killed by untimely death in the form of a Brahmin, meant or that it was not merely Gandhi but also the cluster of virtues in the world like peace, humility etc. that have been removed, and that it was God himself who is said to protect the virtuous ones like the lid, the eye, that was murdered.

The emancipation of Gajendra may be a fabrication. Otherwise did not Gandhi deserve rescue ? Is Gandhi in any way inferior to Rama, Krishna, Mahavira, Buddha Christ and Sankara of yore ? It may probably be possible to find blemishes in them but not in Gandhi. Did not Gandhi represent the quintessence of the virtues in all the incarnations ? Is it for the attempt of elimination of the growing evil of violence in the Hindu religion from the time of Rama, Krishna and other incar-

nations that Gandhi has been shot at and killed? Was it possible to disseminate the cult of non-violence during the times of Buddha and Christ to the same extent that has been done by Gandhi? Do not the persecutions of Buddha and the crucifixion of Christ after trial pale into insignificance before the murder of Gandhi?

It is possible to perpetrate in the world violence and murder in a trice but, oh! how difficult it is to establish non-violence? One who has been striving to establish the kingdom of God in the world and has been wanting to increase his life span for 120, 125, 130 and even for 140 years and who was :

"Our pilot, our counsel
our relative, our dear one
our ruler, master and God
We quelled, oh!"

It was done by none else. It was by a Hindu! and a Brahmin at that.

It was not done out of sudden excitement of the mind. It was by a big organised effort. With this killing the Brahmin caste has become down graded more than the caste of slaughterers. The ceremonial thread (Jandhyam) which is considered to be a token of piety is now causing me humiliation as a mark of ignominy.

When we were going through anguish that Gandhiji might not survive the recent fast he had undertaken, a student of mine heard during prayer time a line from Taittareeya Brahmana, "I shall settle down in my own universe." We rejoiced. In an open discourse that day a friend began reciting the poem. "Say they that He is with the afflicted"......and when he came to the last line "The one who is said to exist" I did not allow him to recite further that and completed the poem by amending the last line as "exists today". In this way to think that "Gandhi is immortal and for such as him there will be no death" 'has proved to be a wild dream and a distortion of the course of worldly events Even now my inner voice refutes reality and makes me mum. What is this? Now if one says that Gandhi is not dead who will believe? Even so who will believe that 'God is'? Though Gandhi is dead is not the whole world alive? Hastinapur even did not go down in an earth quake.' In this manner when I was a victim to the sweeping cyclonic grief many friends came to call me for the evening meet. My awareness had taken wing. My eyes were closed I had a vision of raging tongues of flames which were sky high and beyond them Gandhi's tantalising figure lifted the hand and beckoned to me to stop I had collected myself, felt that something was happening and told about this to my friends It was evening I tried to speak at the meeting held at the time of cremation of Gandhiji, but could not I was burning within myself. The hearts of those who assembled for the meeting were burning. We bemoaned that our ignorance should be consigned to the flames. The following (Sanskrit) verse came to my mind.

"IThe inner flame unfed but flaring as if it is well stoked with fuel, that dazzles with the lustre emitted by unaccountable and unique rays; that which dispels the darkness of ignorance- into such a leaping flame of wisdom do I consign the universe encompassing the earth to the supreme"

It was all over. Do we not see the living form of Gandhi?

Do we not hear on the radio his divine voice? Should the fountain of greatness be dried up? The net of truth and non-violence woven by him and cast far and wide through the Delhi radio to

have a big catch of human hearts the world over should it snap the way it did? All say that he had attained salvation. I do not accept it His salvation is not what Buddhists call 'Nirvana' nor is it the merger of the traces of the five elements of human body with the five elements of the universe and the fusion of Jeevatma with Anandamaya kosa or attainment of yonder Kaivalya as the vedantins say. If there is anything like salvation one should establish identity with all living beings, bring them salvation before one attains it. Since the dawn of creation no such person has so far been born. So no one can attain salvation. One who brings freedom to all living things in this world from old age and death, is the one that really attains salvation. He alone is God. God who desired myriad forms and started creation, how could He get dissolved again? Gandhiji's salvation lay in making himself and his contemporary living world reach the heaven and not in parting ways with others and going somewhere. I expressed the same idea in my article entitled "Mathru Sri" when Gnandhiji's wife, Kasturiba, passed away. The being called God has not yet taken any form His ommipotence remains inexplicable and it has not yet been imparted to Nature which has been outwiting, opposing and frustrating Him in all possible ways manifesting her waywardness. For that mate who is replete with love, this termagant wife has not yet become subservient. In Gandhi personality godliness had manifested itself. There was only a thin film of illusion as an obstruction. At a time when that illusion was considered to be fast giving way, it had struck at his heart. How one wishes that this is its last violent deed! My conviction is that Gandhiji's jeevatma, together with its spouse becomes whole, and will hover round the surface of the earth for twelve days and after the asthi (ashes) are immersed in the fast flowing rivers the particles of five elements will reach the centre of the earth, and the centre of the corporate body and will radiate its divine message and its divine form. In this context an anecedote.

A day before Gandhiji's death a refugee from Bannu spoke angrily to him accusing him thus: "All over troubles are on account of you; you leave us to our fate and leave for the Himalayas". Gandhiji replied to him. "I do not obey the order of anyone except that of God who dwells within my innermost heart. I do not seek the peace of the mountains. What ever peace is available to me from the turmoil that surrounds me on all sides, I shall experience only that. I shall be in your midst. If you go to the Himalayas, I shall accompany you as your servant".

This reinforces my conviction. Many years ago the following statement made by him has become a philosophical axiom which I keep on repeating to myself.

"If General O'Dwyer aims a revolver at me and rushes on to kill me from a trackless distance; and he is being bitten on the way by a hissing snake which he does not notice in his angry jump at me, I shall fearlessly remove the snake, suck the poison out of his system by my mouth and shall save his life. I shall not kill the snake either. This is the ultimate aim of my non-violence theory:"

The question as to what is the lesson that has to be drawn from the above observations; and the answer to it have occured to me. At that point of time Gandhiji had known only O'Dwyer and could not be aware that a far more callous

and cruel person like Godse would appear on the scene If the Government honours Gandhiji intentions they should reform Godse and his accomplices For killing, protection ; for fire, water ; for hatred, love are the antidotes. Killing and hatred gives rise to instabilty. Protection and love promote stability. The policy of retribution should be eschewed at least with the murder of the Mahatma. Safety in the world should be promoted at least through the protection of Godse. When hanging is avoided for Godse, there will be no one in the world who deserves to be hanged. In memory of Gandhiji's murder all the States in the World should remove the unjust act of hanging from their scriptures and penal codes, Then what should be done to people like Godse ? Gandhiji lived for several years in prison. In Gandhiji's name prisons should be converted into Sabarmati Ashrams, and Wardha Ashrams. People like Godse who out of religious lunacy, perpetrate mad deeds should be confined in these Ashrams and be imparted training that Gandhiji's Ashramites get. No one should be subject to physical torture. It appears that Gandhiji used to make the noviciates in the Ashram do scavenging work for some week. Initially all these should be made to do that work. In South African prisons Gandiji did scavenging work. They should be made to do work that they are capable of doing from 3 30 A. M till going to bed at night and for the number of hours that Ganhiji used to work. They should be made to conduct prayers both in the mornings and evenings. They have to read Gandhiji's life history and his teachings. They should be imparted instruction in them. Till such time it becomes clearly known that their religious madness has been cured, they had imbibed Gandhian way of life they should continue to get training. All men in the world are corpuscles in Gandhiji's body. All the States in the world are the limbs of his body. Among them India is his chest.

The Hindu and Muslim Communities are his two lungs, In them tubercular bacilli have increased. There is blood dysentary. Through the recent fast, Gandhiji had made his heart, namely, Delhi and the Government circles in Delhi, stable and strong. He thought that from the heart which could get the pure blood circulated to the lungs, and cure the patches in them could make the anaemic body gradually serve the countries that could be reached by prolonging and preserving life for forty or fifty years more and attain salvation. But this could not be achieved since the disease of the lungs became galloping consumption. He considers Godse and his accomplices also as the corpuscles in the body.

There seems to be a hidden intention of God in Gandhiji's death. The work that Gandhiji could accomplish in a few years with his physical body would seem to be capable of being done by his spirit in a matter of days or weeks or months. Till the work is done he would not attain salvation. The salvation of the world is his salvation. Gandhiji had said that if God had created anyone to protect Hinduism, the person so created should be himself. This is an unforgettable statement. This is a Sanskrit verse from Ramayana :

"Ramo Ramo Rama iti
Prajanamabhavan Kathah
Rama bhootam jagat Sarvam
Rame Rajyam Prasasati"

When and how this was said is not known. But today :

"Gandhir gandhir gandhir iti
Prajanamabhavan Kathah
Gandhi bhootam jagatsarvam
Gandhi Hridgrandhi bhedane"

Since the time of creation, from North Pole to South Pole, from India to USA the humanity inhabiting the countries of the world, ranging from children to the ignorant poor did they shed tears so copiously for anyone's demise at one and the same time, and with one voice ?

Does not this show Gandhiji's greatness? All the religious leaders outside India have been expressing their distress But leaders of the Hindu religion have not so for uttered a word about Gandhiji. Our mother kills the progeny born of her religious prowess. She has no compassion. The children born of her are Jainism and Budhism. She had mowed down without humanity her offsprings—Jainism and Buddhism—for a thousand years. She has been grieving over the loss of these children through Mohammadanism for the last one thousand years. In days of yore she assumed the form of Kali and with raging blood—thirst has exterpated Jainism and Buddhism in Bengal. The agony of places like Naokhali is the bitter fruit of it all. These places were sanctified by the feet of Gandhiji but have relapsed into barbarity. Dattapara is the place where a stupa was erected on Budha's tooth. With Kali's image Hinduism had destroyed not only the stupas but also innumerable Buddists. Gandhi saw that place and shed tears. Among the Budha viharas the region which had become sacred with the great penances of Mahaveera is Bihar State. The Champa city where Mahaveera observed the fasting penance is the present day Champaran. That was the place at which Gandhiji launched his first Satyagraha campaign. The Jaina and Bauddha cults were destroyed there. How much of havoc was not wrought in that State recently with earth quakes and unmitigated violence · In Gandhara and Punjab was not Budhism demolished in olden days beyond all recognition? Is not the present sorrowful state the result of it all Hindu mother in the form of fierce Shaiva fanaticism perpetrated in the environs of Hyderabad and Bellary cruel deeds as a result of which Vidyanagar had been raized to the ground and the Hindus have been undergoing hardships to this day. How many Bauddha aramas were not pillaged the coastline of Krishna? Is it not as a consequence of this that countless temples were destroyed ?

History tells us how in olden days wars were waged over the distribution of Buddha's ashes. Today some of our friends are asking for the distribution of Gandhiji's ashes all over the country. They are ardently asking for it with a moving feeling. But that is a thing which should not happen For the ashes the construction of some temples, rituals of worship, offerings, processions with musical accompaniments, and disputes for their sake and if any one like Godse disturbs those ashes big riots as a consequence—Oh! such things should hereafter not happen. Hindu religion which has killed a living Gandhi, why should it stand for consecrating his ashes ? It seems Rana Pratap sacrificed lakhs of his people, armies, etc. and running away as an outlaw took some earth of his native soil, put it on his head and left. What is the point in getting lakhs of lives lost, and taking away with him some earth ? The idealism of Rana Pratap and Shivajee are unsuited for the current times.

Gandhiji had written briefly a part of his life history not known to others. If it

is written as it should be written, his auto-biography will be myriad-fold more expansive. Next to what Gandhiji had written is what has been recorded by those who were close to him. His life history would run into many volumes. Many who have known Gandhi from his childhood may write biographies according to their view-points and out of their recollections. The letters that Gandhiji received, the replies to them, the articles he had written for Young India and Harijan, the speeches he had made at different places, the discourses at prayer meetings—if all these are collected and published, it becomes a supreme literature in itself.

" Rama's life history spreads myriad fold

Each letter of that narrative destroys enormous sins."

This is about events of 20 years in the family histroy of Rama. Now that it concerns the whole world and has been spread over 50 years should it not be said:

"Godly Gandhi's life saga spreads myriad fold

Each letter of that narrative destroys enormous sins."

It is said that in the world today there is no book that is translated in all languages and is universally current than the Bible. The history of Gandhi outstrips it at an enormous pace. The Government should get it published in all languages and make it available at a cheap price, or even free of cost to the people in the world.

When great men like Motilal Nehru expired, and in many other contexts, telegrams were sent by Gandhiji to the respective persons. They will form a heap of literary gems if all are collected and published. Today the anguish expressed by the leaders of the world over the death of Gandhiji will itself be a collection of gems of great literary worth. In the times to come for the immaculate flow of literature all these writings will serve like springs. Gandhi will become the father of literature that endures. Then poetic compositions will lose their form.

As he told Prakasam two or three days before his death, people of both the States should amicably settle the bifurcation of Andhra and Draavida a bit this way or that way, in whatever way with the realisation that they are only people separating for the purpose of linguistic administration keeping in their hearts the divine love of Gandhi. As a token of their amicable settlement Sri Nageswara Rao's 'Shri Bagh' should become 'Gandhi Vihar.' If it recognises the love of Gandhi the Hyderabad state will behave with wisdom. The Kashmir issue will be settled with goodwill. Pakistan and India will conduct themselves with understanding and friendliness. If all these happen with the devine will of Gandhi, Delhi which is the arena of activity of Gandhi, and the cremation ground in it will be the seat for the settlement of international disputes and world order to establish international anxiety. All this depends on the emergence of millions and millions of Gandhis.

In South Africa, India, Europe, and in whatever Cities, Villages and houses Gandhiji stepped in and stayed even for a day, the meetings in which he had spoken, in what prisons he had dwelt, in whatever places he had conducted satyagraha Campaigns-all of them will become centres of

pilgrimage. In all those places Gandhi Viharas will appear. In those viharas, Hindus, Muslims, Christians, and people of all faiths will be conducting their evening prayers. In all such places, the statues of that pious man should be established for people remembering him. But there should be no offerings and ritual of worship to them. Food is for appeasing appetite and is not required by those who have attained Godhood In the viharas literature on Gandhi duly translated into the respective languages should become available. Discourses on the texts and sayings of Gandhi should be held at those places. All religious treatises like the Vedas, Koran, and the Bible should be available in these viharas. Research into these religious texts should be conducted in them. It should be realised that the essence of all these texts is the mission of Gandhiji. On all sides of these viharas there should be an academic hall, a dispensary, a prayer hall, a rest house, and the like buildings indicating the purposes for which they are meant. The temples of today may also be transformed into such a system. What is being done in temples today in the name of God would not continue. All faiths in their pristine purity get reconciled and be in consonance with the Gandhian cult. It means that the impurity and violence in the Hindu religion will disappear and it will spread all over the universe. In this way before the places where Gandhi moved about are developed into viharas, quickly, just as Gandhi got the mosques, that were pulled down re-constructed, in Hyderabad State, and in many other places temples which are in a state of decay but are still flourishing with beautiful arthitectural sclupctures should be renovated by the rep[illegible]s that damaged them, and instal besides the old idols the image of Gandhi and turn them into Gandhi viharas. On the banks of Krishna, and in many other places the Bauddha aramaas, stupas and viharas, rest houses built by Jains, should be renovated to the extent feasible. In them, besides the relics of the leaders of the respective faiths of yore, the collection of Gandhiji's works, and his statues should together be there without any rituals of worship. Instead of demonstrative discussions, installations, meetings, speeches, etc. about Gandhiji, the meditations and installations should mainly be within oneself. On the occasion of breaking his last fast Gandhiji observed "Truth is leading me as a guide". We should realise that Gandhi who is the personification of Truth is before us leading. On every occasion of duty bound doubt, we should think and consider what Gandhi would have done in such circumstances. When there is no realisation, one should pray and pray. If we don't pray to God we will become atheists. The most important thing that should be observed by those who desire to follow Gandhi is prayer to God. Many of Gandhiji's follower's are saying that his lustre is showing them their path. The lustre that showed the path to Gandhiji is prayer to God.

"The Creator's devine light is supreme;
We adore it ever;
since it is that which prompts us
in a very good way,

To

THE DIRECTOR OF PUBLIC INSTRUCTION
CATHEDRAL P. O., MADRAS.

Through

THE CURATOR, GOVT. ORIENTAL MSS. LIBRARY, MADRAS

[An appeal by Prabhakara Sastry to the Director of public lustruction, reproduced below, gives an insight into the discouraging conditions under which a scholar of his eminence had to work —Ed]

Sir

I, V. Prabhakara Sastri, parmanent Telugu Pandit, Oriental Mss. Library, Madras, beg to make the following representation for your kind consideration and favourable orders.

I have served for about twenty-nine years in this Library, to the entire satisfaction of my superiors. I was a member of the Board of Studies in Telugu in the University of Madras; I am even now in the Board of Studies, Annamalai University. Besides examining for the Calcutta Sanskrit Association, I have been paper-setter and Chief Examiner for the Andhra and Annamalai Universities. Books written by me have been prescribed by these bodies as text-books for the Intermediate, B. A, and B. A, Honours Examinations. Recently the Andhra University obtained permission from Government to utilise my services as honorary editor of the "Ranganatha Ramayanamu".

I am the author or editor of several Sanskrit and Telugu works; I have also edited many sanskrit and Telugu inscriptions besides contributing innumerable articles of epigraphical and historical interest. I was a member of the higher paid staff drafted for work in the Peripatetic section. In this capacity I worked for about eight years in the districts of Ganjam, Visakapatam, Godavary, Krishna and Nellore and helped to acquire numerous Manuscripts of considerable value This piece of work was recognised and highly appreciated by two previous Curators— Professor Rao Bahadur M. Rangacharya, and Professor Mahamahopadhyaya Vidyavachaspati S. Kuppuswami Sastriar.

I have also prepared several catelogues of Telugu Mss., during my service in this library. This work has been appreciated both by my superiors and by the literary public.

I am now drawing Rs. Fifty in the scale Rs. 40-2-50.

A permanent post of Senior Pandit in the new scale of Rs. 45-5/2-60 has fallen vacant owing to the grant of leave preparatory to retirement, to the permanent incumbent Sri E. R. Krishnamachariar, for one month and ten days from 5-4-1939. Although I am the seniormost awaiting

promotion to the post, and although promotion has been given in the previous years according to seniority among Pandits in the office, my claims have been overlooked and an outsider with Sanskrit qualifications has been directly appointed for the leave period, though the last date (25th April) fixed in the Gazette notification for application from outsiders for the permanent vacancy has not yet expired. Though two or three senior pandits in the past have had Sanskrit qualifications, I submit they owed their promotion to seniority, not to Sanskrit I may also be permitted to add incidentally that besides my Telugu Scholarship recognised in the Telugu literary world, I possess a knowledge of sanskrit admitted to be competent by eminent Sanskrit Scholars.

I acted several times as Telugu Pandit in the Presidency College. On the last occation I requested the present Curator that I need not be disturbed from the Library unless there was an intention to confirm me in the Presidency College. Despite the assurance given to me by the Curator, my claims were overlooked when a permanent vacancy arose a few weeks later. Since, however, that matter affected me alone personally, I made no representations. The passing over of my claims on the present occasion adversely affects a number of my colleagues even more than myself. Hence I am obliged to appeal.

I have to serve for about 2 years more to qualify for my pension To deny the promotion legitimately due to me at the fag end of my faithful and efficient service is, I submit, to deny me the barest justice.

In the above circumstances I request that the Director may be pleased to promote me to the Senior pandit's post, with effect from 5-4-1939.

For which act of justice I shall as bound in duty be ever grateful.

I beg to remain

Madras, Sir,

20th April, 1939. Your most obedient Servant,

(V. Prabhakara Sastry)

APPLICATION FOR APPOINTMENT - JUNIOR LECTURER IN TELUGU

[Application for a position is an appropriate occasion for self-appraisal Here is such an application made by Prabhakara Sastry for the post of a Lecturer in Telugu in the University of Madras—Ed]

From

M. R. Ry. VETURI PRABHAKARA SASTRI

Telugu Pandit, Govt. Oriental Manuscripts Library, Egmore, Madras.

To

The Registrar, University of Madras, Senate House, Triplicane, Madras.

Through

The Curtor,

Government Oriental Manuscripts Library, Egmore, Madras.

Sir

I beg to offer myself as a candidate for the post of Junior Lecturer in Telugu in the Oriental Research Institute of the Madras University. Regarding the particulars required by you in the notification issued in the Hindu under the date 22nd May 1934, I beg to state as follows .

1. Age : 45 years
2. Nationality : Hindu, Brahmin
3. Academic distinctions and qualfications:

   I am a Pandit of the traditional type. I studied Sanskrit Literature - kavya Nataka, Alankara and Vyakarana. I made an intensive and advanced study of Telugu language and literature.

4. Languages known and standard of Knowledge :

   Sanskrit and Telugu as stated already. I have a good working knowledge of Tamil and Kanarese with particular reference to comparitive Dravidian philology.

5. Advanced studies made, research work done etc :

   From 1910, I have been Pandit in the Government Oriental Manuscripts Library firstly under the late Professor Mr. Rangachriar, next under Mahamahopadhyaya S. Kuppuswamy Sastriar, Vidyavachaspati and Professor of Sanskrit, Presidency College, Madras and Curator, Government oriental Manuscripts Library. My present salary is Rs. 50. Lately

from August 30 to March 31 and recently in 1933 I acted as Telugu Pandit in the Presidency College during the absence of the permanent incumbent. I have been an examiner for the Telugu Honours Examination of the Andhra University and I am a member of the Board of Studies in Telugu of the Madras University. I may also state that the Andhra Saraswata Mahasabha conferred on me the title of 'VIMARSAKAGRESARA'

During my employment in the Oriental Manuscripts Library I have done a good deal of Research work in connection both with Telugu and Sansrkit Literature. Telugu being my special line of work. I studied both the printed and manuscript literature available in different branches of knowledge like grammar, sahitya, chandas, prose and poetry, philology, history of literature and of poets etc.

Under the supervision of prof. Kuppuswamy Sastriar, I had a descriptive catalogue of Telugu MSS prepared, many volumes of which are already published. I was for nearly 8 years a touring pandit of the Government MSS Library collecting manuscripts and other materials (my pay and allowances were amounting to Rs. 95) in the Districts of Ganjam, Vizag, Godavari, Krishna, Guntur, Nellore and also in some other places where Telugu and Sanskrit MSS, could be obtained. I spent about 10 months in 1916-17 in the Maharaja's Library, Saraswati Mahal, Tanjore in studying and cataloguing rare Telugu and Sanskrit manuscripts.

I am the author of many books in Telugu dealing with some original themes, translations, literary criticisms etc like Chatupadya Manimanjari-two volumes and Bala Bhasha (Children Rhymes) which were the labours of my tour in the Telugu country Sringara Srinatham, a detailed life and criticism of the famous author, which was prescribed as a text for the Intermedeate, B. A. and Vidvan examinations of the Madras University, Prabandha Ratnavali an anthology of rare and previously unavailable pieces of literature of Telugu authors whose names were not hitherto known from the earliest times upto the reign of Krishnadevaraya with a critical and historical introductions., History of Tanjore Andhra Nayak Kings which, was also prescribed as a text for the B.A. in the Madras University. There are many other books which for want of space I have not mentioned here and a list of Important publications is appended.

I studied all the pre-Nannayya and later inscriptions in Telugu, Kanarese, Pali and Sanskrit languages connected with the Telugu History and literature. I am well acquainted with the growth of Telugu script from the Brahmi (B.C 2nd century) upto modern times. I was able to discover a new letter of the Telugu alphabet, having its own phonetic values, which was in existance upto the 7th century A.D and which got changed later on. I contributed a number of articles in connection with the above subjects as well as those conncected with poesy, diction etc., to Telugu journals like the Krishna Patrika, Andhra Patrika, Bharati, Sarswati etc. I also published some unknown Telugu inscriptions of about the 6th century A.D of philological and historical value. I wrote introductions to ancient authors some of whose works were discovered by me in the course of my researches ; Basavapuranamu Kreedabhiramamu, Udbhataradhyacharitramu, Charuchraya etc.

I am appending copies of some testi-

monials given to me. As for my fitness for the appointment you may be pleased to refer to any distinguished Telugu scholar.

In conclusion I may be permitted to state that in case I am appointed to the post it would give me a very good opportunity of collecting, correlating and systematising the information I have had in connection with the sources of the Telugu language and Literature of the pre-Nannayya period down to the 2nd and 3rd century B. C. It would be possible for me also to compare these sources with the contemporary and ancient sources in the Tamil, Kanarese, Pali and Sanskrit languages and thus be able to lay the foundations for an authoritative comparative Dravidian Philology and historical grammar. Further I believe that the knowledge I gathered in my extensive tours in the Telugu parts and in my varied work in the Oriental Manuscripts Library would enable me to compile a comprehensive history of Telugu language and literature. Again I will be in a position to edit rare and valuable Telugu manuscripts which are awaiting publication.

I beg to remain,
Yours sincerely,
(Prabhakara Sastri)

APPENDIX (I)

List of Important Publications Excluding Those Mentioned In The Body Of The Application

PROSE AND DRAMA

1. NITI NIDHI
2. PRATIMA
3. BHAGAVADAJJUKAMU
4. MADHYAMA-VYAYOGAMU
5. KARNABHARAMU

POETRY

6. MUNNALLA MUTSATA
7. KADUPU TIPU
8. KAPOTA KATHA
9. DIVYA DARSANAMU
10. CHINNANATI CHESHTALU
11. VISVASAMU

ESSAYS AND INSCRIPTIONS

12. ANDHRA BHASHAVATARAMU
13. ARASUNNA
14. PRADHAMAVIBHAKTI 'DU'
15. AHADANAKARA SASANAMU
16. LAKSHMIPURA SASANAM
17. SATAVAHANULU
18. ITSHVAKULU

APPENDIX (2)

Testimonials

4-5-1908

V. Prabhakara Sastri is a young man with considerable learning and talents. He is quite a genius, bound to blossom into a famous Sanskrit and Telugu scholar and poet. He possesses already a proficiency more than enough for a Sanskrit or Telugu panditship. I have ample opportunities of seeing his learning and talent displayed, with the result that he has won my hearty esteem. He is anxious to thrive in Madras and a panditship in a High School or College is the only means open to him. He will be an acquisition for any educational Institution which may utilise his services.

Sd/- Ananthacharulu

V. RAMESAM
(Judge, High Court, Madras)

"GOPAL VIHAR"
Mylapore. 13-7-1924

I have known Mr. V. Prabhakara Sastri for several years. To say that he is a good pandit in Sanskrit and Telugu is very little, for the type of pandit learning is generally known as a mass held by memory and with no critical powers. Mr. Prabhakara Sastri does not belong to this antique type. He has critical powers of high order. He is the author of several works in Telugu, with all of whi ch I am intimately acquainted. The last of them, the life of the poet Srinatha—is a critical estimate of that poet's work and is fit to rank with the books of the kind in "English men of Letters" series.

He has been employed in the Archaeological Department for several years, and was deputed by Government for the search of manuscripts and he acquitted himself ably in all these activities. I think he will be an acquisition to any Government which wishes to employ him in connection with the Oriental Learning. He takes leading parts in all the leterary controversies of the day and is thoroughly acquainted with the deciphering of inscriptions

Sd/- V. Ramesam
Judge, High Court, Madras.

CORRESPONDENCE

[Our object is to throw light on the correspondence Prabhakara Sastry had carried on and received from eminent men They not only show the wide range of interests he had but also reflect the mutual esteem Here are a few such letters —Ed]

LETTER TO JOUVEU DUBREUIL

56 Big Brahmin Street,
Pondicherry, 14-12-1928

Tŏ,

Dr. Jauveu Dubreuil,
Pondicherry.

Dear Sir,

Allow me to introduce myself as the Telugu and Sanscrit pandit in the Government Oriental Manuscripts Library at Madras. I am very much interested in Epigraphy, Archaeology, Linguistics and ancient south Indian History.

I have published some books in Telugu poetry and History including a History of Telugu Naicks in Tanjore which is prescribed as a text book for the B A. examination of the Madras University, this year. I was also the first to identify a Sanscrit manuscriptJANASRAYI by Madhava Varma Janasraya of the Vishnukurdin Dynasty I have also published an ancient manuscript by Acharya Sundara Pancya entitled "NITI-DWISHASHTIKA" to which reference is made in Madhava Varman's Janesrayi.

I was also the first to edit and publish both in the original and in a literal Telugu translation a Prahasara (Similar to Mahendra Vikrama Varma's Matthavilasa) by Bodhayana called "BHAGAVADAJJUKA" mentioned in the Mamandur stone inscription of Mahendra Vikrama Varman.

I have also contributed the following articles in Telugu bearing on south Indian History : -

(I) SATHAVAHANAS : Published in 'Jayanti'.

In this I have identified the localities "Molaka" and 'Swetagiri" mentioned in the Nasik inscriptions and have advanced reasons for beleiving that the Sathavahanas are of Andhra Origin from linguistic considerations. I have also discussed the references to Hala and Nagarjuna in the Lilavati, a Prakrit work by Bhushana Bhatt mentioned in Bhoja's writings.

(II) IKSHWAKUS : Published in the 'Bharati'

This article was written without a knowledge of the inscription in Nagarjuna hill. From the materials obtained from an ancient Canarese work "DHARMAMRITA" I found that the Ikshawaku kings must have come from Champa and settled in the Vengi country in the 4th century B.C. that the names'AMARAVATI' 'SRISAILA' "SIDHAVATA" 'MALLIKARJUNA" are names due to them; that they were also called Andhras or Mundiyas (the name as the Mundakarashtra in the Pallava inscriptions) and the reasons for these. I can discuss these in greater detail when I

meet you. I am also very anxious to get your opinion on certain theories which I have formed regarding the ancient Chola dynasty based on these evidences.

(III) LAKSHMIPURAM STONE INSCRIPTION :

Published in the 'Bharati'

Lakshmipuram is near Ghantasala. The inscription is in Telugu and is on white marble. It is by the Chalukya king Manglyuvaraja. This is I believe the first Telugu inscription to be published.

(IV) AHADANAKARA COPPER PLATE INSCRIPTION : Bharati.

I have here interpreted certain passages which were not interpreted by Burges and Fleet.

Quite recently I have come across an inscribed vase in Brahmi script, some Brahmi inscriptions, coins, sculptures etc. I have toured extensively through the Telugu country for over 10 years in order to collect manuscripts and find there are several places which ought to yield valuable finds if excavated. After your visit to Ghantasala, I was there mysely and have collected some articles and photographs which I shall be very glad to discuss with you.

I am come over to Pondicherry just for the privilege of having a talk with you over these matters and shall be very grateful if you will grant me an interview. I trust you will excuse the trouble I am giving you since I can hardly find anyone else better qualified with regard to these matters and one who will view my work with sympathy and encouragement.

I am living in 59, Big Brahmin Street, and can meet you at any time you may find convenient. As I am not quite familiar with English and am ignorant of French, it might be of help if the services of a Telugu interpreter were available.

I remain,
Yours respectfully
(V. Prabhakara Sastri)

Letter from British Museum

Department of Oriental
Printed Books and MSS
Seal, British Museum, London,
16th October, 1928,

To.
Pandit V. Prabhakara Sastri,
Triplicane.

Dear Sir,

I am greatly obliged to you for your letter of the 27th ult., and the accompanying publications. Unforunately my knowledge of Telugu is insufficient to allow me to judge your writings, but I note with pleasure the zeal and ability with which you are devoting yourself to the cultivation of Sanskrit and Telugu literature and wish you all success in it.

As regards the life of Brown, I am sorry to say that I can not materially aid you. There is a short autobiography in the British Museum, but no book or Ms, in our collections may be removed from our premises, except by an order of a Court of Justice, so that it is impossible for you to borrow it. The same applies to the Telugu Reader. As far as I am aware Brown's Mss., did not come here after his death. Neither can I give information about his family, as I do not knew any of them and have heard nothing concerning them. No portraits of Brown are available, to the best of my knowledge,

Extracts from the Times and Athenaeum are probably available but our staff is not allowed to supply transcripts of the kind that you want, lest, it should interfere with the performance of their official duties. If you want transcripts of these notices, you will do best to apply to the Superintendent of our Reading Room and ask him to give you the name of some outside worker who would do the work for a small fee for you.

I remain
Yours very faithfully
(Signature not clear)

Letter from J. A. Yates

granham
Angle field road,
Berkhamsted
26-9-36

Dear Mr. Prabhakara Sastri,

My old friend Mr. N. Subrahmanyam some little time back wrote to me telling me that you had very kindly promised to get Brown's collected version of Bobbili Patamu [Pata]transcribed for me. He gave me your address and I have been intending for some time to write and thank you and say how deeply I appreciate your promised kindness, but owing to certain emergencies I have delayed writing. What I should like to get done would be the printing and publishing of a cheap edition of the oldest known version of this very fine spirited ballad, for sale at a cheap rate in the bazars. I imagine that Brown's collected version must be the oldest ; he probahbly collected it in the thirties of last century, which would make it 100 years old, and hundred years nearer to its beginning than the versions now sold

The edition I have, was printed in 1911. The version is definitely Vizag, I should say, it is in the common speech and [is] vigorous, much as in English the ballads of Otterbourne and Chevy chase are in the border dialect. We of course prefer the vigour of the native dialect in which such ballads were made and sung. But the modern printer of Bobbili Patamu [Pata] prefers—To judge from later editions. I have seen in the India Office Library in print the ballad with altered vocabulary, altered grammatical forms and by classicising to take the vigour out of the original. From what I know of Brown,from his writings and from his dictionary, I imagine that his collected version is in the common not the pseudo-classical tongue and that what the printers and editors have done with ballad is analogous to what Veresalingam Panthulu and others did to his dictionary in their re-editing, thereby rendering it almost valueless. You see my views are those of my dear old friend Gidugu Rama murthy panthulu garu. Brown's notes on the ballad should be most illuminating. This text should be free from those misprints and obscurities which one gets in the hitherto printed bazaar editions. I may add that if such a reprint of Brown's version as I have in mind were made, I would like to see in it the attractive and amusing and traditional woodcuts of the existing versions.

I was very gratified that I was able to get a typed copy of Brown's autobiography. My copyist did it more carefully reproducing all the misprints and variations of spelling which occur in the original. I was very glad too, to have the chance of discovering and reading his account of his life. He did amazing work for Telugu Language and literature. I am going to take advantage of your kinness in the future and refer to you my difficulties that may arise in the text of the ballad.

Again thanking you very warmly and with my best regards,

I am, *Yours sincerely*

Sd, J A, YATES

Scholar-Poet

Veturi Prabhakara Sastri

—V. ANJANEYULU

In the galaxy of Telugu poets and scholars of the twentieth century, Prabhakara Sastri occupies a unique place as he was not merely a poet of renown, but a literary critic of incomparable eminence and a scholar of rare insight both in Telugu language and historical research in its bearing on the evolution and development of Telugu

Prabhakara Sastri hailed from a middle class Brahmin family of Pedakallepalli village in the Krishna District. In his earlier years he studied Vyakaranam (Grammar) and poetics under the great Chellapilla Venkata Sastry whose reputation later on reverberated throughout Andhra and who was designated as the first Poet-Laureate of Andhra Pradesh. After completing his studies and apprenticeship under Chellapilla Vankata Sastry, young Prabhakara Sastri left Pedakallepalli for Madras city where he worked initially in Kellet High School as Telugu Teacher and later joined the Government Oriental Manuscripts Library. While the emoluments the post fetched were hardly sufficient for the scholar who was fond of comfortable living, the duties the post entailed whetted his appetite for research and afford d ample opportunity to have access to manuscripts which were scattered in different parts of the Andhra region especially when he was put on special duty for the purpose. On occasion he officiated as Telugu lecturer in the Presidency College, Madras and after retirement from Government service, he joined Sri Venkateswara Oriental Research Institute as Reader in Telugu which post he held till his demise.

Prabhakara Sastri had most of his innings as a poet and a scholar even by 1935 while he was in service at Madras and got many of his works published. He was a self-made scholar with many handicaps and little support. Consequently he had to face life with stoicism. He had to simultaneously cope with the mounting passion for unearthing the hidden treasures of literary and historical heritage of Andhras and enrichment of Telugu literature be it by way of research into philology, epigraphy, translation of rare works into Telugu from other languages, editing Telugu Classics with his erudite commentaries and prefaces known for their profundity, or by com-

posing terse poetry which depicted life in Andhra through typical anecdotes chosen for the purpose

Historical Research

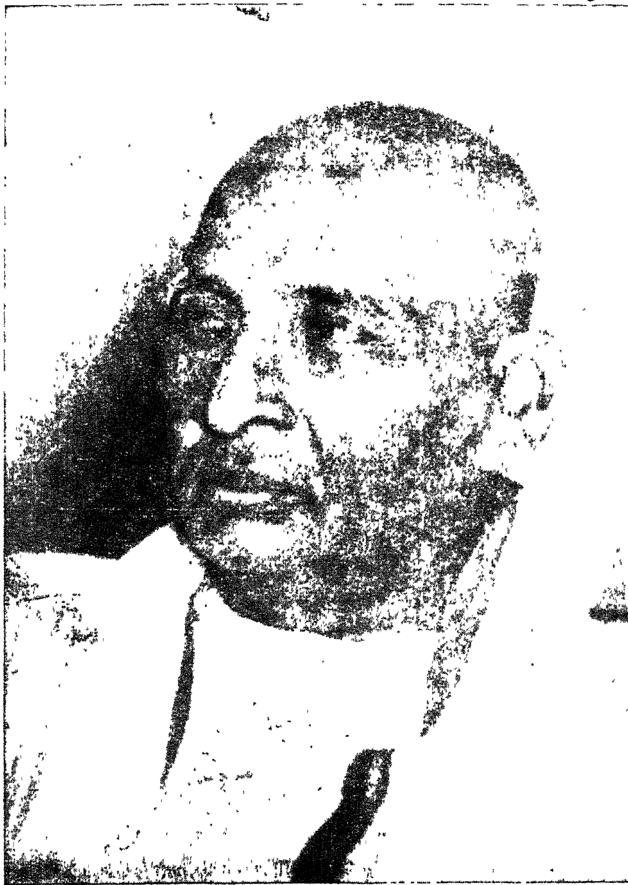
In the field of historical research the penetrating insight with which he had deciphered and given exposition to many inscriptions like the Ahadanakara copper plates, researches he made on Rashtrakutas, Pallavas, Andhra Naiks of Tanjavur etc., was the envy of epigraphists and historians who had won their spurs in those fields owing to the advantage they had in their knowledge of English and possession of academic degrees Prabhakara Sastri was severely handicapped in not being proficient in English with the result that his eminence was confined only to Andhra and known only to the elite though, per se, his researches had a broader sweep, surpassed linguistic insularity and had acquired larger significance and a wider appeal from the point of view of their cultural and historical value. Only one paper entitled "Are Sathavahanas Andhras?" was rendered into English by Bhavaraju Venkata Krishna Rao and it received the attention of non-Andhra historians I heard that in recognition of his research on Pallavas, the famous French historian, Jouveu Dubreuil who had at that time settled down in Pondicherry, honoured Parbhakara Sastri suitably.

The anthologies of Telugu verse compiled by him namely " Prabandha Ratna vali" and "Chatu Padya Mani Manjari" (in two volumes) excel their analogous English works, namely Palgrave's Golden Treasury of Songs and Lyrics and the Oxford Book of English Verse as they give brief notes about each poet, the context in which the verses were composed, peeps into political and social conditions of the times and some insight into the outlook, the attitude of the poets concerned etc., which were the result of painstaking research. In compiling these mostly unpublished or even unrecorded verses orally passed on from sire to son, from various sources in remote areas of Andhra and Telangana, the intensive tours Prabhhkara Sastri was required to undertake on behalf of the Madras Oriental Manuscripts Library for collection of manuscripts were rewarding and all was grist that came to his mill. He recovered many a precious literary work by combing the villages in Telugu-speaking areas and the Saraswathi Mahal Library in Tanjavur at considerable strain

On the basis of local intelligence about the possession of palm leaf manuscripts by some family in a particular village he would rush to the village, approach the family and by exercising his resourcefulness persuade them to part with the precious works, or to loan them for being copied so that the works might be saved for generations to come from extinction and properly preserved in the Oriental Manuscripts Library at Madras. This was an exciting, though extremely tiresome task for an inadequately paid employee like him, which he undertook as an adventure with great relish. He had saved, in this manner, many a rare literary work from oblivion and obliteration. The anthologies compiled by him are probably a by-product of the itenerary period of literary activity.

Literary Criticism

In Telugu literary criticism, Prabhakara Sastri could be considered as a pioneer and he had few equals. Though not acquainted with English in which the art

of literary criticism had attained maturity, he had intuitively observed sound canons of criticism comparable with the best traditions in English literature and his erudite exposition of Telugu Classics like "Ranganatha Ramayanam", 'Basava puranam' 'Kreedabhiramam' "Manu Charitram" etc., are a gold mine of solid research material for those who work in that field.

He had written many articles, published mostly in the esteemed monthly journal 'Bharathi" founded by the late K. Nageswara Rao Pantulu and published from Madras, which are applied studies of specific issues pertaining to literary conundrums that required to be unravelled and resolved. He had chosen poet Srinatha for writing his biography. I do not know whether there is any later study of Srinatha which compares with Prabh-

akara Sastri's outstanding and path breaking work in systematic and comprehensive coverage of the poet s life and the contemporary times. As soon as it was published there were encomiums from dispassionate scholars who expressed the opinion that with no loss of time it should be translated into English by competent hands.

Translations

Prabhakara Sastri enlivened Telugu by translating a few nook-and-corner works from the parent Sanskrit as well as from other langueges. In his Telugu-rendering of Bhasa's play 'Pratima' he had no hesitation to pay handsome tribute in the preface to the sweet and mellifluous style of Chilakamarthi Lakshminarasimham Pantulu who he only heard had also translated the play into Telugu. His other translations from Sanskrit are : Bhasa's 'Karnabharam', the burlesques of Mahendra Verma and Bodhayana, namely 'Matta Vilasa Prahasanam' and "Bhagavadajjukam'. On the basis of an incomplete Telugu version of Andal's pasurams discovered, and in the light of fragmentary internal evidence, Prabhakara Sastri assumed that the translation of the available faw Pasurams was done by Muddupalani. Accordingly he proceeded with the translation of the remaining Pasurams. Thus the major part of the Pasurams was rendered into Telugu songs by Prabhakara Sastri in soul-stirring poetry. However the complete text of the manuscript mentioned earlier was later discovered and known to have been composed by one Srinivasa guru and not by Muddu Palani as surmised before. Nevertheless Prabhakara Sastri's translation surpasses the prior translation.

A substantial work translated by him from English into smooth Telugu prose was 'Economy of Human Life'. The title of the Telugu rendering is 'Neethi Nidhi' (A treasure Trove of Aphorisms). Despite the handicap of not being proficient in English language, he avidly translated it into Telugu prose that is soft as down sounding musical to the ear with the help of his brother Chandrasekhara Sastry

Poetical Output

Prabhakara Sastri had ambition to write narrative poetry on topical anecdotes with a moral substratum. Some important among such works of his are : 'Moonnalla Muchchata' (Three days wonder) 'Viswasamu (Fidelity), Chinnanati Chestalu (Escapades of childhood) and Kapotha katha (The pigeon's Anecdote) The works mentioned here are only illustrative, the purpose being to broadly delineate the areas in which Prabhakara Sastri did substantial work with a serious purpose and enriched the Telugu language to the best of his ability. Though his poetical works may not be as prolific as those of some other renowned poets and scholars, they are undoubtedly more serious, purposeful, diversified and research-based. His poetical output was slender and the subject matter related either to themes of current interest or were devotional in content. His narrative poems are marked by economy of expression, lucid and purposive, chaste diction without verbiage, and in these respects they seem to compare well with poems like Dora of Tennyson Michael of Wordsworth and 'Shorab and Rustum' of Mathew Arnold in English literature. Arnold's definition of poetry as the criticism of life has meticulously been observed by Prabhakara Sastri intuitively, though there was no ocassion of his having access to Arnold's views owing to his unfamiliarity with English language. Moreover his

poems were also purveyors of 'sweetness and light' which was Arnold's conception of culture.

Fondness for folk lore

Prabhakara Sastri was one of the unobtrusive protagonists of making Telugu, a peoples, language. In this regard he had considerable rapport with Dr. Gidugu Ramamurthy Pantulu, though he might not have gone the whole hog with him Consistent with this zeal he collected folk songs, proverbs, idioms and phrases, nursery rhymes, songs by working women end by others on various occasions. He had published 'Bala Bhasha ('The Lore of Children) which is a collection of traditional nursery rhymes in Telugu

Subject of unfair professional practices

When he joined the Oriental Manuscript Library probably at the time of the First world war or even earlier, young Prabhakara was impressed with the tantalising treasures of Telugu literature that he came across and being at a tender age of idealism and youthful enthusiasm he often went out of his way in proferring his assistance and guidance to those veterans who were handicapped in their literary research since they had no access to historical and literary material that was readily available to Prabhakara Sastri daily. His unstinted and liberal assistance, advice and even guidance were fully exploited by some of the writers of renown. That young Prabhakara Sastri had a raw deal in this regard is evident from some passages which occur in his brief but incomplete autobiography' Pragna Prabhakaram' in which he recounted the pettiness of great writers like Veeresalingam Pantulu and Chilukuri Veerebhadra Rao. The following passages from Prabhakara Sastri's autobiography are revealing

''Sri Laxmana Rao (Komarraju) brought Sri Veeresalingam Pantulu to the Oriental Manuscripts Library and introduced me to the latter for assistance that could be rendered by people like me since Veeresalingam Pantulu was revising his biography of poets for publication. He very much desired to settle the controversy regarding the historical aspects of Arithmatic written by Pavuloori Mallanna by discussing it with Veeresalingam Pantulu and myself. I showed him various versions of the manuscripts and acquainted him with my arguments. I could not support what Veeresalingam Pantulu had written differently previously. Sri Lakshmana Rao examined the whole issue carefully and observed (to Veeresalingam Pantulu) 'You have to make modifications accordingly. It is evident that what you had written earlier and what others had written with a view to supporting you are not correct.' Veeresalingam Pantulu said' 'I wrote like that because I had some manuscript version with me. After reaching Rajahmundry and consulting the books I have, I shall review and come to a conclusion."Sri Laksman Rao observed, 'Your manuscript could not be contrary to what is contained in these various manuscripts. It it were so you will have to maintain your argument justifiably and soundly ' To me Sri Lakhman Rao said: 'We will appreciate the perseverance of Veeresalingam Pantulu and will extend our support to him" I told him that I would extend whatever co-operation I could. They then left for their residences."

"From Madras Veeresalingam Pantulu left for Banglore after a few days. What ever corrections I could make only in the first part of the biography of Telugu poets I suggested and sent the papers to

Bangalore, That was a big bundle. Sri Pantulu made use of them. Let a one his non-acknowledgement of my assistance at all appropriate places. He said in the introduction to the book : 'Sri Sastri too had helped me very much by copying portions of books, and poems that I had desired and were available in his library. I had myself informed him of what material he would require, listed them, specified the way additions and revisions have to be made, and sent verses in writing. Is this the way of acknowledgement of all that help ? This acknowledgement would mean that when he had specifically requested that such and such poems and books might be copied and sent to him, people like me had written and sent to him. It may even equivocally convey the reality too! Not only that, he attacked his old friend Manavalli Ramakrishna Kavi ; without any provocation he attacked me regarding Prabandha Ratnavali in the same introduction to the biography of Telugu poets. When I wrote to him he replied remorsefully. Recently when I wanted to tear off all those letters, my friends took them from me saying that they would preserve them"

In his time, literary criticism and controversy were often too personal, envious, intemperate and even crude being based on religious bigotry on occasion. Though Prabhakara Sastri was a butt of uncharitable criticism, from his side, he maintained high standards of dispassionate, objective and academic discussion rather unprecedented in the annals of contemporary Telugu academics. Not only did he observe dispassionate approach to scholarly disputations but he also kept aloof from literary controversies when they deviated from academic lines.

Spectator of Poetic Pyrotechnics

Life has its ironies. Inspite of his distaste for controversies, prima facie, Prabhakara Sastri became instrumental for a tearing and unedifying controversy that raged on two occasions between Rama Krishna Kavulu and Tirupati poets firstly and between the two Kopparapu poets on the one side and the twin Tirupati Venkata Kavulu on the other side later. This requires recollection of at least one of the classic episodes in some detail Let us take the latter controversy. The Kopparapu poets demonstrated their poetical prowess before the elite of Telugu audience in Madras. Young Prabhakara Sastri composed poems on the occasion praising their poetical talent, and saying that he would place the Kopparapu poets next only to his masters namely, the Tirupati poets These poems were published in a Madras Telugu journal 'Sasilekha'. The Tirupati poets read them and in a patronising mood wrote to the Kopparapu poets that they happened to see the poems of their disciple in 'Sasilekha' and conveyed their best wishes for the latter's success

Some time later at a wedding dinner in an advocate's house at Guntur, among the elite of the town, who were present a discussion developed as to who were superior to whom as between the Kopparapu and Tirupati poets Sides were naturally taken The Kopparapu poets who were present on the occasion kept quiet when the Tirupati poets were denigrated and deemed as inferior to Kopparapu poets. This was duly conveyed by some one to the Tirupati poets. They sent a registered letter to the Kopparapu poets accusing them of complicity when on their part they had been so friendly as to convey their compliments soon after read-

ing the poems written by their disciple, Prabhakara Sastri praising them for their poetic talent.

The controversy acquired sub-communal overtones of antipathy between Vaidikis and Niyogis, two sub-sects among Telugu Brahmins The Kopparapu poets were Niyogis and Tirupati Poets were Vaidikis. Educated bigots of these two groups in places like Guntur, Narasaraopet, Masulipatnam were drawn into this sweeping and stormy literary controversy. A redeeming feature of this campaign was the contribution it made to the enrichment of Telugu poetry. The Tirupati poets conducted 'Satavadhanams' (i. e. concentrating simultaneous attention on hundred things within a scheduled time to demonstrate their proficiency, poetic talent intellectual prowess and alertness in different fields) at different places to show how they were superior to Kopparapu poets. In the process their extempore poetry which flowed precipitously like the Niagara Falls became popular in every household. In the end, it looked as though the poets on either side were fighting like Kilkenny cats. When this realisation dawned on them, the Kopparapu poets appealed to Prabhakara Sastri in a poetic composition running to 8 or 10 verses that he who had introduced them to Tirupati poets, through his poems in 'Sasi lekha' should intervene and bring about rapproachment. Each of the poems which probably appeared later in a publiction entitled 'Guntur Seema' (Guntur region) ended with the refrain 'Keerthikara Prabhakara' (the renowned Prabhakara). But on receipt of this request, what Prabhakara Sastri had done was not known,

One thing he has, however, done at a much later date which is an enduring contribution to establish understanding between these two senselessly warring sub-communities among Andhra Brahmins. He set an example in the thirties by forging marriage alliance for his eldest daughter with the well known Niyogi Vissa family. Similarly in the early forties he arranged the marriage of his eldest son with a girl of Manchala family.

Seer and a Savant

Though Prabhakara Sastri had an abiding love for Telugu, it gradually yielded to a passionate search for spiritualism. Prabhakara Sastri had the spiritual spark ingrained in him from non-age which he developed by constant meditation and self-knowledge. He had no belief in ritualism and the trappings of religion. The poet and the literary critic ripened into a seer and a savant. In a personal note, he wrote with becoming humility that in the construction of the many-splendoured mansion of Telugu literature he contented himself as having done some unskilled labour and was about to wash his hands of it in view of the inner call for a more vital and abiding work. In the post-retirement period he was becoming detached like a water drop on a lotus leaf. He developed during that time a distaste for literary fame. Literary work was more and more a matter of duty to be performed than rewarding pursuit. The few poems that he cared to pen from the later half of thirties show his steep ascent to spiritual heights.

Being a great humanist with a developed social conscience he devoted most of his time to prayer and through it to succour those who came to him for relief from pain and suffering. He was often withdrawn into himself for long spells. The sufferers who came to him

received greater and more devoted attention than those who visited him for literary discourses and discussions.

Indefatigable worker

Even so, the dual devotion to spiritualism and literary pursuits probably made Pabhakara Sastri uneasy on occasion, that he yet owed some service to Telugu literature. He had undertaken his autobiography part of which has been published under the title "Pragna Prabhakaram". It is more an account of his spiritual quest and awakening than a record of his literary pursuits and accomplishments. He no doubt expressed that he had debts to discharge in the literary field. Though well over 60 he worked with consuming passion that before the time ran out, he should quickly complete tasks that remained unfinished. The epilogue of his life culminated in the collection, at the cost of his health, of architectural relics for establishing a museum at Tirupathi Devasthanam. His fondness for this work was such that he undertook arduous journeys to various remote and trackless places not caring for sun and rain, wading through mud and slush, often without timely food and rest. The travel was not infrequently by a lorry, his seat being next to that of the driver, so that the precious stone relics were under his personal charge. The strain involved in such a travel was too much for the age worn physical frame, with the result that after a brief illness he passed away in August in the year 1950 at the age of 62.

Certain salient features strike one who goes though Prabhakara Sastri's works. He felt that language and literature should be within the grasp of the masses. Any communication gap that develops owing to obsession with Sanskrit, rigours of grammar, syntax, rhetoric or prosody should suitably be relaxed so that the basic object of language may not be frustrated.

As has been pointed out, his prose and poetry were couched in concise, chaste and simple style full of vigour, appropriate idiom and vivid expression His few poetical works centred round not epic heroes but people of the middle class families. If in one work the subject was the passing romance of a husband, in another it was the self-sacrifice of a mother for the sake of her children. That self effacement is not the prerogative of the higher form of life but can be seen in animal and bird life too is brought out in two more works of his. Thus Prabhakara Sastri interpreted people's emotions, virtues and foibles in a manner that from the framework of the theme in which the human element was cast some object lessons could be drawn.

Free From Malice

In his literary criticism and research papers, Prabhakara Sastri might have differed with other scholars, but he avoided personal innuendo and attacks lest he should be treading on others' toes. When his detractors were uncharitable in criticism he just ignored it as idle wind that passed by him His works are free from malice, sectarianism, bigotry and all such restrictive trends that are divisive of the social organism in their effect. His approach to social, religious and linguistic issues being eclectic, he did not relish anything that smacked of intolerance.

A Man Of Self-Esteem

Though from the financial point of view he was rarely in a comfortable position,

Prabhakara Sastri never compromised his self-respect. People always came to him for his opinion, guidance, advice, spiritual succour etc , at all odd-hours and bothered him a good deal, but he never approached anyone for any favour. There were occasions when he politely and firmly declined to take any gifts from persons like Desodharaka Nageswara Rao Pantulu. The great poet Viswanatha Satyanarayana in his play entitled "TRISULAM" paid handsome tribute to the commentaries of Prabhakara Sastri comparing them to thick application of sandal wood paste (probably the classics to which Prabhakara Sastri wrote commentaries were likened to the body to which the fragrant sandal wood paste is applied); and wondered why such a great scholar adored poverty. On one occasion, this self-denial was in graphic evidence much to the disadvantage of Prabhakara Sastri. It was the occasion of the wedding of the Rajah of Challapalli, in the early thirties and his accession to the Zamindari. Prabhakara Sastri came all the way from Madras; wrote at length a classic piece of sound advice as to how the Zamindar should conduct himself as a 'grihasta' and as an administrator of his estate in keeping with the changing times of tenurial and tenancy reforms. He concluded the magnificient piece with the words that since he belonged to a village under Challapalli estate; he just came to witness the auspicious occasion, and having come gave whatever advice he felt appropriate not as a beneficiary but only as his well-wisher. This outspokenness had cost handsome honour which he just did not mind. Even the Zamindar's uncle, who was the munificient Zamindar of Muktyala was chagrined at the philistinism of his nephew

In these ominous times when centrifugal tendencies are raising their head in all spheres of human activity and are being patronised by the powers that be, it is refreshing to find that we have had intellectuals of immaculate perception of the calibre of Prabhakara Sastri who steered clear in their daily life and their writings of these rocks and rapids. In his personal life he practised catholicity and was a reformist in a meaningful measure.

The Telugu manuscripts studiously collectd with loving care by scholars like Prabhakara Sastri and Manavalli Ramakrishna Kavi are probably vagetating in the Oriental Manuscript Library in Madras and the Saraswathi Mahal Library at Tanjavur in Tamil Nadu. It is not known whether in their anxiety at severance with the composite State of Madras the progenitors of Andhra Pradesh took up the question of transfer of Telugu manuscripts in the possession of these institutions to the Andhra State in the process of division of assets and liabilities. It is high time that rare manuscripts are retrieved especially in the context of the forthcoming World Telugu Conference if the labour of scholars like Prabhakara Sastri who had striven for bringing to light many Telugu works were not to go in vain.

A TRIBUTE OF LOVE

"Greater love hath no man than this that a man lay down his life for his friends"

St. JOHN XV 12

[The Preface to Pragna Prabhakaram, an autobiography of Prabhakara Sastri in Telugu was written by a devotee of his — Sri Kotta Venkateswara Rao, an Advocate. The auther has translated his Telugu Preface into English. We are publishing the English version here. — *Ed.*]

To this supremely noble message of Jesus, the sanctified life of Sri Prabhakara Sastri was an outstanding example. To him all were friends and specially they were his bosom friends who, afflicted by physical and mental ailments knew not their way and were in despair. Into their sorrow would he enter, them would he consider himself to be, and to ward off their misery would he by day and night unceasingly undergo the fire of penance, and at last by the power of the soul gained through the ordeal of sympathetic suffering did he alleviate their sufferings. And even after helping them thus to scale over their impediments, would he keep an eye on their present and future progress and go to their hour of peril. Well do those ancient words of praise become of him which hail "this sure friend in adversity" The Mahabharata in its Telugu version contains the address of Yudhishtira to Sri Krishna to the following effect.

"Oh great soul ! Pandu, the king of all earth, has departed from this life having shown unto us you to take us past danger, and by perseverant effort to garner the good for us."

It is no exaggeration to aver that many who were well protected by Sastriji gratefully remember him in the above manner I am one of those who were resurrected by him. And prompted by gratitude I offer this tribute of love with folded hands.

How to dispel disease by penance? How does one alleviate the ailment of others?- So may many question justly. So was it with me till I gained such experience by which now I shall try to dispel the doubts of like minded persons. This will give me an opportunity to remind myself of the pure and sweet nature of Sastriji and partly to fulfil his aim in writing this book.

By the time Sastriji commenced the composition of "Pragna Prabhakaram" he practised for 30 years Bhrikta Rahita Taraka Raaja Yoga. During this long

period he had many unique experiences. He intended to publish in different volumes his own experiences, the experiences of those who like him gained initiation into this yoga and the saga of those who were benefited by him. If the big tome which he planned took shape it would not only have presented elegant Telugu prose-writing but also would have caused a stir among the practitioners of Yoga and soul-culture, among people who know the deeper truths of mind and body and among healers of disease.

But by the time he started writing this book and completed the part now published the authorities of the famous Tirupati temple placed on him the burden of organising a museum. For that work he forsook the comforts of sleep and food and ransacked the Telugu country from the wilds of Cuddapah where tigers prowl to the hillocks of Muktyala inKrishna District and Nalla gonda in Nizam's dominions, the domain of Communist guerillas, and brought to Tirupati many a beautiful Jaina, Bauddha and Hindu icons which feast the eyes of connoisseurs af iconography.

It is possible for us to know from these that in the days of yore Jainism and Buddhism which introduced the rule of equality and exhorted non-violence (Ahmisa) flourished in the Andhra country, that as a result of the dedicated art of the followers of those religions many beautiful monasteries and images emerged, that in course of time people's attention was attracted by caste and orders of life, sacrifice and ritual and that then they destroyed wantonly the previous constructions of art and killed in revolting manner those who did not bend before their new passion. There seems to be no difference between that by-gone chapter of violence, the evil and destructive activities of modern era, and the Razaakar and Communist orgies. The animal in man has beenon rampage form in those times and to the present day. Can man not eschew violent activity in his attempt to make others agree to what he feels is right ?

Besides these stone and metal images, Sastriji collected numerous unpublished treatises, paintings, and armour and swords used by warriors of yore, after ransacking the store-rooms belonging to the Kalahasti estate with the generous permission of the head of that estate. And with the help of Sri Narla, Editor of Andhra Prabha, he brought to Tirupati a museum of invaluable paintings and icons which Sri Kota Subba Rao collected and preserved as equivalent to his life, during a long period of labour.

With all this work on one hand, Sastriji on the other hand engaged himself in numerous activities namely, the celebration of the first ever anniversary of Sri Annamacharya and publication of his hymns, the collection of, and doing research in the editing of, and commenting on the PAVULURU GANITAM, UTTARA HARIVAMSAM, Lakshnoddharam, and Andhra language before Nannaya and to carry all these works simultaneously like Arjuna of ambidexterous skill.

There were many hardships in collecting art pieces for the museum. It would be known that in a petty village with not evena country road, there is a precious stone sclupture, that some 'rich people from Bombay have come all the way for it and that it would be moved

out of the Telugu country if there was delay. Hey presto ! Sastriji visits that place somehow without caring for physical strain. That image would be in some country pathway serving as a scythe-sharpener for the herdsboy or for rubbing of dirt from the traveller's with no one to help dig it out. But after excavating it and making known its importance, the villagers would come in the way saying that they would retain it for worship. To make them agree and to take the articraft to Tirupati was a feat like reaching Ekachakrapuram from the combustible house of lac. All this work Sastriji accomplished in 7 or 8 months and with the minimum expenditure with the active assistance of his dear students and among them using Udayagiri Srinivasacharya as his staff to lean on. Knowledgeable people wondered whether any other person even with many men to help and spending more money could have finished the work in twenty years either.

I am reminded of an incident in this connection. Sastriji brought a small piece of marble stone to Guntur after spending some hours with a newly acquainted person. It bore a portion of some sculpiure on one side. His return journey to Tirupati was scheduled for that night. He checked his package serveral times so that the sculptured peice of stone might not be forgotten. He got it packed with such tender care as if it were a fragile piece of glass ware. We could not understand this fuss. "This is a priceless art piece. Dubreuil would have given ten thousand rupees for this" he said at the railway station. If this were so in the case of this small thing it is impossible to estimate the value of the museum he organised.

All these pieces of sculpture are now in silent repose in the museum under Tirupati temple administration. The great responsibility of converting them into eloquent images now rests with the temple administration by getting their age determined and by going into the social and religious significance and the excellence of their art recognised.

What with these peregrinations for the sake of the museum and the pressure of work connected with the editing and printing of rare books Sastriji's health was shattered. Just then destiny led him to Yeddanapudi village in Guntur district wheedling him into the search for some super architectural pieces lying hidden in a well. Relentless rain and knee deep sticky mud of black soil clay in which even a double bullock cart could not move and in which it was impossible for man to lift a leg and place it ahead. Caught in this death's shear Sastriji, the tender-bodied and heavy weighing sexagenarian reached home with high fever. By this time his health had completely given way. Not caring for it and bed ridden he was ceaselessly carrying on his normal duties to the last. He extricated many a person from the jaws of death by supreme soul-power of his yoga. Many such salvaged persons among us were at that time around him, but could not at the end save him for us. The great poet Sri Viswanatha Satyanarayana was shocked to hear this unexpected news, and spontaneously mourned saying "And at last death has conquered even you! Oh great soul". He was expressing what all those who received Sastriji's love were feeling in their hearts. The news of Sastriji's demise was splashed in the dailies alongside, the news of the disappearance of

some Himalayan peaks in the earthquake of Assam.

And in the end it has come to pass to publish this PRAGNA PRABHAKARAM as a sort of sorrow. The printing charges for this publication have been borne by Sri Kambhampati Satyanarayana Sresti of Madras (a beloved disciple of Sastriji for over 20 years) as a mark of his devotion and surrender to Guru Dev. His heart is as soft as the butter in which he trades. Whenever Ssstriji visited Madras, all the friends there congregated in Sresti's house and received his attention and welcome. We are all indebted to him to this day.

My acquaintance with Sri Sastriji

I had the privilege of being acquainted with Sastriji in May 1939 for the first time. For nearly ten months before this, I was suffering from serious illness. It started first with malaria of 106° I had some relief from it after taking injections of allopathic drugs. I do not know how it would have turned out if I had continued that system of medicine. But somehow it got into my head that in that system they used quinine, which was not good for the body, that in homeopathy they did not use quinine and that it was the best system. Two more months elapsed, in this experiment but to no effect. Then the mind flashed on Ayurveda. I swallowed many bitter drugs. Among them there was one called Panchatikta manufactured by a Calcutta drug house. By name it was only Panchatikta (five bitters) but in fact it was prapanchatikta (a universe of bitters). After that, I used drugs prepared by indigenous Vaidyas. That vaidya was indeed an alert person. To dispel my indifference to local drugs he used to give some sweet potions and allowed some laxity in the matter of food. But it was of no use. Then I reverted to allopathy. By that time my body underwent much change. The weight has gone down by 22 lbs. Temparature of 99.5° used to develop in the evenings. Mentally there was not the least forbearance. Nervous stability decreased and the body could not bear the least excitement. No sleep, no assimilation, eat whatever I may.

In this state, allopathic medicine again helped me somewhat but the illness could not be diagnozed. The doctor would say that I was frightened some where.

At this stage I had to go to Madras to attend the law apprentice, examination But I was in doubt whether I could get down from the train and travel in trams and buses. Somehow I reached Madras and with the help of a friend whom I summoned to the Central Station I put up in a hotel and finished my examination. After that I consulted a renowned doctor. He had a nursing home. He said that unless I stayed there for ten days under observation, proper diagnosis could not be made. A date for my admission into nursing home was fixed and I returned to the hotel.

Even when starting from Guntur I learnt from Sri Unnava Lakshmi Narayana about the greatness of Sastriji's Yoga practices and treatment of diseases. I took a letter of introduction from him to Sastriji expecting some good or other from it. Taking that letter with me on the morning after my medical consultation, and having purchased four sweet citrus (Kamala) fruits

on the way, I reached No. 4, Venkatarangam Pillai Street and went in after tapping the door. Wonder of wonders ?

I saw a stout person with a shining light brown skin. I could not identify him as Sastriji. For after reading some of his writings I subconsciously formed a mental picture of his figure, speech and habits. In my imagination he was a person neither stout nor lean, golden coloured and of an imposing stature and devoted to orthodox ways. He greeted me in a friendly resonant tone. "why; sonny who are you ?"

I did not imagine that his voice would boom like that. I recovered and saluted him saying"I come from Guntur". While I was replying him Sri Unnava came out from inside the house and introduced me to Sastriji. I did not expect to meet him there. He happened to come to Madras on some work and arrived at Sastriji's house only the previous night.

At the time when I reached the house Sastriji was brushing his teeth- It was probably past seven O' clock. The sight appeared unorthodox to me as I expected that he would by that time finish his bath, worship etc. As my acquaintance with him grew I had come to understand the position. With the ailing people who came to him in the evening for Yoga treatment,he could not get himself free early. Even after all of them had departed he would have no sleep till late in the night trying to know the cause of their disease etc; by self intuition. Sometimes he would wake up after a round of sleep and spend time till day break with the same thought. Thus was how his late rising in the morning came about. Where was the time for him to care for his outward appearance early in the morning like people wedded to orthodox ritualism ? His ablutions were the customary observances in the sacrifice out of compassion for all beings.

No sooner had he finished brushing his teeth he tasted the fruits I brought and observed "These are nice-but with more of loose jacket and less juice." It was his settled habit to examine everything closely and rate their worth.

Then he kindly agreed to give me yoga treatment. "But first of all how about arrangements for your food?" he asked. He was not satisfied when I told him that I would stay in a hotel. He feared that hotel food would not be wholesome and said that I should take good ghee, vegetables milk and fruit and not the usual rice and Sambar (a dall-plus-chilly plus tamarind vegetable soup, the speciality of Madras). Don't think your disease will be cured by this food The rectifier is God, the cause of all" said he. When told about the nursing home he said that I should not join it. Following the trend of his words I understood that he thought that my ill-health could be set right and was pleased at the idea.

Sastriji said that my voice was weak. His comment appeared odd to me at that time, but by comparing it with my tone after I completely recovered my health I knew that it was true. I am noting this here just to point out that Sastriji at his very first observation used to examine penetratingly the persons who come for yoga treatment. He used to understand the nature of those people, and their ailments by their physical and facial expression, mode of speech, voice and movement of limbs. I have never found

his estimate go wrong. He used this skill not only for treatment but also as a kind of entertainment in his daily life trying to guess a person's nature by his hand writing, to guess where from letters came without looking at the post mark but only by looking at the way the address was written, and sometimes guessing their contents without opening them. By such small entertaining snippets he would create a pleasing and enthralling atmosphere around him.

In the Yogic treatment of that first morning, an energy seemed to have flowed throughout my body making me sweat profusely. Sastriji asked me to go for food and enquired how I would spend time till the evening. His concern was that I would get bored in a new place not knowing what to do. He considered with much care the physical and mental comforts of the people who came for treatment. His idea was that they should feel happy without any worry during the course of treatment. I said "I shall spend time in reading some book or other". Sri Unnava said "He is somewhat of an avid reader. So there will be no difficulty in passing time". To this Sastriji said "Close all books. Eat and have a good nap". Sastriji was a research scholar dealing with many books. But he had no preference for men of book learning. In his opinion,our bodies and minds themselves are real books which reveal all secrets and that it was better to practise reading them. I will later touch upon his views regarding literature.

When I returned in the evening, Sastriji enquired and came to know of the details concerning my appetite, items of food, sleep, the milk and fruits which I took during the day and my general physical condition. He was satisfied as I was closely following his directions with regard to food and sleep and as the vehicle was moving in the proper way.

Sastriji spent his time in unceasing endeavour for the good of others. Every morning and evening he used to enquire of people who came to him for treatment and learnt from them as to what happened during meditation, how it was at home and encouraging them; investigating the cause if there was no alleviation of suffering, rectifying the mistakes and observing their health improving with the correction and encouraging them thereby. During my first stay I was with Sastriji for 43 days. Many unusual things happened. It is not possible to narrate them all here. I will mention one or two for the reader

At the time I first approached Sastriji my body could not properly assimilate whatever I ate. There was no sound sleep. I have mentioned above that Sastriji asked me to sleep even during day time. I followed his directions literally with no discomfort. After a few days, one fine morning Sastriji asked me "What have you taken this morning?" I said I took two iddlies.Immediately Sastriji exclaimed "What, how improper. Two iddlies at 7 a.m. and lunch at eleven ?" I was taken aback thinking that probably I ate too much. Sastriji said "How insufficient are the two iddlies for a man of your size and height. Four is right". The next day he again enquired. I said 'I took four' "And after that" he asked. "My usual half a cup of coffee" I replied. "Oh this is quite the wrong way. Now-a half cup for a couple of iddlies. For two couples a full cup" said he.

I literally did so the next day. "Oh only iddlies! You do not know this science. Listen, two iddlies to start with-a little coffee over them and then Uppumav (A preparation made with coarse wheat flour baked and later fried with condiments) and a dosai as a top dressing (A preparation made with black or greengram paste spread thinly in a circular form in a pan over slow fire and fried with ghee or oil) and over that you should pour a cup of coffee".

With this Sastriji made us have a side-splitting laughter. With this push I reached 8 iddlis during breakfast and about half a visa (600 grams) of vegetables, two cups of curd at lunch and half a dozen plaintain fruits of the famous PEVAJAPPALAM variety, kismis, anjura and apple after mid-day nap. Four bondas (vegetable or dal cutlets) and coffee in the evening, and mangoes with dinner. I myself am unable now to believe this ogre like gluttony but I do not think that I could have regained 20 Ibs of lost weight in 20 days (the last 20 days) without that amount of food.

One day Prof. Narasingarao of the faculty of Mathematics in the Annamalai University came. He was also a member of the Friends Yoga School to which Sastriji belonged. He was put up in Sastriji's house. Sastriji told him my story casually during conversation. At that time there arose in my body an upsurge of vibrations. The inhalations and exhalations became long and deep. The spinal chord straightened up right like a hissing cobra. The two shoulders were pressed back and my chest expanded. I do not know how a breathing is measured but I suppose mine might have been found to be two yards in length if measured.

It surprised the three of us. "How did so much breath come about? With any physical exercise? All this is Master's divine grace" said Satriji. Master means their Guru Dev (Teacher God–It is customary in India to consider all teachers as embodiment of Divine specially the spiritual teachers). Sastriji used to tell those who were rectified by him that he was only instrumental and it was Master's grace which managed everything.

During the days of my stay, many persons used to come for treatment. Among them there were men of various walks of life—rickshaw pullers, street-sweepers, office clerks, officers, teachers, University professors, doctors, engineers, lawyers, orthodox men, propagandists of the religion of Sayi Baba of Shridi, communists, students and leaders of Congress. Sastriji used to cure their various ailments, like scorpion bite, body burns, ghost possessions, gastric-ulcer, gall stones, oedema, accum ulation of water in abdomen etc.

Among them I will mention the case of a pitiable boy. His father was a rikshaw puller. Four days ago the boy slipped and fell down. He was concious since then, but could not speak. His eyeballs were turned to a side giving a wild look. The mouth had gone askew and his neck leaned to a side. The hands and feet were folded and out of control. They carried him in, on their hands. Immediately on seeing him Sastriji was greatly agitated like a bellowing cow on seeing its tender calf hurt. We could not bear to see the

plight of the boy on one side and that of Sastriji on the other. Sastriji learnt that the boy was not given any food and was distressed at the poverty and ignorance of the parents. He had a cup of coffee brought from inside his house and himself fed into the mouth of the boy with a small spoon After that he meditated for the boy's recovery. After this the boy could sort of sit leaning on a side. Then Sastriji rubbed the body of the boy with his hands adjusting his posture. The boy was able to sit properly. The faces of all around brightened.

The boy must now be made to stand and walk. Satriji asked him to get up. The boy could only make an effort but could not get up. Sastriji ordered him to get up with the authoritative tone of a sergeant commanding the cadets Then the boy got up The state of Sastriji at the time was a sight to be seen. He was obviously joyous on one side but agitated on the other. No satisfaction for him unless the boy walked. The boy walked slowly twice or thrice upto the door. Then Sastriji asked them to take him home. The father proceeded to take the boy in his arms in order to carry him as before. But Sastriji said "No" and asked the boy to walk by himself. The boy walked home as all of us gazed with wonder.

If I begin to go on narrating like this, the anecdotes of those forty days themselves would make a book. When after four years I had the privileg of seeing him at Tirupati the commotion there was very much more. Seeing the way of treatments at Tirupati one felt that mankind was going to achieve immortality. At Tirupati diseases seemed to depart on being ordered to.

There were few welcome as well as sad incidents which were not witnessed in Madras, but took place at Tirupati. Some ailing persons used to reach Tirupathi in the last stages of their disease, when doctors gave up hope Why should even they be left to the charge of death? Such was the thinking of Sastriji and he dared to treat them. Some of them have been saved and are living happily to this day But in some cases the course of life terminated even while there was seeming improvment. If it had become possible to save persons cent per cent in all curable and incurable stages would it not be the consummation of the practice of Yoga? Such an auspicious time is not yet.

Many do not believe that it is possible to cure physical illness by means of spiritual power. The disbelief is not inappropriate. This is an unusual phenomenon that should not be believed in without abundant experimental proof. When the working of telephone was first demonstrated it appears a great politician present there phoophood it as a feat of ventriloquism whereby a person while he was himself speaking would make the audience feel that the voice was proceeding from someone else. When Western scientists of former times discovered quite novel facts it sometimes happened that the learned people either ran them down or even persecuted them. There are many such instances in the history of science from Gallileo to Jagdish Chandra Bose. But unquestioned acceptance of things formerly unknown without severely

testing them several times is also wrought with undesirable consequences.

The venture of laying ladders from the physical world to the world of spirit is very much exposed to grave dangers. Untrodden is the path, and guides there are none. Where it leads to is unknown And whether we can reach the goal or not during our life span is equally unknown. For search in this field the ceaseless traveller has prayer as the only companion.

"Lead me from untruth to truth
From darkness to light
From death to immortality.

We hear that even Christ cured many people of diseases by his spiritual power. There are to this day such beliefs and experiences among "xians". An outstanding instance is the true story of the novel called "The SONG OF ST. BERNADETTE". It appears that patients from many countries come to the church at Lourdes in France and get cured of their illnesses by participating in the prayer. While being admitted, the paient is examined by a board of doctors who record in writing the details of the disease. And when the patients leave, the doctors again exmine their condition and decide whether it is a real change or not and record it again. Alexis Carrol, a top man in modern biological and medical sciences and a winner of the Noble Prize wrote of sueh cures in his "Man the Unknown" in the following manner :-

"...The most important cases of miraculous healing have been recorded by the Medical Bureau of Lourdes. Our present conception of the influence of prayer upon pathological lesions is based upon the observation of patients who have been cured almost instantaneously of various affections, such as peritoneal tuberculosis cold abscesses, osteitis, suppurating wounds, lupus, cancer, etc-The only condition indispensable to the occurence of the phenomena is prayer. But there is no need for the patient himself to pray, or even to have any religious faith. It is sufficient that some one around him be in a state of prayer. Such facts are of profound significance. They showthe validity of certainrelations of still unknown nature between psychological and organic processes. They prove the objective importance of the spiritual activities, which hygienists, physicians, educators and sociologists have almost always neglected to study. They open to man a new world......"

Many secrets of nature have come to light through scientific research of today. But those who witnessed only the scientific research of 13th and 14th centuries could not have imagined the present day acquisition of scientifie knowledge would. To-day's scientific research seems to be entering the region separating the living and non-living phenomena. If it takes a step further it may reach the very core of the cosmos. Scientific investigators have been changing their methods and tools whenever necessary. It is not beyond their competence to devise novel methods for this new probe. So the submission is that nothing should be brushed aside in haste.

Sastriji's intellectual prowess was multi-dimensional. It requires great ability to acquaint the strangers with his individuality. It will take more space. As such I shall only touch upon a few aspects and leave it there.

His views regarding creative writing in literature are unique. What we perceive in such works is untruth. Why should one waste time on untruth? Unless the poet is a seer he cannot plumb the depths of the problems of life. The writings of one who is not a seer are not pure even as the impure water found at small depth. True poetry has no need of the display of words and metaphor. All these adornnments form themselves naturally in the seer's writings by reason of the excellence of the subject. Gandhiji's writings are a witness to this. Scientific books which contribute to human knowledge and welfare are worth reading.

Sastriji also used to think that taking real incidents of daily life as subject matter of poetry, it would be possible to compose beautiful poems in a style consisting of small and simple words and making compassion and morality their dominant motif. In this manner he composed some short poetic pieces like "That wail of the Mother" "The faithful Dog" "The self-sacrificing pigeon" "A three-day fancy" etc.

In classical literature "The latter history of Rama (Uttara Ramacharita) a drama of the great poet Bhavabhuti- used to move him much. The interpretation which he used to give to that drama was imbued with originality. He was not much interested in Kalidasa's famous Sakuntala. He was disgusted with the episode of Dushyanta entering the scene on the pretext of a buzzing bee and with valorous protestations. In his view there is no difference between that character and the present day rowdy Romeo. It is difficult to mention here all his unique ideas regarding literature. Nor am I equal to such a task. I have given the above sketch to show how his yearning for self realisation was reflected in his literary works. Disgusted with the jealousies and animosities with which literary criticim and historical research were beset in his days, he finally gave them up and dedicated his life to the service of humanity. The following is the purport of two verses of his in this connection.

"At the beginning I too had pleasant prompting to create poetic art- poems appeared but they instantly repulsed me. No more will I take to such spurious and hollow entertainments, lo and behold! the twin pests of dotage and death whieh as a gardner will I eradicate and make the Tree of Life bear fruit, and make grafts from it".

"Lord, from now on I dedicate myself to you with purity of thought, word and deed; abandon other preoccupations and keep in view only the task of bringing succour, to others. No more will the illusions of money and the like weigh with me and Oh- Lord, I will not deviate from the path of meditation replete with truth, compassion and beneficience to others".

It is not to be thought that being near to him was to lead a barren life of futile philosophy.

He was a real seeker of truth. A devotee of art. He had an avid relish for life. These qualities were reflected in every work that he did. He had much liking for collecting varieties of coloured pencils, pens, handsticks, and other uncommon things. His share was merely to collect them but to use them was the right of all of us. Similarly in respect of fountain pens.

He used to find out which of the pens would help to make handwriting look attractive Those around him would compete with their pens. He used to obtain from somewhere coconuts of the size of a small finger and polish it and after having their tops fitted with silver cover and stoppers to resembles nuff boxes, he used to present them to friends He gave one such to me. I was doubtful of its use to me as I did not use snuff. If it were for snuff he would not have taken all the trouble. He suggested to me that it could be stuffed with cotton and after putting "Attar" (scent) or Euade-cologne in it, it could be used for smelling scent.

Similarly he himself used to polish many varieties of "walking sticks" and present them to friends. There used to be many types of such sticks with him – some made from palmyara pith some in the form of twisting snakes, some shining with big sized silver covering at their tops. He used to get skins of various spotted deer and tigers for use in the prayer room. Men of all castes and classes came to him from different parts of the Telugu country. He used to delight them all with his conversational skill. And to top it all he would then and there trace the philology of unusual words and their history. He used to explain the formation of Dosai from dosai (two hands) and ARASAI from 'Arasai' (palm of hand) thus adding a new taste to those viends.

He used to explain with close observation the proper time for plucking fruits and using them; and the flavours and tastes of several curries. In his slender poetical work called "The Wail of Mother" (Kaduputeepu) he described about the staple Gogu chutney of Guntur and Krishna thus.

"The mouth will crave hereafter for the relish of Gogu putney made of the tender gogu leaves processed with green chillies and seasoned for being used off and on".

Nutritious food is necessary for the practitioners of this yoga. But in those days when Sastriji was in Madras his monthly salary was only fifty rupees; and his family a big one.

In addition, many guests visited his house often. More than half of his salary was spent for the house rent. And rice, dal, vegetables, milk, ghee, firewood, clothes and all-Oh ! did Sastriji really have all these ? He would not take a pie from those who came for treatment. If anyone brought some fruits he would suspect that they were asking him to treat on a quid proquo basis - consuming hunger at sun - rise and sun - set when it was time for treatment. It appeared to me that maintainance of family was more difficult practice than the practice of his yoga. Even that poverty had made him turn to the Divine. We would feel wafted on to another world when Sastriji, undaunted by these difficulties would raise his voice and sing like a boy "Fearless I am, putting all burdens on you" or.

"Your grace is like the shade of the wifhfulfilling tree at this hour of the unbearable sun" (Songs of the famous Bhakta Ramadas of Andhra).

There were even some occasions when there was no rice for the day and he waiting to see what God would do. On one such day some equally 'affluent' per-

son from Nellore arrived by 10 A. M. with $1\frac{1}{2}$ kgs. of rice and gave it. He was not expected that day. Neither was he aware of their need. On another occasion before lunch I think-during some conversation Sastriji was saying that it would be nice to eat pine apple (Anasa)fruit. Just then a friend from Rajahmundry brought a basket of pine apples. Though much pressurised by poverty Sastriji used to create some strange contentment even out of it.One night, after dinner, settling down leisurely to sleep, he observed, "What man, Even king George does not have the contentment that I have. Many who came here this evening with suffering went home smiling happily. I can happily sleep with the satisfaction that the God is getting such good deeds done through me. And He is blessing me with whatever I need from day to day like drops of manna. Being instantly available and enjoyable it is giving me joy. For me there is neither the worry to store things, nor the trouble of guarding them". It will surely occur to any one who hears this the profound truth that the Yogi can convert any difficulties, obstruction or ordeals into instruments of advantage to him.

Readers by this time would be curious to know the way in which Sastriji conducted Yogic treatment. At both dawn and dusk Sastriji used to sit at a place, remember his Guru Dev, and with folded hands ands closed eyes would remain for sometime looking inward. We do not know what goes on in him. At that time people suffering from ailments would sit near him, pray silently to God, to the Ocean of mercy to bless and free them from ill-health. Closing their eyes they observed like mere witnesses what was going on inside them. Some used to have strange and beautiful visions. Some had observed that something moved and rectified the ailing parts of their body. Some slept happily forgetting all worries. Finally the body felt vigorous and free from suffering After repeating this process for a few days, gradual and firm health was established. Uncommon things occuring during meditation were recorded by the people concerned from time to time.

Sastriji used to treat persons not only sitting near him but also those at a far off place. In precarious situation when all other devices were barred some used to make a telegram sent to Sastriji and obtain relief even before it reached him.

On occasion, Sastriji not only treated individuals and their ailments but also undertook deep penance for the happy solution of problems troubling the whole nation. His unusual penance and diverse experience he had derived in regard to the famine of Rayalaseema in about 1946 and the Indian freedom movement of 1947, were remarkable in this connection. I cannot but refer here to the great penance of Sastriji for Gandhiji's safety during the latters fasts. Sastriji was not used to make public such matters due to his inborn humility. He loved Gandhiji with such fervour as if their lives were one, though the bodies were two. He supported Gandhi's philosophy of non-violence and movements for HARIJAN welfare and temple entry. All these extraordinary and amazing things ought to be made known, but I have left them all due to consideration of space All those who know him know these.

Many people got initiated into Bhrikta Rahita Taraka Raaja Yoga

like Sastriji but I am not aware of any one of them taking up Yogic treatment daily for years together with such determination and success. Some of them have even different views regarding treatment (1) that firstly the person who treats will be exposed to dangers (2) and secondly that this Yoga has not been founded for treatments. Such are their views. What we have learnt from Sastriji regarding this issue is as follows –:

Firstly : the main principle of the method of treatment is the uncontainable sympathetic suffering on the part of the person who treats those affected as if that pain has struck himself. Such sympathetic suffering itself relieves the woe of the sufferer. It will not work if the person performing treatment does it in a mood of "Lo, here I am casting a spell." Likewise the person receiving the treatment should not have an attitude of "How now ! Let us see how you will cast the charm on me". Nothing will happen in such a situation.

In the beginning Sastriji used to be simply pained at the ailments of others, but at the time he did not know that it would result in some benefit nor did he notice their actual cure. But after observing the effect on some occasions, he came to know that his own sorrow at the sight of people suffering from illness, and the spontaneous upsurge of sympathetic feeling effected the cure.

And treatment would not be effective if distinctions of mine and thine were entertained. Moreover this method of treatment yields wonderful results proportionate to the development of the mind and views of the person who treats that all men belong to one family. The reason for this special efficacy of Sastriji among the many who followed this Yoga is the quality of his limitless compassion. But it is also true that the sufferings of the diseased persons cast their shadow on the body of the person treating them. It appears that in about 1926 when Sastriji adopted the method of treatment consciously and as a daily duty, several friends tried to dissuade him advancing the above danger as a reason. It appears that Sastriji submitted the following to his Guru Dev during meditation on that day :–

"If really the suffering of others were dispelled and if for that reason pain results to me I will willingly bear it. I know that it is not I who dispel their pain. You it is who are hiding behind me. I do not fear that you, the all merciful, will merely remove the sufferings of others through me, and leave me in suffering. Do I not know to hide behind you ?" The following is a paraphrase of some poems written by Sastriji in this connection.

"Oh Lord : Oh indweller of soul:Destroy the ignorance that environs me and establish Thyself. Oh Lord eliminate my petty and degrading self-propulsion; merge me in Thyself. Unaware of Thy prsence in me I had gone through many tribulations. At long last I have now discovered the path and my grief has gone. Lord ! this human frame has become an abode of worship. Establish Thyself in it, and spread Thy universal reign. Mirror like is my body. Wipe it clean and let Thy resplendent glory illumine the whole universe. Oh Lord : let the rapture of Thy realisation in me intensify perennially and let it posses me every second and blazon through me. Erase my ego and attachments and save me

by gradually dissolving me in Thyself. Are Thou playing hide and seek with me hiding behind me all the while? I have discovered Thee, shall ever be vigilant, and, myself shall I hide behind Thee. Oh Lord, I shall never waver. Never shall I be in fright, salvaged shall I be with supreme bliss hereafter."

From that day till the last moment when he left the physical body Sastriji cured many aweful diseases with single minded dedication. If really any harm came to him from his treatments he should have left his physical body long ago. He cured many severe ailments of others like T. B., Asthma, Mehningitis, heart disease, and snake bite without any harm to himself. He had more than twenty five years of experience in this method of Yogic treatment. He was the highest authority in that matter. He used to say "While adjusting the ill-health of others, our ill-health also disappears". This became quite clear to many of us through our own experience.

What the great poet Shakespeare has said about the quality of mercy is true in this matter :-

"The quality of mercy is not strained
It dropeth as the gentle rain from heaven .

Upon the place beneath, it is twice blessed

It blesseth him that gives and him that takes".

And as Jesus said :

"Blessed are the merciful; for they shall obtain mercy"

Mathew V. S.

Secondly: To those who say that this yoga has not been formed for treatment of ailments, Sastriji used to reply, "If there were no treatments who will require this yoga? No one takes recourse to it for the sake of some vibration in the body".

Whatever it be, the yogic practice of Sastriji took a distinct turn which accorded with his nature. It was his confirmed view that even the path of spiritual meditation should be a fruitful way of truth, compassion and benefit His way of self sacrifice reminds me of the story of JIMUTAVAHANA and JATAKA stories of the Buddhists which illustrate the great campassion and self sacrifice of the Buddha.

People who go to Sastriji for treatment, after recovering their health, launch on a search for the divine reality which blessed them with health. And also, using their suffering as a starting point, they try to realise the indweller of all by whose grace they were cured.

I have mentioned that there would be no proper result unless the person who gives treatment identifies himself with those who are treated. In this manner treatment serves as an exercise in identifying the one reality behind the many. Treatment is thus really helpful in the practice of this yoga which has been formed to make us (We) see ourselves (We).

And how can a real yogi remain passive after seeing a person suffering. May we remember the noble teaching of Gita which says:

"He, O Arjuna, who sees with equality everything, in the image of his ownself, whether in pleasure or in pain,

he is considered a perfect yogi (Gita VI 32 RADHAKRISHNA's Translation).

I have mentioned above that Sastriji used to tell the persons he rectified by yogic treatment that it was only God, the indweller of all, the merciful who rectified and not himself. His Guru Dev was for him the Supreme in human form. But Sastriji never even mentioned his Guru Dev's name, the reason being that his Guru Dev did not favour any propaganda regarding him or his Yoga. Sastriji kept this rule till his very last moments. Not only that — following the same rule he used to prevent propaganda by his followers regarding himself. It is because of this that his work is not known in the world as much as it deserves. Many people came to know for the first time that he was a practitioner of yoga only by the flood of sorrow expressed in newspapers and through the persons who received benefit from him. Only his birth is blessed whom the world remembers with gratitude after he has left it :

The yoga which Sastriji follows is known as Bhrikta Rahita Taraka Raja Yoga. A great person established it in 1910 at Kumbakonam. The Initial letters of his name form the formula(MANTRA) of this yoga. His declared promise was to bestow knowledge of Reality (Brahma Jnana) on those who meditate on him with folded hands. It was his view that the attainment of oneness with Reality (Brahmam) is not in some state of trance, or after leaving the body, but with this consciousness, in this world and with this body itself. There may be some principles in ancient books corroborating his views. But he has not initiated this yoga based on any book. It was a new creation. He was absolutely independent. He possessed great spiritual powers People of this yoga consider him as the manifestation of the Highest Reality.

He disapproved demonstrative rituals like worship, devotional songs offering of light. The yogic action commences in the body immediately on thinking of him and saluting him The practitioner's share of work is merely to observe as a spectator the changes which occur within himself. Poses or Mudras (Asana) control of breath (Pranayama) or practice of Hatha Yoga are not necessary. He even prohibited them. The consciousness of the practitioner remains under his own control during the time of practice.

There are no hard and fast rules in regard to food. Pure (saatwic) food which imparts coolness and vigour to the body should be taken. One should not give up home for the practice of this yoga. Renunciation (Sanyasa) is disallowed. One should practice yoga while following his own profession. Practitioners should not display any show for idenification by others. Many miracles (Mahats) accrue during the practice of this yoga. These should never be misused. Moreover they are not even important. Practitioners should direct their conduct in moral path benefiting this exalted yoga.

There is much more which may be written about this yoga, but I think this will do for the present. Accordingly I conclude this tribute of love to my mentor, Sastriji.

[This was written in Telugu on Sravana Bahula Vidiya in 1951.]

Post Script.

The foregoing is my translation of what I had written in Telugu nearly 30 years ago I was thirty eight at that time and was a close witness to the unexpected and sad demise of my revered spiritual mentor. It was natural to be somewhat sentimental and consequently a few expressions bordering on slight exaggeration might have crept into the account. Leaving aside such inconsequential aspects, I humbly submit after 30 years and when I have reached 68 that the account is substantially correct. The greatest proof of the reality and continuity of the curative powers of my spiritual master is available even to this day in similar work being carried on steadily by some of his disciples of whom (1) Srinivasachari at Tirupati, and (2) Ramakotaiah at Guntur are the main examples.

I resist the temptation to add something regarding the New Yoga of Sastriji mainly because none of us knows much about it except that it aims at confering physical immortality, divine body, unbounded knowledge and unmixed felicity. Its originator had forbidden anyone to write about it without full knowledge. The work carried on is its best exposition.

Finally I want to discharge my long standing debt of devotion and gratitude to the great lady MAHALAKSHMI-AMMA GARU who was the life companion of Sastriji. She it was, who, day in and day out, for nearly four decades of companionship with Sastriji, toiled to maintain the house as an ashram for disciples of diverse tastes and temperaments to feed them, with the affection of a mother. She silently helped her husband in all his spiritual explorations with their many excruciating experiences.

I have no doubt that all of us who had the privilege of assembling together under the roof of Sastriji's household are in deep debt of gratitude to that loving mother. She was a mother not only to her own children but to all of us who crowded her house.

I may here reveal that she shared with her husbaad the most esoteric experiences of yoga which would not have been possible but for her cooperation. These two souls truly complemented each other in the scheme of this yoga even as Prakriti and Purusha accord with each other.

[Preface of Pragna Prabhakarm. By Kotta. Venkateswara Rao.]

A NOTE ON

BHRIKTA RAHITA TARAKA RAJA YOGA

[The following note on Bhrikta Rahitha Taraka Raja Yoga is prepared by Sri Kotha - Venkateswara Rao, disciple of the late Prabhakara Sastry- Ed]

A gist of a small brochure called 'Information for Inquirers, during the earthly life of the founder of this yoga (1868-1922) may now be added for the benefit of the reader

1) The innermost origin and Fount of life, acting in its creative freedom, linked up the Master of this Yoga in 1910 to form the first physical centre on earth of a new Evolution, called the Direct. The origin placed in his hands certain instructions of self-development for distribution to any one who so desired. The Master gathered round himself some old friends and relatives who formed the nucleus of the Friends Yoga Society.

2) The origin gathers into itself, as if by chance, those who desire to join the scheme, and it forms in & through them the media of its expression. The whole of humanity shall naturally be drawn to the scheme as a matter of course. Hence it does not require any special propaganda. It is for humanity and humanity is for it.

3) A new spark of life is given to the entrant into this yoga at the time of initiation which evolves out of him a fundamentally new variety of existence by which he shall be able to live in eternity, with highest consciousness and felicity. At present the physical material of man's body cannot stand the tensions of such a conscious life. This deficiency is the cause of physical unconsciousness occurring in SAMADHI or trance or Ecstasy in the old Yoga practices. Whatever felicity or knowledge might have been gathered in this condition of physical unconsciousness occurs at a higher plane which is beyond the limits of the physical consciousness and can only exist for the experience as a variety of dream-however quick the transition to the normal state and however clear the memory.

4) This discontinuity is not so much due to the methods employed, as rather to the lack of something in our innermost constitution. The new scheme establishes such a centre of continuous life or consciousness for the first time in humanity and hence its appellation: New Evolution. It can also now be easily understood why such a work could be started by the direct action of the origin itself and not by any man or super-human being however high in the hierarchy of spiritual beings that govern the world.

5) By its direct action the origin has now entered into the physical level and is **remoulding** and **remaking humanity**.

The Master of the school for want of a more easy word — is the first human physical form in and through whom as the centre the scheme works out as an expanding system — finally taking all humanity into its fold.

6) The existing stratification into discontinuous planes of consiousness

is due to the lack of a real centre in man's Kundalini — the primordial stuff of matter (Mulaprakriti) of which we are the sports and feats. The Kundalini is, as it were, a temple built and waiting to receive its lord The Lord is now come to live in the form of the impulse or spark of life from the origin.

7) The impulse makes possible an action from within outwards — itself standing as the centre as making out of man a real, independent self-sufficient being. The self-produced matter of the kundalini in this new evolution is one, and as it were, solders all vehicles of man's consciousness from the phsycal to the highest as one body showing the characteristics of all in itself.

8) The New Spark which is given at the time of initiation is a veritable descent of the Highest into the physical existence. From the moment of initiation it starts a new filling-in of the spaces which we call our bodies, until it establishes itself fully in its own **subtle nature** throughout them. Practice of this Yoga is only the work of such **Filling-in** and **Filling up** of the new structure for the new function. Thus this Yoga is a school of development into a new order, and supplies what is lacking as Reality and Eternal Stability even in the Highest achievements so far recorded.

9) As a result all the evils, which humanity as now constituted is heir to, will hence disappear and as an old remarkable record has put it, even Yama shall obtain liberation from his present irksome post

BHRIKTA, TARAKA etc.

10) Bhrikta :- The present man-form is the product of man's kundalini, which has undergone $3\frac{1}{2}$ evolutions so far, the knowledge of which is kept hidden in its $3\frac{1}{2}$ coils. This covering is technically called Bhrikta.

TARAKA :- The new impulse removes this covering (Rahita) and starts the fourth field of evolution technically called Taraka.

RAJA YOGA . Raja Yoga as generally understood deploys mainly mental practices not involving physical manipulations like seating (Asana), Posture (Mudra) Breath - control (Pranayama) etc.,

Hence the appellation of Bhrikta Rahita Taraka Raja Yoga.

[Note :- This explanation is not found in the Information to Inquirers, the gist of which is given in Paras 1—9]

CORRESPONDENCE - 2

[Prabhakara Sastri was a multi - dimensional personality Many persons used to write to him on varied topics seeking his guidance, advice, and succour on matters ranging from literature to relief from illness. There are requests received by us from many quarters that such letters should be published Accordingly we propose to publish some of these letters which speak for themselves.—Ed]

LETTER TO PRABHAKARA SASTRI :

Archaeological section
Indian Museum, Calcutta
14th September, 1943.

My dear friend,

Please pardon me for my silence. Though I have not written to you you have always been in my mind, almost every minute of my existence. I am sure you will beleive me without my assuring you so. Though 1300 miles away from you I am doing practice in the hope that some day Master, out of love, will take me to you and place me in the midst of friends so that I may attain spiritual development. Though Southern Circle is now at Chandragiri and you are so near that place, Master does not give me that place but sends me here and to places in East Bengal, where he makes me see suffering, poverty, famine and pangs of hunger and death. He does not give me health too, probably to make me realise what gastritis, nervous debility, deafness fever and asthma mean to one who suffers. My health is so poor that I am unable to walk and when I walk I get giddiness. But inspite of mental and physical sufferings Master is always before me, shining in my heart and beaming with love and Karuna. There has not been much spiritual advance in me, but I am able to note of late a tendency towards detachment to family ties. Is this good or bad ? Can you tell me when I will be there again in your midst, doing common practice without cessation and break ? Will you write to your affectionate friend and disciple.

(Sd/-T.N. Ramachandram)

Master C V. V. Namaskaram

Archeaeological Section,
Indian Museum, Calcutta,
6-1-44.

My dear Guru and Friend,

I was expecting a reply from you to my letter addressed to you to Tirupati on 14th September, 1943. You seem to have forgotten me altogether. How ever I am troubling you with my sufferings so that love can move you to treat and cure my ills, viz

1) I am now a skeleton — Asthma, Nervous weakness, deafness and gastritis are killing me.

2) I am asking for a posting to Chandragiri so that I can be near you and Madanapalli. But Chandra refuses

to take leave though Dikshit promises leave on full pay, till he retires. Chandra is due to retire on 1-8-1944. My wife is suffering from T. B. since september, 1943 and is now at Perundu-arai Tuberculosis Sanitorium near Erode. It is now felt necessary that 2 ribs should be cut by Thoracoplastic Operation. Doctors say it is a hard case. I have been asked to take her to Madanapalli for this. If I can get just now Chandragiri, Master can cure her and me: My asthama is severe now. I have no more leave. I have exhausted all during my father's illness. My father passed away on 1-12--1943 at Shiyali. My mother is down with pnuemonea at Shiyali. I am alone here. I look to you for help. What shall I do? I am getting tired of life. Please advise me as a friend. Don't be silent like N. R. B. V. With love,

Yours affectionately,

Sd T. N. Ramachandran.

Master C. V. V.

Archaeological Section,
Indian Museum, Calcutta.
7-2-1944.

My dear Friend,

There is no reply to mine of 16-1-44. However you are always in my mind and life. I am now much better, and I am certain it is due to your love and treatment.

Photographer Subrahmanyam knows all about my affairs. Does he come to you for prayer? Why don't you pray on my behalf and get me near you so that I can have rectification and development. My father-in-law is arranging a special ward for my wife at Madanapalli. She will be reaching Madanapalli before 1st March. Thoracoplastic operation will be done only if the doctors at Madanapalli think necessary. My mother was down with Broncho Pnuemonea from 22nd December, 1943 and is now better, writes my elder sister who is attending on her at Shiyali. My boys are some at Shiyali, some at Tanjore; while I am here alone, since January 1942. What is going to be my future? Can you not write and shed a ray of encouragement? May I request you to treat my wife? I reckon on your love for me. Please reply

Yours affectionately,

(Sd) T. N. Ramachandran.

Master C. V. V.

Archaeological section
Indian Museum, Calcutta
10th March, 1964.

My Dear Sastri Garu,

Subramanian wrote me that he saw you on my behalf and that you told him you were treating me. I am now somewhat better, but hopelessly weak. I am unable to digest. Gastritis continues. I am becoming deaf also. There is always sound in the right ear Asthma continues but not as bad as it was till one month ago. I am unable to write with my right hand; hence I am using my left hand since 1st January 1944. Owing to Master's love I am able to use my left hand better. Here is a specimen of my left hand writing. Please treat me for asthma, deafness,gastritis and weakness. I cannot now climb staircase.

My wife is definitely improving at Perundurai sanitorium. She will be sent

to Madanapalli only in April as my Father-in-law believes I will be coming down on transfer by then, when I can attend to it myself. I am praying to Master to post me near my people and near you so that I can improve and rectify and develop under your personal advice and supervision. Please tell me if Master will grant me this. Do I deserve His Love? why don't you reply?why don't you tell me what is to become of me? I am so alone, none of Master's disciples here. If you write I shall cherish your letter as encouragement and indication of Master's love.

Yours affectionately,
Sd/-
(T. N. Rama Chandran)

C. V. V.

Archaeological Section
Indian Museum, Culcutta
18th May, 1944

My Dear Sastri Garu,

I am much obliged to you for your kind letter dated 4-4-44 which Ramachandran gave me day before yesterday only. I worship you and follow your precepts.

My wife's illness is causing me anxiety. So also my old mother's ailing condition My Father-in-law wants me to come down on leave to remove my wife to Madanapalli for operation. Brigadier Dr. M. Wheeler is our new Chief. He has asked me to await him at Calcutta from 1st to 8th June,as he is visiting Calcutta. When he comes, I shall ask him for a posting to Madras. If he does not agree I shall come down on some leave on half pay. My diffficulty is that they have no other suitable man for the Indian Museum.

Are you attending the May call at Kumbakonam? Please convey to me your blessings and those of NRBV. How is Venkata Subba Sastri garu ?

With profound regards.

Yours Affectionately,
sd/-
(T. N. Ramachandran)

Master C. V. V.

Ratnavilas
Maharanipeta P. O.
(Dt. Vizag) 15-9-1948.

My dear Guru, Namaskaram

I am now in confusion and discouragement. Last month on 25th August, I should have gone in aeroplane to Java, but operation for my wife for child birth happened on that day, preventing my going. I did not go.

Now I am asked to go to England for 10 months and I will have to start on October 10–15th-next month. My wife's mental state is bad. She is afraid of my separation. A boy was born to me on August 26th (In Bharani Nakshatra) but his health is poor and he is having fever since his birth.

I am unable to decide, If I go I may come up some day as Director General. If I don't go I may retire as Superintendent. I am unable to decide. I appeal to you to decide this for me. If you advise me not to go I will obey you, as I have full confidence in your love for me and my fulfilment. Please write immediately. Meanwhile offer my prayers to Master.

Yours affectionately,
Sd T. N. Ramachandran.

Master C V. V.

T. N. Ramachandran
'Ratna Vilas'
Maharani Peta. P. O.
20-9-1948.

My Dear Sastri Garu,

Received your Post Card of 18-9-48. I am thankful to you for the message "We can cross the sea of difficulties with the help of the ship of love of Master C. V. V.".

The baby's health is improving and today he had his first bath, by Master C. V. V's grace Owing to very heavy rains and no other officer here and also because I have to be relieved soon by some one (name not known yet) so that I may get the time to arrange for my passage to England. I find it physically impossible to leave Headquartes. Otherwise my mind is with you and I will be holding communion with you on the 23rd September, though our bodies may be 500 miles apart. Please pity me first, love me next and write to me your messages and advices so that I can benefit and develop.

The D. G. A. Dr. N. Chakravarti has arranged my passage to England on some date on or about 10th October 1948. He writes that I should start on short notice. I find I have no time to go to Madras and Chidambaram to see my boys, mother etc. I am in terrible confusion. If I succeed in leaving for England on the due date it will be only by Master's Grace and your prayers. I am to be abroad for 9-10 months, possibly even less. Please communicate to me Master's blessings and messages. I hope I receive them through you on the Equinox day (September 23rd morning 6.10 A. M. evening 6.10 P. M.)

With love,

Yours Affectionately,
Sd. Ramachandran.
20-9-48.

MASTER C.V.V. Namaskaram

Maharanipet P O.
12-10-1948.

My dear Master Garu,

I received your blessings on the Equinox. I noticed during practice that the sound "Renounce" occured several times. I could not discover its significance.

My passage to England having been arranged I hope to leave this place, Master willing, on 15th October (Friday) and reach Bombay on 19th, from where my ship sails on 21st early morning.

I am taking lantern slides and photographs for lectures on Nagarjunakonda, life of Buddha etc., I will be visiting London, Oxford, Cambridge Paris, Leiden and seeing Professors Vogel, Barnett, Oldham and others.

Please pray for me and shower on me your Love and blessings. I return to India 8-10 months hence.

Namaskaram,

Yours lovingly,
sd/-
T. N. Ramachandran

C. V. V.

Beach Gardens
Maharanipeta P. O.
Visakhapatnam
25-10-1949.

My dear friend (Sastrigaru),

Please pardon me for not going to you yet. I am in the dark regarding our society's progress. I await spiritual guidance from you.

Recently my mother was serious and I had to go to Rameswaram for "PRAYASCHHIT" as she said I would not be fit for "KARMADHIKAR"

should she die. I applied for 15 days leave but my Director General Chakravarti gave me only 10 days Casual Leave Hence I could not find time to visit you Master's blessings and Pencillin saved my mother from death and I returned from Casual Leave.

I may be transferred to Calcutta in 12 day's time. My promotion to Delhi which on seniority grounds is due to me is opposed If I succeed it will be only by Master's grace, your blessings and the triumph of Truth. I await your blessings and encouragement.

P.S. I forgot to write to you that Dr. L D. Barnett wanted me to convey to you and M. Ramakrishna Kavi his regards,

Yours, Affectionately
(Sd) Sundara nanda

C. V. V. Namaskaram

PRAGNA PRABHAKARAM

Translation:
Dr V. Anandamurthy **Veturi Prabhakara Sastri**

[This book is the first part of the autobiography of the late Sri Prabhakara Sastri and covers the period between his birth and his initiation and after Unfortunately for us all, the author died before he could finish his life story

Autobiography is a recent, a very recent, addition to Indian literature Most poets give, after prayer verses, a short account of the poet's family and his immediate ancestors with particular reference to those who have left kavyas behind them But autobiography in the sense of continued story of life does not exist In Telugu Literature Mr Veeresalingam's Swiya Charitra is the first of the kind His disciple, a blind poet has given us his life Now comes-Prabhakara Sastri's 'Pranga Prabhakaram' Born in a Pandit family, endowed with intellectual powers of a high order, Mr. Sastri was marked quite early for a career Life does not run to our liking Made for literature, his calling took him into the realms of research and collection of antiquities The literary museum of Tirupati when arranged and edited will be a visible edifice of Sastri's labours.

A calling different from Litereture was waiting for him in the mysterious dispensation of Providence Initiated into Taraka Yoga of Sri C, V V, he found a gospel and a mission for life. His gospel was the gospel of life and his mission was to cure body and mind To this calling he gave himself unsparingly and in this calling he sacrificed his life

Those who are in search of a story which reveals a modern Hindu mind with all its attractions for the past and rebellions as well, with forebodings as to the value of tradition yet with a fascination for the ways of those who have gone before - for the inner workings of the orthodox mind reacting to the distracting multiplicity of modern claims and challenges - for the soul of a pandit searching for a salvation not provided by his spiritual fore runners yet proud of their nobility and greatness - will find this book a key to the Hindu mind of today - a mind full of eddies and swirls, striving for peace and calmness and finding it in the gospel that emerges in the confluence of religions - an open door into a fascinating realm

The style is simple and delightful. Complex thoughts and emotions, are handled with great felicity of expression Here we have a rare biography touched in new colours and speaking with a new tongue. Since it is in Telugu – only Andhras can read it and I recommend every one of them to read it "

This is a review that appeared in 'Gospel' on 'Pragna Prabhakaram' the Telugu text of which was published in 1951. Now that this rare biography is being rendered into English we publish the English translation so that it may be available to a wider reading public —Ed]

"The means through which we attain perennial bliss; the solvent of-all sins; the transmitter of divine wisdom ; the supreme power,-let the feet of our holy Master protect us."

My attempt in writing this book is to place before the circle of my friends how the Supreme suffused with Awareness, Truth and Bliss has brought a weakling like me on to the path and the

way it saved me when I was lost and torn asunder in the trackless jungle of unwisdom. In writing this the manner of exposition of auto - biography of the super - man, Gandhi, has lighted my path.

Like the prickly green sepal that contains and covers the rose bud and makes its appearance first, I who is known as Prabhakara alone is initially seen in this work. But when the flower of divinity in me blooms and spreads its fragrance and presents its softness, for those who take it and derive pleasure from it, I shall only be seen remainig as its displayer and the underlying stalk that could be held by the fingers. Then this exposition becomes the awakening and not merely the life history of Prabhakara. Even if it were to be the record of Prabhakara's life, that Prabhakara would be entirely a different one than my previous self.

"Let nothing harsh, aimless, false or foul intrude on my writings. Let my heart fledge with piety and may it spread only the Supreme which is environed by Truth and Bliss. I worship my Master for such grace."

BIRTH

On Tuesday the 7th February, 1888 A. M. corresponding to the eleventh day of the dark fortnight of the eleventh month of the Hindu Calendar year Sarvajit, in the fourth (Pada) quarter of the asterism Jyesta, 19 gadiyas after dawn[1] I was born in the village Pedakallepalli situated on the banks of river Krishna. My horoscope cast by my father at the time of my birth with care and drtail is still available, but I have decided not to reproduce it here. My desire is that astrologers should not have the fuss of probing into it.

In olden days, our village prospered with all the sections of communities and with Brahmins erudite in Vedic lore and other siences. Even during my childhood there were several learned men residing in our village who had made a mark in literature and Vedic lore. I belong to the Velanadu Vaidic Brahmin family[2] of Srivatsasa Gotra. Seshamma was my mother and Sundara Sastri, my father. That noble couple begot four sons and four daughters. Till this day we are all alive and happy. I have a brother and a sister elder to

1. Time is measured in the traditional Hindu calender in cycles of sixty years commencing from 'Prabhava' the name of the first year to 'Akshaya' the sixtieth name. According to the lunar computation the span of each year is further subdivided into twelve months (commencing from Chaitra to Phalguna). Each such month is composed of two fortnights (dark and bright) is named after the asterism which moves in conjunction with the moon in the zodiac. These asterisms are in all twenty seven (from Aswani to Revati) comprising four Padas or quarters each.

Ghatikas and Vighatikas are the segments of time. A Ghatika is roughly of 24' duration and 1/60 of a Ghatika is one Vighatika.
The table goes thus.

30 Kashtas make one Kala
30 Kalas make one Kshana
11 Kshanas make one Muthoortam
30 Muhoortams make one Ahoratram (Day and night)

2. The early Andhra Brahmin class is originally identified by the choice of hereditary professions and into two main sub-sects, namely, 'Vaidika' and 'Niyogi' which engaged either in the vedic practices and religious rites or in the administrative services respectively These sub-sects of Brahmins are further differentiated by their spective regional antecedents like Velanadu, Vengi -du, Pakanadu etc, for the historical reasons of t ir early domicile since the Andhra territory was di ided into several 'Nadus' which were only ad nistrative units as mentioned above.

rence books both in Sanskrit and Telugu Many in the vicinity visited our house for consulting those books. Without pause I used to read all those books to the extent I could grasp their content. Often my father acquainted me with interesting and intricate aspects of Telugu language. Allured by these exercises I refused to learn English. If it is Sanskrit and Telugu they could be learnt daily for a few hours in my village itself For learning English I had to part with my parents, sumptuous food and leave for a big town like Bundar, study in a school from 11 A. M. to 5 P. M. daily, leaving my circle of friends which caused me sorrow at that time. My parents too were not prepared to send me to a distant place. parental affection and lack of money for providing necesary amenities elsewhere were the reasons for it.

I started studying Sanskrit in my village under the great seer and savant Madduri Ramavadhanulu and learnt Telugu at home. My father and that noble soul were friends from their childhood and were of the same age. He used to wake up in the small hours at 'Brahma Muhoorta'[4] and perform Sandhyavandana and other ablutions. He would then go round for alms (unchavrithi)[5] for an hour and return home before 9-00 A. M. Later he ussd to attend to the noon ablutions (Madhyahnikam)[6] before having his hearty meal by the stroke of ten, later he would leisurely make best use of his time in imparting instruction to his pupils That was his daily round of pious life If for any reason he did not have his meal by ten, he would suffer from megrim. He had a frail constitution. Many in our village were won't to talk about him and my father thus—that if Rama Avadhanlu was indisposed, he would deem that the whole village was indisposed, and that if any member of Sundara Sastri's family had any illness the latter considered it as the concern of the entire village. The purport of these observations is that their concern for others' pain was far less than the concern for their own or their family's ill-health.

Near our house in the 'Sale Veedhi' (Weavers' street) the weaver community were celebrating the fete of their preceptor Bhavanarishi. I was then about eight or nine years old. Around 7 or 8 o' clock in the evening I had my meal and went out to witness the fete. While I was there I got dazed and finally swooned. Probably hearing from me that I was feeling giddy people around might have apprehending brought me

4. Brahmamuhoorta— Auspicious time at small hours.especially around 4 A. M. The muhoorta which is nearly of 96' duration is related to Brahma, the creator. This time, before the day break is believed to be highly propitious for commencing any activity either mental or physical. as it has a sober effection human physiology Ajah is said to have been named thus after Brahma as he was born at such an auspicious Brahma muhoorta, according to Kalidasa.

5. Uncha Vritti : This depicts the way of forest life in ancient times, where the sages used to collect for their daily rations, the spill overs of grain after threshing in the field. This is how the land of plenty cared for the needs of the spiritual seekers lest their attention should be distracted. This custom prevailed in the recent past in the shape of collecting alms from generous donors only to support themselves but not to garner the surplus or to hoard it.

6. Madhyahnikam : Prayers performed at dawn, noon and dusk are what are known as Tri-Kala-Sandhya Vandanam Prayer offered at noon is referred to here as Madhyahnikam which is an expression of ones gratitude to the Almighty for the protection offered to the mortal on this earth.

home. I do not know how much time passed. By the time I regained consciousness I noticed by my side my father anxiously reciting Sivakavacham. I felt no pain. That was all. After that normally I never showed that much of enthusiasm to attend either carnivals or temple festivals. On that occasion why I had lost consciousness was not known to any one. After several years, its realisation came to me. I shall refer to it at an appropriate place.

I recall another similar instance when I was not aged even ten. Cholera spread like wild fire in our village. It was so severe, that those who assembled and felt sad about the spread of the deadly epidemic today themselves fell victims to it the next day. The village residents followed various practices. They prayed and vowed to a variety of village deities. The epidemic subsided after some days. Soon after it abated they started a carnival on a large scale, for the worship of all those village deities. The awesome features of these deities, animal sacrifices, the ballads sung by the Pambas (a tribe) about them were nauseating. They scared me. "Are the deities so aweful? What are these worships"? When I started asking like this those who near about were annoyed with me and asked me to keep quiet saying that the deities would be furious with me and cast a curse on the village. On the last day of the carnivalna cart was made for the deity called 'Korlanka' and on it five staves were raised through each of which a live piglet was pierced. When they were groaning with death pangs the procession was taken to the outskirts of the village and the various deities were bidden farewell. The gruesome sight of that day stares me in my face even now. The villagers were glad that the ritual went off well. I was greatly agitated and was full of grief. It raked up in me ceaseless enquiry about death, the state thereafter, about birth, the state before birth, and about deities. I could not ask elders Communication with my compeers proved futile I used to close my eyes at night with prayer that I should know the reality about these matters and waited for an answer. When I closed my eyes, I observed that utter darkness surrounded me like an ocean. I appeared to be in the centre of that darkness. I began examining whether the endless darkness that surrounded me was lengthy or was in the form of a square. It appeared to be something spherical in dimension. At its centre the glimmer of awareness that 'I am, 'Iam' seemed to show itself amidst perplexity. I used to watch like this any number of nights till sleep overpowered me. Unending darkness In that menacing darkness the awareness that I existed and this realisation gave me a shade of encouragement. At that time closing my eyes, it appeared as if I was looking out of 'myself'. I did not know at that time how to look into myself. I did not see that way. From the external globe of darkness I did not get answers to my questions. If I die what happens thereafter? I used to think like that. Then it would occur to me that I did not exist in that darkness. It would, at the same time, strike me that I was alive. With fearlessness it would seem that I was a glimmering atom throbbing with life in that immense darkness. However much was my travail the realisation was only that far. One day there was a dialogue within myself. Why was I born? Because I was dead. Why did I die? Because I was born. Well, having died why should I be born again? Or, having

been born why should I not be deathless? I had no further answer. with such mental conflict I at last concluded that I knew neither about my birth nor my death. It was all mystery. I was just glimmering alive. When this flicker extinguishes one does not know what happens. Where is light? only that glimmering spark of awareness that I am alive exists. Could it not become intense. With it my dislike for carnivals became stronger.

At that time, in our village, when I was hardly ten years old, Shivarathri festival used to be celebrated with great eclat. Among the neighbouring villages our village was a great pilgrimage centre for Shaivites. The Siva Lingam known as Nageswara Swami was as ancient as that of Amaravati. However ancient it may be, my belief is that it was established as a token of erasure of Buddhism. My recent conviction is that the Siva Lingam in the temple is but a part of a pillar of the Buddhist Stupa. Several such lithic fragments of Buddha Stupa showing half the wheel of Dharmachakra could be seen in that temple. When the Kantakasala (now Ghantasala) stupa was pulled down its pillars and slabs were used for construction of nearby Hindu temples. One of its Suchi pillars got converted into the slab on which Mangi made his inscription. By the 6th or 7th century A. D. at least some of the Buddhist stupas could be deemed to have been demolished. One inscription of the 13th century A. D. in our village temple records that the Siva Lingam of that temple had been consecrated by the great serpent deities like Ananta, Takshaka and Karkotaka at the place where the Sarpayagna[7] (serpent sacrificial rite) was performed by Janamejaya.

It was Sivaratri night I reached the temple long before the scheduled time for lighting the great holy flame. In a specially designed rectangular structure in which a few maunds of ghee were poured, a great flame was lighted. After the event, returning home, I was caught in a stampede at the temple entrance. I fell down. People trampled on me rolling me like a piece of torn linen under their feet. I was suffocated and felt that I was dying. Somehow I was rolled and pushed out of the main entrance of the temple. I crawled out to a lone place and after resting for a long time I became my normal self. From that day I maintain distance with temples and carnivals.

On another occasion an unrest raged in our village and around it. It was this-all families in the village should shift to the outskirts and spend a whole day from dawn to dusk, cook their food there and take it after offering it to the deities. On the front door of each and every house the trident mark of Sri Vaishnava caste has to be drawn. Every one in the village should wear around his neck a piece of dried calbage (sweet gourd) shell. If this was not done a great catastrophe would be-fall the village. On every front door the Srivaishnava caste marks appeared. From somewhere calbage shells appeared (probably they were sold for the occasion). People tied those pieces wherever they

7. Sarpayagjna : This episode occurs in the great epic Mahabharata. Janamejaya son of Parikshit performs the Sarpayaga to take revenge against Takshaka, the serpent chief, who was responsible for the untimely death of Parikshit. It is narrated that when this sacrifice was performed all the serpents inhabiting the earth were allured to get into the sacrificial fire and die.

could, around the neck or waist. They were busy preparing to move to the outskirts of the village. But my father was opposed to this move, on the ground that thieves would have a field day in pillaging the village when the villagers move out. The village officials like the Munsif and Karanam assured us, out of fear of God, that they would take every care. Should anyone remain in the villge, even if by coincidence some calamity had taken place, the entire blame for it would be put on those who remained. Hence it was unanimously resolved, without any second thought to leave the village. On our part we decided to prepare some processed food (Pulihora) and take it with us to the outskirts of the village, make an offering of it to the deity, eat it and wash it down the throats with butter-milk and return home. For this purpose I was asked to fetch 'Karivepaku' (the curry leaves) for the food preparation. The residents were leaving,enmasse for the village outskirts with all the cooking paraphernalia. I went to a Brahmins' house nearby in which compound there was a Karivepa tree. I asked for the leaves. They were moving out.They said"Not possible now. We are leaving' I said I would go to the backyard and pluck the leaves. "We had locked all the doors" was the reply.They walked off. I went to the roadside from where the tree was visible and kept gazing at it. Passers by enquired as to what I was looking at. I said that I wanted those curry leaves. On further enquiry I said that the deity could be prepitiated with a bunch of those leaves on every door and hence I was trying to reach them. Well, that was all. soon promptly some one climbed the compound wall, severed a twig from the tree and gave me a bunch. One after the other, people denuded the tree and on every door step there appeared a twig with those leaves. The next day the owners discovered the mischief maker and severely scolded me. It was more than a punishment for the prank I had played. For the lie I had spoken, I reaped the result.

I have mentioned these incidents here, only to make a submission that it is easy to create commotion in the community in the name of God, but not so easy to resolve it and that unless society gets leavened with education and knowledge such evils cannot be eradicated. In the form of religion, medical treatment, astrology, duty, conventions etc., innumerable abuses have become beyond correction and got deeply stuck and are even spreading. Since there are people who follow such practices with superstitious faith, their protdgonists are continuing their sway for the sake of profit though they themselves do not have any belief in them. Some with half-knowledge are observing all of them.

Here is a recent incident. One of my friends had an ulcer in his nose. He had some faith in the Ayurvedic medicine. A friend who was Allopathic doctor offered to relieve him of pain by simple surgery. But the patient was timid. Another friend, who practised Indian Medicine, suggested that if a few drops of warm gingelly oil in which a finger nail (Nakha) is boiled are put in the nose, the ulcer would heal. Another unrivalled quack added that instead of other nails, the nail of the patient himself would be more efficacious. I got enraged and said 'He is in great pain. Don't prescribe to him unscientific, uniformed and crude medical treatment',

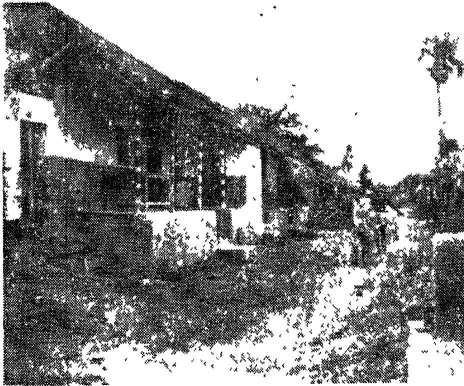
The first person retorted: 'By this treatment I have cured nasal ulcers for ever so many persons This is not uninformed treatment'. The second person said 'This is not unscientific. Have not the Westerners recognised that some diseases could be cured by tapping the blood from the same body from one place and transfusing it elsewhere This method was discovered by our ancients and followed by them. Why? When I had a tumour, I put my own nail in oil, boiled it and cured the boil.' Saying so he silenced me. But I was indiscribably disturbed within myself that all this was a hoax. I was agitated that by such treatment even if no harm is done to the patient, there would be no remedy. Those were days of my stay in Madras. I went to the Oriental Library and searched for the properties of "Nakham". I mentioned about it to a friend who was employed in an Ayurvedic hospital: He told me that the meaning of 'Nakham' in Ayurvedic parlance was not nail but an aromatic shell substance analogous to water creatures with shells like the snail. I referred to medical books and ascertained the authenticity of that statement. I immediately informed the patient and advised him to undergo proper medical treatment. He had a minor surgery and he was cured. Such are the foolhardy deeds of those who do not have realisation and clarity of perception of scientific knowledge. Medical treatment has reduced itself to experimentation by ill-equipped persons with drugs, whose properties are not distinctly known, on a striken body whose disease remains' unidentified and observing whatever was happening as a result. Only the awareness of those who follow the direction of the soul that pierces through the conciousness and experiences wisdom and bliss that ever endures, could be of advantage to the world.

When I was about ten years old, my youngest sister fell seriously ill. Her survival became uncertain. Apprehensive of later development the youngsters were made to have a quick meal. Though none told us how grave the situation was I could guage it from the agitated atmosphere. With anxiety, I slipped out unnoticed and went to the nearby temple, and in a corner began praying to God incoherently that the child might be saved. I did not return home in the afternoon for lunch. At home the atmosphere had somewhat eased. After two or three motions the child showed improvement. She had turned the corner. After all had their lunch my absence was noticed and a search for me was on. I was not found in any of the friends houses. The dusk set in. My father was scared. After an intensive search he found me at last huddled in a corner of the temple, told me about wellbeing of the child, grieved very much at my condition and took me home. From my childhood I used to become topsy - turvy at desease and death. On that day, I ran away into the temple as I was feeling helpless; and to hide myself and my anxiety from others and pray to the Almighty God, but little did I realise then that it had an effect.

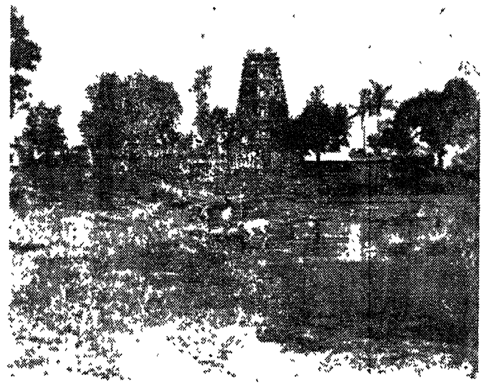
My father was rather harsh in collecting fees fromhis patients. On one occasion,moved by the misery of the patient I pleaded with my father to give medicine without insisting on payment. "Father! please cure him first. He doesn't have money now. He will pay it

in due course. If he does not, let him not. You will be recompensed for this virtue" I said. He thought for a while and said. "My boy! I had to be harsh because of my love for my children. Without being stern I cannot earn money. Unless I earn I cannot maintain the family. It is love for my children that has made me unsympathetic to others". I contained my tears and kept mum. That talk took hold of me and began haunting me ever since. The operationalisation of this campassion will be known hereafter.—...

(To be continued in the next issue)

Birth Place of
VETURI PRABHAKARA SASTRI
(Page 50)

Temple scene at
PEDAKALLEPALLI
(Page 54)

DECLARATION FORM

1.	Title of the Journal	MANIMANJARI
2.	Publication	Half-yearly (February and August)
3.	Publisher's Name	Veturi Anandamurthy
4.	Nationality	Indian
5.	Address	6/2 RT (New) Vijayanagar Colony Hyderabad-500 457
6.	Place of Publication	
7.	Printer's Name and address	As at Col: No. 3 and 5 noted above
8.	Printing Press	Dakshin Bharat Press, Khairatabad. Hyderabad.
9.	Status of the Journal	Owned by Individual; Veturi Anandamurthy.

Prof. B. Rama Raju (Rtrd)
H No. 1-8-117/2, Chikkadpally,
HYDERABAD - 500 020.